

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת צו - שבת הגדול | גיליון 133 ב' | ניסן תש"פ

גיליון מיזחד - מהדורת מייל בלבד

כאילו הוא יצא ממצרים
שיחה ממרן המשגיח רבי שלמה וולבה ז"ל

דרכי החיזוק
מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

גדרי בדיקת חמץ
שיעורו של הגאון רבי שלמה גוטפריד שליט"א

הרהורי הלב בעקבות מגפת הקורונה
הגה"צ רבי ראובן לויכטר שליט"א

חוברת לימי הפסח

תוספות מיוחדות

התכוננות
במועדי השנה

מגיד דבריו ליעקב מתוקים מדבש

שיעור חומש
על פרשת השבוע
משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

עטרת המועדים תמצית הש"ס מאמרי עינינו גל עומק הפשוט פנינו הלכה

לענין הלכה תוספת שבת שי"ח יוסף שיעורי הרה"ג יוסף פרץ שליט"א {אז נדברו}

פניני חיזוק ודעת בעניני אמונה
מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'יד אהרן'

לעילוי נשמת ר' צבי הערש ב"ר
שרגא פייבל קנול ז"ל
י"ח ניסן תשי"ג

פסח כשר ושמח

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

שיעורי חג הפסח

דרכי החיזוק | 7

הרהורי הלב בעקבות מגפת הקורונה | 39

הגה"צ רבי ראובן לויכטר שליט"א

תמצית הש"ס | 43

דף היומי - מ"ב ומוסר - חודשי

עינינו גל | 57

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 61

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 65

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיח יוסף | 75

שיעורי הרה"ג יוסף פרץ שליט"א

אז נדברו | 77

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 83

מעלת השבת וקדושתה

לענין הלכה | 85

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

פנינים מאירים | 87

הארות ופנינים על הדף היומי

חוברת לימי הפסח | 89

ארבעה מדורים:

א. קיצור הדינים המעשיים לערב פסח, ליל

הסדר וחווה"מ. בלשון קלה ומתומצתת.

ב. סיפור יציאת מצרים ע"פ מדרשי חז"ל.

ג. וארשים לחג הפסח.

ד. מאמרי מוסר וסיפורים על ענייני יציאת מצרים

מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

כאילו הוא יצא ממצרים | 9

שיחת מרן המשגיח רבי שלמה וולבה ז"ל

שיחת הכנה לליל הסדר | 13

הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

פניני חיזוק ודעת בעניני אמונה

שיעור חומש | 19

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

גדרי בדיקת חמץ | 23

שיעורו של הגאון רבי שלמה גוטפריד שליט"א

מגיד דבריו ליעקב | 25

מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

מתוקים מדבש | 31

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

התבוננות במועדי השנה | 33

משיעורי הגאון רבי נתן רושמן שליט"א

עטרת המועדים | 37

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

מודיעין עילית	גבעת זאב החדשה	אלעד
ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "ששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג) בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משוכב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי	בית הכנסת "בית אליהו" בית הכנסת "בני הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "מסילת ישרים" טלזסטון בית הכנסת "קהילת בני תורה" יסודות בית הכנסת המרכזי ירושלים ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "יד אהרן" ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "נחלת עקיבא" גני גאולה בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "מצפה רמות" רמות א' בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל	בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה" אופקים בית הכנסת "שיויתי" בית שמש ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל" ביתר עילית בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A בני ברק כולל "פוניבז" כולל "חזון איש" כולל "בית הלל" כולל "ברסלב" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה' בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "דרכי איש" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88
נתיבות		
בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בית יצחק"		
פתח תקוה		
ישיבת "לומזא" בית הכנסת "אבי עזרי" בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר		
ראשון לציון		
ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד		
רחובות		
בית הכנסת "כולל בר שאול"		
רכסים		
בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'		
תל אביב		
מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'		
תל ציון		
בית כנסת החסידי		
תפרח		
ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"		

להוספת נקודת מכירה בבית הכנסת במקום מגורכם

יש לפנות לסלפון המופיע בראש הגיליון

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

448

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת ויקרא תש"פ

ויש גם הפוך, שזוכה בזכות התורה על ידי שעוור לאחרים ללמוד, כמו שאמרו (ברכות יז, א) נשים במאי זכיין באקריוי בנייהו וכו' ובאתנווי גברייהו, היינו שנשים יש להן זכות התורה בזה שעוורות לבניהן ולבעלהן שיעסקו בתורה, ומי שעוור זה כמו שהוא לומד!

אבל מי שיכול לעזור ואינו עוזר, נמצא שיש ביטול תורה בגלל שהוא לא עוזר, ואם כן הוא אשם בביטול תורה, ויש לו חטא של ביטול תורה.

וכבר דיברנו כי רואים שהמצב כעת גרם הרבה ביטול תורה, שאי אפשר להיות ציבור ביחד, ואם יש ביטול תורה סימן שהיה קודם ביטול תורה, ועל זה נתנו מן השמים עוד ביטול תורה, מידה כנגד מידה, אם העונש הוא ביטול תורה זה סימן שיש חטא של ביטול תורה.

ביטול כבוד שמים והדרת מלך

ויש עוד דבר שרואים, תפילה בציבור, ברב עם הדרת מלך (משלי יד, כח), עכשיו אין ברב עם, אין הדרת מלך ואין כבוד שמים, וגם זה סימן מידה כנגד מידה שלא מקיימים כבוד שמים, בבית הכנסת ובית המדרש אסור לדבר דברים בטלים, וצריך להיות כבוד המקום הקדוש, ואם לא נוהגים את החיוב של הכבוד במקום קדוש, אזי אין מקום קדוש, וכבר אי אפשר להיות בבית הכנסת ציבור גדול, ואין ברב עם הדרת מלך.

והוא כמו שאמרו בסוכה (כח-כט) שאם ירדו גשמים בחג ואי אפשר לישב בסוכה זה דומה לעבד שבא למוזוג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון על פניו ואמר לו אי אפשר בשימושך, רחמנא ליצלן.

והרי אמרו (אבות ו, יא) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, היינו שכל העולמות, בריאה, יצירה, ועשייה, כולם נבראו לכבוד שמים.

ועכשיו חסר כבוד שמים ואי אפשר לקיים את הכבוד שמים, ואם חסר כבוד שמים והדרת מלך, סימן שזה מידה כנגד מידה, אם לקחו מאיתנו את האפשרות של כבוד שמים, סימן שאנחנו חסר לנו המצוה של כבוד שמים ולא קיימנו כבוד שמים כמו שצריך.

מידת הדין גם בצדיקים

ואמנם רואים שמידת הדין פוגעת גם בצדיקים, צדיקים ממש, וזה כמו שאמרו (ביק"ס, א) כיון שניתן רשות למשחת ח"ו אינו מבחין בין צדיק לרשע, ויש מידת הדין גם בצדיקים, רחמנא ליצלן.

הצער לטובת האדם שיחזור בתשובה

ויש עוד דבר שלא כולם יודעים את חומר החטא בזה, בין אדם לחברו, כגון לגרום צער למישהו, או להקפיד על מי שגרים לי צער, אונאת דברים או להקפיד על האונאת דברים, בין אדם לחברו.

ובאמת מי שקיבל צער ממישהו רחמנא ליצלן, הרי הכל בידי שמים, ומן השמים פסקו עליו שהוא צריך לקבל צער, וראוי שיתבונן למה מגיע לו הצער, וכי זה ייסורים של אהבה? לא מסתבר עד כדי כך, וכי הוא כזה צדיק ובעל מדרגה שנותנים לו מן השמים ייסורים של אהבה, ועל כל פנים אם זה ייסורים של אהבה בודאי אין להקפיד על מי שציער אותו, כי זה ייסורים של אהבה שמגדילים שכרו בעולם הבא.

אבל מסתבר יותר שזה לא ייסורים של אהבה, אלא מפני שיש לו חטא, והייסורים באו עבור החטא, ואם האדם ההוא לא היה מצער אותו היה הצער בא עליו ממישהו אחר, כי החטא גרם את הצער, ומה המטרה שהחטא גרם צער? כדי שיחזור בתשובה, וזה כפרה, אבל הכפרה היא עם תשובה, להבין ולהכיר שיש חטא שעבורו בא הצער, ולחזור בתשובה, לפשפש במעשיו ולמשמש במעשיו.

ונמצא שהאדם שציער אותי עשה לי טובה, כי בזה אני אחזור בתשובה ותהיה לי כפרה, וכל אחד אם יעשה חשבונות מיום עמדו על דעתו מהבר מצוה בודאי ימצא חטאים שצריך לחזור בתשובה עליהם.

לבקש רחמים על החולים והבריאים

המצב כעת פה ובכל העולם יש הרבה חולים רחמנא ליצלן, מבוגרים וצעירים, הרבה חולים, בהרבה מקומות בעולם, וגם מי שהוא בריא לא בטוח שימשיך להיות בריא, גם הבריאים לא בטוחים בבריאותם.

ועלינו להתבונן, מה זאת עשה אלוקים לנו, הרי הכל בידי שמים, ומה הסיבה, מה החטא שגרם לנו את הדבר הזה.

הדבר הראשון, החיוב הוא לדעת ולהאמין שהכל בידי שמים, ולא במקרה! מי שהוא חולה זה לא מקרה, ומה שהוא בריא זה גם לא מקרה, אלא הכל בידי שמים, בהשגחה פרטית, כל מה שנעשה עם האדם עצמו ועם אחרים, עם כל אחד ואחד, הכל בהשגחה פרטית.

ויש חיוב לבקש רחמים בתפילה, לא רק על עצמו, אלא על כל אחד ואחד, על הבריאים ועל החולים, על הבריאים שימשיכו להיות בריאים, ועל החולים שיהיה להם רפואה שלמה, זה חיוב גמור, ואהבת לרעך כמוך, כמוך! אתה רוצה להיות בריא? אתה מבקש רחמים על עצמך? תבקש רחמים גם על אחרים! ואהבת לרעך כמוך!

זה חיוב חמור וגדול מאד, וכל מי שמאמין באמונה שלמה שהכל בידי שמים זה מחייב אותו לבקש רחמים על כל אחד ואחד, על הבריאים ועל החולים רחמנא ליצלן, שיהיו בריאים.

וכבר אמרו חז"ל (יבמות עט, א) שלוש סימנים יש באומה זו: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, היינו שמידת הרחמים זה טבע של עם ישראל, ויהודי אם אינו מרחם זה נגד הטבע שלו! ואם כן זו ממש אכזריות, כי הטבע זה לרחם והוא לא מרחם, וצריך לרחם ולבקש רחמים, כטבעם של ישראל 'רחמנים וגומלי חסדים'.

החיוב לפשפש ולמשמש במעשיו

והנה אמרו חז"ל (ברכות ה, א) אם רואה אדם שייסורים באים עליו יפשפש במעשיו, ובמקום אחר אמרו (עירובין יג, א) ימשמש במעשיו, והמסילת ישירים בפרק ג' עמד מה הם שני הלשונות הללו, יפשפש וימשמש, וביאר כי יפשפש היינו לבדוק פשוט מה הם המעשים הטובים ומה הם המעשים הרעים, וימשמש היינו לבדוק את המעשים הטובים עצמם האם הם בשלמות, כי יש גם מעשים טובים שאם ממשמשים בהם רואים שאינם בשלמות, יש משהו לא בשלמות.

וכן כתוב (קהלת ז, כ) אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וביארו המפרשים מהו 'אשר יעשה טוב ולא יחטא', כי יכול להיות אדם שעושה מעשים טובים, אבל בתוך המעשה הטוב גם כן יש איזה חטא, שחסר בשלמות המעשה, ועל זה צריך למשמש במעשיו.

ואמרו בברכות שם פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, היינו שאם לא מצא חטא לתלות בו את הייסורים שבאו עליו, אזי יתלה בביטול תורה. וצריך ביאור מדוע זה נקרא פשפש ולא מצא, הרי ביטול תורה הוא חטא, ואם יש ביטול תורה הרי מצא חטא של ביטול תורה.

וביאר המפרשים (נפח"ח ד, כט) כי בכל חטא העונש הוא לפי החטא מידה כנגד מידה, ומי שייסורים באים עליו צריך לחפש מהו המידה כנגד מידה בזה, ואם מצא מידה כנגד מידה אז הוא יודע על מה לחזור בתשובה ויחזור בתשובה, אבל אם פשפש ולא מצא מידה כנגד מידה, אזי יתלה בביטול תורה, כי עבור ביטול תורה יכולים להיות כל מיני העונשים, משום שתלמוד תורה כנגד כולם וגם ביטול תורה כנגד כולם.

ביטול תורה לעצמו ולאחרים

ומהו ביטול תורה? כל אחד לפי כוחו, אם הוא יכול להוסיף בעסק התורה, כל אחד לפי מצבו ולפי האפשרויות שלו, כמה שאפשר להוסיף, אבל יותר מהכוחות אי אפשר. ולפעמים יש ביטול תורה שהוא גורם לאחרים ביטול תורה, ומפריע לאחרים ללמוד.

פתח תקוה נכבד – להעביר על מידותיו

ויש דבר גדול וטוב מאד שאמרו חז"ל (ר"ה יז, א) כל המעביר על מידותיו מעבירין על כל פשעיו, מי שלא מקפיד על אחרים, אפילו שיש לו פשעים מן השמים מעבירין לו עליהם, מידה כנגד מידה.

וכתוב במפרשים שהרי יש שלוש דרגות של עבירות: חטא, עוון, ופשע, חטא זה שוגג, ועוון זה מזיד, ופשע זה מרדים, יותר ממזיד, ומי שמעביר על מידותיו מעבירין לו אפילו על הפשעים; מידה כנגד מידה.

ובשערי תשובה לרבינו יונה (א, כח) כתב שזה פתח תקווה נכבד מאד, איך שאדם יכול לזכות על ידי שהוא מעביר על מידותיו ולא מקפיד.

וכאמור גם אין סיבה להקפיד, כי הצער הוא מן השמים מפני שאין לו זכויות, וזה לכפרה ולעורר לתשובה, ואם כן זה לטובתו, וגם זוכה בזה שמעבירין לו על כל פשעיו, אפילו על הפשעים.

אם כן כאשר רוצים לדעת מה העצה והתיקון שאפשר לעשות כדי שהקשיים יעברו והמחלה תעבור, ראשית יש להעביר על מידותיו, שלא להקפיד על שום אדם, ובזה זוכים שמעבירין לו על כל פשעיו.

ונוסף לזה כדאי, לא רק שלא להקפיד על אחרים, אלא אפילו אם מישהו מקפיד עלי, קפידא לא מוצדקת, כדאי לפייס אותו! כמו שמובא בגמרא (יומא פז, א) על רב שהלך לפייס את מי שהקפיד עליו, להצילו מן החטא, שלא יקפיד, כי כשהוא מקפיד יש לו חטא, וצריכים לעשות לו טובה ולהצילו מהחטא שלא יקפיד, ואף שהקפידא היא שלא כדון, יש להרגיע אותו ולפייסו שלא יקפיד, וזהו חסד לאפרושי מאיסורא.

ואלו הן הזכויות, להעביר על מידותיו, שלא להקפיד על שום אדם, ואדרבה לעשות טובות ולעזור לאחרים כמה שאפשר.

נשים ותומכי תורה זוכים בזכות התורה

וגם בתורה, ללמוד בעצמו, וגם לעזור לאחרים שילמדו, זוהי גם זכות תורה, כפי שהזכרנו מדברי הגמרא נשים במאי זכיין? בזכות התורה שעוורות לבעל ולילדים שילמדו. וכל מי שגורם לאחרים שילמדו יש לו זכות התורה של 'יששכר וזבולון', שיששכר עוסק בתורה וזבולון מפרנס אותו, וגם לזבולון יש את זכות התורה של יששכר אותו הדבר.

ואמנם מי שיכול להיות יששכר חייב להיות יששכר, ולא יאמר אני אהיה זבולון ולא יששכר, אם הוא יכול, אבל מי שאינו יכול להיות יששכר אין ברירה, וכשעוזר לאחרים ללמוד זה כמו שהוא עוסק בתורה.

ומצינו דבר כזה במשנה הראשונה בזבחים שמוזכר שם 'שמעון אחי עזריה, ופירש רש"י: על שם שעזריה עסק בפרקמטיא וסיפק צורכי שמעון אחיו בשעה שהיה עוסק בתורה והתנו ביניהן שהיא חלק לעזריה בשכר תלמודו של שמעון וכו' לפיכך נקרא על שמו שלמד על ידו, ע"כ, והיינו מפני שעזריה היה הזבולון של שמעון ועזר לו ללמוד, לכן מוזכרים אותו במשנה, והוא הייחוס והכבוד של שמעון, שמתייחס אליו, ומכבדים את שמעון בזה שהוא אחי עזריה, כי עזריה עזר לו ללמוד.

לעזור לאחרים מתוך אהבת חסד

וכאמור גם בין אדם לחברו, לעשות חסד ולעזור לאחרים, כל אחד לפי כוחו כמה שאפשר, כמה שהוא יכול לעזור.

וצריך גם אהבת חסד, כמו שכתוב (מיכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד, היינו שלא מספיק עשיית חסד אלא צריך גם אהבת חסד, חסד מתוך אהבה, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, וחסד בלי אהבה זה לא השלמות, ומי שעושה חסד בעל כורחו זה יכול להיות אפילו חטא, שהוא מצטער על החסד שהוא עושה, ואינו מוכן לזה רק בעל כורחו, וצריך שתהיה אהבת חסד.

וזוהי הזכות, אהבת חסד, ובשערי תשובה לרבינו יונה (ג, יג) כתב שזה מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם, לעשות חסד עם אהבה, וכתוב על זה מה טוב ומה השם דורש ממך, 'מה טוב' היינו שזה לטובת האדם, אבל 'מה השם דורש ממך' זו גם דרישה, עשות משפט ואהבת חסד, דורשים מהאדם שתהיה לו אהבת חסד, מפני שיהודי יש לו טבע של אהבה, אהבת חסד ואהבת הבריות, וצריך ללכת עם הטבע הזה, ואמנם יש חשבונות נגד הטבע, אבל הטבע שנוגד עמו זה אהבת חסד.

שמירת כללי הזהירות, ולימוד המוסר

וכל הדברים הללו, מעביר על מידותיו ואהבת חסד וכל הדברים הטובים, אם נקיים אותם נזכה בעזרת השם לישועה קרובה.

אבל צריכים גם לזכור שיש כללי הזהירות, שהרופאים מזהירים, וצריכים לקיים את כל כללי הזהירות ולא לזלזל בהם, והוא חיוב חמור מאד, לשמור על כללי הזהירות עם כל הזהירות כפי מה שהרופאים אומרים, לא לזלזל ולא להקל בזה, זה חיוב חמור מאד.

ובעזרת השם נזכה כולנו בזכות המעשים הטובים שנעשה ונתחזק בהם, ואמנם על ידי מחשבה לבד קשה להתחזק, וצריכים חיזוק על ידי ספרי מוסר, ובמשנה ברורה סימן א' מביא בשם קדמונים שהתבלין ליצר הרע הוא תורת היראה, ספרי היראה, להוסיף יראת שמים, שהיראה היא מצוה כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוהיך תירא, וכתוב בשערי תשובה (ג, טו ועוד) שמצוה להוסיף יראת שמים, עוד יותר יראה ועוד יותר יראה, כל אחד, וזהו על ידי קביעות יום יומית בספרי יראה ומוסר.

וזה בדוק ומנוסה כפי שכבר אמרתי שסיפרו לי אנשים מבוגרים בעלי משפחה, שאחרי שעשו קביעות כל יום בספרי מוסר, הבית נהיה מלא שמחה, בית מאושר עם חיים מאושרים, אם לומדים כל יום ספרי מוסר, והיינו מוסר שמעניין, כי מוסר שמשעמם אינו משפיע, וצריך מוסר שמעניין, ואזי אם לומדים את זה, יש הנהגה לפי ספרי המוסר, והבית מאושר עם חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה. יהי רצון שנוכח כולנו להתחזק בכל מה שצריך חיזוק ונוכח לישועה קרובה במהרה!

דעת תורה מרבינו שליט"א כיצד להתנהג בימים אלו

בס"ד, אדר תש"פ

לאחי ורעי היקרים, ברוכים תהיו.

המצב כעת מחייב אותנו ולמשמש במעשינו, בדיבורינו, ובמחשבותינו, שכולם יהיו כראוי, כרצונו יתברך.

ת"ת כנגד כולם, כל א' לפי כוחו, שלא יהיה ח"ז חטא של ביטול תורה.

זהירות בדברים שבין אדם לחברו, שלא לגרום אפילו חלישות הדעת למישהו.

ואם יש קפידא על מישהו צריך להוציא הקפידא מלבנו, כי כל צער הוא מן

השמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד. וכן אם מישהו מקפיד עלי, צריך

לפייסו, אפילו שהקפידא היא שלא כדון.

יש צורך להתחזק בביטחון, ולהיות במצב רוח טוב, ואוירה נעימה בתוך המשפחה.

וכן לשמור על כל כללי הזהירות הידועים, וח"ו לזלזל בזה.

יהי רצון שנוכח במהרה לישועה קרובה

י. גרשון אדלשטיין

בס"ד אדר תש"פ
לאחי ורעי היקרים, ברוכים תהיו.
המצב כעת מחייב אותנו ולמשמש במעשינו, בדיבורינו, ובמחשבותינו, שכולם יהיו כראוי, כרצונו יתברך.
ת"ת כנגד כולם, כל א' לפי כוחו, שלא יהיה ח"ז חטא של ביטול תורה.
זהירות בדברים שבין אדם לחברו, שלא לגרום אפילו חלישות הדעת למישהו.
ואם יש קפידא על מישהו צריך להוציא הקפידא מלבנו, כי כל צער הוא מן השמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד. וכן אם מישהו מקפיד עלי, צריך לפייסו, אפילו שהקפידא היא שלא כדון.
יש צורך להתחזק בביטחון, ולהיות במצב רוח טוב, ואוירה נעימה בתוך המשפחה.
וכן לשמור על כל כללי הזהירות הידועים, וח"ו לזלזל בזה.
יהי רצון שנוכח במהרה לישועה קרובה

שיחה ממדרן המשגיח רבי שלמה וולבה זללה"ה שנאמרה בהיכל ישיבת מיר

"כאילו הוא יצא ממצרים"

א. פסחים (קטז, ב'): "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמור בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". האדם מישראל שיושב בסדר בליל פסח מחוייב לדעת ולהרגיש שהוא יצא ממצרים, "בעבור זה עשה ה' לי", כל המהלך של יציאת מצרים, כל המכות והניסים, הקב"ה עשה זאת לי באופן אישי, לי הבו"ע עשה זאת, ואני יצאתי ממצרים. היציאת מצרים לא נעשתה רק לדור של יוצאי מצרים, אלא גם היום כל יהודי ויהודי הוא מיוצאי מצרים. מפני שכאשר הבו"ע עשה את כל הניסים במצרים הוא ידע שאני אחיה בעוד כמה דורות, והוא חשב גם עלי. והיכן שמתגלה כזה גילוי של השגחה פרטית - זה גם מחייב את האדם בעבודה פרטית; הוא צריך לחיות עם ההשגחה הפרטית, ולהרגיש "עשה ה' לי", לי הוא עשה את כל זה, "בצאתי ממצרים" - כשאני יצאתי ממצרים.

זהו עיקר העבודה בחג הפסח, בפסח יהודי חייב להיכנס [אריין קריכען] לכוז בהירות של השגחה פרטית שזה יחייב אותו בעבודה שלו, הוא צריך להרגיש שהכל מכוון אליו, כל היציאת מצרים התכוונו אליו, לו עשה הבו"ע את כל הניסים, והוא יצא ממצרים, זוהי עבודה שלימה.

ב. היכן מתחילה עבודה זו? בערב פסח אור לארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר, למה דוקא בלילה כשחשוך ולא לאור השמש. ולמה לאור הנר? אומרת הגמ' בפסחים (ז, ב'): "בודקין את החמץ לאור הנר - מנא הני מילי, אמר רב חסדא למדנו מצאיה ממצאיה ומצאיה מחיפוש ומחיפוש מחיפוש מנרות מנר וכו', ונרות מנר דכתיב נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן".

המשגיח דמיר ז"ל אמר פעם בשיחה בערב פסח לפני הסדר: היום כשיהודי בודק חמץ והוא הולך מחדר אחד לחדר השני ומחפש בחורין ובסדקים, בכל פינה, למעלה ולמטה, במקלט ובבויים, בכל מקום הוא מחפש עם הנר אחרי משהו חמץ - ממעשה בדיקת חמץ עצמו, שמסתובבים ומחפשים משהו חמץ, מי לא מתעורר שמתכוונים פה עוד משהו, מלבד החמץ שמחפשים?! והנה את הדין של לאור הנר לומדים מ"נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", דהיינו שהנשמה היא נר בגוף האדם והיא חופשת כל חדרי בטן. ולכאורה הנשמה היא רק נר? הלא הנשמה היא אור גדול ונפלא? אבל כשהיא נכנסת לגוף החשוך היא נהיית נר אחד! ומה היא עושה שם? חופש כל חדרי בטן! מה היא מחפשת בחדרי בטן? מי לא מבין כי החמץ שמחפשים בבדיקת חמץ מרמז ל"שאור שבעיסה", ליצה"ר, וכך מבואר בכל הספרים. אם כן בדיוק כמו שמחפשים חמץ בחורים ובסדקים, כך מחפשת הנשמה היכן יש עוד משהו של יצה"ר שצריך עוד לתקן.

אם יהודי היה בודק כך חמץ במשך שעות עד שכל המקומות נקיים מחמץ, ויותר אינו יכול למצוא חמץ כלל - הרי עצם המעשה של בדיקת חמץ היה מטהר את האדם בלי שיעור, זה הרי פשוט שהוא מרגיש ומתעורר שכמו שהוא בודק חמץ בביתו בכדי שלא ישאר משהו חמץ, כך בדיוק הוא צריך לבדוק את נשמתו, היכן יש עוד משהו שאור שבעיסה של היצר שהוא צריך עוד לנקות מעצמו. זוהי בדיקת חמץ.

ואפיית המצה, כמה זהירות צריך שלא יתחמץ, ומי יודע אם לכל הפחות יהיה לו כזית אחד של מצה שיהיה לגמרי נקי מחשש חימוץ, ויתכן - אמר המשגיח - שיהודי ירא שמים יתמסר לכך שלכל הפחות יהיה לו כזית אחד של מצה לליל הסדר, ובשאר ימי הפסח יאכל פירות, כי הוא מפחד מי יודע אם זכה לאפות טוב את המצה שלא ישאר שם משהו של חימוץ. ועוד זאת, הלוא אין עוד איסור בתורה שיש בו איסורים חמורים כאלו כמו איסור חמץ; בל יראה ובל ימצא, איסור הנאה, חיוב כרת באכילה, אין עוד איסור בתורה בכל מאכלות אסורות עם כזו חומרא כמו חמץ.

אם כן כשאדם בודק חמץ ואפה מצה עם כל הזהירות, וישאלוהו במה עסקת פה? הוא יאמר עסקתי בזהירות ובזריזות! בדיקת חמץ - עבודה על מידת הזהירות, ואפיית מצה - עבודה על מידת הזריזות. וכל הזהירות והזריזות מכוונות לנקודה אחת: נקיות מוחלטת! כמו שכאן אנו חייבים לדאוג שיהיה הבית נקי ממושהו חמץ, כך עלינו לטהר עצמנו לגמרי שנהיה נקיים מהשאור שבעיסה!

ג. איתא בגמ' בברכות (יז, א'): "ר' אלכסנדר בתר דמצלי אמר הכי: רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב, שאור שבעיסה, [יצר הרע שבלבנו המחמיצנו] ושעבוד מלכותו. יהי רצון מלפניך שתצילנו מידים ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם". "שאור שבעיסה" הוא קורא ליצר הרע, ו"שעבוד מלכותו" הוא מה שאנו משועבדים לגויים, אין זה רק מה שאנו חיים בין הגויים, אלא הכוונה למצבנו שגויים כבשו את העולם, מי אינו יודע כמה קשה להיות נקי לגמרי מכל השפעה של הגויים, שלא תהיה להם שום השפעה עלינו, לא מההמצאות שלהם, לא מהתרבות שלהם, ולא מהמודעיס שלהם, שום השפעה לא. כמה האדם צריך לעמול כדי שיהיה נקי מהשעבוד מלכותו הזה. על אחת כמה וכמה כשהוא חי ביניהם, כמה הוא צריך להישמר שלא ידבק בו מהמנטליות של הגויים, שלא ייכנס אצל יהודי מנטליות גויית. טהרה

¹ עיין עלי שור ח"ב עמ' שפח-שפט.

זו מבפנים - מהשאור שבעיסה, ומבחוץ - מהשפעה הגויית, הם המעכבים אותנו בעבודה שלנו, וע"ז ביקש כאן ר' אלכסנדר שיהבו"ע יצילנו משניהם, מהשאור שבעיסה מבפנים, ומהשיעבוד מלכויות מבחוץ - ואז נהיה באמת עובדי ה'.

נקל להבין מה שיצר הרע נקרא "שאור שבעיסה", השאור גורם שהבצק תופח ומתרבה. וזהו עניינו של יצה"ר; חז"ל אומרים (בראשית רבה טז, ז) על הפסוק "וירא א-להים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" - טוב זה יצר טוב, והנה טוב מאד זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד? אתמהא, אלא שאילולי יצר הרע לא בנה אדם בית, ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן". א"כ יצה"ר הוא טוב מאד, למה הוא נקרא שאור שבעיסה? אלא ביאור הדבר הוא, "שאור" נקרא שמרבה ומתפיח היכן שלא צריך להרבות. אכן, בלי יצה"ר לא היה אדם בונה בית, לא היה נושא אשה, ולא היה מוליד בנים, א"כ צריכים אותו, אבל צריך לשמור על היצה"ר שלא יעבור על המידה, ונשתמש ביצה"ר רק מתי וכמה שצריך, ובקדושה, גם היכן שצריך את היצר שלא ייהפך לשאור שבעיסה, ולא ירבה במקום שלא צריך להרבות.

כי באמת כל המידות נצרכים לאדם; כבוד: האדם צריך כבוד, "האוכל בשוק פסול לעדות" (קידושין מ, ב') - על כבודו אינו חס, אם אינו שומר על כבודו והוא אוכל בשוק - הוא חשוד לומר עדות שקר על אדם. א"כ האדם צריך כבוד עצמי, אבל השאור שבעיסה גורם שהוא מחפש כבוד בנרות, היכן הוא יכול למצוא עוד קצת כבוד, זה הרי כבר פסול לגמרי.

מידת הכעס: לפעמים צריך כעס - "זרוק מרה בתלמידים", אבל הכעס צריך להיות כעס הפנים - שהוא עושה פנים כאילו הוא כועס, ולא כעס הלב, אבל אם נהיה כעס אמיתי זה פסול.

קנאה: "קנאת סופרים תרבה חכמה" - א"כ קנאה היא מידה טובה מאד, אבל כולם יודעים שקנאה שוברת את האדם, מי שכל הזמן מסתכל על אחרים לראות איך השני מצליח והוא לא, הוא נשבר לגמרי מזה, זה כבר שוב פסול. וכן כל מידה וכל יצר, צריכים אותה, אבל אם אין משגיחים לשמור על המידה עם כל הטהרה, שתהיה ותפעל כמה שצריך ולא תתפח יותר מזה - זהו כבר שאור שבעיסה, היצר עשה יותר ממה שצריך, ואז זה כבר נהיה רע.

אם כן איזו עבודה היא זו הבדיקה של נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, להיות לגמרי נקי, וציור לזה יש לנו מבדיקת חמץ ואפיית מצה. והיהודי הפשוט כשבודק חמץ, אופה מצה, ואוכל מצה כל ימי הפסח הוא מתעורר שזה הרי ציור, המצה שאופים עם כל הזהירות, והחמץ שמחפשים אחרי כל פירור ממנו שלא ישאר, והמצה שאוכלים, זה הציור בגשמיים לשאור שבעיסה. ואנו מבקשים שעם איתערותא דלתתא שאנו מתעוררים מהמעשה של בדיקת חמץ ואפיית מצה, שיהיה איתערותא דלעילא ונצליח בנר ה' חופש כל חדרי בטן להתנקות מהשאור שבעיסה.

פסח הוא "זמן חירותנו", לא זמן מתן חירותנו כמו שאומרים בשבועות "זמן מתן תורתנו", פסח עצמו הוא התעוררות כזו על הטהרה מהשאור שבעיסה, עם כל הגילויים של השגחה פרטית שהאדם נכנס ונהיה בעצמו מיוצאי מצרים, שבפסח אדם יכול להרגיש טהרה מיצה"ר. אם כן השבוע של פסח הוא באמת זמן של חירות.

בספר של אחד מגדולי איטליה כתוב הרי בביהמ"ק אסור להכניס חמץ בקרבנות ציבור, אבל בשבועות קרבן שתי הלחם הוא חמץ. זאת אומרת שחג השבועות שמקבלים אז תורה, ו"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", תורה מטהרת גם את החמץ. בן חורין שיש לו תורה יש לו שליטה על יצה"ר שלא יעבור על המידה. אבל פסח הוא "זמן חירותנו", כל העבודה הזאת של לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שאנחנו נהיים יוצאי מצרים, עם הבדיקת חמץ ואפיית מצה, ואכילת מצה, ועם כל ההגדה של פסח כל זה מביא כזו התעוררות חזקה, כך חג-הפסח הוא זמן חירותנו, בפסח אפשר להרגיש חירות מהשאור שבעיסה ומהשיעבוד מלכויות.

ד. זוהי עבודתנו, וכך גם עשו הכלל-ישראל בחצות לילה של יציאת מצרים, כתוב בהגדה: "ובמורא גדול - זה גילוי שכינה", נתגלתה השכינה, גילוי שכינה עם השגחה פרטית נפלאה כזו שהבו"ע היה מדלג ופוסח על בתי ישראל ובא רק לבתי מצרים, מגילוי שכינה זה נתגלה אצל הכלל-ישראל השיעור קומה שלו; עד אותו רגע של חצות לילה היו עבדים, כבר מאתיים שנה שהיו עבדים במצרים, עבדים ממש - גם ברוחניות, עם קטנות דמוחין, בטלים לגמרי למצרים, ופתאום ברגע של חצות לילה, ברגע של גילוי שכינה, בכורות מצרים מתו מכוח הגילוי, והכלל-ישראל אחרי כל העבודה של קרבן פסח, על מצות ומורורים יאכלוהו, מתניכם חגורים, מקלכם בידיכם, אכילה בחיפזון, פתאום זכו להתגלות כזו מי הם הכלל-ישראל, מי הם באמת - נשמות יהודים! נשמות יהודים שיש להם שורש בשכינה! אויס עבדים, נהיו בן רגע גדולי עולם, זוהי הפנימיות של יציאת מצרים. "ובני ישראל יוצאים ביד רמה - בגבורה גבוהה ומפורסמת", הם כבר לא אותם עבדים של מצרים, הם יוצאים ממצרים כגדולי עולם, דבוקים בבורא עולם.

"פסח הוא לה", וברש"י: "ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים דרך דילוג וקפיצה". אומר כאן רש"י, כשאנחנו יושבים בסדר צריכים לעשות כל העבודה של ליל הסדר לשם שמים, דרך דילוג וקפיצה. להיכן מדלגים וקופצים? בכל השנה איפה שמדברים על עבודת ה' אנו נזהרים תמיד רק לא לעשות העבודה עם קפיצות, אלא פסיעה אחר פסיעה, וכדברי הגמ' בסוכה (ט, ב'): "שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ, ת"ל מה יקר

חסדך אל-הים". שמא תחשוב שמי שרוצה לקפוץ בעבודה, לקפוץ מעבודה לעבודה, לתפוס מלאכים, קופץ? ת"ל מה יקר חסדך אלוקים, רק לא קפיצות, אלא ללכת פסיעה אחר פסיעה, עבודות קטנות, ומעשים קטנים. אמנם בליל פסח זה אחרת, "ואתם עשו עבודותיו לש"ש דרך דילוג וקפיצה", בפסח בלילה מותר ויכול יהודי להקפיץ עצמו למדרגות גבוהות, אם אכן הוא אוהז כבר במצב של כאילו הוא יצא ממצרים, שהוא עצמו כבר יוצא ממצרים, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, הוא מרגיש שלי הוא עשה שהוציא אותי ממצרים, ואני עכשיו מיוצאי מצרים, וזאת אחרי שבדקתי וביטלתי החמץ, ואני אוכל את המצה, כעת אני יכול להגיע לגילוי זה שהגיעו אליו הכלל-ישראל בחצות לילה כשנתגלה השיעור קומה של האדם מישראל. איי, אני לא אוהז בזה, אני עוד אדם קטן? בליל הסדר אני אעפיל למעלה, דרך דילוג וקפיצה, פעם אחת אטעם את הטעם איך נראית נשמה גבוהה, יהודי עם שיעור קומה, לא קטנטן.

לכל זה יש הגדרה אחת: לראות את עצמו! אם קוראים את ההגדה ואומרים פשטעל פה ופשטעל שם, מזה לא נהיים יוצאי מצרים, להיות ממש בעצמו יוצא מצרים. האדם צריך לממש בידיים את ההשגחה פרטית שמנהיגה את האדם, "עשה ה' לי" - לי עשו את זה בצאתי ממצרים, עבודה זו שגיע לאדם בעצמו שירגיש כי הוא עצמו נהיה יוצא ממצרים - זוהי עבודה אחרת.

ה. נלמד כאן קטע ברבינו יונה בשערי תשובה (ב,כו), אפשר ללמוד קטע זה עשרות פעמים ולא להבחין מה הוא אומר כאן. הוא כותב: "ונה נחתום הענין הזה במאמר נכבד אשר לחכמי ישראל ז"ל, היה הלל ע"ה אומר אם אין אני לי מי לי. ביאור הדבר אם האדם לא יעורר נפשו מה יועילוהו המוסרים, כי אף על פי שנכנסים בלבו ביום שמעו, ישכחם היצר ויעבירם מלבבו, וכו'. אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד, ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מלין ויתבודד בחדרי רוחו וישוב יהפוך יד תוכחתו על נפשו, ולא יסמוך על תוכחת המוכיח לבדו, ותוכחתו לבקרים ולרגעים תהיה עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר".

רבינו יונה מביא כאן שני לשונות: לב, ונפש. אפשר לחשוב שזה לא בדוקא, פעם כך ופעם כך. אבל אין זה נכון, רבינו יונה אומר כאן יסוד נורא בעבודה: לכאורה מה שידוע הוא שהדברים שאדם שומע צריכים להיכנס בלב, אומר רבינו יונה: הלב הוא לא התחנה האחרונה, בודאי, אם לא יכנסו הדברים ללב לא יצא שום דבר, אבל התכלית צריך להיות שהדברים יהפכו למהותו של האדם עצמו, שיקלטו בנפש. לכן: "אם האדם לא יעורר נפשו מה יועילוהו המוסרים", אם האדם לא יעורר את הנפש שלו, את העצמו שלו, לא יועיל לו כלום, "כי אע"פ שנכנסים בלבו ביום שמעו, ישכחם היצר ויעבירם מלבבו.

מהי הדרך הנכונה: "אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו" - הוא צריך לקחת את הדברים ולדעת כי הכוונה כאן במוסרים ששומע, שהם צריכים להיות עצם מהותו, שהוא ישתנה על ידם, והוא יהיה מכוחם אדם אחר. כשיש לו מושג זה שהוא צריך להשתנות, אז "ישום הדברים על לבו", אז הוא יקלוט הדברים בתוך לבו, ואז מהלב יכנסו הדברים לנפש, וייהפכו להיות עצם מהותו. אם כן הלב הוא תחנת המעבר מאז ששומעים ולומדים עד הנפש, בלי לב זה לא הולך, אבל הלב לבד לא מספיק למה שהאדם צריך, זה צריך להיות מהותו, ממילא "ישום הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מלין, ויתבודד בחדרי רוחו, וישוב יהפוך יד תוכחתו על נפשו", כל הזמן הוא צריך לחשוב אבל איך אני נראה, עם המהות שלי עם העצמיות שלי, האם הושפעת מהמוסרים או לא, "עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר", עד שהתורה והמוסר שלמד נקלטו בנפש שלו, אז הוא נהיה אדם אחר, ואז הוא מגיע לטהרה.

האלטער מסלבודקא ז"ל היה אומר לתלמידיו: אינני רוצה שתהיו יותר פרום, אינני רוצה שתהיו יותר טובים, אני רוצה שתשתנו! צריכים להיות לאיש אחר! וכך היה נראה פעם אצלנו במיר, הרי היו שם בחורים שהגיעו מאמריקה, ממערב אירופה ועוד מדינות, כשהיו החברים מדברים בינם לבין עצמם על אלו שהגיעו אחריהם, היו אומרים: דער האט זיך שוין איבער גאנדערשט - פלוני השתנה ונהיה אחר מאז שבא! ופלוני עדיין לא השתנה. זה היה השבח הכי גדול, והביקורת הכי חזקה שיוכלו לומר על בחור, היתכן, הוא כבר נמצא שנתיים במיר ועוד לא השתנה, הוא נשאר אותו דבר? למה? מפני שע"י תורה האדם צריך להיות אחר, תורה ומוסר צריכים להיות נקלטים בתוך מהותו של האדם, "אם האדם לא יעורר נפשו" - הוא לא יודע את זה, הוא שומע דרשה טובה, דיי יפה, הוא מתפעל מכך שהיתה דרשה יפה, וחצי שעה אחר כך הוא כבר שכח את הדרשה.

כשאומרים חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, זה הרי לא כל כך פשוט, שמשכנע את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, זוהי עבודה. להיות בעצמו מיוצאי מצרים. ואכן בשנים האלו שהיינו במיר אצל המשגיח ז"ל כשהגענו למיר הרגשנו בבירור כי הגענו ליציאת מצרים, יצאנו מכל המנטליות הגויית, מאמריקה או ממערב אירופה, אנחנו משתדלים להיות יהודים! זוהי עבודה אחרת לגמרי שאדם יוכל לפעול בעצמו לסלק מעצמו את כל ההשפעה הגויית שנכנסה בו, כל המבט על גויים, וכן את כל השאור שבעיסה שיש לו בפנים, זוהי הרי עבודה ענקית. זוהי הכוונה חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, הוא צריך לעשות את עצמו ליוצא-מצרים.

ו. המשנה אומרת באבות (פ"ו מ"ב) "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", חירות זה שנהיים לגמרי חופשיים מהשאור שבעיסה והשיעבוד מלכויות - חירות זו מונחת בתורה. כשאדם יושב במקום תורה ותורה נקלטת אצלו, הוא מונח בתורה, יכול הוא לקבל חוש ב"בן חורין", הוא נהיה בן חורין, הוא מתחיל לשלוט על היצר, הוא מתחיל לשלוט על מידותיו אם הוא לומד מוסר.

כמדומה שזה דבר טוב מאד שכל חצי שנה יש "בין הזמנים", יוצאים לחודש ימים מכותלי בית המדרש, ואז יש בחינה עד כמה התורה נקלטה במהותו של האדם. עד כמה הוא נהפך לבן חורין עם לימוד התורה שלו. אם הוא נהיה בן חורין, היכן שהוא בא והיכן שהוא הולך הוא עדיין בדרך שלו, בדרך של בן תורה, הוא לא מתרשם כ"כ מהר מכלום, הוא לא נהיה מושפע מהרחוב, הוא יודע איך להחזיק עצמו, התפילה שלו עם בעלי בתים היא גם תפילה, כל זה בגלל שהוא התחיל לחיות בתורה, אז התורה נהיתה חלק ממהותו. אחרי חודש כשחוזר לבית המדרש רואה שעמד בבחינה, תורה נקלטה אצלו, תורה נהיתה מהותו. כמוכן, לא מיד, לפעמים לוקח כמה שנים שהאדם צריך לעמוד עד שמרגיש שתורה נקלטה במהותו, והוא לא מתפעל כמה שאנשים אומרים, הוא שומר על צורתו כבן תורה.

אם כן זה ממש מענינא דיומא, כאן אנו יוצאים לבין הזמנים, וכאן באים לפסח שחייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא, הכל במהלך אחד, כשאדם בא ולומד אבל הראש והלב אינם מונחים בלימוד, אוי ואבוי מה יהיה ממנו, האם יהיה בן תורה? המהות שלו תשתנה? האם יקבל שליטה על השאור שבעיסה, ועל ההשפעות מבחוץ?

כמה זה מחייב להגיע לזה להיות מונחים בתורה, כמה צריך אדם להיות "מעורר נפשו", שתחול התורה שם, בנפש, במהותו, זו הרי עבודה אחרת לגמרי.

ז. אנו אומרים בהגדה: "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קירבנו המקום לעבודתו". מה הפירוש ועכשיו קירבנו המקום לעבודתו, הרי זה היה לפני שלושת וחצי אלפי שנה? מה אומר בעל ההגדה ועכשיו קירבנו המקום לעבודתו? מרמז כאן בעל ההגדה כשאתה יושב בסדר בשולחן אתה צריך להרגיש שהבו"ע לוקח אותך עכשיו ביד ומקרב אותך לעבודת ה', עכשיו, עכשיו ב"סדר", הבו"ע מקרב אותך לעבודת ה', תישאר קרוב עמו!

זהו הקושי הגדול בעבודה, להביא הדברים אל עצמנו שלא ישארו מבחוץ, על דואג ואחיתופל אומרת הגמ' בסנהדרין (קו"ב) "תורתם היתה מהשפה ולחוץ", הם היו גדולי עולם אבל תורתם היתה מהשפה ולחוץ, הם דיברו וחיו בלימוד, אבל התורה היתה מהשפה ולחוץ. ואנחנו כשאנו לומדים תורה - כנראה שצריך ללמוד תורה מהשפה ולפנים, לדבר וללמוד אבל להכניס לפנימיותנו.

כשלומדים מוסר מקבלים במשך הזמן הרגשה מה הפירוש "לעורר נפשו", מפני שבלי לעורר נפשו אפשר ללמוד חמישה דפים במסילת ישרים בחצי שעה ואין שום השפעה מזה. אבל אם האדם מעורר נפשו, וכל שורה שלומד הוא משווה הדברים למצבו, וחושב איך אני נראה בענין זה שמדבר כאן, מה שהוא אומר כאן בשורה הזאת איך אני נראה בענין זה, כך הוא מעורר נפשו, ואז הוא מתחיל לקבל הרגשה מה נקרא להכניס התורה לתוך מהותו, שע"י תורה ישתנה האדם ותשתנה מהותו, בלי מוסר אינני יודע איך אפשר לעשות זאת?

כל זה מונח בחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, זוהי עבודה גדולה. כשרוצים להגיע להרגשה זו של לראות את עצמו, צריך אדם כל השנה בכל הלימוד תורה שלו להיות תמיד עובד על עצמו, לדעת שתורה צריכה להגיע לנפש שלו, כאן מונחת העבודה, וכאן מונח הקושי בעבודה. אמונה, השגחה פרטית, צריך האדם למשש איך ההשגחה מובילה אותו, הבו"ע נותן לו יד ומוליך אותו, בתורה הוא צריך להכניס תורה לתוך מהותו.

זה מתחיל עם הפסח, עם הבדיקת חמץ, עם האפיית מצה, ולהוציא מזה איך נראה "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", והנשמה מנקה את כל הגוף עם השאור שבעיסה, עד לראות את עצמו שיגיע ע"י דילוג וקפיצה להשיג את השיעור קומה של האדם מישראל, עם כל הרוממות [ההויכייט] של נשמת ישראל, שהמהות שלו תתגלה. בפסח מותר שיהיה את הציור "דרך דילוג וקפיצה" להתמודד עם מדריגה גבוהה, עם שיעור קומה של יהודי גבוה, למשש איך זה נראה ה"לראות את עצמו". אם כן, קודם הסור מרע - הבדיקת חמץ ואפיית המצה, ואח"כ העשה טוב - להגיע לרוממות של נשמת האדם מישראל. כך מגיע האדם ל"לראות את עצמו".

הזמן נגמר ויוצאים, יש לנו הבחינה הזאת עד כמה תורה נקלטה לתוך המהות שלנו, האם אנחנו כבר בן חורין או לא? ויש לנו באמצע בין הזמנים התעוררות זו של פסח, והתעוררות היא היכן עומד העצמו שלי, האם אני בעצמי עם המהות שלי רוצה לצאת מכל המצרים, מכל הסביבה של השיעבוד מלכויות שאנו בתוכו, ולהוציא את השאור שבעיסה ולשלוט על זה, זהו לראות את עצמו, הכל סביב עצמו, לקחת את עצמו בידיים, עי"ז מקבלים חוש וציור בלראות עצמו, כך נבנה ת"ח הוא נהיה אחר, הוא נהיה יותר מרום, הוא נהיה יהודי של שלימות. זה מה שמתכוונים עם יציאת מצרים, וזה מה שמתכוונים עם תורה, זהו החירות של "יוצא את עמו ישראל לחירות עולם", חירות עולמית שאינה מושפעת מגויים ומשיעבוד מלכויות, חירות שנמצאת אצל היהודי, יש לו שליטה על השאור שבעיסה האישי שלו, ואינו מושפע מכל השיעבוד מלכויות של גויים, כך נראה יהודי אמיתי.

זוהי עבודתנו בחג הפסח - זמן חירותנו.

² עיין עלי שור ח"ב עמי תסו.

דברי הכנה לליל הסדר

מהנאמן הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

'ברכת מועדיך' מותנה ביצירת 'כלי קיבול'

עומדים אנו עכשיו לפני חג הפסח, והנה כידוע שבכל אחד מן המועדים יורד שפע של רוחניות שאי אפשר לזכות בו בשאר ימי השנה ואפילו לא בשאר המועדים, אך גם בימי החג עצמם לא זוכים לזה בכדי, ומי שרוצה באמת לזכות להשפעות של החג צריך להשתייך אל המועד ואל עניינו, ואף בנוסח התפילה של המועדים קבעו חז"ל בקשה על עניין זה - 'והשיאנו ה' א-לקנו את ברכת מועדיך', דהיינו שנזכה להשפעות הגדולות שיורדות באותו הזמן, אך כדי לזכות לזה ראשית כל יש לדעת ולהבין מה מיוחד באותו הזמן.

חג הפסח הוא 'חג האמונה', שהרי בכל מועד כח ההשפעה הוא מחמת מה שהיה בימים ההם בזמן הזה, ובזה הזמן הגיעו כלל ישראל למצב של "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", לפי שכל עוד היו תחת יד המצרים היו מנועים מלהיזבק בקב"ה באופן שיוכלו להאמין בו, אך משיצאו מתחת ידם והפכו לעבדי ה', אז יכלו גם להאמין בו, וכשם שאז יצאו ישראל מידם והתאפשר להם להאמין בקב"ה באותה מידה גם בזמן הזה מתחדשת השפעה זו ואנו יכולים לזכות בה, אבל בשביל זה אנו חייבים באמת להתחבר אל המועד ואל פנימיותו.

ואמנם ישנם שחושבים שבכדי להשתייך לעניין של 'אמונה' יש ללמוד בעיון רב ספר מורה נבוכים לרמב"ם או להגות בשער הייחוד בחובת הלבבות, ומתוך כך לחזק את ההכרה והאמונה בכורא עולם, אך לא נראה כי זו הדרך הנכונה להשתייך לאמונה ולא כך אמורים להתכונן לחג הפסח.

אלא ההכנה הראויה היא פשוט לעסוק בעניינים של חג הפסח, להבין מה התוכן של המצוות שאנו הולכים לקיים בלילה זה, ועל ידי שלומדים את ענייני המצוות מתחברים אליהם יותר, והעומק בזה הוא מאחר והתורה היא זאת שיודעת את שורשי המועדים ואת ההשפעות היורדים בכל זמן, וכל הציוויים שציוותה אותנו מכוונים כנגד השורשים העליונים של אותו המועד, ומפני זה על ידי שאנו עוסקים באותם המצוות השייכים למועד זה ומתחברים אליהם, ממילא אנו מתחברים גם לשורשי העניינים ולהשפעות הגדולות שיש באותו הזמן.

ואכן בפסח אנו מצווים לאכול מצה זכר לכך של הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, אך בזוהר מבואר שהמצה נקראת 'נהמא דמהימנותא' - לחם של אמונה, דהיינו שמאכל זה מסוגל להביא לאמונה - זאת אומרת שכשאוכלים את המצה בגלל שהתורה ציוותה אותנו בזה זוכים לאמונה, וכמו"כ לעניין סיפור יציאת מצרים, יש מצוה לספר וזה לא שהסיפור מביא לאמונה, אלא שהתורה אמרה לספר, והחפצא של קיום מצוות סיפור יציאת מצרים זוכים להגיע לאמונה.

אלא שבכדי שאכן נקיים את המצוה כמו שצריך חייבים להתכונן מראש, ישנו מעשה שמספרים אודות מרן בעל הברכת שמואל זצ"ל שממחיש עד כמה חשובה ההכנה למצוות שפעם לקראת הימים הנוראים חש ברע והיה עליו עבור בדיקת דם לדעת מהי מחלתו בכדי לברר האם מותר לו לצום ביום כיפור או שמה הוא חולה ועליו לאכול, אלא שבעיר מושבו 'קמניץ' לא היתה אפשרות לבדיקה עם תשובה מיידית, וכל מי שהוצרך לבדיקה היה צריך לשלוח את הדם לעיר הגדולה וורשה, ושם בדקו את הדם ושלחו את התשובה לקמניץ.

הגאון רבי ברוך בער שחשש שהבדיקות לא יגיעו בזמן החליט לנסוע בעצמו לוורשה ולא לחכות שהתשובות יחזרו. משהגיע לוורשה מצא אכסניה בביתו של האדמו"ר מפארצע'ן שהתגורר שם, האדמו"ר ששמח מאוד באורח החשוב אמר לו שבמידה ויצטרך להתעכב בוורשה ביום הכיפורים הם ישמחו מאוד כי יתפלל עמם והם מוכנים לשנות את כל מנהגיהם למנהגיו, ענה רבי ברוך בער לאדמו"ר כי יש לו מנהג אחד בלבד והוא לעשות כמנהג בעל הבית.

על כל פנים עברו הימים ויום כיפור התקרב ועדיין לא הגיעו תשובות, והנה מבחין האדמו"ר הבחין כי האורח החשוב מסתובב טרוד מאוד, בשלב מסוים פנה אליו ושאל אותו מדוע הוא לחוץ שהרי ממה נפשך אם תגיע תוצאה שמותר לך לצום, הרי הכל בסדר, אתה יכול לקיים את המצווה לכתחילה ולצום כדין, אך גם אם התשובה תהיה שזה מסוכן לך לצום וזה חשש פיקוח נפש, הרי גם אז יש לך מצוה של 'ונשמרתם', אז בכל מקרה יש לך מצוה ואם כן מה יש להיות טרוד?

נענה מרן רבי ברוך בער ואמר, 'וודאי ששני האפשרויות הם מצוה, אך דוקא בגלל זה אני טרוד כל כך, כי אני עומד לקראת אחד משני מצוות ואין לי מושג לאיזו מהם עלי להתכונן...'

עכ"פ מה שברור שעלינו להכין את עצמינו למצוות הולכים לקיים לסיפור של יציאת מצרים לאכילת המצה והמרור, אי אפשר לנחות פתאום לליל הסדר בלי שום הכנה לאכול את המצות לקרוא את ההגדה בלי שום חיבור, ולצפות לקבל משהו ברוחניות, צריך קודם כל להיות בית קיבול, להבין שיש משהו גדול שעומד בפנינו, וכשמבינים ומתחברים לתוכן של המצוות אפשר גם לזכות להשפעה הגדולה המגיעה מהם בלילה זה.

כדאי ללמוד את ההגדה להבין מה התוכן של סיפור יציאת מצרים, זכינו וברוך ה' יש שפע עצום של פירושים על ההגדה הן מהראשונים והן מהאחרונים, וכדאי מאוד לעשות זאת, חג הפסח הוא זמן עצום, וכשנגשים לליל הסדר בלי שום הכנה הכל נראה סתם דבר יבש שעושים כל מיני דברים מוזרים ולא מקבלים מזה כלום.

אבל לעומת זאת מי שמכין את עצמו לפני כן, והוא יודע מה התוכן של ליל הסדר הוא מבין שעל ידי סיפור יציאת מצרים הוא זוכה לצאת ממצרים, אדם כזה כשהוא ניגש אל הסדר הוא יודע לפני מה הוא עומד, וכשהוא מקיים את המצוות, הוא מרגיש יציאת מצרים, ובאופן כזה הוא באמת זוכה לצאת ממצרים.

והנה יש להוסיף שמעבר לעצם ההכנה שראוי לעשות לכל מועד ומועד, בחג הפסח ישנה הלכה פסוקה מעיקר הדין שלפיה עניין זה של חיבור ליציאת מצרים אינה בגדר תוספת מעלה בלבד שהרוצה לזכות בה יכול ומי שלא רוצה פטור, שהרי מבואר בגמרא 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', והרמב"ם מביא זאת להלכה, היינו שכל אחד חייב להרגיש יציאת מצרים בעצמו.

ובעצם בשביל זה עורכים את ה'סדר', דהיינו שיש סדר מסוים של מצוות אותם אנו מקימים כפי שהתורה צייתה עלינו, בתחילה אוכלים מרור ואחרי כן מצה כורך ושולחן עורך ומספרים את סיפור יציאת מצרים, זהו ה'סדר', ועל ידי זה עלינו לחוות בעצמינו את היציאה הזו, ליל הסדר צריך להיות חוויה שאמורים לחוות אותה, וכשמרגישים את הדברים וחיים אותם זוכים באמת לצאת ממצרים, וכמובן שבצורה כזו שמתחברים יותר לשורשי הדברים מגיעים לאמונה חושית יותר באותם הדברים - זה מה שצריכים לעשות ולזה צריכים להתכונן.

יהי רצון שנזכה להבין את עניינו של המועד הבא עלינו וכאשר נבין ונתחבר אל התוכן והפנימיות של הזמן נתרומם מאותם ההשפעות הגדולות בעז"ה.

פניני חיזוק ודעת בענייני אמונה

מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'יד אהרן'

אמונה - אינה מהשכל הפשוט

מידת האמונה היא היסוד הגדול של כל התורה כולה - "בא חבקוק והעמידם על אחת צדיק באמונתו יחיה", ואולם ידוע מה שהקשה מרן הגר"ח זצ"ל מה עניינה של חובת האמונה, שהלוא המושג 'אמונה' צריך לבוא במקום שהשכל אינו יכול להשיג, שאם האדם אינו יכול להבין ולראות דבר כל שהוא בעצמו הוא צריך להאמין, אבל ענין זה של מציאותו יתברך היא מהמושכלות הפשוטות ביותר שהרי אי אפשר שהעולם יתנהל מעצמו, ואם רק מתבוננים מעט בעולם מבינים שאי אפשר לבירה בלא מנהיג וודאי יש מנהיג לבירה, וכמו שאמר הכתוב 'מבשרי אחזה אלוך', וא"כ מדוע הכרה זו שיש בורא לעולם נקראת 'אמונה', עד כמה שהשכל הפשוט מחייב זאת.

וביאר מרן הגר"ח זצ"ל שאכן במקום שהשכל יכול להשיג שיש בורא לעולם כשהכל מתנהל כמו שצריך, זה באמת מושכל פשוט ולזאת לא תקרא אמונה, אלא שהיכן ששכל האדם מפסיק, שם מתחילה האמונה, וביאר שתפיסת שכל האדם מוגבלת למערכת שנתונה לשלטון הזמן והמקום, וכל מה שהוא למעלה מן הזמן והמקום שם כבר אין לו מושג, ומכיון שכל עצמותו של הקב"ה הוא למעלה מן הזמן ולמעלה מן המקום, בזה חלה עליו חובת האמונה, כלומר שדוקא במה שלא מבינים צריך להאמין אך מה שמאמינים כי אפשר להבין - זאת לא אמונה אלא זה מושכל פשוט. אכן צ"ל מהו הדרך לכך.

החזון איש בספרו אמונה ובטחון (פ"א אות ח') מאריך לבאר את חסרונותיו של כח הדמיון, לפי שהדמיון הינו כח נאצל מן השכל, והוא הסתכלות שטחית ובלתי עיונית וטבעו לשכנע את האדם ואוסר את ליבו וכו'. אך מבאר כי לדמיון ישנו צד חיובי גם כן, וזה כאשר משתמש בו להשיג אמונה זכה ובהירה מעל מה שהשכל יכול לקלוט, כלומר שעד כמה שהאמונה היא להאמין בדברים שאינם נתפסים בשכל ממילא בענייני אמונה אין מקום לדיון שכלי אם זה מובן או לא, אלא פשוט לתפוס את הדברים ולקבל אותם אפילו שמצד השכל אין שום אחיזה והבנה בדברים אלו, כי זה גופא עניינה של אמונה, להבין ולהאמין שישנם דברים הרבה יותר גדולים ממה שאנו מבינים ותופסים בשכלינו.

עוד מוסיף החזון איש בהמשך דבריו 'שכאשר זכה שכל האדם לראות אמיתת מציאותו יתברך מיד נכנס בו שמחת גיל אין קץ, ונשמתו נעימה עליו, והדמיון משלים עם השכל לחזות בנועם ד', וכל תענוגי בשרים חמקו עברו, ונפשו העדינה מתעטפת בקדושה וכאילו פירשה מגוף העכור ומשוממת בשמי שמים'.

וזו האמונה בה אנו מחויבים, להפנים שלא כל דבר בעולם הוא בר השגה, ושהנהגת ה' היא מעל לשכלנו, ועלינו להבין שהקב"ה רוצה רק להיטיב לנו, וכל מה שהוא מחולל בעולם הכל הוא עושה אך ורק לצורך זה, ואפילו שלפעמים קשה להבין בשכל מה טוב בזה ומדוע הקב"ה עשה זאת, אבל דוקא במקום כזה שאין הבנה בשכל והדברים תמוהים ובלתי מובנים, דוקא במקומות אלו צריכה לבוא האמונה התמימה והפשוטה, להבין ש'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד', ובשביל זה יש כח בשכל שנקרא 'דמיון', שאפשר להבין ולקבל דברים שמבחינה מציאותית ובתפיסת העולם שלנו לא ממש מסתדרים, ועל ידי זה אפשר להגיע לאמונה הפשוטה, נכון שלא למבינים, אך האמת היא שהקדוש ברוך הוא כולו טוב וכל מעשיו הם לטובתינו, זו עניינה של האמונה.

הדרך להשיג את מידת האמונה בדורינו

ידועים דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא שכתב 'מן הניסים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרנו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, ויש לעמוד על נקודה נוספת הטמונה בדברי הרמב"ן אלו, שהנה בתחילת דבריו שם הקשה מה צורך יש במצוות רבות כל כך אשר מטרת כולם היא 'זכר ליציאת מצרים'. וביאר שם וז"ל, 'וכן כל כיוצא בהן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים, והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת הא-להים, כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בעניינה כבר הודה בחידוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פינות התורה', ע"כ.

ישנה איגרת ממרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל בעניין בעיות האמונה שהתרכו בדורנו וכתב שם שאינו מדבר על אפיקורסים, אלא על אנשים שיש להם ספיקות באמונה, שזה נובע מכח הטומאה שיש בעולם וממשיכה אחר התאוות, וכותב שם שהעצה לדקדק בשמירת שבת ועוד מצוות עיי"ש. ונראה לבאר כוונתו שהרי באדם ישנם רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכנגד כל פרט בגוף הגשמי יש חלק בנפש הרוחנית שמכוון על אותו אבר, דהיינו שגם בנפש יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים, והנה ידוע מה שכתוב שישנם רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים, ושס"ה לאווין כנגד שס"ה גידים, וכל מצוה שהאדם מקיים, מתקן את אותו אבר בנפשו המכוון כנגד מצוה זו.

ונראה כי זוהי כוונת מרן הסטיפלער זצ"ל בעצה אותה הציע, שאדם שיש לו ספיקות באמונה אין מן הנכון שיתעסק בספר הכוזרי או בחובת הלבבות שער היחוד, כי השורש של הספיקות כהיום, אינם באים מכפירה ח"ו, ואלו לא באמת ספיקות ושאלות אמיתיים, אלא זה בא מחמת כח טומאה שישנו בעולם, וכח טומאה זה גורם לו ספיקות כדי להיפטר מחובותיו הרוחניים וכדי לאפשר לעצמו להימשך אחר תאוותיו, ולכך הדרך לפטור בעיות אלו היא להתחזק במצוות שהם זכר ליציאת מצרים, כי מצוות אלו לא באים לשכנע את האדם בצורה שכלית, אלא זה מקדש יותר את חלקו החומרי ומעלה את רמתו הרוחנית, ומכיון שכח הטומאה נחלש, ממילא הספיקות והשאלות אינם מפריעים לו יותר.

ובזה יתבאר אף דברי הרמב"ן אדם שלוקח תפילין ומכניס לשם פרשיות שכתוב בהם זכר ליציאת מצרים אין זה משהו טבעי שגורם לו לזכור את יציאת מצרים, שא"כ באמת קשה מה צורך יש במצוות רבות כל כך כשעניין כולם אחד הוא, אלא שכיון שהתורה אמרה להניח פרשיות אלו זכר ליציאת מצרים, ממילא ברגע שמקיים מצוה זו, זה פועל על הנפש באופן סגולי שיזכור ויתחבר ליציאת מצרים, כי התורה נתנה מצוות שהדרך שיפעל על האדם כנגד המוח וכנגד הלב באופן סגולי.

וזהו שמוסיף הרמב"ן שאדם הקונה מזוזה בזוז 'ונתכוון בעניינה' - כלומר שלא די בכך שמעצם זה שמכוון זכר ליציאת מצרים ממילא זה פועל בזיכרון שלו, אלא הפירוש שהכוונה עושה את ה'חפצא דמצווה' לטובה וגדולה יותר, וכשהמצווה גדלה היא גם פועלת יותר בנפש. ולכך אדם שיקיים מצוות התורה כראוי ועם כוונה ומחשבה נכונה זה יפעל בו אמונה בנפש.

[וכבר הבאנו מה שאמר הגר"ח שאמונה מתחילה היכן שהשכל נגמר, אמונה זה מעל השכל, והיינו שאדם לא יכול לתפוס אמונה, אלא שהקב"ה הטביע בנפש האדם כח להאמין, שהרי זו מצוה ככל מצוות התורה, וע"כ שמוטבע באדם היכולת להגיע לכך, אלא שיש דברים המונעים מהאדם כגון כח הטומאה ותאוותיו של האדם, אז צריך לעורר שורשים אלו הקיימים באדם ולסלק ולהתרחק מכל דבר המונע מהכח הזה לפעול. והדרך ע"י מצוות התורה שזה הסגולה הגדולה לזה, וכפשוטו].

אמונה- מידה בנפש

הגדרת המילה 'אמונה' היא נתינת אמון המגיעה כתוצאה מהכרה בערכו של מי שמאמינים בו, ודבר זה הוא כח אמיתי שבנפש, וכפי שכותב החזו"א בתחילת או"ב **'מידת האמונה היא נטיה דקה מעדינות הנפש, אם האדם הוא בעל נפש ושעתו שעת השקט, חופשי מרעבון תאוני'**, והיינו שהאמונה אינה מסתכמת בידיעה פשוטה שהקב"ה ברא את העולם וכדו' אלא זו תכונה ומידה בנפש ככל המידות.

אבל מידה זו היא דבר שצריך לעבוד עליו ולפתח אותו, וכפי שאמר המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל שכל אחד לימדוהו בשנות ילדותו להאמין, יש כאלו שפיתחו את שכלם ועם זה את רמת אמונתם, אך יש שנשארים כל חייהם עם אותה התפיסה, ובאותה רמת האמונה שקבלו כשהיו בני שלוש שנים.

ובחז"ל יש מושג של **'קטני אמנה'**, וכפי שכותב החזו"א (ב-א) **'וקטני אמנה ג"כ בכלל מאמינים, כיון שאינם בכלל הכופרים והמינים, אבל אמונתם חלושה, ואין פעולת אמונה שולטת עליהם, רק נגד עבירות היותר מפורסמות ואשר כל הצבור נזהרים בהן'**, עכ"ל. והיינו כיון שאמונה היא מידה ככל המידות, ולכך ישנה גם בזה דרגות.

ואכן בכדי להשיג מעלה זו צריך לעמול להשקיע ולהקריב, וכפי שכתב החזו"א לא שייך כל עוד האדם קשור לחומריות ואינו חופשי מתאוותיו, ואדם זה אין לו את האמונה האמיתית והוא כלל לא בר הכי להשיג את מידת האמונה.

והדרך להשיג ולו במקצת דרגה זו של אמונה אמיתית מתוך החפשיות מן התאוות, הוא להתמיד הרבה בעמל התורה שזה מזכך את החומריות, ואז הגוף אינו מפריע ברעיונות תאווניים, ואפשר להגיע לאמונה שלימה.

'חוצפה' - היפך האמונה

ההיפך של מידת האמונה היא מידת ה'**חוצפה'** שהרי אמונה זו הכוונה שמכירים בערכו של משהוא ומקבלים אותו בלא לנסות לחקור אחר דבריו וזה נקרא לתת אמון, ואמנם יש מקומות שצריך לבדוק אם לתת אמון מתי שהדברים הם בעלי משמעות גדולה, אך היסוד הוא כי כל אדם הוא מסתמא נאמן וכמו שקימ"ל להלכה שכל אדם יש לו חזקת נאמנות עד שיתברר כי הוא שקרן. וההיפך הגמור מן האמונה היא ה'**חוצפה'** והעזות, שמידות אלו עניינם, שאדם אינו מסוגל לקבל שיש משהוא גדול ממנו, ולא יתכן שאד יודע דבר שהוא אינו יודע ושהבין משהו שהוא לא הבין, ולכך החצוף לעולם ינסה להקטין את ערכו של כל אדם ולזלזל בו, ולא לתת לו שום ערך.

וכל המושג של קבלה מרב לתלמיד מבוסס על מידה זו שלש נתינת אמון ברב, שהתלמיד מאמין לרב ומקבל כי הוא גדול ממנו ועליו להאמין לו כי הוא באמת יודע את התורה יותר טוב ממנו, ולא שכל פעם שאינו מבין את דבריו הוא שוללם לאלתר, אלא צריך קודם לגשת אל הדברים בגישה של אמון, ולעמול להבין כי ודאי שרבו הבין יותר טוב ממנו אלא שהוא אינו מבין את דברי הרב, אבל ודאי לא לזלזל בדבריו כי הוא אינו מבינם, ולכן המידה של אמונה היא תנאי קודם לכל המושג של רב ותלמיד.

ובימינו זה אחד הדברים שנפגעו ביותר שכל דבר שהרב אומר מיד שואלים מי אמר, וכפי שאיתא בחז"ל (סוף מסכת סוטה) שבימות המשיח 'חוצפא יסגא', ובצורה כזו אין שום דרך לקבל מרב וכל מסירת התורה נפגמת לגמרי.

[מסופר על מרן רבי עקיבא איגר זצ"ל שצעד ברחוב עם הגאון רבי יעקב מליסא בעל הנתיה"מ ובדרכם עברו כמה בחורים צעירים שישבו על ספסל, משראה הגאון בעל הנתיה"מ כי הבחורים לא קמו בפני רעק"א שהיה גדול הדור, נאנח ואמר 'אוי דור של חוצפא יסגה', נענה רעק"א ואמר זה עדיין לא חוצפה, מה שהגמרא מתכוונת שבעקבתא דמשיחא חוצפה יסגא זה שיבוא דור שבו אנחנו נשב ובחורים אלו יעברו בפנינו ויתבעו **שאנחנו** נקום בפניהם].

ספר חובה לכל עורך סדר !!!

הגדת 'באזני בנך'

תחוה... תרגיש... זה 'מגיד' אחר...

תחוה - כאילו באמת יצאת ממצרים בשנה זו

תרגיש - מסודר ומוכן כיצד לערוך את הלילה בצורה הנכונה והמקסימלית

זה 'מגיד' אחר - לך ולבני משפחתך שיהיו מרותקים לכל אורך הסדר...

ההגדה ששינתה את ליל הסדר באלפי בתים!

ארבע קושיות:

(א) מה אומרים לילדה בת 5, ולילד בן 11, ולבחור בן 20, ולחתן בן 35... כשכולם סביב שולחן אחד.

(ב) כיצד משתפים את מגוון המסובים עם תוכן ההגדה, הארוכה כל כך.

(ג) כיצד מתמודדים עם מורכבות עריכת הסדר - להספיק חומר רב בזמן קצר עד חצות, הקשבת ילדים בשיעור ארוך בן כמה שעות, כיצד נחזור על הדברים הישנים והפשוטים מתוך התחדשות ורעננות, כיצד נחוה ונחיה את יצי"מ שאירעה לפני אלפי שנים.

(ד) עם אלו מטענים אנו רוצים לצאת מלילה גדול זה, והיכן טמונים פנינים אלו בתוך ההגדה של פסח?

תשובה אחת: באזני בנך!

ההגדה שהצליחה בס"ד להעניק לאלפי משפחות מבט נכון על ליל הסדר; מהותו, תוכנו ומעלתו, ומסדרת לפני עורך הסדר את כל בנין הלילה שלב אחר שלב ככל משפטו וחוקתו. ההגדה נבנתה בעמל רב ע"י צוות אברכים מיוחד, ובה שילוב של לימוד יסודות יציאת מצרים מתוך ההגדה עצמה עם מגוון כלים מעשיים וחינוכיים לעריכה נכונה של הלילה הקדוש.

מתוך ההסכמות:

מדברי הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א: ... יגע ועמל והוציא תח"י חיבור רב התועלת לאבות ובנים, לקיום מצות והגדת לבנך ביתר שאת בלילה הגדול הזה אשר כיום יאיר, ללמד להועיל למעיינים איש כפי מדתו, דבר נאה ומתקבל.

מדברי הברכה של הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א: ומאחר ואפשר שיספרו בנ"א ביציאת מצרים בדרך של פרטים פרטים נפרדים מבלי לתפוס את המהלך הכולל... הרי שמורגש ומוכרח הצורך להעמיד את דרך הסיפור באופן של מבנה שלם הכולל כל היסודות... במיוחד שמתי לב איך שהשתדלת לקחת את היסודות הרמים והגבוהים ולהעמידם בדרך היותר פשוטה וקרובה להבנה. וברך ה' חילך ופועל ידיך ירצה, וימצאו עם ה' תועלת אמיתית ע"י הגדה זו להתקרב יותר לכל היסודות האמיתיים הנ"ל ולקיים מצות סיפור יצי"מ ביתר שלימות.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

חג הפסח תש"פ

הגלות והגירות, ואומר דלשנה הבאה נהיה בארץ ישראל שהגלות תפסק, ועוד אומר לשנה הבאה בני חורין, זהו כלפי חלק העבדות והעינוי, דלשנה הבאה נהיה בני חורין דהשיעבוד והגלות יפסקו ונהיה בני חורין.

ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דברה תורה.

יש להבין מה השייכות של הודאה על נתינת התורה, בתוך הענין של כנגד ארבעה בנים דברה תורה.

ויש לבאר בזה, דהנה מצינו בכל מקום שיש תוספת מצוה וחיידוש ענין בעסק של תלמוד תורה, יש קביעות ברכה נוספת על התורה, וכמו דבקריאת התורה בציבור, תיקנו ברכה לפניה ולאחריה, והיינו משום דיש בזה תוספת ענין בעסק של ת"ת.

וכן יש לפרש בהא דבשירת האזינו נאמר 'כי שם ה' אקרא הכו גדול לאלוקינו, והיינו ברכת התורה, וכמבואר בגמ' בברכות, ואף דגם עד עתה למדו תורה מפי משה, ובודאי דברנו ברכות התורה גם עד עתה, מ"מ נאמר כאן שוב דין של ברכת התורה על שירה זו, ומשום דהיה ציווי מיוחד ללמד את השירה דהאזינו, ושימה בפיהם, והיה בזה חיידוש ענין בהמצוה הכללית של תלמוד תורה, משום כך היה צורך לברכת התורה מהודשת.

ולפי זה י"ל דמאחר וסיפור יציאת מצרים, הוא אופן מסויים ומיוחד של אמירת הדברים, והוא אופן מיוחד ומסויים של תלמוד תורה, המחוייב בלילה זה, ממילא צריך ברכות התורה מיוחד על הקיום דין תלמוד תורה המיוחד באופן זה.

הכפ מה הוא אומר, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם, ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

הנה בכתוב בפר' ואתחנן, כתוב תשובה אחרת על שאלת החכם, דכתיב שם עבדים היינו וגו', ולמה לא הביא בעל ההגדה התשובה הכתובה בפסוק.

עוד צריך ביאור דתשובה זו דאמור לו כהלכות הפסח, לא כתיבא בקרא כלל.

ונראה לבאר דבשאלת החכם מה העדות וכו', נכללו בה שתי עניינים, האחד מהו טעם הענין, והב' מה פרטי ההלכות והדינים שנאמרו. והנה התשובה הכתובה בתורה, באה על השאלה דמהו טעם הענין, ועל זה התשובה היא עבדים היינו וגו' ואותנו הוציא משם וגו', ויצונו ה' לעשות את כל החוקים וגו'. והנה תשובה זו

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים.

יש לבאר תוכן פתיחה זו, דהנה המצה היא זכר לשני דברים, היא זכר לעבדות, וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת ראה, דהמצה היא זכר לעבדות שהיו במצרים, שאכלו לחם צר ומים לחץ. וכן איתא בספרי (פר' ראה), אמר רבי שמעון למה נקרא מצה לחם עוני, על שם עינוי שנתענו במצרים. וכעין זה מבואר בגמ' בפסחים (דף קמ"ז ע"ב), לחם עוני, עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה. ומבואר דהמצה היא זכר לעבדות.

אכן עוד קיום של זכרון יש בהמצה, דהיא זכר להרות וגאולה, וכמו שאומרים בהגדה, מצה זו שאנו אוכלים על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאולם. הרי מבואר דהמצה היא זכר לשעבוד, וזכר להרות וגאולה. והנה מה דהמצה היא זכר להרות, זהו מה שאומרים בסיום ההגדה, מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם וכו', ואם כן יש לומר, דכאן בתחילת ההגדה אנו מבארים שהמצה היא זכר לשעבוד ולעוני, וזהו שאומרים הא לחמא עניא.

ויש להוסיף עוד דלכן אומרים זאת כאן בתחילה ולא בסוף, כשאומר מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, דהנה בתחילת סדר ההגדה מתחיל בגנות ובסיפור השעבוד, ואז המצות משמשות זכרון לעוני שהיה במצרים, וכמבואר בדברי הגמ' (דף ק"ח ע"א) לגבי ד' כוסות, דתרי כסי קמאי לא בעי הסיבה, דאכתי עבדים היינו קאמר, הרי דבתחילה הוא זכרון השעבוד, ועל כן כאן בתחילת סדר ההגדה, שייך הענין שהמצה היא זכר לשעבוד, ולכן מוזכרים דוקא כאן, דזהו המצה שאכלו אבותינו בארעא דמצרים, ובהמשך הסיפור, כשמגיעים לשבח ולסיפור הגאולה, בזה מוזכרים שהמצה היא זכר להרות, שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ וכו'.

השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישאל השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין.

מה שכפל ואמר, לשנה הבאה בארעא דישאל, לשנה הבאה בני חורין, יש לבאר דהנה כתב א"י מרן הגר"י זצ"ל דבכרית בין הכתרים נאמרו שתי עניינים, האחד גרות וגלות, ושנית, עבדות ועינוי, וכמבואר בפסוק שכתוב 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם וגו', הרי נאמרו בזה שני דברים, גם גרות וגלות, וגם עבדות ועינוי.

ולפי זה יש לפרש, דכפלות הדברים של בעל ההגדה, הוא כנגד שתי העניינים הנ"ל, דלשנה הבאה בארעא דישאל, זהו כלפי חלק

כבר אמר בעל ההגדה קודם לכן, דמיד אחר שאלת מה נשתנה, באה התשובה דעבדים היינו ויוציאנו, ועתה מבאר בעל ההגדה את החלק שבשאלת החכם כפשוטו, מה העדות והחוקים, מה הם הדינים וההלכות ופרטיהם, ולשאלה זו, התשובה הראויה היא לאמור לו כהלכות הפסח.

והנה בתורה לא נאמר תשובה על חלק השאלה הזו, משום דזה דבר פשוט שאם שואל ההלכות צריך לענות לו כפי שאלתו, וכל מה שנצרך לכתוב בקרא תשובה לשאלת החכם, הוא רק על החלק שבשאלתו על מעם הדברים.

ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה וכו'.

איתא בהז"ל על הכתוב 'והוצאתי אתכם ממצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים', דנאמרו כאן לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי, והיינו דהם עניינים חלוקים של גאולה, וצריך לפרש מה הם השלושה ענייני גאולה שיש כאן.

ונראה לפרש דג' ענייני הגאולה, הם כנגד שלושה עניינים נפרדים שהיה בשעבוד מצרים.

דהנה בשעבוד מצרים היה שתי גזירות, אחד גזירה של עבדות ועינוי, ועוד גזירה של גרות שיהיו בגלות בארץ לא להם, וכמו שנאמר לאברהם אבינו בכרית בין הבתרים, יהוה תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם, הרי דשתי עניינים נכללו בגזירת שעבוד מצרים.

ולפי זה יש לפרש שתי הלשונות של והצלתי וגאלתי, דהוצאתי, הוא הצלה מגזירת השעבוד והעינוי של ועבדום ועינו אותם, וזהו שאמר והצלתי אתכם מעבודתם, דהיינו מהשעבוד, והגאולה הנוספת של וגאלתי, זה הוא היציאה מגזירת הגלות במצרים שנגזר עליהם כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועל זה אמר להם וגאלתי אתכם, שע"י המכות המצרים ישלחו אותם ויצאו מגירותם במצרים.

ובביאור לשון הגאולה הראשון שהוזכר בכתוב של והוצאתי, נראה לפרש, על פי דברי הראב"ד (בהשגות על הרמב"ם פ"ז מהל' תשובה), שכתב שהקב"ה גזר רק ועבדום ועינו אותם, והמצרים הוסיפו על זה עבודה בפרך, והמיתו מהם, ומטעו מהם, והם עשו כעין שנאמר בנביא זכריה 'אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה, עכ"ד, ולפי דבריו נראה לפרש, דהלשון של והצלתי, זה הוא על השעבוד והעינוי שנכלל בגזירה של ועבדום ועינו אותם, והלשון של והוצאתי, זה הוא גאולה מהתוספת של הפרך והמיתה והטיבוע שעשו לישראל, שזה הוסיפו המצרים עליהם יותר ממה שנגזר עליהם.

ובזה יש לפרש לשון הכתוב סבלות מצרים, דהכונה לסבלות שהמצרים הוסיפו עליהם יותר ממה שנגזר עליהם, ולכן נקראו סבלות מצרים.

וסדר הכתוב הוא, דמתחילה אמר שיהיו נגאלין ממה שהמצרים מוסיפין עליהם שעבוד ועינוי, ואח"כ אמר להם שגם יהיו נגאלין מהעבודה שנגזרה עליהם.

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, אני ולא מלאך וכו'.

הנה כבר עמדו בזה המפרשים, דבפסוק (י"ב, כ"ג) כתוב 'לא יתן המשיחית לבוא אל בתיכם לנגוף, ובתרגום יונתן כתוב 'לא ישבוק מלאכא מחבלא למיעול לבתיכם, ומשמע דהייתה ההכאה ע"י שליח.

והביאור בזה יש לומר, דהנה במכת בכורות כתוב (י"ב, כ"ט), 'זה' הכה כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה וגו' עד בכור השבי אשר בבית הבור וגו'', וכתב רש"י, ובכור שפחה בכלל היה, שהרי מנה מן החשוב שבכולם עד הפחות, ובכור השפחה חשוב מבכור השבי, וצריך עיון, דכיון דבכור השפחה חשוב מבכור השבי, א"כ מאי טעמא בהתראה שהתרה משה את פרעה לא אמר אלא את בכור השפחה, ולא התרה גם על מיתת בכור השבי, כמו שכתוב בפסוק (י"א, ה'), 'זמת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה וגו' עד בכור השפחה וגו'.

ונראה לבאר בזה, דהנה בטעם שמתו גם בכור השבי, כתב רש"י שתי טעמים, א' שהיו שמחים לאידם של ישראל, ועוד, שלא יאמרו יראתנו הביאה הפורענות.

והנה לפי הטעם השני דלקו בכורי השבי, בשביל שלא יאמרו יראתנו הביאה הפורענות, א"כ באמת הכאתם אינה מכלל עיצם המכה, וכל הכאתם הוא רק בשביל לסלק אמירתם, ועל כן אף על פי שלקו, לא הוצרך להתרות על זה, דאין זה מעצם המכה, ולא בתורת מכה מתו, ורק על מה שהוא מעצם המכה צריך התראה, ומבואר היטב מאי טעמא בהתראה לא התרה משה את פרעה שבכורי השבי ימותו.

ונראה דגם להטעם הראשון שהיו שמחים לאידם של ישראל, יש לדקדק דגבי בכור השפחה כתב רש"י לעיל שלקו מפני שאף הם היו משתעבדים בהם ושמחים בצרתם, ומחמת שנשתעבדו בישראל שייכו להמכה כמו מצרים, אבל גבי בכור השבי כתב רש"י רק ששמחו לאידם של ישראל, ולא הזכיר דנשתעבדו בישראל, וא"כ באמת מתו רק על מה ששמחו לאידם.

ולפי זה יש לומר, דכיון דרק שמחו לאידם, ולא נשתעבדו בישראל, אז מיתתם אינה נחשבת חלק מעצם המכה, אלא רק בטפילות לעונש מצרים, ועל כן אין צריך התראה על זה.

ולפי זה יש לדון, במה שדרשו שמכת בכורות היה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, אם זה גם על בכורי השבי, וגם מיתתם הוא בכלל זה שהוא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, או דנימא דרק על מיתת שהיא מעצם המכה, הוא דנאמר דיהא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, אבל מה שמתו בכורי השבי, שזה אינו מעצם המכה, אלא מטעם אחר וכמו שנתבאר, מיתה זו יכולה להיות גם ע"י שליח ומלאך.

ולפי זה יש לומר, דבאמת מיתת בכור השבי היה ע"י שליח, ולא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ועל המלאך המשיחית הזה, הוא דנאמר ולא יתן המשיחית, שהיה זה מלאך המשיחית.

ובאותות זה המטה, כמה שנאמר, ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות.

והיינו דפירוש הפסוק ויוציאנו ה' ממצרים וגו' ובאותות, הוא דה' הוציאנו ממצרים ע"י המטה. ולכאורה אינו מובן דבפשוט המטה לא היה אלא היכי תימצי לעשות בו את המכות, אבל היציאה עצמה הייתה ע"י המכות, אכן בפסוק מבואר דהיציאה עצמה נחשבת שהייתה ע"י המטה, וצריך ביאור.

ונראה בביאור הדברים דהנה איתא בהז"ל (פרקי דר"א פ"מ, ובת"י בשלח י"ד, כ"א) דעל המטה היו כתובים עשר המכות, ולרבי יהודה היה כתוב דצ"ך עד"ש באה"ב, וביאור הענין דהמכות היו כתובים על המטה, היינו שכה המכות מונח ונמצא במטה.

ומבואר דמה שהמכות נעשו ע"י המטה, לא היה זה רק היכי תימצי בעלמא שעל ידי המטה תהא ההכאה, אלא כל כה המכות באו מכה המטה, דכה המכות עצמם היה מונח במטה, ולכן הוא דהיה צריך את ההכאה במטה, שרק ע"י ההכאה במטה שכה מונח כה המכות, היה אפשר שיבואו המכות.

והנה איתא בהז"ל (פרקי דר"א שם ועוד, ונרמז בדברי הת"י דלהלן) שהמטה היה בנינתו של יתרו, ולא הצליח שום אדם להוציאו, עד שמסרו הקב"ה למשה רבנו. וביאור הדברים דכיון דהמטה היה מטה מיוחד שיש בו כח לעשות את המכות, על כן לא שייך ליטלו זולת מי שנתיהד לזה שבידו ימסר כה ההכאה.

ונראה לבאר בזה עוד, דהנה באבות (פ"ה מ"ו) תנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואחד מהם הוא המטה. וכלל בדינו דכל הנבראים בע"ש בין השמשות, הם בריאות ודברים רוחניים, וכמוכן בענין הלוחות והמכתב. ויש ללמוד מזה שהמטה מלבד היותו מטה כפשוטו, היה בו ענין רוחני.

והנה בתרגום יונתן בפר' שמות על הפסוק ויקח משה את מטה האלוקים בידו כתב ונסוב משה ית חוטרא דנסב מן גגניתא דחמוי והוא מספיר כורסי יקרא וכו' ועלו חקוק ומפרש שמא רבא ויקירא וביה אתעבידו ניסין מן קדם ה'. וכ"כ בפר' בשלח. מבואר בדבריו דשם המפורש היה חקוק במטה. ועוד איתא במדרש דהים לא רצה ליבקע, ואמר לו הקב"ה למושע ואתה הרם את מטך ונמה את ירך, שהראה לו את שם המפורש החקוק במטה, ואז ניאות הים ליבקע. ואיתא במדרש (וארא פ"ה, פ"ב. ועוד) דהמטה הוא שרביטו של הקב"ה שנמסר למשה. והביאור הוא דכיון דשם המפורש חקוק בו הרי זה ממש כשרביטו של המלך.

וכיון דנתבאר דהמטה היה מטה מיוחד שיש בו כח ההכאה והוא בריאה רוחנית שחקוק בו שם המפורש, ונחשב שרביטו של הקב"ה, והקב"ה מסרו למשה רבנו, אז יש לומר דבהכאה ע"י המטה נחשב

זאת שהקב"ה בעצמו הוא המכה את מצרים ע"י המטה, דבזה שמכה במטה שהוא שרביטו של הקב"ה, השיב שהקב"ה בעצמו הוא המכה.

ולשכר את האוון אפשר לדמות ענין זה דכשהותמים בטבעת המלך הרי זה כדבר המלך ממש, כן עד"ז הוא ג"כ ענין המטה שהוא שרביטו של מלך ושם המפורש בו לעשות את המכות, שע"י זה השיב שהמכות נעשות ע"י הקב"ה.

***

והא דהוצרך להיות שההכאה תחשב שנעשית ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן הוצרך שההכאה תיעשה ע"י המטה דווקא, נראה לבאר עפ"י המבואר בחידושי מרן רי"ז הלוי בפרשת שמות שכתב דיציאת מצרים היתה צריכה להעשות דוקא ע"י הקב"ה בעצמו, והביא כן מדברי המדרש, דמשה אמר להקב"ה וכי כך הבטחת לאבותם שביד בשר ודם אתה מוציא את בניהם, ויציאת מצרים שהייתה ע"י נבואתו של משה רבנו דשכינה מדברת מתוך גרונו, נחשב שנעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו.

ועפ"י נראה לבאר הא דהוצרך שהמכות יהיו ע"י המטה בדווקא, דלפי מה שנתבאר שבמסירת המטה שהוא שרביטו וחקוק בו שם המפורש והמכות כתובין בו שמסר הקב"ה למשה רבנו, חשוב שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המכה את מצרים, הרי נמצא דההכאה עצמה נמי השיב שנעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וממילא השיב דנאות מצרים נעשתה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכמש"כ מרן הגר"י זצ"ל דמוכרח הוא להיות כן דהנאותה תיעשה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן צריך דההכאה תיעשה ע"י המטה דווקא, דע"י זה השיב שזה נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, ומבואר היטב הא דהשיב דהקב"ה בכבודו ובעצמו הוציאנו ממצרים.

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קיים על שום מה, על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים וכו'.

הנה הטעם של מצות פסח דורות, הוא לזכרון והודאה על שנאלו מצרים, והטעם של מצות פסח מצרים הוא בשביל שעל ידי זה ינצלו, כמו שכתוב ולא יהיה ככם נגף למשיחית בהכותי את מצרים, ונמצא דטעם מצות פסח מצרים וטעם מצות פסח דורות, הם שתי טעמים נפרדים, והדבר צריך ביאור, והרי שתיים נכתבו בפרשה אחת, ודיניהם נכללו יחד.

ונראה לבאר בזה, דהנה הגר"ה ביאר את הכתוב בתהילים, ואני בהסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי, דאף דבהסדך בטחתי ויש לי בטחון גמור שתבוא הישועה עד כדי שיעור של יגל לבי בישועתך, מ"מ הבטחון אינו מספיק בשביל לומר שירה, דלזה צריך את הישועה בפועל, וזהו שסיים אשירה לה' כי גמל עלי, דהגדת השירה תהיה רק כשתהא ישועה בפועל, דהבטחון בישועה אינו מספיק לומר שירה.

אולם נראה דיש אופן של שירה על הנם, אף קודם הנם, דהנה במדרש איכה איתא ארבעה מלכים היו, מה שתבע זה ולא תבע זה, דוד, אסא, יהושפט, וחזקיהו. דוד אמר ארדוף אויבי ואשיגם, אמר לו הקב"ה אני עושה כן וכו', עמד יהושפט ואמר, אני אין בי כוח להרוג ולא לרדוף, אלא אני אומר שירה ואתה עושה וכו'. ומבואר בדברי המדרש גדר חדש בענין השירה, דבפשוטו השירה באה בהודאה על הניצחון והנם שכבר נעשו, אמנם בדברי המדרש מבואר שעל ידי אמירת השירה קודם הנם, זה גופא סיבה שיבא הנם, ויהושפט תלה את נצחוננו, שעל ידי אמירת השירה יבא לו הניצחון, וזה שעל ידי שמעמיד עצמו במדרגה של אומר שירה אף קודם הניצחון, זה גופא הוי סיבה שיבוא הניצחון והנם, שיהא לו על מה לומר שירה, דההנהגה היא שאם האדם מתעלה ומגיע למדרגת אומר שירה, ומתהלל בקב"ה תמיד, נותנים לו סיבה להגדת שירה, ולא הנם הוא סיבה להשירה, אלא השירה היא סיבת הנם. וכן מבואר בכתוב בתהלים מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע. ופירשו המפרשים דדוד המלך אומר, דאף קודם הניצחון אני מהלל את ה', ועל ידי זה אני נושע, יעו"ש באב"ע ורד"ק, ומבואר דאמירת ההלל והשירה היא גופא סיבה ומעם להביא את הניצחון והישועה. וכזה יש לבאר את הכתוב בירמיה (י"ו, י"ד) רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה כי תהילתי אתה, ופירש רש"י, כי תהילתי אתה, כך אני מתהלל ומתפאר תמיד לומר שאתה מושיעני. ונוסח התפלה

שאומרים בתפלת שמו"ע, רפאנו ה' ונרפא הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה, מיוסד הוא על פסוק זה. והנה הכתוב תולה את סיבת הרפואה והישועה, כמה שתמיד אני מתהלל שאתה מושיעני, וצריך ביאור איזה מעם הוא זה שתקובל תפלתו ותבא הישועה, מהמת מה שתמיד אני מתהלל שאתה מושיעני.

ונראה הביאור כמו שהבאנו מדברי המדרש, דהכתוב אומר דכיון שתמיד אני מתהלל כך לומר שאתה מושיעני, היינו שאני מעמיד עצמי אף קודם הישועה כמצב של אומר שירה והלל, ואין אני אומר שירה רק אם יעשה לי ישועות, אלא כל מצבי ועניני בעולם הוא הגדת השירה, וממילא עושה לי ניסים כדי שיהא לי על מה לומר שירה.

ולפי זה נראה לבאר, דהמעם דפסח מצרים היה סיבה שעל ידי זה ינצלו, הוא משום דבוה שנהגו את הקרבת הפסח שעיקרו הוא לזכרון והודאה על הנם וההצלה, והם נהגו את ההודאה על הנם, גם קודם שנעשה להם הנם, זה גופא הוא סיבה להביא להושיעם ולהצילם מיד מצרים, דע"י שכבר עתה קודם הגאולה, הם נוהגים את ענין הצלתם וישועתם, זה יהיה מעם שלא יתן המשיחה לנגוף. ונמצא דבאמת ענין הפסח במצרים ופסח דורות אחד הוא, שפסח מצרים הוא גם הפסח של הודאה על הנם והגאולה, וזה גופא שעשו אותו גם קודם שנאלו, היא הנותנת הזכות שינאלו, וכדרך שכתוב אצל דוד מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע.

בשנות המלחמה בעת שברח אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל מביתו שבעיר בריסק הגיע לעיר וילנא, ושהה שם תקופה ארוכה, עם התקרב תקופת ימי הפסח, החל אא"ז זצ"ל לדאוג אודות המצות מהיכן יהיו לו חיטים שמורות, שיוכל לאפות מהם מצות, וגם היה טרוד מאוד באשר מנהגם של בני העיר וילנא הייתה לאכול מצות מכונה, בעוד הוא נהג לאכול רק ממצות יד, ובהיות שכך, לא הייתה מאפיה של מצות יד, והיכן יאפה את מצותיו, זאת ועוד, שגם אם ימצא מקום לאפות מצות יד, מכל מקום חשש לכודו של המרא דאתרא הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל.

ואולם, הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל בהנהגתו המופלאה, נחת לדעתו של אא"ז זצ"ל והבין שלקראת ימי הפסח ירצה הוא לאפות מצות יד דוקא, כמנהגו מקדמת דנא, לכן הקדים הגר"ע זצ"ל לפגוש באא"ז זצ"ל, ואמר לו, כי מכיון ובודאי הוא רוצה לאפות מצות יד, על כן שידע כי במקום פלוני עדיין קיימת מאפיה, שלפני שלושים שנה היו אופים בה מצות יד, ואפשר להכשיר המקום שיהיה ראוי לאפיית מצות, ושם יוכל לאפות מצות יד כחפצו. והיה אא"ז זצ"ל מתפעל ומפליא איך שהגאון רבי חיים עוזר זצ"ל שעם היותו רבן של ישראל, והיה טרוד עד למאוד בהנהגת הכלל והפרט, ובפרט באותה תקופה בימי המלחמה, ומכל מקום שם על לבו את דאגת אא"ז זצ"ל מענין המצות, ואיך שסידר כל הענין.

עם נתקבל בשורה משמחת זו, החל אאמו"ר הגאון זצ"ל שהיה מראשי מנהיגי הקיבוץ של תלמידי ישיבת מיר ששהו גם הם באותה עת בעיר וילנא, והייתה לו השפעה מרובה בכל הנעשה, החל מיד לארגן הכשרת המקום לאפיה, ולסדר את כל ענייני האפיה, לבקשת אאמו"ר זצ"ל, כתב לו אא"ז הגאון זצ"ל על גבי הכתב ט"ו סעיפים על פרטי הדקדוקים בסדר האפיה, וכתב כן בשפת האידיש, שגם העוסקים במלאכה יוכלו להבין כונתו ורצונו. בחג הפסח הלך אא"ז זצ"ל לביקור בביתו של הגר"ע, במהלך הביקור הגיש לפניו רח"ע כוס תה עם קוביות סוכר, אא"ז זצ"ל לא היה משתמש בקוביות סוכר בימי הפסח, ואולם מפני כבודו של הגר"ע שהביא קוביות סוכר, חרג אא"ז זצ"ל ממנהגו ושתה את התה עם הסוכר.

בערב פסח בעת שהיה אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל בן ג' שנים ומחצה, שאל אותו אביו רבנו הגר"ח, כמה מזבחות בנה אברהם אבינו, והשיב לו מרן הגרי"ז, שאברהם אבינו בנה ארבעה מזבחות, שאל אותו מנין לך זאת, אמר לו שכן כתב רש"י בפרשת בלק על הפסוק את 'שבעת המזבחות ערכת', שבלעם בנה ז' מזבחות כנגד שבעת המזבחות שבנו אבותיהם של אלו, ובתוך המנין של השבעה, כתב רש"י שארבעה בנה אברהם אבינו, כשסיים דבריו, אמר לו הגר"ח, שעוד מעט יבא לכאן הגאון רבי שמחה זעליג זצ"ל, וכשיבא, תאמר לו את מה ששאלתיך, ומה שהשבת לי. כעבור רגעים אחדים, נכנס הגר"ש לבית, ומיד אמר לו מרן הגרי"ז את כל הדברים. באותה שעה ישבו כרגיל כמה רבנים בבית הגר"ח, המה ראו כן תמחו לפשר המעשה. הגר"ש ז' שראה את תמיהתם, אמר להם שיבאר להם כל הענין, שהנה לפני מספר שנים, החליט הגר"ח שלא להניח בסדר שלוש מצות, אלא ב' מצות כשיטת הרמב"ם והגר"א, ושאלתי את הגר"ח, שביצירות לשבת הגדול מבואר דמניחים ג' מצות, והרי מחבר הפיוט הוא רבי יוסף טוב עלם, שהוא היה רבו של רבנו גרשום, שהיה רבו של רש"י, ואם כן ראוי היה לנהוג כפי המבואר בפיוט.

ואמר להם הגר"ש, דעל זה שלח הגר"ח את בנו כעת, להשיב לו על שאלתו מאז, וכונת הגר"ח היא, דהנה בתוך הפיוט שם כתוב דנתנת הדם על המשקוף ושתי המזוזות, הוא כנגד שלושה המזבחות שעשה אברהם אבינו, ומבואר דבעל הפייט, סובר דאברהם אבינו עשה רק שלושה מזבחות, ונמצא דחולק עם רש"י שסובר דאברהם אבינו עשה ארבעה מזבחות, ונמצא דאין שום הכרח ממה שהוא רב רבו של רש"י, דרש"י יסבור כמותו, ואם כן גם בעיני מנין המצות שצריך להניח, אין הכרח דדעת רש"י כדעת בעל הפייט, זו הייתה כונת הגר"ח בשליחת בנו אלי.

בדיקת חמץ - מצווה אחת או כמה מצוות נפרדות

לכל חג וחג יש מצוות שהתורה יחדה לחג. בר"ה - תקיעת שופר, בסוכות - ישיבת הסוכה ונטילת לולב, בפסח - אכילת מצה בליל הסדר וקרבת פסח. בחג הפסח יש גם עניין מיוחד¹ **האיסור לאכול חמץ**. מקורו בתורה מהפסוק בפרשת בא: "כל האוכל חמץ ונכרתה" וכו' (ועוד פסוקים). מלבד איסור אכילת החמץ, ישנו גם **איסור נוסף של לא ליהנות מן החמץ**. כמוכן, המדובר כאן בכל סוגי הנאות האפשריות מלבד האכילה, וכגון להאכיל לבהמתו וכו"ב. לא רק אכילה והנאה אסרה תורה, אלא שגם **לא יהיה לך חמץ**. איסור זה, חריג משאר איסורי תורה. לשם ההשוואה, באיסורי תורה אחרים [ערלה וכלאי הכרם] נאסר ליהנות אך התורה לא אסרה בלאו ועשה החזקת ערלה וכלאי הכרם בביתו. [יש איסור להחזיק בבית משום תקלה (עי' יו"ד ס' נז ועי' תוס' פסחים דף ב. וש"ר שם)]

הראשונים: הרמב"ם (בספר המצוות) והחינוך (מצווה יא) מונים את איסורי החזקת החמץ בשני לאוין ומצות עשה. וז"ל החינוך: "שלא ימצא חמץ ברשותנו בכל ימי הפסח שנאמר: שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם." [יצוין שלהרבה מהראשונים, איסור 'בל ימצא' קיים גם כאשר החמץ שלי נמצא ברשות אחרת וכגון אצל הגוי]. בהמשך (**מצווה כ**) כותב החינוך, את האיסור של "לא יראה לך", **ובמצווה ט"ז** - מצייין שישנה חובה, של תשבייתו³ שאור מבתיכם. לסיכומם של דברים: אדם המחזיק חמץ בפסח, (הח"ל) למעשה, עובר על שלשה איסורי תורה, **בל יראה, בל ימצא, ומבטל מ"ע של תשבייתו**. (והטעם שהתורה אסרה גם בלהחזיק חמץ ע"י רפ"ק ובספר החינוך). מה הפתרונות כדי שאדם לא יעבור איסורים אלו בפסח? למעשה, התורה לא כותבת במפורש, מה לעשות. ישנן, כמה אפשרויות בגמ' ובראשונים.

- שורף - אין חמץ, וקיים גם תשבייתו.
  - ניתן להפקיר - כי כתוב לא יראה לך וכו' "שלך אי אתה רואה" **אפילו של ישראל אחר**, בפשטות⁴ אם לא קיבל עליו אחריות.
  - י"א שאפילו לא מפקיר בפועל אלא מבטלו - החמץ הזה בשבילי הוא כמו עפר⁵. (עי' רמב"ן ומהר"ם חלוואה דף ד. ו) ואכן י"א שמעיקר הדין מועיל גם כשרואה ממש את החמץ בבית שלו דאומר שאצלי לא לעבור על איסור תורה חשוב מכל דבר - אך י"א שלא מועיל **ביטול על חמץ שבעין**, שהתורה לא סמכה על זה, אך מעיקר הדין גם זה אפשרי.⁶ (עי' מ"ב ס' תלו סק' ה) כל זה מן התורה - ביחס לאיסורי התורה הנזכרים לעיל, והדרך איך לא לעבור עליהם.
- חז"ל תקנו לבדוק את החמץ** ידועים דברי המשנה בריש פסחים: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר". איפה זה כתוב בתורה? **אומרים חלק מהראשונים** - שיש עוד אפשרות לא לעבור על בל יראה מהתורה - איך? **לבדוק את החמץ**. גם בדיקת הבית מחמץ, והוצאת כל החמץ מהבית, מועילה כדי לא לעבור על איסורים מהתורה. [כמו הדרכים שציינו לעיל - הפקר, ביטול, שריפה...]. ההנחה היא, שבד"כ במשך השנה יש חמץ בבית. אם אחד לא יפקיר ולא יבדוק הוא עובר על בל יראה. וכי מה יטען להגנתו - "איני יודע אם יש לי חמץ בבית" .. מה אתה חושב שאתה לא אוכל חמץ כל השנה? לחם, ביסקוויטים, בפרט שיש ילדים. (כמוכן, מי שהוא רגיש למוצרי חיטה ולא מכניס לבית רק פירות וירקות זה נקרא שאין לו חמץ בבית, אבל סתם אדם בחזקה שיש לו חמץ בבית). ואכן, מעיקר הדין לשיטות אלו, כלפי דין התורה - אם אדם בדיק ומצא ל"ע, חמץ בפסח - בפשטות אחרי שבדק טוב, אין עליו תביעה, הוא בנ"א. **אפילו לא עבר על איסור בל יראה בשוגג**, הוא פשוט לא עבר על איסור בל יראה ככל שבדק והוציא החמץ מרשותו עד היכן שידו מגעת. כמוכן, שעכ"פ הוא מחויב מכאן ולהבא במצוות עשה של "תשבייתו". (ועי' רן' שם ופרי חדש ס' תל"ב)
- כאן מגיע תקנת חכמים של בדיקת חמץ** - באו חכמים וירדו לסוף דעתו של אדם, ותקנו - שצריך לעשות שני דברים לא זה לבד (ביטול) ולא זה לבד (בדיקה), דווקא שניהם יחד. בדיקה לבד לא מספיקה, כי אנשים לא מספיק מרוכזים, לא בודקים כמו שצריך, לכן צריך לבטל, גם כן (או הפקר או ביטול כידוע בראשונים). גם ביטול לבד לא מספיק, כי חוששים שהוא לא מספיק רציני בזה - אין פיו וליבו שווין. אולי לא מתכוון לבטל.

¹ בנוסף לאיסור הכללי שיש בכל החגים של שבייתה ממלאכה

² ובאיסור של בל יראה - י"א שהאיסור קיים רק אם הוא רואה אבל אם מוטמן או נמצא אצל מישהו אחר, לא עובר. עם זאת, להלכה נפסק שעובר גם בבל יראה גם בנמצא אצל אחר. וכמו שמצינו באיסור של בל ימצא.

³ ובגמ' בפסחים מחלוקת תנאים באופן הקיום של מצוות תשבייתו - לר"י רק בשריפה ולחכמים גם בשאר דרכים ולהלכה נפסק כחכמים. (עי' סימן תמ"ה ובפוסקים שם).

⁴ אף שיש החולקים וסוברים שחמץ של ישראל אחר, יש עליו מצווה של תשבייתו וי"א שהוא מדין ערבות ואכמ"ל (עי' משנה ברורה מב' ס' תמ"ג)

⁵ יש לזה תקדים בגמ' כמו בע"ז שמבטלים אותה. אבל במציאות המוכרת לנו קשה מאוד לנו להבין את זה. מטבע יש לו שוויות גם חמץ יש לו שוויות. נחשוב על אדם בעל מפעל אוסם שאומר בשבילי הוא לא שווה. זה אחת הסיבות שכבר בזמן חז"ל לא רצו לסמוך על הפיתרון הזה, ולא רצו לסמוך על דעת בנ"א בעניין זה, שמה לא יבטלו יפה, כמו שאומר הר"ן בתחילת מסכתין.

⁶ השאלה אם הוא מקיים מצוות תשבייתו בזה שהוא מבטל או מפקיר - זה מחלוקת מפורסמת בין הראשונים רש"י ותוס' וסברת הראשונים שלא מועיל דחזינן שר"י מצריך שריפה וגם לרבנן פעולה של השבתה מסוימת.

כמו"כ אולי לא מספיק רציני בהפקר⁷. ולא זו בלבד, אלא אף הצריכו ברכה על תקנה זו, כי חלק מהתהליך הוא לבער את החמץ, ועל זה תקנו הברכה.

אם אינו יכול להוציא את כל החמץ. אדם שלא יכול לבער את כל החמץ. יש לו עסקים חובקי תבל. הוא נזכר בערב פסח שיש לו חמץ בהודו, ונניח, שמדובר באופן שהוא לא יכול למכור לגוי וכגון שנמצא כעת בערב פסח, בסין, בלי יהודים לידו, ובמקום עכשיו אין לו אפשרות למכור לגוי. אמנם, הוא בודק חמץ במקומו, כמובן, אך מה לגבי החמץ בהודו, הוא הרי לא יוכל לבער אותו.

השאלה המרכזית היא: **האם חייב לבדוק והאם הוא יכול לברך על ביעור חמץ.** באופן שהוא יודע עכשיו שהוא לא מבער את כל החמץ? מן התורה, שיעור איסור חמץ הוא בכזית כשיטת ב"ה. לגבי איסור אכילת חמץ בפחות מכזית, להרבה פוסקים, יש כאן 'חצי שיעור' שאסור מן התורה. [אמנם, יש דיון בפוסקים, אם יש איסור בל יראה בחצי שיעור, אך הרבה פוסקים ס"ל שיש בל יראה גם בחצי שיעור]. נניח כרגע, לצורך השאלה, שיש בל יראה גם על פחות מכשיעור⁸. (ע' שאג"א ודגול מרובה בס' תמ"ב ובחזו"א) נתבונן, אדם שיש לו 2 כזיתים של חמץ. מה דינו? האם הוא עובר על כל כזית וכזית איסור נפרד או שמכזית והלאה עובר על איסור אחד מתמשך? נדגים זאת באופן הבא. אדם אכל כזית מצה, קיים מצוות אכילת מצה, האם כשאכל שני כזיתים, קיים שתי מצוות? בפשטות לא⁹. נטל לולב בסוכות, קיים מצוות נטילת לולב. נטל אחרי עוד שעה, הוא כבר קיים את המצווה, ולא יקיים שוב מצוות נטילת לולב, פשוט. א"כ ה"ה בצד החיוב [צד האיסור] צריך להיות לכאורה, לגבי באיסור חמץ, שעובר על איסור אחד של בל יראה. או נאמר דבזה אמרין שבכל כזית יש איסור בפנ"ע. [ואכן מצינו בדומה לזה גם בעשין וגם בלאווין, כגון לובש שתי ציציות (בגד עם ציצית) מקיים שתי מצוות, והלובש שני בגדים של כלאיים עובר בשתי עבירות]. לסיכום, כלפי איסור חמץ יש להסתפק האם יש איסור נפרד בכל כזית או שנימא מה לי כזית אחד מה לי אלף כזיתים. זה לגבי איסור תורה. (ע' מגן אברהם ס' תמ"ב)

מה ביחס לאיסור דרבנן? הרי בדיקה והוצאה מרשותו, הוא חיוב דרבנן. גם כאן יש מקום להסתפק: האם נאמר שכל כזית זה איסור וביטול תקנת חכמים בפני עצמו, נדמיין, לצורך ההמחשה, אדם מבוגר שיש לו דירה בת חמישה חדרים חדר שינה, סלון, אורחים ועוד, קשה לו לבדוק את כל החדרים. האם נאמר לו, מה אפשר לעשות, לא יכול לבדוק, אז אל תבדוק בכלל, ואל תברך, או להיפך, נאמר לו, מה שאתה יכול לבדוק אתה מקיים מצווה, ועל זה תברך. מה שאתה לא יכול לבדוק, אין מה לעשות.

בנקודה זו נחלקו גדולי האחרונים. הט"ז (סי' תל"ב) בהלכות בדיקה על דברי השו"ע בשח באמצע בדיקת חמץ. (בין הברכה לבדיקה - קיבל טלפון דחוף), האם יחזור ויברך בגלל שזה הפסק. או דילמא כיון שזו מצווה אחת אז לא מברכים. כתב הט"ז - שבדיקת חמץ היא ממש כמו בתקיעת שופר שם נפסק שאם דיבר, לא צריך לחזור ולברך, אף שלכתחילה כמובן, אסור להפסיק. כלומר, המצווה היא מצווה אחת ארוכה, מתמשכת, ולכן הברכה חלה על כל המצווה, גם אם הפסיק באמצע המצווה.

גם האו"ש אומר כעין זה. דבריו אמורים ביחס לשאלת הריב"ש למה לא מברכים על בדיקת כל חדר וחדר שהוא בדיקה בפנ"ע? כמו על ציצית שעל כל בגד מברך ברכה נפרדת (כמובן שאם לובש בב"א מברך רק ברכה אחת, אבל נניח באופן שלובש בוא"ז במשך כמה שלבים ביום..). **אומר האו"ש - א"א לברך על כל חדר בפי עצמו.** זה לא כמו ציצית. עיקר הבדיקה היא מצד לא יראה, כל עוד שיש כזית חמץ בבית נוסף לא נגמרה המצווה- וכאילו לא בדק כלל.

לעומתם הנוב"י למד אחרת (מה"ק או"ח ס' מא) הוא דימה את בדיקת חמץ לציצית. הנוב"י דיבר על קריאת המגילה (וה"ה לבדיקת חמץ). כשיש ברקים ורעמים באמצע הקריאה, וכותב שכמו בסוכה שמקיים כל רגע ורגע מ"ע אך מברך רק פעם אחת, כי זו פעולה אחת עם מצווה שנמשכת. מברכים על פעולות נפרדות. בסוכה הוא מקיים המצווה כל רגע ורגע אבל יש כאן רק פעולת מצווה אחת. כי לגבי בדיקת חמץ- אדם שיכול לבדוק רק בית אחד, האם נאמר שכל בית זה מצווה בפנ"ע או שהכל מצווה אחת. מסיק הנוב"י, שגם אם יישאר לאדם בביתו עוד הרבה חמץ, על כל כזית שיעבר קיים מצוות תשביתו. מבואר שהוא נוקט שעל כל כזית וכזית זה מצווה בפנ"ע, ולכן גם אם יישאר לו חמץ הוא עדיין מקיים מצווה על מה שבדק ולכאורה יוכל לברך על זה. **וז"ל הנוב"י (שם): "הגע בעצמך - מי שנודע לו באמצע פסח שמת מורישן [נודע בליל הסדר שמת קרובו, שלא היה צלול ולא הספיק לבער החמץ וירש מפעל שלם של חמץ], או שהיתה לו תבואה בשדה וירד גשם בליל הסדר וכל התבואה שלו החמיצה, או מקום רחוק שא"א להשביתו. בע"כ יעבור עליו.. (בבל יראה) היעלה על הדעת הואיל שאינו לא יכול לקיים תשביתו על חמץ רחוק לא יקיים על חמץ קרוב? וודאי לאו מילתא היא דכל חתיכת חמץ מצווה עליו להשביתו ואין אחד מעבב את חברו... עכ"ל.** דבר זה נכון, גם לגבי כל כזית, וגם לגבי פחות כמו- חצי שיעור.

כלומר, נמצאנו שנחלקו בשאלה הנ"ל - הנוב"י והאו"ש. ביחס למצוות בדיקה, ובאופן שלא יכולים לבדוק את כל המקומות. שאלה עקרונית לגבי בדיקת חמץ. האם התקנה לבדוק את כל החמץ שיש לו היא מצווה אחת גדולה. דעת האו"ש שאם לא מבער את כל החמץ לא מקיים את תקנת חז"ל. לעומת זאת סובר הנוב"י שכל חמץ וחמץ הוא מצווה בפנ"ע ונמצא שלשיטתו, גם אם לא יכול לבער את כל החמץ שלו, על מה שיכול לבער, יברך בבדיקה זו על ביעור חמץ.

⁷ מפני שביטול זה תלוי במחשבתן של אדם.. וחוששים או שלא יתכוון לבטל כמו שצריך מראש, או שיראה בקבוק ויסקי בפסח ויצרו יתגבר עליו (גלוסקא יפייחה), וימלך ויתהר על הראשונות(על הביטול)

⁸ כמבואר ביומא (עד) שחצי שיעור היינו כל שהו ולא דווקא חצי כזית וכי"ב (ע' רמב"ם פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב')

⁹ כמובן, עסקינן במצווה הבסיסית של כזית אכילת מצה, מלבד שאר הכזיתים" הנהוגים היום בתפוצות ישראל (ע' הגדת הנצי"ב והעמק שאלה על השאלות פ' יתרו וקהילות יעקב ס' ו-ז)

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקלות על ידי

הגאון הגדול דבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "בף החיים"

להערות והארות

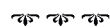
ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת צו

לישיבה, שאיל ליה והוא לא מגיב, שאיל ליה והוא לא מגיב, שואלים אותו, והוא אינו עונה, שאלו אותו מה קרה? וידוע מה שענה, 'הכל תלוי בלב, והלב תלוי בכיס'. במקום שיש 'חסרון כיס', צריך זירוז במיוחד.

מצוות שיש לאדם עונג גשמי בהם - הם מעוררות אותו לזירוז קיום המצוה

לכשנתבונן נראה שבמצוות ה' יש שני סוגים, יש מצוות שגלויה ומצטרף עמהם 'עונג' לאדם, עונג גשמי, כגון 'קרבן פסח', שצריך לאכול 'לשובע', אין צריך לומר מצות 'עונג שבת' שכולם זהירים וזריזים בזה.² וכיוצא בזה בשאר המצוות מהסוג הזה. ובמצוות הללו, אין בעיה בקיום המצוה, 'לא ראינו אדם שמתרשל בדברים האלה'.. בזה כולם 'זריזים'. מ'עשרה ראשונים' תמיד תמצא אותם.. כי ה'עונג' הגשמי שבקיום המצוה, שהוא מצטרף ונלווה לעשיית המצוה, הוא נמצא יחד עם המצווה, זה עצמו ה'מדרבנן', ה'מאיין', לקיום המצוה על הצד היותר טוב. זה אופן אחד.

מצוות שאין בהם הנאה גשמית אלא הנאה 'רוחנית'

אבל יש מצוות שאין לנו את העונג הזה, דהיינו: אנחנו עדיין לא מרגישים את ה'עונג' הזה, אנחנו רגילים ל'עונג גשמי',

1. הקב"ה יזכנו בקרוב - עוד השנה - להקריבו. [ומי שעונה 'אמן', צריך כבר להתכונן לקנות 'כבש'.. זה לא סתם 'אמן' ובזה יוצאים ידי חובה..].

2. 'ישראל אדוקין במצוות עונג שבת'

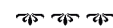
וכבר הזכרתי לשון הרא"ש במסכת שבת (פ"ג סוף ס"א): "וישראל אדוקין במצוות עונג שבת". אדוקין במצוות 'המין' במסירות נפש ממש, כפשוטו. שמעתי מדודי מרן ראש הישיבה הגאון רבי יהודה צדקה (שליט"א) [זצ"ל] על יהודי צדיק שהיה בירושלים לפני חמישים-שישים שנה, קראו לו ד"ר וולך, היה באמת אדם יקר המעלה, 'אדם המעלה' (ע"פ דה"א א"ז ז), ומי שהכיר ומי ששמע ומי שזכר יודע), הוא היה אוכל כל שבת 'המין' בשביל לקיים מצוות 'המין' (כמבואר בשלחן ערוך ס"ס רנז), ובמוצאי שבת היה עושה 'שטיפת קיבה' (ל"א), כיון שזה היה מפריע לו וקשה לו. כל מוצאי שבת היה הולך לרופא. הוא לא פטר עצמו בטענה 'קשה לי', 'אני אנוס', אלא עם כל דא. דקדוק ההלכה כמו שצריך.

'אין צו אלא לשון זירוז'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום מענייני הפרשה וענייני דיומא, פרשת השבוע פרשת צו, הפרשה פותחת: 'זידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה' (ויקרא ו א-ב). מפרש רש"י, "צו את אהרן, אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות" (קידושין כט.). והענין הזה שגור בפייהם של כולם 'אין צו אלא לשון זירוז', אבל צריכים להתבונן על מי אנחנו מדברים? על אהרן ובניו, אהרן קדוש ה', כהן גדול, נכנס לפני ולפנים, מכפר בעד ישראל, ממש מלאך ה', ובניו כיוצא בו, והם צריכים זירוז? אלא לימדה אותנו התורה: כולם צריכים זירוז, יהיה מי שיהיה. וזירוז כאן כהנים שמטבעם הם זריזים, כהנים זריזים הן (שבת כ.). כי כולם צריכים זירוז.

כולנו צריכים זירוז

נפקא מינה שאדם ידע שגם עליו זה מדובר, כי הרבה פעמים (זה מציאות שאנחנו רואים) שאדם 'שומע' או 'קורא', אומר 'פה מאד, כל מה שכתב המחבר ממש שפתיים ישק, כל דבריו קילורין לעיניים, כל דבריו קולעים על החבר שלי.. כמה זה מתאים על החבר שלי.. איך ידע בדיוק לזהות ולקלוע ממש..! באה התורה ואומרת לך 'צו', אין צו אלא זירוז, זה לא נאמר על 'החבר' שלך, אלא עלי ועליך ועל כולנו. כי כולם צריכים זירוז. אפילו אהרן קדוש ה', שלכאורה מלאך ה' מה צריך לזוז אותו, ובניו כיוצא בו, אותו דבר - ואף על פי כן אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, תמיד, בכל דור ודור. זה דבר אחד שצריכים ללמוד מכאן.

'ביותר צריך הכתוב לזוז במקום שיש בו חסרון כיס'

מוסיף רש"י, "אמר רבי שמעון", רבי שמעון בר יוחאי, התנא האלהי, "ביותר צריך הכתוב לזוז במקום שיש בו חסרון כיס". (תורת כהנים שם). ידוע המעשה המובא בירושלמי מסכת תרומות (פ"ד ה"ד), על חכם אחד שפעם נכנסו אצלו 'גנבי לילה', חתרו לביתו וגנבו מה שגנבו, למחרת כשהוא הגיע

עולם, אומרת שתפלה זה מהדברים העומדים ברומו של עולם, והרבה פעמים בני אדם מזלזלים בהם.⁵ לא מבקשים ישירות מהבורא יתברך, מחפשים דרכים אחרות.⁶

במצוות אלו צריכים זירוז במיוחד שלא לקיים המצוה בדפיון

וכיון שכך הוא, מה יהיה המדרבן לקיים את המצוה? במה צריך להשתדל ולהשגיח שיהיה המדרבן? ה'זירוז' בעשיית המצוה. לא לעשות את המצוה בדרך 'דפיון', בדרך של 'עול' (וכבר הארכנו בזה באחד השיעורים). בכל מצוות הללו שאנחנו לפעמים עדיין לא מרגישים את גודל רוממות המצוה, הם צריכים זירוז. שאדם לא יתרפה בהם. כי אין בהם את המזרז שיש בשאר המצוות שיש לאדם עונג גשמי ממשי בדבר.

במצוות שיש בהם עונג גשמי - מחשבה פוסלת

אבל יש חילוק בין שני סוגי המצוות הללו, במצוות שיש את העונג הגשמי, צריכים בהם 'מחשבה לשמה', מחשבה טובה. כיון שיכול להיות שהוא יעשה את הכל רק בעבור העונג.

'הרחב פיך ואמלאה'

זהו התפלה. בתפלה אדם עומד לפני מלכו של עולם - מלך מלכי המלכים, הקב"ה ית"ש - אתה לבדך יחידי, מדבר איתו 'כדבר איש אל רעהו', הוא נמצא איתך, סמוך אליך, שומע משאלות לבך. אתה נמצא איתו לבדך, ואתה יכול לבקש מה שאתה רוצה. 'הרחב פיך ואמלאה' (תהילים פא יא), אומר דש"י (תהילים שם, ברכות ג): כל משאלות ותאוות לבך תבקש ממני, ואני אתן לך ככל אשר תשאל. אומרת הגמרא במסכת ברכות (ג) הווא בדברי תורה כתיב. (וע"ע במסילת ישרים פרק יט עמוד קיט ד"ה ותנה).

אמר להם הגאון רבי זלמן, 'בשעה הזאת שאני מתפלל, זה לא נקרא שאני מאריך, זה נקרא שאני מקצר, אם הייתי יכול - הייתי עומד כל היום ומשוחח עם הקב"ה ומבקש. רק שאי אפשר, כי צריכים לעסוק בתורה.

5. התפלה יכולה להעמיד את האדם ברומו של עולם

וביאר הסבא מקעלם זצ"ל (על חכמה ומוסר ה"ב מאמר קג) - שהיה תלמידו של ר' ישראל סלנט זצ"ל - מה הכוונה 'עולם'? זה העולם הקטן, האדם נקרא עולם קטן, כך חז"ל במדרש תנחומא (פרשת פקודי ס"ג) קוראים לאדם. תפלה זה מהדברים העומדים ברומו של עולם. זה יכול להעמיד את האדם ברומו של עולם. להגיע עד אין גבול, מכח מה שהוא בא ומבקש ומפציר בתפלה ובתחנונים לפני הקב"ה. אבל בני אדם מזלזלים בהם.

6. ורואים בחוש שלפעמים אדם נמצא באיזה 'בעיה' או 'מצוקה', כשהוא מתחיל לתור במחשבות לבו 'מי יכול לעזור לי?', הוא מחפש 'אולי פלוני, הרי הוא דודו של דודו, של זקני, הוא נמצא במשרד כזה, ויכול לעזור, ויש לו איזה השפעה, ואולי ירים טלפון לפלוני' וכו'. זה המחשבה הראשונה שהוא חושב: שדודו של דודו יעזור לו.

אבל המאמין האמיתי, לא מחפש מבני אדם עזרה, הוא מחפש מהקב"ה, הוא פונה ישירות לכתובת. יפה תפלת החולה על עצמו יותר מכל דבר אחר (בראשית רבה פר' נג ס' ד, הובא ברש"י פרשת וירא כא ח). לא צריך לשלוח שליחים.. [א"ה: ראה במה שהביא בזה רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד טז הערה ד). ע"ש]. צריכים לדעת את זה ולהתחנך בדבר הזה.

עונג רוחני' אנחנו עדיין לא מרגישים (אני מדבר על עצמי). כגון מצות 'תפילין' או 'תפלה', כאשר האדם שמניח תפילין או כשהוא מתפלל, עדיין אין לו את העונג כפי שיש לו בעונג שבת.. (וחל המועד' יוכיח כידוע, כאשר בא 'חול המועד' יש הרבה שמחים שפטורים מלהניח בו תפילין.. מצד אחד הוא מצטער שיש 'מוסף' כל יום.. אבל מה אפשר לעשות? לפחות מהתפילין הוא פטור..)⁷ והסיבה לזה כיון שאנחנו לא מבינים ערך קיום המצוה, יקרות ועונג הרוחני שיש בכל מצוה ומצוה. בתפלה צריך להבין את ה'זכות' בתפלה לפני הבורא יתברך.⁸ הגמרא (ברכות ו: ורש"י

3. הנגחתו של הגאון מוילנא זצ"ל במוצאי חג הסוכות וחג הפסח

אומרים על הגאון זצ"ל, הגאון מוילנא, שכך היה מנהגו של הגאון ע"ה, במוצאי 'חול המועד' (של 'סוכות' ושל 'פסח'), לא היה מסוגל לישון, היה נשאר עד עד 'אשמורת הבוקר' עם שעון בידו, ובמשך כל הלילה ממתין ומצפה 'מתי יבוא הבוקר?! כיון ששבוע כבר לא הנחתי תפילין, כל ימי 'חול המועד', מתי תבוא לידי הזכות לקיים המצוה הגדולה והיקרה הזו! מתוך 'חיבוב' המצוה, 'באהבה' ועונג 'שמהה'. עד כדי כך שלא היה מסוגל לישון במוצאי החג (ועל מעשה רב ס"ס קעד). כך זה כאשר אדם מבין מה זה הענין של 'תפילין', וכן כל יוצא בזה, ענין של 'תפלה' וכיוצא.

4. המעלה והזכות בתפלה לפני הבורא יתברך

מספרים על הגאון ר' זלמן בעל התניא, שכך היה מנהגו בתפלת שמונה עשרה, שהייתה אורכת לו שעה אחת בדיוק. רק 'תפלת העמידה'. שחרית מנחה וערבית, רק תפלת עמידה - שעה. שאלו אותו פעם: 'כבוד הרב, למה כבודו מאריך כל כך בתפלה, במשך שעה אחת שלימה רק תפלת העמידה, (אנחנו בשעה אחת מספיקים שלוש תפלות וחמש ברכת המזון).. אדם נודמאלי מסיים תפלת העמידה תוך שלוש דקות, מקסימום שלוש וחצי.. מה צריך כל כך להאריך?!

והתשובה שלו, כידוע, הייתה: 'אני מאריך? אני מקצר!'. והוא הסביר, הגע בעצמך לו היית זוכה להיות אהוב של מלך, והיה מזמין אותך לבוא אליו, אתה יחידי, בפרטיות, ולא רק לבוא אליו לארמון במקום שכולם באים, אלא להחדר הפרטי שלו, החדר המיוחד של המלך בכבודו ובעצמו, שהוא נמצא שם לבדו, ואתה תשב איתו ותדבר איתו, תנהלו שיחה, (בארבע עינים, רק אתה והוא לבד). ולא רק זה, אלא הוא יתן לך כל מה שתבקש. מה שאתה רוצה - תקבל. איך אדם היה מחכה למעמד הזה? כמה היה מצפה שיהיה לו הזדמנות - אפילו רק פעם אחת בחיים - שיזכה ויכנס אצל המלך, ויוכל להשתעשע אצלו ולדבר ולבקש? ואפילו גם בלי לבקש, עצם זה שהוא נכנס אל המלך, ויש לו שיחה פרטית עם המלך זה העונג שלו.

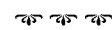
ודבר זה רואים בחוש, כאשר יש לאדם לפעמים 'היכי תמצאי' הזדמנות, לדבר עם 'אדם גדול', עצם ה'דיבור' איתו עושה לו 'נחת רוח' ועונג, זה אצלו דבר יקר, (והוא מספר את זה לדורי דורות, לנכדים שלו הוא מספר, 'היה לי הזדמנות לדבר עם פלוני..') קל וחומר שיושב ומדבר איתו ומאריך בשיחה איתו ומשתעשע איתו, ודאי שזה בשבילו לעונג. ואין צריך לומר שגם אם הוא מבקש - הוא מקבל את כל הבקשות שלו, פשיטא שזה יהיה בשמחה רבה. וכמו שה'מסילת ישרים' (פרק יט) מביא את המדרש (הובא בלקוט שמעוני רמז תתנד) על הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה' (תהילים ק ב), אמר רבי איבו כשתהא עומד להתפלל יהא לבך עליך שמה, שאתה עובד ומתפלל לאלהים שאין כיוצא בו. 'כי זאת היא השמחה האמתית שיהיה לבו של אדם עלו, על שהוא זוכה לעבוד לפני אדון יתברך שאין כמוהו, ולעסוק בתורתו ובמצותיו שהם השלימות האמתית והיקר הנצחי' (לשון הרמח"ל במסילת ישרים שם).

יש לך את ההזדמנות הזו - ואתה תעשה את זה בשלוש דקות! מי שיעשה כך, יאמרו כולם, 'הוא לא מן היישוב'.. צריך לנצל כמה שיותר, 'מי יתן אפילו ימים ולילות. והכל בשמחה ובאהבה ובחיבה.

הגמרא (נזיר כג.) אומרת: שנים שאכלו פסחיהם, שנים שאכלו 'קרבן פסח', אחד אכל לשמה, ואחד אכל את זה 'אכילה גסה', זה נקרא בגדר 'צדיק' ועל השני אומרים 'פושעים יכשלו בם' (הושע יד י). שניהם אכלו, וההבדל בניהם הוא ה'מחשבה' שהייתה שונה. הראשון שאכל הוא אכל 'לשמה', הייתה לו כוונה לשם קיום המצוה, לעשות את רצון הבורא. אבל השני זה היה בגדר 'זלילה' בעלמא. המחשבה שלו הייתה במקום אחר.. והמחשבה הזו היא שגרמה לו שהפסיד את הזכות והמעלה של המצוה. התפיסה של ה'יצר' בצוות הללו, כיון שהאדם זריז בהם, ה'יצר' מעורר יותר את הכוונה ה'גשמית' כדי לסטות מהכוונה הנכונה של קיום המצוה לשם שמים. [וכבר הזכרתי דבריו של רבינו הגדול החפץ חיים 'צל', שאדם יכול ב'מחשבה' אחת קטנה לקדש את כל פעולותיו ואת כל מעשיו].

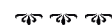
'אין קידוש אלא במקום סעודה'

בכל המצוות הללו בפרט 'טעון קידוש'. ה'בן איש חי' ע"ה מביא בפרשת בראשית (ש"ש בהקדמה) הגדרה קולעת, הוא מכניס ומעמיס את זה בכונת מאמר רבותינו 'אין קידוש אלא במקום סעודה' (פסחים קא.). פשט הדברים כל אחד יודע, שהכוונה שאדם עושה קידוש בתוך ביתו בליל שבת, צריך מיד אחרי הקידוש לאכול שם את האכילה שלו, לקבוע סעודה, ואם לא אכל מיד, אלא עשה קידוש ואכל אחרי כמה שעות, לא יצא ידי חובה. אבל ה'בן איש חי' ע"ה שמע כאן - לפי ליבו הטהור - עוד שמיעה, 'אין קידוש', אם אתה רוצה התקדשות ועליית המדרגה במעלה, 'במקום סעודה', במקומות הללו של עניינים של הנאת הגוף, אדם יכול לסטות ולטעות ויעשה את כל המצוה רק בשביל ההנאה שיש בדבר, בזה צריך התקדשות.

במצוות שאין בהם הנאה גשמית - החשש הוא רק שלא יקיימם מתוך 'עצלות'

אבל במצוות מהסוג השני, כגון 'ציצית' ו'תפילין' ו'תפלה' וכיוצא בזה, אין את החשש הזה, אדם מתפלל ומניח תפילין בדרך כלל לשם שמים. אבל יכול להתפס בחוסר זריזות, ב'עצלות'. הוא עושה ומקיים את המצוה, אבל בדרך 'נרפה' בדרך 'רפיון'. הוא לא מרגיש 'טעם' ולא מרגיש 'תענוג'. הוא לא עושה את זה בזריזות.

במצוות שאין לאדם הנאה גשמית מהם, ויש בנוסף 'חסון כיס' - צריך זירוז בכפל כפליים

קל וחומר בן בנו של קל וחומר במצוות שאדם צריך עוד לשלם עליהם.. 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס'. כשאדם מגיע למקומות שצריך לשלם ולהוציא

מכיסו, פתאום נפתח מעיין התירוצים.. (מתוך כמו 'תוספות', 'יש לומר, ועוד יש לומר, ועוד יש לומר'. הרבה תירוצים יש לו), העיקר שלא לעשות את המצוה. כי יש 'חסרון כיס'. ובזה צריך זירוז בכפל כפליים.

אם כבר מקיימים המצוה - לקיים מתוך שמחה

הרבה פעמים אדם יוצא נפסד, הוא עושה המצוה, אבל ב'צער', בתוכו יש 'התמרמרות', ולפעמים הוא גם 'מתחרט' שהוא עשה את זה.. אומר 'הבל שעשיתי..', באמת הבל, הפסדת את אותה המצוה שעשית! אם אתה כבר עושה את המצוה - תעשה עם שמחה⁸. וזה שכיח הרבה. (אפשר לדאוג את זה כמעט יום יום, אדם נוסע ברכבו ללימודיו או לעבודתו, בשעה שמונה בבוקר, ופתאום הוא רואה את החבר שלו שצריך להגיע גם לאותו מקום עומד באמצע הדרך.. בהתחלה הוא אומר לעצמו: 'לא ראיתי כלום.. גם אם 'ספיקו לחומרא' עדיין לא ראיתי..! אבל אחרי כמה רגעים, אומר לעצמו, 'לא יפה, שכנים ידידים, הוא יאמר 'עברת ולא לקחת אותי, חורף, יורד גשם'. מה אני יעשה? טוב, נחזור בשבילו..! חוזר אהורה עם הרכב שלו, ולוחש לו: 'נו, תעלה כבר!', לוקח אותו, אבל כל הדרך הוא 'מתמרמר' על כך שהוא מעכב אותו.. לפעמים זה רק בסתר לבו, ולפעמים זה מתפרץ

7. ההוצאות של חג הפסח

מצות חג הפסח הקרב ובא, הם מצוות שצריכות זירוז מרובה. כי יש הוצאות הרבה. הוצאות החג, והוצאות שלפני החג, 'קמחא דפסחא', (צריך לתרום ולסייע כל שנה ושנה, אדם חמה: 'הרי קיימא לן אינו חוזר וניעור, מדוע כאן זה חוזר וניעור כל שנה ושנה?'), ומצות החג, וכו'. לא יקמץ בזה. על שלו הוא לא מקמץ. (אדם אוהב את עצמו, ועל העניינים שלו הוא לא מקמץ, אבל יש הוצאות אחרות, הוצאות הבית, 'במה משמח' (פסחים קט.). כל אחד במה שייך לו. מימי לא ראיתי ילד שישמח אם אבא שלו יקנה לו 'תרנגול', (עוף כשר 'לאט' עוף 'פוטום'), הוא לא ישמח מזה.. אני חושב ש'תרנגול על מקל' (סוכריה) ישמח אותו יותר. והוצאות אשתו שמצוה לשמח אותה ברגלים בבדי וכו', כמו שנפסק בשלחן ערוך (סי' תקטז).

כל הדברים הללו הם מצוות שיש בהם 'חסרון כיס', אבל צריך האדם להשתדל ולהתאמץ בכל מאמצי כוחו לעשות אותם בשמחה. בדרך כלל פרשה זו, של 'צו' לשון זירוז, וביותר במקום שיש 'חסרון כיס', יוצאת בחדש ניסן כידוע, ולא בכדי, כי זה הזמן שצריך להתחזק בזה ביותר.

8. אכל לקה ושילם

אחד כזה אפשר לקרוא לו 'פרעה'. כי הו"ל אמרו במדרש (תנחומא פר' בשלה סי' ה) על 'פרעה', שהוא אכל לקה ושילם. והמדרש (שם) מביא את המעשה על מלך אחד ששלח את העבד שלו לשוק שיקנה לו דגים, והלך וקנה לו דגים באושים שהסריחו. והמלך כעס על העבד מאד, 'דגים באושים ביקשת? ביקשתי משהו שאתענג בו! אתן לו עונש לעבד הזה, או שילקח מאה מלקיות וזה יהיה העונש, או שישלם מאה דינרים, (יפה את המלקות), או שיאכל את הדגים הבאושים הללו!'. אותו עבד אמר 'אני אוכל את הדגים, התחיל לאכול, ואחרי 'כזית' אמר 'עד כאן, אני לא יכול להמשיך.. במקום זה תנו לי את המלקות'. השכיבו אותו על השלחן, והתחילו להלקות אותו, אחרי חמש עשרה מכות אמר, 'עד כאן, הנשמה שלי יוצאת.. אני לא יכול יותר, אני אשלם מאה דינרים!..! אכל, לקה, ושילם. אותו דבר כאן, גם מקיים את המצוה, גם מתחרט עליה, וגם לא מקבל על זה את השכר של המצוה.

ההוצעה... אם אתה כבר לוקה אותו - מה איכפת לך שיהיה בשמחה? אם לא לקחת, לא לקחת. אבל אתה כבר עושה - תעשה כמו שצריך).

מדוע דוקא בקרבן עולה אמרה תורה לשון זירוז?

המפרשים - והשפתי חכמים (אות ג) מביא את זה - שואלים: צריך להבין עומק המקרא, הקב"ה ית"ש כשציוה וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן, לשון זירוז, ודוקא אומרת התורה 'זאת תורת העולה', חסר קרבנות אחרים? קראנו בפרשה שעברה, פרשת ויקרא, הרבה סוגים, (חוץ מעולה) יש לנו 'אשם' ו'שלמים' ו'חטאות', ועוד, ובשאר הקרבנות לא נאמר 'צו', רק כאן לגבי 'קרבן עולה' נאמר 'צו' שהוא לשון זירוז. מדוע?

בקרבן עולה כולו עולה כליל לה'

אלא ההסבר הוא, שבשאר הקרבנות אין כל כך חסרון, הכהן מקבל את חלקו, אבל ב'עולה' כולה כליל לה', כולה מוקטרת נשרפת לגבוה, ולא נשאר לו לכהן שום דבר, מלבד ה'עור', עור הבהמה, שאותו לא מקטירים. במקרה כזה צריך זירוז. זה החסרון כיס'.

ביאור הרמב"ן שהזירוז הוא לגבי 'מנחת חביתין'

אבל הרמב"ן (ויקרא ו ב) מפרש את זה באופן אחר קצת: שמה שכתוב 'צו' שוא לשון זירוז, זה לא קאי על פרשת עולה, אלא על ההמשך, על מה שכתוב בפרשה שלנו (ויקרא ו יג) שכהן גדול בכל יום ויום היה מקריב מנחת חביתין, והוא מביא ממנה מחציתו בבוקר ומחציתו בערב, קרבן מיוחד של כהן שנקרא 'מנחת חביתין', והוא צריך להביא את זה מביתו ומכספו שלו. במקום כזה שיש כל כך הרבה הוצאות אפילו כהן צריך לזרוז. כיון שאדם חס ואוהב את ממונו. (רואים את זה בחוש, זה דבר גלוי ומפורסם).

במצוה שאין לאדם שום שייכות 'גשמית' - צריך זירוז כפליים

קל וחומר במצוות שאין לו שום שייכות אליהם. כגון כשמבקשים ממנו לתת צדקה לאחרים, שאין לו שום הנאה מזה. ב'מנחת חביתין' הוא עוד 'מקריב' בעצמו. אבל כאשר צריך לתת לאחרים, את הכל לזולת, זה קשה. וצריך זירוז כפליים.

תמיכה בעמלי תורה

צריך לעזור ולתמוך ב'תורה', ב'עמלי תורה', וזה חלק ממצוות היום, אבל האדם משתמט מזה, קשה לו, כי זה רק לתת לאחרים, והיצר' אוהב מאד לעבוד על זה, הוא אומר לאדם, 'אמת, זה חשוב ויקר, אף אחד לא חולק על זה, אבל עכשיו אתה בדוחק... אתה לא יכול... הרי השנה לא כל כך הרווחת... לכשירחיב בעזרת ה' תיתן בקרן וחומש וריבית דריבית. אבל במצב שלך 'אם לא נתן לא עיכב'... 'אונס רחמנא פטריה'... אתה פטור...! כך אומר לו היצר. ואדם מתפתה לדברים הללו, בפרט שהוא אוהב את ה'ממון' שלו.

'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב'

ואני רוצה להביא בענין זה שני סיפורים נפלאים ואמיתיים, ממה שמביא ומספר חכם גדול מחכמי זמנינו, מגדולי רבני בני ברק, ה' יאריך ימיו בטוב, בספר שיחות חיים (מאמר שיחו בכל נפלאותיו עמוד ק), שארעו בעת רעידת האדמה שהייתה ב'מקסיקו', [וכדאי לשמוע את המעשים הללו, יש בזה הרבה לימוד מוסר השכל על השגחת הבורא יתברך, גם בדור של הסתר פנים כמו הדור שלנו, אפשר לראות השגחת ונפלאות הבורא יתברך בחוש, מי שיש לו אוזן פקוחה, ועין מבטת יראה את זה בחוש ממש, בחודש האחרון גם אנחנו ראינו בחוש ממש את נפלאות הבורא עם כל המהומות שהיו], רעידת אדמה כידוע, זה אסון נורא באמת, כיון שבעת 'רעידת אדמה' נשטט ה'בסיס' של האדם. אדם תמיד יש לו את ההרגשה שהוא הולך על 'קרקע מוצקת', יש לו 'אחיזה', ופתאום הוא רואה שמה שהוא חושב שזה הדבר היותר חזק, היותר יציב, היותר עומד, שזה ה'עולם', ה'אדמה', 'כדור הארץ', פתאום רועד ומזדעזע, נפתח וכו', וגם אם האדם לא ניזוק, זה פחד גדול. זה לא 'עונג'... מי שעבר פעם את ה'סיוט' הזה יודע, זה באמת מחריד, אדם יושב בתוך ביתו, ופתאום מתחיל להרגיש כאילו הוא ב'אוגינה', ה'שלחן' זז, וה'כסא' זז, ה'שעון' וה'תמונה' נופלים... מי יודע איזה מלאך מתקרב ובא... זה מצב איום ונורא, אי אפשר לתאר מה שקורה ח"ו שיש מצב כזה, ה' ישמור ויציל. קל וחומר כאשר זה רעידת אדמה חמורה, כמו שהיה ב'מקסיקו' לפני שלוש שנים (מי שזוכר), הייתה רעידת אדמה נוראה, וכמאה אלף איש נפגעו, (זה סכום

9. 'מעולם לא הייתה מפולת בירושלים'

באבות דרבי נתן (ר"פ לה) אמרו חז"ל שבירושלים לא מוזקה רעידת אדמה, מעולם לא הוזקה רעידת אדמה בירושלים. וזה מובא באחרונים, ויש על זה כמה עובדות. הרב חיד"א ע"ה (כסא רחמים שם, חסדי אבות פ"ה מ"ה) מביא מהגאון מהריט"ן שבירושלים אף פעם לא גזרו תענית על רעידת אדמה כיון שאפילו אם אידע 'רעידת אדמה', זה פוגע רק ב'רכוש' אבל לא יפגע אף פעם בנפשות. ויש על זה סיפור מפורסם על זקני בעל הכף החיים 'ז"ל (על כף החיים ס' תקעו ס"ק כו, וע"ע בקובץ 'תפארת חיים'). אבל שאר המקומות אין להם את ההבטחה הזו, רק לירושלים יש לה את הקדושה ואת ההגנה הזו.

נורא), ומתוכם למעלה מעשרים וחמש אלף הרוגים (רח"ל, המה לא יכול לקלוט כזה מספר נורא של הרוגים), ובחסדי השי"ת לא נפגע אפילו יהודי אחד. (וזה מזכיר מה שהתרחש בחודש האחרון). 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב' (תהילים צד יד).

הפה נשבר ואנחנו נמלטנו

קורה מה שקורה, אבל 'אתן אדם תחתין ולאומים תחת נפשך' (ישעיהו מג ד), אלא תקרי אדם אלא 'אדם' (ברכות סב:), עשרים וחמש אלף הרוגים, ובחסדי השי"ת לא נפגע אף יהודי אחד. רק ה'רכוש', ורכוש זה לא 'נפש'. 'רכוש' הולך ו'רכוש' בא. [מה לא יחזור? 'זמן' לא יחזור. ועל זה צריך לעבוד¹⁰. 'אין אבידה כאבידת הזמן' (ע' תוס' ב"ב כא.)]. ובפרט בימים של חודש ניסן שצריך לנצל אותם ביותר¹²]. ונתקיים 'הפה נשבר ואנחנו נמלטנו' (תהילים קכד ז), הרבה פעמים הקב"ה מוציא ומכלה חמתו על העצים ועל האבנים, אבל הנפש ניצלת (ע' ידושיין לא: ורש"י שם).

שמירת בית מסחרו ובית הכנסת אורחים של בעל חסד ותומך תורה

והיה שם ב'מקסיקו' יהודי יקר וירא שמים, תמים במעשיו, איש חסד מפורסם במקסיקו, שמו רבי עזרא, בית מסחרו היה בקומה רביעית באיזור מסחרי, שזה איזור הרחוק מ'מרכז העיר', וצמוד לבית המסחר' שלו, הוא עשה 'בית כנסת' ו'בית הכנסת אורחים', בעבור המשולחים שבאים לשם, שבאים לפגוש גדיבים ולהתרים אותם. ובכל האיזור הזה אין בנמצא כלל מקום כשר למהדרין לאכול אחר הצהריים, מי שמגיע לשם בשעות הצהריים צריך להישאר ב'תענית', מי ימצא

10. 'הדמים אינם עוזרים - והימים אינם חוזרים'

הרבה פעמים אדם שר ומזמר הפיוט: 'בין אדם למה תדאג על הדמים ולא תדאג על הימים, כי הימים אינם חוזרים והדמים אינם עוזרים' (עקידת יצחק שער כט אות א, דרושי הצ"ח דרוש א ליום א' דסליחות). מסלסל בקולו, אפילו בוכה, אבל העיקר הוא שיפנים את מה שהוא אומר, שידע שהזמן זה יקר מכל יקר. ואין אבידה כאבידת הזמן' (מדרש שמואל אבות פ"ה מ"ד, שמירת הלשון ח"ב פ"ד).

11. התביעה על האדם בבית דין של מעלה

וה'חפץ חיים' זצ"ל אמר שאם אדם לא ניצל את הזמן כדבעי, נתנו לו שבעים-שמונים שנה, אפילו אם יחזיר נשמתו טהורה כמו שהייתה, עדיין לא פלט מתביעה בשמים. כי נתנו לך זמן - כדי שתלמד תורה, שתנצל את הזמן, לא רק שתשמור שלא להזיק.

12. מעלת חודש ניסן

חודש ניסן, הזמן שלו יקר כפליים (ע' אבני נזר האו"ח ר"ס שלו). ה'תעריף' של השכר על החודש הזה גדול מאד. ב'ניסן נאלו ובניסן עתידין להיגאל' (ר"ה יא). 'ראשון הוא לכם לחודשי השנה' (שמות יב ב), 'ראשון' בכל מכל.

להרבות בתורה ובתמיכה בתורה בחודש ניסן

וצריך לנצל את זה היטב היטב. במה שאפשר להיות ממשיעי מביאי הגאולה. שהרי הגאולה תלויה ב'תורה'. [א"ה: ראה במה שהרחיב בזה רבינו שליט"א בקונטרס 'נר חיים' (מהדורה שניה עמוד מו והלאה), ובקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ט (פרשת ויחי תשע"ט, עמוד כא והלאה). ע"ש]. הן בלימוד, הן בסיוע. ובמקום שיש חסרון כיס - צריך זירזו בכפל כפליים.

בין הגויים לאכול בהשגחת ה'בד"ץ? ולכן הוא הקים 'אהל הכנסת אורחים', מתאספים אחר הצהריים, מתפללים מנחה בבית הכנסת, ויש ספרים ללמוד, ואוכלים ארוחת צהרים ללא כל תשלום, ובעל הבית, רבי עזרא, מתפנה מכל עסקיו ועומד בעצמו לשמש את האורחים, כל יום ויום, לא רק פעם אחת בשנה.. (ביארצייט' של אבא שלו עושה סעודה לכבודו..), מפסיק את כל ה'עסקים' שיש לו, והוא נהיה 'מלצר'. בכל יום אוכלים אצלו למעלה מעשרים איש, אכילה ושתייה ברווח כדת וכדין, ומקבל כל אחד ואחד בשמחה, עם כל הלב, בסבר פנים יפות. (יש בני אדם, שאם הוא הזמין אורח ונותן לו לאכול - הוא 'אוכל' תחילה את האורח.. מסתכל עליו, גוער בו.. מה הוא מרויח בזה?¹¹). אין לתאר כלל את אושרו ושמחתו בשעה זו שהוא משמש אותם. הוא 'מאושר עלי אדמות'.

ובשעת הסעודה כל יום אומר איזה חכם שנמצא שם, איזה דבר תורה, (מקדשים את האכילה, כמו שאמרנו), ואחר כך עושים 'זימון' בשם ומלכות ומברכים 'ברכת המזון'. ואחר הסעודה הוא נפרד בחמימות מכל אחד ואחד - כעשרים איש בכל יום! - אומר לו: 'אני מחזיק לך טובה ותודה רבה על שבאת לאכול ולהתפלל אצלי, וגם אני מבקש ממך בקשה גדולה ועצומה, תבוא גם מחר..'

וראה זה פלא והפלא, הייתה רעידת אדמה גדולה, נפלו והתמוטטו כל הבניינים בסביבתו, הכל התמוטט ונפל, והבנין שלו התמוטט ונפל, רק עד הקומה הרביעית שזה הקומה שלו. מהקומה הרביעית שבו 'בית הכנסת' ו'בית הכנסת אורחים', נשאר הכל עומד על תילו. עד קומה רביעית אתה רואה הכל חסר, אבל מקומה רביעית הכל נמצא. כולם ראו בזה השגחה פרטית שהקב"ה שמר במיוחד על הקומה הרביעית, שהיא קומה של תורה וחסד. ענו ואמרו כולם כאיש אחד: 'מאת ה' הייתה זאת היא נפלאות בעינינו' (תהילים קיח כג). נס גלוי הפלא ופלא. אי אפשר לפרש את זה על פי שכל טבעי. כי גמילות חסדים כזו, עזרה כזו לתורה, זה 'הגנה'.

הרי לך אדם שעושה את המצוה של 'חסרון כיס' בחביבות ובשמחה. אדם יחשוב אם היה צריך להביא לתוך ביתו עשרים אורחים כל יום.. הוא רק חושב את זה הוא מחוויר.. רק המחשבה לבד מחלחלת אותו.. זה הוצאה עצומה.. זה לא 'גרוש' אחד.. והוא עושה את זה בשמחה ובטוב לבב עם בקשה מיוחדת לכל אחד שיחזור ויבוא גם מחר.

כח התורה הגן והציל

עוד הוא מביא בספר מחשבות חיים (שם) סיפור דומה, שאותו דבר קרה ליהודי יקר מ'מקסיקו', שהוא סיפר לו, שהוא נדב סכום כסף להיות 'נציב יום' באיזה ישיבה (נציב יום' זה אדם שתורם את כל ההוצאות שיש בישיבה באותו יום, כמה שיצא הוא משלם), ושאלו אותו הגבאים של הישיבה, איזה יום הוא

רוצה להיות ה'נציב יום', והוא קבע להם תאריך, שהוא היום שבו הוא פתח את בית המסחר שלו, ורצה שהיום הזה יהיה לו המצוה הזו של הצדקה לזכות ולהצלחה. ובדיוק באותו יום שפתח את בית מסחרו, שבאותו יום הוא קנה את הזכות של הלימוד בתורה בישיבה, באותו יום בדיוק קרתה ה'רעידת אדמה' ב'מקסיקו', בניינים גדולים נפלו כמו 'מגדל קלפים', ומי שראה את התמונות שצילמו שם יודע, וגם הבגין שלו נפל, אבל עד הקומה של בית מסחרו! כיון שזכות התורה שהייתה לו ביום זה עמדה לו להציל את רכושו. כח תורה עמד והגן והציל.

***

'זרעו לכם לצדקה'

זה לא מגרע מהחלק של העולם הבא, 'שכר מצוה בהאי עולמא ליכא'. קרן ופירות ופירי פירות לדורי דורות שמורים וגנוזים לו (ע' ב"ב יא.¹⁵). אבל צריך להתחזק בזה. במקום שיש חסרון כיס - צריך התגברות כנגד היצר. צריך להיות בטוח שלא יגרע ולא ייפסד מאומה. אדרבא, מה שיתן - ייקבל כפליים. 'זרעו לכם לצדקה' (הושע י יב), אדם לוקח קצת 'חיטים' זורע, מי שלא יודע מה זה 'מלאכת הזריעה', עומד ומשתומם עליו, 'מעשה טיפשות! לוקח חיטים טובות והגונות שאפשר לבשל אותם בסיר ולהינות מהם, זורק אותם בשדה, השתבשה עליו דעתו!', אבל מי שמבין, יודע שמי שחושב כך הוא זה שנשתבשה עליו דעתו. הוא לוקח קצת את החיטים זורע, ואחר כך צומחת שדה מלאה כל טוב, נותנת תנובה ויבול הפלא ופלא בשביל המעט שזרע. כך זה בצדקות שאדם נותן. מי שלא מבין, משתומם: 'מה הוא עושה? לוקח את הממון שלו היקר והחביב שהשקיע בו את הנשמה שלו, והולך ומפזר אותו? מה יצא לו מזה?!' ואת זה טוען רק מי שלא מבין, מי שעינו קצרה ועינו סמויה, והוא לא מבין ולא יודע ולא רואה, אבל המבין מבין, והיודע יודע, 'זרעו לכם לצדקה - וקצרו לפי חסד' (הושע שם).

וכך הוא לשון הזהב של רבינו הרמב"ם ז"ל בהלכות מתנות עניים (פרק י ה"א): "חייבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל מצוות עשה, שהצדקה סימן לצדיק זרע אברהם אבינו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו לעשות צדקה (בראשית יח יט), ואין כסא ישראל מתכונן ואין דת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר בצדקה תכונני (ישעיהו נד יד),

13.

החסכון האמיתי

'מונבו המלך' היה אחד מהמלכים הצדיקים, שהוא עמד ובזבז את כל האוצרות שהיה לו לצדקות ולחסדים. באו בני המשפחה שלו, והתרעמו עליו, אמרו לו: 'מה אתה עושה? אבין וזקינן והאבא של הסבא שלך, יצאו למלחמות וערכו מערכות והכניסו עצמם לסכנת נפשות, עד שהצליחו במלחמות ואספו שלל ורכשו וגנוו הכל במרתפים, ואתה מפקיד ונותן את הכל?!, אמר להם: 'הם גנוזו כאן אצל בשר דם, במרתפים של בשר דם, שאפשר לשלוט בהם ידיום, אבל הנגיה שאני גנוז זה המקום הכי טוב, אני גנוז בגנוי חיים, בגנוי מעלה, בדקיע, שם אין שום יד אדם שולטת!' (ב"ב יא).

ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה (ישעיהו א כז). ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה, שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיהו לב יז), וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים יג יח). (עד כאן).

ואמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו: 'יש מפזר ונוסף עוד' ומשלי יא כד), ומפרש רש"י וה'אבן עזרא' (שם): יש מפזר ממונו צדקה לעניים - ונוסף עוד ממון.

***

הצדקה היא ה'ביטוח' היותר טוב

זה 'ביטוח' היותר טוב מהכל. מספרים על רבי נחומק'ה זצ"ל (שהוא היה אחד מגדולי גדולי הצדיקים בדורות שמלפנים, והוא היה בעל חסד גדול, ושמעתי שה'חפץ חיים' זצ"ל היה נוסע אליו לשמש אותו, בשביל ללמוד ממנו את ההזכרות בענייני 'חסד'), שהוא היה הולך וממית את עצמו על המצוה הזו של חסד, לאסוף ולעזור ולהביא ולסייע. ויום אחד הוא נכנס לבית של איזה עשיר, וביקש ממנו שיעזור, 'כל כך הרבה עניים וכל כך הרבה יתומים ומסכנים, תעזור להם מה שאתה יכול. הרי הקב"ה חנן אותך בעשירות - תיתן לאחרים!'. אמר לו אותו עשיר לר' נחום זצ"ל: 'אני אגיד את האמת, הרגע חשבתי לנסוע לוארשא, בשביל לעשות 'ביטוח' לכל העסקים שלי, מפני שריפות ומפני גנבים, וזה הוצאה גדולה, זה לא סכום קטן, (ועושים ביטוח 'מפני הגנבים' - הם עצמם 'גונבים' ולוקחים סכום גדול...), אם אתה תבטיח לי שלא יהיה לי 'גניבות' ולא יהיה לי 'שריפות' בתוך ביתי, אני נותן לך את הסכום הזה שאני עמדתי לתת לביטוח!'. ר' נחום זצ"ל חשב, ואחר כך אמר לו: 'אני מסכים, יש עניים שצריכים את הממון הזה, אני מבטיח לך. אין לך מה לדאוג לא מגנבים ולא מאש'. וכך היה, אותו עשיר כל חצי שנה - שנה, היה קורא לר' נחום והיה נותן לו את הסכום שלו. זה היה ה'ביטוח' שלו. וכל שנות חייו של ר' נחום זצ"ל לא קרה לו שום נזק לאותו עשיר. המצוה עצמה 'אגוני מגנא ואצולי מצלא'. ובזה צריך להתאמן ולהשתדל, להיות עוזר ומסייע ותומך בתורה. ה' יהיה בעזרנו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

***

האדם בעולם הזה ל'גבאי צדקה'

14.

האדם בעולם הזה הוא בגדר 'גבאי', בשמים בודקים, 'בשביל מה קיבל פלוני את כל העושר הזה, מה הוא עושה איתו?'. אם רואים שאתה נותן צדקה - יתנו לך צדקה. 'זונתנו זה נקרא בשני כיוונים, אתה נותן - אתה מקבל. כך אומר בעל הטורים (שמות ל יב), אבל אם רואים שהאדם לא נותן צדקה, בגדר 'עכברא דשכיב אדינר' (ג'פ סנהדרין כט:), אומרים 'טעינו בכחובת', אין אצלו צדקה, אין אצלו 'קצרו לפי חסד' (הושע י יב), וממילא מעבירים ממנו את העשירות שזכה לה. [א"ה: וראה עוד במה שהרחיב רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יח (פרשת כי תשא תשע"ט, עמוד כא). ע"ש].

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

מה נשתנה הלילה הזה, בפסח שנת תשועת השם כהרף עין?

מה נשתנה הלילה הזה [של פסח תש"פ] מכל הלילות [בכל הדורות]. שבכל דור ודור אנו מחפשים דרכים כיצד להחיות את הרגשי יציאת מצרים, ולהגיע לבחינה של "לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". כאשר המטרה להתחבר אל יוצאי מצרים, אשר ראו "את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים... ויאמינו". "הלילה הזה כולנו מסובים", כשבפועל אנו מצויים "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". [נכון לשעת כתיבת הדברים, שהוא גם זמן ההכנה לליל הסדר, ותשועת ה' כהרף עין]. ובמקביל אנו עדים ממש ל"ועברתי... והכיתי" מימי עולם לא זכורה התגלות יד ה' ומכתו מקצה העולם ועד קצהו. ומימי יציאת מצרים לא נתגלתה יד ה' באופן גלוי כל-כך. ותפילתנו ותקוותנו שיקויים בנו "וראיתי את הדם, ופסחתי עליכם, ולא יהיה בכם נגף למשחית". אמן כן יהי רצון.

חובת השעה היא, איפוא, שנשאל את עצמנו מה נשתנה או מה ישתנה אצלנו בלילה הזה, לאור ייחודיות זו של פסח דהשתא?! הרי הקב"ה יאמר לנו "אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם", "קחו עמכם דברים, ושובו אל ה'". על כן נתייחס בדברינו אל ההשוואה ל"ואתם לא תצאו", וכן ל"וראיתי את הדם", על פי דברים של הגר"מ שוואב זצ"ל בספרו "מערכי לב" (מועדים ג').

מהלך הגנתה של מצוות "ואתם לא תצאו", על הספונים בתוך הבתים, הוא כעין הציווי שנצטוו לוט - "אל תבט אחריו" (בראשית יט). נאסר עליו להביט בפעולות של דין הנעשים בסדום, בשעה שהוא ניצל. משמעות ציווי זה היתה אל תחשוב שהדין שנעשה באנשי סדום לא היה ראוי לבוא גם עליך, אתה ניצל רק בזכות אברהם. ואם תביט בהפיכתם, כאילו הצלתך היא בזכות עצמך, תיהפך לנציב מלח. זוהי גם משמעות המצוה של "ואתם לא תצאו", כי כאשר מידת הדין פועלת, אין לכם כנגדה שום תקומה. זכותכם ליציאת מצרים אינה אלא מכח ההבטחה לאבות. לכן הסתתרו בצילו של הבית אשר דם הפסח ניתן עליו, ובזה תינצלו. ואם תצאו ממנו, כאילו ראויים אתם להצלה גם בלי המצוה הזו, הנכם נחשפים ל"ניתנה רשות למשחית לחבל".

למדנו כאן שבנוסף לידיעה על מידת הדין, יש כאן בעקיפין ציווי על "פחד הדין", ורק קיומה של מצוה זו, יש בכוחה לשמור מפגיעה של דין. המצוה למסור לבנים עניני יציאת מצרים - "ואמרתם זבח פסח" (שמות יב), כוללת גם את מה שנכלל במצוות "ואתם לא תצאו". דהיינו מיסרו לבניכם לדורות עולם את הידיעה שרק אם תפחדו מדין, תוכלו לעלות ולהצליח. דהיינו רק כאשר האדם מכיר במידת הדין המרחפת מעל ראשו, ומבקש מהקב"ה שיגלגל עליו את מידת הרחמים לבל ייפגע, או-אז קיימת אפשרות שיינצל.

"חפץ חסד"

האפשרות של הצלה הינה אכן קרובה לבוא, אם יכיר האדם במצבו וישכיל לפנות לבוראו וישווע לישועה, זאת משום שהקב"ה חפץ חסד הוא. בהגדה אנו אומרים: "הקב"ה חישב את הקץ", ומבאר ה"ספורנו" את כוונת הדברים בבארו את הפסוק "ליל שימורים הוא לה" (שם יב): "שהיה מצפה להוציאם. כי לא עינה מליבו, (פירוש: ה' אינו רוצה לצער את בניו) אבל לא מצא את ישראל מוכנים וראויים לגאולה, עד אותה הלילה. ואותה היה משמר ומצפה, כי חפץ חסד הוא, כמאמרם ז"ל שהקב"ה מחשב את הקץ".

המשגיח דמיר זצ"ל, היה רגיל לבאר דברים אלה, בדרך זו: אחת ממידותיו של הקב"ה היא מידת החסד. אך יש גם מידת "חפץ חסד", והיא מידה הקודמת לעצם עשיית החסד. מידה זו של חפץ חסד פועלת כאשר "כי לא עינה מליבו, אבל לא מצא את ישראל מוכנים וראויים לגאולה", כדברי הספורנו. בזמן שעדיין לא היו מוכנים לגאולה מחמת החטא של "במה אדע", וכיון שעדיין לא נזדככו נשמותיהם, לא הגיע הזמן לפעולה של חסד. אך זאת עלינו לדעת שגם לעת כזאת, ה"חפץ חסד" כבר היה קיים. וזה מה שאומר הספורנו: "משמר ומצפה - כי חפץ חסד הוא".

הבשורה עבורנו בדברים אלה היא, "שימורים לדורותם" (שם). לא רק לליל יציאת מצרים היה הקב"ה "משמר ומצפה", אלא גם בכל דור ודור מטרתו היא להתחסד עם בניו. נמצא שכאשר רואים דין שמים בכל הדורות, חייבים לחיות עם שתי ידיעות אלו. ידיעה של פחד בבחינת "לך עמי בוא בחדריך וסגור דלתך בעדך, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם" (ישעיה כ"ו), וכן "ואתם לא תצאו". אך לא פחות חשובה גם הידיעה, שגם עתה בשעת הדין, פועל הענין של "חפץ חסד". מצד אחד אין להתרעם ולמרוד חלילה נגד הדין, ויחד עם זה לא לאבד תקוה, יען "כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות" (שם נו).

ומה עשו בני ישראל כשהיו ספונים בבתייהם? התחזקו באמונה. ראו את הדם על המשקוף והמזוזות, והיה זה להם לאות שה' פוסח עליהם, כנרמז בפסוק "והיה הדם לכם לאות". ידעו שה' הוא הדין עתה את העולם שסביבם, ופוסח עליהם. ובזכות מה פסח? בזכות הדם, דם פסח שהיה לעיניהם ודם מילה, שתי המצוות שה' ניסה אותם בהן, כדי שיהיו להם זכויות להינצל ולצאת ממצרים. הדם סימל את השלמת זכותם להיגאל, ובכך עברו ממצב של "חפץ חסד" למצב של החסד עצמו.

החסד שבדין

שתי הנהגות אלו, של דין ושל חסד, קשורות זו בזו. כדי להגיע לתכלית בריאתנו - ליהנות מזיו השכינה, הורדו נשמותינו לעולם המתנהל על פי הדין ללא ויתורים, וזה גופא מחסדו של ה', כדי שההנאה מזיו שכינתו תהיה שלימה. שכן ללא שהייה בעולם של נסיונות ודינים, היה שכר עוה"ב בבחינת "נהמא דכיסופא". נמצא שמידת הדין היא למעשה "חסד שבחסד", והדין עצמו הוא בבחינת "ליל שימורים" - כהכנה להמשך הפסוק, "להוציאם".

החיים שלנו בעוה"ז, מלאים נסיונות, ומטרת הנסיון היא לרומם את האדם. החסרון של דורנו הוא, שרואים בנסיון רק את צד הדין שבו, ולא את מטרת החסד שהיא ההתעלות המתבקשת. אולם מצד הקב"ה הנסיון כולו חסד, בבחינת "ליל שימורים" - להוציאם. עלינו לדעת שיחד עם הנסיון, ניתן לאדם גם את הכח לעמוד בו, ואם ינצל אותו יצליח.

בהזדמנויות רבות אנו מזכירים במשך השנה את הענין של "זכר ליציאת מצרים". אומר על כך הסבא מסלבודקה זצ"ל שיציאת מצרים היתה אמנם מאורע חד פעמי, אך הוא מהווה בנין אב לפתרון בעיות החיים השונות שבכל עידן ועידן. שכן שם ראינו בעליל שהקב"ה מנהיג את העולם, ומלבד זה אין מאומה!

אי לכך, כאשר פוקד את האדם נסיון מכל סוג שהוא, מורה לו יציאת מצרים כיצד עליו להתייחס אליו, "ליל שימורים" - "מצפה להוציאם". יש קושי, צריכים לצפות לזמן של "ה' זכרנו יברך" (תהלים קטו), כפירושו של ר' ירוחם ממיר זצ"ל: די בזכירה אחת של ה', ומיד יחול עליו שפע של ברכות "יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרן יברך יראי ה'... יוסף ה' עליכם... ברוכים אתם לה!". כל אלה הם תוצאה של זכירה אחת של "ה' זכרנו".

בזה נשתנה הלילה הזה דשנת תש"פ, ומכוחו נשתנה בעז"ה גם אנו וניוושע. יד ה' הביאה את הנסיון והכניסה אותנו אל הבתים, ואותה היד מראה לנו בגלוי את ידו הגדולה. "ממכה עצמה מתקן רטיה", כאשר האמונה שהיא פיסגת ליל הסדר תיקבע עמוק בלבנו. נאמין כי ה' חפץ חסד הוא ובאותה היד הגדולה והגלויה שהכניסה אותנו אל הבתים, הוא יוציאנו בחסדו במהרה, מאמינים יותר שלימים יותר ומוכנים יותר לביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו, אמן.

ענין השבתת החמץ ואכילת המצה

ענין החמץ והמצה הוא, כי הנה עד יציאת מצרים היו ישראל מעורבים בשאר האומות גוי בקרב גוי, וביציאתם נגאלו ונבדלו. והנה עד אותו הזמן היה כל בחינות גופות בני האדם חשוך בחושך וזוהמא שהיה מתגבר עליהם, וביציאה נבדלו ישראל ונזמנו גופותם ליטהר ולהזדמן לתורה ולעבודה. ולענין זה נצטוו בהשבתת החמץ ואכילת המצה. והיינו, כי הנה הלחם שהוכן למזון האדם הוא משתווה באמת אל המצב הנרצה באדם, וענין החימוץ שהוא דבר טבעי בלחם לשיהיה קל העיכול וטוב הטעם, הנה גם הוא נמשך לפי החוק הראוי באדם, שגם הוא צריך שיהיה בו היצה"ר והנטיה החומרית. אמנם לזמן מיוחד ומשוער הוצרכו ישראל להמנע מן החמץ וליזון ממצה, להיות ממועטים בעצמם כח היצה"ר והנטיה החומרית, והגביר בעצמם ההתקרבות אל הרוחניות. ואולם שיזונו כך תמיד אי אפשר, כי אין זה הנרצה בעוה"ז, אך הימים המושוערים לזה ראוי שישמרו זה הענין, שעל ידי זה יעמדו במדרגה הראויה להם. והנה זה עיקר ענינו של חג המצות, ושאר מצוות הלילה הראשונה כולם ענינים פרטיים מקבילים לפרטי הגאולה ההיא. דרך השם חלק ד פרק ה

השבתת החמץ - למעט כוח היצה"ר והנטיה החומרית

רמח"ל בספר דרך השם מעמיד את המועד של פסח על ענין החמץ והמצה כפי שנקרא בתורה "חג המצות" שהוא סובב והולך סביב ענין המצה. מקור הדברים בזה"ק (ה"ב קפג ע"ב) שמכנה את המצה "נהמא דאסותא" - 'לחם רפואי', ומבאר רמח"ל הענין, דלחם זה ניתן בדווקא לישראל ביציאת מצרים לתיקון גופם, לפי שהיו כל גופות בני האדם חשוכות בחושך וזוהמא שנתגבר עליהם, ועל ידי המצה נזמנו גופותם ליטהר ולהזדמן לתורה ולעבודה, ומזה נמשך הציווי על השבתת החמץ ואכילת המצה. אע"ג שהמאכל המתאים לאדם בדרך כלל הן מצד הנאת גרונו הן מצד הנאת בני מעיים הוא החמץ, היות וראוי לו לאדם שיהיה בו היצה"ר והנטיה החומרית, אולם הלחם הבסיסי של פסח עומד בצורה אחרת למעט כח היצה"ר והנטיה החומרית ולהגביר ההתקרבות אל הרוחניות. והדברים סתומים מכמה צדדים כפי שנבאר.

חמש קושיות בדברי רמח"ל

א. דברי המחבר מתאימים עם מש"כ בהגדה של פסח להחיד"א (שמחת הרגל בתחילתו) בשם הרדב"ז (ש"ת ח"ג תקמו), דיש לחקור מה נשתנה איסור חמץ שהחמירה בו תורה הרבה, יותר משאר איסורין, וכתב "ועל כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות כי חמץ בפסח רומז ליצה"ר והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו וכו'". בדברי הרדב"ז לא נתפרש מדוע רק היצה"ר של שבעת ימי הפסח טעון ביטול וביעור, ונשלם ע"י דברי רמח"ל שהוסף שסדר החיים הרגיל צריך להיות מאוזן אבל לזמן מיוחד יש צורך למעט בנטיה החומרית ולהגביר הנטיה הרוחנית.

והדברים קשים מיניה וביה, שהרי התורה מפרשת היטב טעם השבתת החמץ ואכילת המצה, שנאמר "לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" (דברים טז א). וכן נקראת המצה בלשון התורה 'לחם עוני' ודחז"ל (פסחים לו) "לחם שעונון עליו דברים הרבה", דעליה נתקנו כל מצוות ליל הסדר שמסבירים ומטעימים את ענין המצה כלשונה של ההגדה - "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. שנאמר, ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ וגו'". וכבר נודע מהגר"ח הלוי זצ"ל (הובא בעמק ברכה ועוד) שאמירה זו נתקנה כחלק ממצות סיפור יציאת מצרים שיש לפרש את טעמי מצוות הלילה וכל שלא אמר ג' דברים אלו לא יצא ידי חובתו. וא"כ יש לתמוה על הרדב"ז והרמח"ל שהעמידו את עיקר ענינה של המצה בהשבתת היצה"ר ומיכלא דאסותא שיש בה, והניחו את מה שהתפרש בתורה כטעם אכילת המצה.

ב. עוד יש לדקדק בלשונו במש"כ שנצטוו בהשבתת החמץ ואכילת המצה, ולכאוף אם החמץ פוגם בגופו של אדם אין להימנע אלא מאכילת הדבר המזיק, ומפני מה נוסף חיוב השבתת החמץ בחומרה גדולה, שנאסר אפילו במשהו בין במינו בין שלא במינו וחמור מכל איסורין שבתורה שעונשו כרת, ואסור אף במציאותו בבית באיסור בל יראה ובל ימצא. ובשלמא לפי מש"כ בחידושי הר"ן (ב) באחד מתירוציו שעיקר הטעם שהחמירה תורה בחמץ באיסור ב"י וב"י הוא כדי שלא יבוא לאכול, איכא למימר שיש חשש גדול שמא יאכל אכילה שיש בה איסור כרת וזה עיקר החשש וההרחקה מן החמץ, אך מדברי הרמב"ם (פ"א מהל' חו"מ ה"ב) נראה שבל

מיכלא אחרא, כיון דאכלו מצה דאיהו אסותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא, אמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה אתחזי לון חמץ וייכלון ליה דהא לא יכיל לנזקא לון".

¹ ז"ל הוזה"ק "אלא למלכא דהוה ליה בר יחידי וחלש, יומא חד הוה תאיב למיכל, אמרו ייכול בריה דמלכא מיכלא דאסותא דא ועד דייכול ליה לא ישתכח מיכלא ומזונא אחרא בביתא, עבדו הכי, כיון דאכל ההוא אסותא אמר מכאן ולהלאה ייכול כל מה דאיהו תאיב ולא יכיל לנזקא ליה, כך כד נפקו ישראל ממצרים לא הוי ידעי עקרא ורזא דמהימנותא אמר קודשא בריך הוא יטעמון ישראל אסותא ועד דייכלון אסותא דא לא אתחזי להון

יראה ובל ימצא הם ב' איסורים - סיבת איסור 'שאור לא ימצא בבתיכם' היא שמא יבוא לאכלו, ואילו איסור 'לא יראה לך' הוא איסור עצמי שלא יהיה החמץ חשוב בעיניך, וחומרת החמץ שטעון השבתה טעונה הטעמה והסברה.

ג. עוד יש להבין את התיקון המונח בציווי להימנע מחמץ ולאכול מצה, שהרי אף שלא אוכלים את הלחם שמורגלים בו כל השנה, אבל חלף זה מרבים במאכלים אחרים ובהכנות יתרות לקראת חג המצות, וכיצד מתקיים המכוון למעט כוח החומריות ע"י מצוות הפסח. ולו זו בלבד אלא הוכנה לאדם האפשרות ליציאה מהנטיה החומרית ע"י אכילת מזון שאינו קל העיכול, שהרי מוצאים בהלכות תפילה שטירדת קשיי העיכול גורמת לאדם להיות מופקע מלהיות עומד לפני המלך ואסור להתפלל בעודו טרוד בה (כדאי בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ג) "שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלוקים, שמור עצמך כשתהא נקרא אל בית האלוקים שתהא טהור ונקי"), וצ"ב היאך העיסוק באכילה כזאת מרומם את האדם.

ואכן נראה בדברי רמח"ל שיש ב' חלקים במצוה - איסור החמץ ואכילת המצה. ואמנם המניעה ממציות החמץ נעשית בשלימות כל ימי הפסח, אך אכילת המצה כמעט ואינה מחויבת (כמסופר על הבית הלוי שהיה אוכל ארבע או חמש כזיתים של מצה כל הפסח), ואף לדעת הגר"א שחידש שיש מצוה קיומית להיות ניזון ממצה, מ"מ האוכל דברים אחרים אינו עובר על מצות הפסח, דעיקר המכוון הוא שלא להיות עם החמץ. ואם קבלה היא נקבל שישנה מציאות בחמץ שהוא המקלקל המיוחד, היינו שיש להתרחק מן החומריות של החמץ בדווקא, אך יש להתבונן ולידע אם אכן יש הבחנה שאפשר להבחין בחומריות היתרה שבחמץ, שיתכן ויאכל האדם בשר ומיני מטעמים ולא יתעצם בו הקלקול של החומר כמו שיקרהו באכילת החמץ.

ד. כמו כן צריך להסביר, היאך מתבטא היחס בין כל ימות השנה לחג הפסח. דברמח"ל מבואר שזהו המאכל שבו האדם צריך לפרוש מן החומר אולם כל השנה אין צורך להימנע ממנו כלל, ואדרבה הוא האוכל המתאים לאדם שצריך שתהיה בו הנטיה החומרית והיצה"ר, וא"כ מה גורם אותו שיעור זמן קצוב של שבעת ימים בשנה שבו האדם נמנע מאותו אוכל, ומשפיע על כל השנה. ומדרך הטבע היה נראה להיפך, דאפשר שאדם שהיה פרוש זמן רב יכול לקלקל את פרישותו ולהיכנס אל החומר בזמן מועט וכאן ההשפעה היא נגדית, שבעת ימי הפסח מזומנים למעט את החומריות ולהגביר את הרוחניות לכל השנה. הכיצד. ונמצא שכל ענין החמץ והמצה שהעמיד רמח"ל הוא ענין חוקי וסגולי שצריך להתבונן בו.

ה. ועל כולנה, השאלה המרכזית שיש לענות בה, דהלא יצי"מ היא יסוד היסודות של כלל ישראל, ממנה החל הגילוי של הקב"ה בעולם כמשנ"א "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך

מארץ מצרים מבית עבדים", ובה חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים - למען תדע כי אין כה' אלוקינו. גאולת מצרים לא היתה רק בפעולות שנועשו בעולם הגשמי אלא כמו שנתבאר היטב במאמר החכמה שהאיר הקב"ה לישראל מאור קדושתו ית' במלוא התוקף ובו יתדבקו נשמותיהם של ישראל וימשכו אחריו למהלך של "משכני אחרך נרוצה". התורה מלמדת באר היטב את כל הלימודים שיש ביציאת מצרים, בניסים ונפלאות ובמצוות שנצטוונו מכוחה, ויצ"מ היא יסוד התורה והמצוה. כך מצינו בפרשת ואתחנן את שאלת הבן החכם "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו אתכם", ותשובת האב - "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלוקינו, לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה". ומפורש שם מנין לו לאב שלשם כך ציונו ה' בכל החוקים האלו - שהרי "עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה".

וא"כ היתכן שיציאת מצרים באה רק ע"מ להתאים את המזון לגוף שלא יהיה חומרי. איך אפשר להבין שעיקר ענינו של חג המצות וכלל הגאולה שמקיימים בכל מצוות ליל הסדר, מתבטא בלחם עוני ובשינוי המאכל להפקעת הנטיה החומרית (ועל פניו נראה ענין זו כתוספת או כעבודה מוסרית), ואילו שאר מצוות הלילה הן רק ענינים פרטיים מקבילים לפרטי הגאולה ההיא.

ובאמת בזה"ק שהובא לעיל בסוף דבריו מסיים שע"י אכילת מצה דהיא אסוותא עלו ונכנסו בסוד המהימנותא, וצריך להבין קשר הדברים, כיצד מביא האסוותא לידי מהימנותא.

לחם עוני וענין החיפזון

ונראה להציע פשט בחומש מכוחו נבין את הרפואה שיש במצה, ומהיכן נובע חומר איסור חמץ, וכן יתבאר למה שיעור הזמן הוא שבעת ימים בהם יש להימנע מן החמץ ולאחריהם ניתן לאכול את החמץ.

קומת הגאולה מצטיירת בפנינו בפסוקים מתוך ענין אחד שורשי - "לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים". מדוע החיפזון מרכזי כ"כ שממנו ומכוחו נובע כל איסור החמץ ואכילת המצה שבעת ימים, ומפני מה הזכרת החיפזון נצרכת והכרחית עד שאסרה תורה את החמץ בכל יראה בכדי שלא להיראות שלא בחיפזון.

זאת ועוד - המצה נקראת לחם עוני שיש בו עניו מפני שאינו קל העיכול ואינו טוב הטעם² כמבואר בדברי רמח"ל, וכיצד היציאה ממצרים בחיפזון מהוה סיבה לאכילת לחם שיש בו עניו.

אכן, ברמב"ן (דברים טו ב) מביא שיש בלחם עוני ב' זיכרונות - זיכרון ללחם שאכלו בזמן השעבוד וזיכרון ללחם שאכלו

הנאת מעיו אזלי, יש עינוי באכילת המצה.

² היינו דבין לר"י ובין לר"ל דפליגי אי עיקר אכילה בתר הנאת גרונו או בתר

בשעת הגאולה³, ויש מהראשונים שביארו שיש שתי אכילות מצה בליל הפסח, מצה מדין מרור על הפסח כמו פסח שני שנאכל על מצות ומרורים והיא המצה לזכר השעבוד, ואכילת מצה של ליל ט"ו בניסן לזכר החיפזון שביציאת מצרים, ונמצא שהצטרפו בלחם זה ב' הזיכרונות יחדיו. והוא מפליא עד מאד, כיצד זיכרון אחד עולה לכאן ולכאן - היאך יכול הזיכרון המציין את שיעבוד מצרים לשמש גם כזיכרון לגאולה ממצרים. היסוד של סיפור יציאת מצרים הוא ראיית ההיפוכים שכך הוא הדרך להכיר דבר מתוך הפכו - מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ומתוך חושך הגלות האיר לנו אור הגאולה, וכיצד פועלת אכילת המצה להזכירנו שני עניינים הפכיים אלו של השיעבוד והגאולה כאחד.

גאולת ישראל שונה מגאולת כל אומה ולשון

ונבאר פשוטם של דברים בתיאור מציאותם של עם ישראל במצרים.

עם ישראל יושבים משועבדים לפרעה במצרים מצפים וממתנים להיגאל. כשנסה לתאר את חלומות הגאולה והשחרור של עבדים שפלים מיד אדוניהם הנוגשים המענים שאינם מניחים אותם אף לרגע מן העבודה אשר עבדו בהם בפרך, נמצא בדרך כלל שאדם משועבד נושא את נפשו לחיי רווחה ורחבות ללא צר ולוחץ בדמיון מה שרואה ומכיר אצל אדונו. וכך טווה חלומות היאך יהיה היפוך היצרות שיהיה הוא עצמו אדון לעבדים שימשוהו ולא יעבוד עוד. ובאמת היו בהיסטוריה עמים רבים שתיכף לאחר שנשתחררו מעול משעבדיהם, חיקו את מעשי אדוניהם ונהגו באכזריות דומה ולעיתים מרעה אל רעה יצאו להגביר את רעתם הרבה מעבר למה שנעשה בהם בשנות עבדותם⁴.

הסיכון שעומד בעת היציאה ממצרים הוא שתהיה הגאולה הנכספת גאולה מצרית ולא גאולת ישראל. אפשר היה שיצאו ישראל ממצרים מתוך מושגי השעבוד והציפיה לגאולה של שנות העבדות, וביציאה זו היו ממשיכים לאכול מיני מאכל ומשקה ולעדן בדשן נפשם, ואף היו מקבלים תורה ומצוות לתוספת ברכה. אך אז הציר שעליו סובבת כל הגאולה, והמטרה שלשמה יצאו לפי דעתם הנמוכה תהיה לפי מושגי המצרים המשעבדים. היציאה תהיה אל תוך חיי רווחה בהם יכולים לאכול כראוי במנוחה ובשלוח בלי עול המשעבד, ואדרבה, הם יהיו אדוני המצרים שיהפכו להיות עבדיהם וישראל ישתעבדו בהם כרצונם.

כאשר כלל ישראל באים לצאת ממצרים אינם דומים לשאר אומה ולשון. השיעבוד של בני אברהם יצחק ויעקב באדמת בני חם השפלים שבבני נח, הוא טרגדיה נוראה, "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב". ועל כן יציאתם נעשית

³ וכמו שהעיר באור החיים שאף בפסח מצרים קודם שיצאו בחיפזון אכלו את הפסח על המצות.

⁴ כך היה בשחרור הצרפתים מידי המלכים ששלטו בהם, וכן במהפכה שהביאה להפלת שלטון הצארים ברוסיה גרמה למותם של מיליוני אנשים ועוד.

בפרופורציות אחרות לגמרי - "או הניסה אלוהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי, במסות באתות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים וגו'" (דברים ד לד) - הקב"ה בעצמו פועל בניסים ובנפלאות לבחור בישראל. יציאה כזאת אינה רק לשחרר אותם מעולו של פרעה אלא באה להוציאם מהמצרים (כמאמר הפתגם השגור - קל יותר להוציא את היהודי מהגלות מלהוציא את הגלות מתוך היהודי). ולכך מחויבת היציאה להיות באופן שלא נבוא מתוכה לכוחנות הגורסת שכשם שהיכו ועינו אותנו כך אנו נשיב לגוים כגמולם. וכן שלא ננסה כל העת להתדמות לגויים שהכרנו והיינו בתוכם, ולא נמדוד את עצמינו ואת הצלחתנו ביחס אליהם. כך אירע עם חלק מהיהודים שניצלו מרודפיהם בעת האחרונה ועלו לארץ ישראל, שהעדיפו חירות מסוימת שינהיגו עצמם להיות כגויים כמשפחות הארצות רח"ל⁵.

היציאה ממצרים בחיפזון מקדשת את עם ישראל להקב"ה

הגלות העמוקה היא בהישאר האדם במושגי הציפיות שהמשעבד החיל עליו, וביציאת מצרים נתן הקב"ה הצלה עצומה מהגלות. הקב"ה לקח אותנו ביצי"מ באותות ובמופתים ופעל בנו פעולה מחודשת שנעשתה דווקא מתוך החיפזון. וכמו שאומר האריז"ל שאם לא היו יוצאים בחיפזון, לא היו אורות הגאולה מצליחים להוציאם ממצרים.

איתא בתנא דבי אליהו (פר יז) "ד"א בעטרה שעטרה לו אימו, (היינו דבמדבר היו ישראל עירום ועריה ובאיזו עטרה נתעטרו) כשיצאו ישראל ממצרים במדבר על חררה אחת יצאו ולא הירהרו על דרכיו ולא אמרו דבר אלא היו תמימי דרך בדבר, ואם רוצה אתה ללמוד וחפץ אתה בדברי תורה צא למד מישראל, נאמר בהן ביוצאי מצרים הלך וקראת באזני ירושלים וגו', לפיכך עשאן הקדוש ברוך הוא קודש בעולם... שנאמר קודש ישראל לה' וגו'". עם ישראל יצאו ממצרים על דעתו של הקב"ה ולא על דעתם, ובזה נתקדשו להקב"ה כמו שאמרו אח"כ בשירת הים "עם זו קניית".

ולא יאה קל בעינינו ניסיון חמור זה, גם בזמנינו אם יבקשו מאדם ללכת עם כל משפחתו למקום בלי כל סדרים ובלי תוכניות יכול לבוא לפחד גדול, ועם ישראל נמצאו בשיקול של יציאה למקום שאינם יודעים כיצד יתקיימו בו ומה ידרוש מהם הקב"ה. בה בעת הקב"ה נתן להם את הרגע של נקודת הבחירה והבירור - אם ילכו אחרי הקב"ה או שמא לא, ואעפ"כ ישראל יצאו ונמשכו אחרי לפי מה שהוא יוליך אותם. כשעמדו אז בנקודה זו נתנו את כל האמון שלהם בהקב"ה והוא העלה אותם באותו חיפזון למדרגת תפיסת

⁵ יסוד הגאולה הציונית היה כיצד לחקות היטב את הגוים בלי לחוש מבוזים והתפרסם מאמר מיוחד על נושא זה, וכן נקראת עיר בארה"ק ע"ש הגולה - "ואבוא אל הגולה תל אביב" (יחזקאל ג טו) שנשארה באותם המושגים של המשעבדים הגוים ונתונה בהתמודדות מתמדת של ההשוואת ההצלחה היהודית מול הצלחת הגוים.

חיים אחרת, בה מתבטלות כל התפיסות וההנחות המוקדמות.

לחם עוני - זיכור החומריות

היופי של כלל ישראל שביום ההיווצרות של העם הם אוכלים לחם פשוט - מצות לחם עוני. בזה הם אומרים שעל החררה הזאת יצאו אחרי הקב"ה, אותו לחם עוני שאכלוהו בהיותם עבדים במצרים שאוכלים ממנו רק מעט וא"א להוסיף ולאכול עוד (במצות הרכות), הוא הלחם שאוכלים כעת. אכילה זו מורה שלא יצאנו על דעתנו אלא על דעתו - "שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם" - הקב"ה החיל את תוקף מלכותו כשהוציאם בחיפזון ללכת אחריו לגאולתם וגם צידה לא עשו להם. ביציאה באופן זה הם משאירים את כל החלומות של השחרור לחיי רחבות עם הבכורות המתים של מצרים והולכים אחרי הקב"ה - "משכני אחרין נרוצה".

באותו הזמן א"א שיהיו המושגים מעורבבים, שעם גילוי השכינה ימשיכו באכילה ושתיה (כביכול "תורה וגדולה במקום אחד"). הברור היסודי של החיים של עם ישראל שנוסד כעמו של הקב"ה - "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" מתבטא בדווקא בהימנעות מאכילה חומרית, זהו חומר הכרת שיש באיסור חמץ.

לפי זה נבין את זיכור החומריות שמונח באכילת המצה. צורת המאכל הזה מורה שגאולת ישראל אינה תלויה בדבר המתעכל בהנאת גרונו ובהנאת מעיו, לא במאכל שכזה חלה הגאולה. הקב"ה גאל את ישראל מהמושגים המשועבדים ורומם אותם להיות בדרגת חיים אחרת. רמח"ל באדיר במרום אומר שהמצה היא כלל עבודת ה' שיש ביציאת מצרים וכמו שמצאנו שדרשו חז"ל (במכילתא) "ושמרתם את המצות - אל תקרא כן אלא ושמרתם את המצות", כי המצה היא כמו קבלת עול מלכות שמים תחילה ואח"כ בשישי בסיון היא נעשית למצה.

ישוב הקושיות

על פי זה מיושב מה שהתקשינו בהבנת דברי רמח"ל. תוכן עניינו של החמץ שרומז ליצה"ר ולנטיה החומרית מונח במה שנאמר בתורה "כי בחיפזון יצאת ממצרים". היציאה בחיפזון מורה שהיציאה היא על דעתו של מקום ולא כנטיית הגוף החומרית וזה מה שמגלה המצה. הציר של הגאולה עומד על לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה והחג נקרא על שמו "חג המצות", שאין הנושא במאכל זה הנאת גרונו או הנאת מעיו אלא הגדרת כלל ישראל כהולכים לדעתו של הקב"ה ויוצאים בחיפזון לקבל עליהם מלכותו.

על מה נוסדה הגאולה שלנו - הגר"א מפרש (בפירוש ההגדה על 'הא לחמא עניא') שהמצה עניה בד' דברים של עניות שיש

במציאות חיי האדם, בחומר ובצורה בפועל ובתכלית, ויש עניות חמישית הנרמזת ב"הא" ד"הא לחמא עניא" הכוללת את כל הד' והיא עניות בדעת דאין עני אלא בדעת, אם אדם אינו עני בדעת אזי שאר סוגי העניות אינן משמעותיות. זהו הלחם שאכלנו הן במצרים והן בגאולתינו, ובזמן הגאולה הבנו והגדרנו את ההבדל שבין האכילות. את אותו לחם עוני אנו אוכלים גם כעת, החילוק אינו בין לחם עשירים ללחם עניים אלא אצל מי אוכלים אותו, אצל הקב"ה או אצל פרעה, ומעתה אומרים ישראל "הללו עבדי ה'" ולא עבדי פרעה.

ובזה נתבאר חומר איסור החמץ שנתחייבנו בהשבתתו, שבזמן יסודן של ישראל הוא מעוות את כל צורתם של ישראל ולכן נאסר גם בב"י וב"י, וכן רוב התועלת שיש בהימנעות ממנו שבעת ימים בשנה, שהם יחידת זמן שלימה הכוללת את שבעת השבוע כדוגמת מעשה יצירה שבשבעת ימי בראשית, ימים אלו משפיעים על כל השנה, בכניסה להיות תחת דעתו של מקום וקבלת עול מלכותו.

מכאן ואילך אין מניעה לאכול את החמץ, וכמו שנתפרש בזה"ק שאחר אכילת מיכלא דאסוותא בפסח עולים ובאים להקרבת שתי הלחם הבאים מן החמץ בחג השבועות, שמעת שנכנסו תחת דעתו של מקום שוב אין החמץ יכול להזיקם שכן הנטיה החומרית מונהגת ע"י דעתו של מקום.

תיקון חטא עין הדעת באכילת המצה

נודע שעיקר שיעבוד מצרים וגאולתו שייך לחטא עין הדעת, והוזכרה הדעת י"א פעמים בפרשיות יציאת מצרים "ושמי ה' לא נודעת", "וידעתם כי אני ה'" וכן ההטחה בברית בין הבתרים שאמר אברהם אבינו "במה אדע" ונענה "ידוע תדע" - ידוע שאני משעבדן, תדע שאני גואלן". עץ שאכל ממנו אדם הראשון מן חיטה היה, ובחיטה תלויה דעתו של אדם שאין מרחיקין מצואתו של תינוק עד שיאכל כזית דגן. הלחם שניתן להם עתה יש בו תיקון לדבר החמישי שכתב הגר"א - עניות בדעת. ניתן לפני ישראל לחם אחר, לחם שניחון בעשירות הדעת. כל דבר שמגיע לידי חימוץ חימוצו הוא קלקולו שהוא מפרק את חלקי הדבר, מלבד שני דברים - הקמח והיין. אדם אינו יכול להיות ניזון מן החיטה אם לא שיקלקל אותה תחילה, וכאשר הקלקול של החיטה ערב לאדם, זהו סימן שהאדם במצב הירוד של הקלקול, וזאת הקללה שנתקלל אדה"ר. בפסח אין צורך לקלקל את החיטה אלא המצה עריבה מתוך עשירות הדעת שיש בה. באכילת המצה מתחילה נקודת החירות ואח"כ ממשיכה העבודה של טוב ורע, אבל יסודן של ישראל היא המסירה של ישראל לדעתו של הקב"ה שמכוחה אנו עבדא דקודשא בריך הוא. ויה"ר שנזכה שיהא רצונינו לעשות רצונך וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות במהרה בימינו.

ביסוד חיוב הסיכה

ג' מחייבים במצות הסיכה * חיובא דנשים, דעני, ומה"ז

מחיובם, ולא לענין לפטור אנשים מחיובא דידהו, וצ"ב בשורשי הדברים.

ב' מקורות לחיוב הסיכה

והנה בעיקר דברי הראב"י דבזה"ז ליכא תקנת הסיכה, כתב בביאור הגר"א דמקורו מדברי השאלתות, דטעמא דנשים אינן מסיבות משום דאין דרכם בכך. ובזה"ז כו"ע כנשים כבזמן התלמוד, דאין דרכנו להסב, וזהו טעמו דהראב"י.

ובערוך השולחן הקשה ע"ד הראב"י, ממתני' ריש ערבי פסחים, "אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב", וכתב האבודרהם דהרבנותא בעני הוא אף דאין דרכו להסב מ"מ מחויב בהסבה, ולדברי הראב"י בדין דיפטר עני מה"ט וכדין בזה"ז, ומהא הכריח בערוך השולחן דאין טעם לפטור מחמת דאין דרך להסב, וע"כ הא דאשה פטורה מהסיכה היינו משום דמשועבדת לבעלה. [וע"ע בתוס' דהרבנותא דעני דחייב בהסיכה אע"פ שאין לו כרים וכסתות אלא מיסב על הספסל, ולדברי התוס' החידוש הוא כלפי אופן ההסבה ולא משום דאין דרכו בכך].

והנה בעיקר חיוב הסיכה, מלבד המבואר בר"מ משום ניהוגי חרות מ"זוכרת כי עבד היית", מצינו עוד שני מקורות להך מילתא בחובת הסיכה.

האבודרהם, אורחות חיים וספר המנהיג הביאו דברי המדרש רבה שמו"ר פרשה כ', ט"ז, "סמך להסיכה מן התורה, דכתיב ויסב אלקים את העם וגו' מלמד שהושיבן בהסיכה דרך בני מלכים, מסובין רבוצים על מיטותיהם". ועוד איתא התם, "מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב".

ומבואר מקור חדש להסיכה מ"ויסב אלקים", והיינו כמו שהקב"ה הושיב לישראל כדרך בני מלכים, כמו"כ אנן בעינן להסב, ובפשוטו היינו זכר להטבה זו דעשה הקב"ה לאבותינו בהוציאם ממצרים. ונראה דזהו כוננת המדרש להשמיע מכאן אפילו עני שבישראל חייב להסב, והיינו אי אתינן עלה מדין ניהוגי חרות בהא י"ל דליכא לחיוב "עני" דהרי אין דרכו בכך. אמנם נתחדש עוד בזה חיוב דהסיכה זכר להסיכה דישראל בהוציאם ממצרים, ובדין זכר זה חייב אפילו עני שבישראל, ועיין.

עוד מצינו במדרש שכל טוב [עמ' 130] דיסוד דין הסיכה הוא משום פרסומי ניסא יעו"ש. ולטעם זה יתחדש דאף לחשאב"ס לע"נ ר' צבי יצחק בן ר' משה אהרון זצ"ל

בעיקר מצות הסיכה, נחלקו הראשונים אי מעכב במצות מצה וד' כוסות, דעת הרא"ש ריש ערבי פסחים דהוא לעיכובא ואילו דעת הרמב"ם פ"ז מחמץ ומצה דיצא בדיעבד אף דלא היסב.

ובחידושי מרן הגר"ז ביאר, דלהרא"ש מצות הסיכה הוא מדיני המצה ומדיני הד' כוסות ומה"ט מעכב בעיקר מצות מצה וד' כוסות, ואילו לשיטת הרמב"ם הדין הסיכה היא מצוה בפנ"ע להסב בלילה זה. והוסיף דמה"ט להרמב"ם דין הסיכה איכא בכל הסעודה מן המובחר. ואילו להרא"ש אין דין הסיכה בפנ"ע וכל מצותו נשנה בדין אכילת מצה וד' כוסות ולכן מעכב.

והנה השו"ע ס' תע"ב, פסק כהרא"ש דאי לא היסב דחוזר ואוכל בהסיכה, וכתב הביאור הלכה דאף חוזר ומברך באכילה שניה. ומתבאר כמש"כ הגר"ז דאין הסיכה מצוה בפנ"ע, כי אם דנשנה בעיקר אכילת המצה, וזהו דלא יצא ידי מצוה מצה ומה"ט חוזר ומברך. והרמ"א הוסיף ע"ד השו"ע, ד"מצוה להסב בכל הסעודה". ובפשוטו ארכבי אתרי ריכשי דלפסק השו"ע דהסבה הוא לעיכובא במצות מצה א"כ אינו מצוה בפנ"ע, והיאך כתב דמצוה להסב בכל הסעודה.

ב' דיני הסיכה במצה ושאר הסעודה

ואשר מוכרח בשיטת הרמ"א, [להבנת הגר"ז], דתרווייהו אתנייהו במצות הסבה, חדא הוא דין מדיני המצה, ועוד חיוב באנפי נפשי ומחמת זה פסק דמצוה להסב בכל הסעודה, וצ"ב במקור הדברים.

המחבר פסק דאשה פטורה מהסיכה, אך אשה חשובה חייבת להסב. ובטעמו של דבר כתב הב"י תרי טעמי, חדא בשם השאלתות דנשים אין דרכן בכך. ועוד כתב דאינה מסבת משום דמשועבדת לבעלה. ובראשונים כתבו דנפק"מ באשה שאינה נשואה. וכתב הרמ"א דנשים שלנו חשובות הן ומעיקר הדין חייבות בהסבה, אך לא נהגו כן דסמכו אדברי הראב"י דכתב דבזה"ז אין דרך הסיכה וליכא לתקנת הסיכה בזה"ז כלל.

ודברי הרמ"א צ"ב, דהרי דברי הראב"י נשנו אף לענין אנשים דליכא דרך הסיכה בזה"ז, ואילו הרמ"א אייתי לדברי הראב"י לפטור נשים בזה"ז, וצ"ע ממ"נ. וכבר עמדו בזה.

ואשר יראה מבואר מדברי הרמ"א, דאף דנשים חייבות בהסיכה [בנשים חשובות], מ"מ חלוקים המה ביסודם מהחיוב הסבה דנשנה באנשים, וסמך ע"ד הראב"י רק לענין לפטור נשים בזה"ז

יתחייב בזה דליכא לפטור חולה במצוה דפרסומי ניסא דדינא להוציא כל ממונו כמש"כ הבנין שלמה בסי מ"ז.

איש מחויב בהסבה מכח תרתו ואילו אשה יש רק מחייב אחד

ומעתה נראה בשיטת הרמ"א, דאיש חיובו בהסבה מכח תרתו, חדא, מדין ניהוגי חרות כמש"כ הרמב"ם ולשיטת הרא"ש זהו חלק ממצות מצה וד' כוסות ומעכב במצות אלו, ועוד, אית ב' חיוב באנפי' נפשי' מ"ויסב אלקים את העם" והוא דין הסיבה זכר להא דהושיב בני ישראל בהסיבה כדרך בני מלכים כמבואר באבודרהם ארחות חיים וספר המנהיג. או להמדרש שכל טוב הן חיובא באנפי' נפשי' הוא משום פרסומי ניסא.

ומבואר בזה, מאי דקי"ל דהסיבה מעכבת במצות מצה וד' כוסות והיינו משום דהוא מדיני המצה וד' כוסות, ועוד נתחדש כחיוב באנפי' נפשי' אי משום זכר להסבה דבנ"י אי משום פרסומי ניסא, ובהך חיובא כתב הרמ"א דמן המובחר להסב בכל הסעודה.

אמנם לענין אשה [חשובה] י"ל, דכל חיוב הסיבה דידה, הוא, אך בחיוב הסיבה דהוא מדיני המצה וד' כוסות, דכיון דחייבת בעיקר חובת מצה א"כ אף הסיבה בכלל דהוא בכלל קיום מצות מצה וכמו"כ בד' כוסות. אמנם לענין החיוב הנוסף בפנ"ע דהסיבה, אי משום זכר להסבה דבנ"י, י"ל דאף הן היו באותו הנס אינו מחייבתם בזה וכמש"כ השיטה לא נודע למי קידושין ל"ד לענין סוכה, דליכא לחייב נשים משום אף הן היו באותו הנס, והיינו טעמא דרק מנס הצלה "מחיים למות", אמרינן האי טעמא דהן בכלל נס דהצלה, אכן לענין נס בדרך הטבה לישראל אין זה המחייב "דאף הן היו באותו הנס", ומה"ט פטורות מזכר להסיבה דהוא בא מחמת ההטבה לבנ"י. ואי משום החיוב משום פרסומי ניסא כמש"כ במדרש שכל טוב, י"ל ע"פ מש"כ בסי' הקודם בשיטת הראב"י אליבא דהבה"ג, דנשים חייבות רק בזכרון הנס ולא בפרסום הנס.

באופן דאיש מחויב בהסבה מכח תרתו, ניהוג חרות ומדיני המצה, ועוד זכר להסיבה [או פרסום הנס], ואילו אשה חייבת אך בהסיבה דהוא מדיני המצה וד' כוסות בניהוגי חרות, ולא בחיוב באנפי' נפשי'. ולענין עני' י"ל להיפוך, דכל חיובו משום הדין בפנ"ע אי משום זכר להסיבה או פרסום הנס, ואכן לענין החיוב דניהוגי חרות הרי אין דרכו להסב, וליכא בזה משום ניהוגי חרות כמש"כ בערוך השולחן. ויתחדש בזה דאשה עניה אינה חייבת בהסיבה דאינה בכלל החיוב בפנ"ע ככל אשה, וכלפי ניהוגי חרות ליתא ככל עני שאין דרכו להסב.

ומעתה אתיין היטב שיטת הרמ"א, דסמך ע"ד הראב"י לענין נשים דא"צ להסב, והרי הראב"י מחמת טעמו דאין דרך להסב פטר אף אנשים, ולפמ"ש"כ הרי באיש נהי דאין דנים דיחויב בהסבה מכח ניהוגי חרות בהא יש לקיים דברי הראב"י בזה"ז, אכן יש לאיש חיוב נוסף כחיוב בפנ"ע אי משום זכר להסבה דבנ"י אי משום פרסומי ניסא, ודבר זה שייך אף בזה"ז, ואכן לענין נשים דכל חלות חיובם אינם כי אם משום ניהוגי חרות בהא יש לסמוך אדברי הראב"י דבזה"ז ליכא לכל תקנת הסיבה דאין דרך חרות בכך.

ולפ"ז בזה"ז היכא דהאיש לא היסב באכילת מצה כיון דנתבאר דהא דמעכב בדין המצה הוא מחמת ניהוגי חרות, ולא במצוה בפנ"ע דהסיבה. והרי בזה"ז סמכינן אראב"י דליכא הסבה דרך חרות, א"כ בדין דלא יעכב בזה אכילת מצה, ואינו חוזר ואוכל.

והדברים מפורשים בדברי הרמ"א בשם האגודה, דכתב לסמוך אדברי הראב"י לענין דאין הסיבה מעכבת אכילת מצה בזה"ז. והן הן הדברים דאייתי לדברי הראב"י לדינא לענין תרי נפק"מ, חדא, לענין נשים. ועוד לענין אנשים כלפי העיכוב באכילת מצה בלא היסב. והיינו טעמא דתרי ענינים אלו חובת הלכתחילה בנשים ודין העיכוב באנשים יסודם מכח מצות ניהוגי חרות דהוא מדיני המצה ובהא סמכינן אדברי הראב"י דבזה"ז ליכא הסיבה לענין נשים בעיקר חובתם, ולענין אנשים כלפי העיכובא באכילת מצה בלא הסיבה, ועיינ'.

תלמיד אצל רבו כלפי ב' במחייבים בהסבה

והנה קי"ל דתלמיד אצל רבו אינו מיסב. ובשער הציון אייתי לדברי הר"י גאות דטעמא דמילתא משום דחי' דכבוד התורה דדוחה מצות הסיבה.

ויל"ע הרי לדעת השו"ע דפסק כהרא"ש דהסיבה מעכבת באכילת מצה א"כ בשלמא אי נימא דלא נתקן כלל הסיבה בתלמיד אצל רבו ניחא, אכן אי איכא להחייב הסבה ואך אתינן עלה מה' דחיה, והרי מ"מ לא היסב באכילת מצה.

והנראה לומר עפמ"ש"כ, די"ל דתלמיד אצל רבו אין דרכו כלל להסב וא"כ ליתא לעיקר תקנת הסיבה מלתא דניהוגי חרות, וא"כ ליכא בזה משום עיכובא במצה, ואף להשו"ע דלא סבר כהראב"י מ"מ בתלמיד אצל רבו כו"ע מודו, ואך אכתי איכא לדון דנחייב תלמיד אצל רבו להסב מהדין הסבה בפנ"ע אי משום זכר להסיבה דבנ"י אי משום פרסומי ניסא, ולהא כתב השער הציון מהרי"ץ גאות, דכלפי חיוב זה הוא נדחה מפני כבוד התורה, וכמש"נ.

בהסיבה, והוא כמש"נ. ונראה דחשש הרמ"א לדעת האבודרהם דאף דהמחייב משום יוסב י"ל דהוא מעכב ודלא כהאגודה, ומה"ט הצריך לחזור בשתי כוסות קמא, נמצא דאף להטעם דילפינן מויסב, נחלקו אי הך חיובא דהסיבה מעכב אי לאו, ומש"כ בזה אזיל כשיטת האגודה ואורחות חיים, ורק הרמ"א לחומרא חשש לדעת האבודרהם, וזהו שהוסיף ו"נראה לי" לאחר דאייתי לדברי האגודה.

¹ ואמנם הרמ"א עצמו לאחר שהביא דברי האגודה כתב, נ"ל דבשתי כוסות הראשונים יחזור וכן לענין אכילת מצה. ולכא' נתבאר דכל העיכוב מכח החיוב הסיבה שהוא מדין המצה והיין ולא כמצוה בפ"ע דהסיבה. שו"ר באבודרהם דהעתיק לטעם דויסב וכו' ומ"מ כתב דהסיבה מעכבת, ולפי מה שכתבנו פרט זה דלא כהגרי"ז דהיינו אף דהוא מצוה בפ"ע מ"מ י"ל דמעכב. ואמנם באורחות חיים דהעתיק הטעם דויסב וכו' לא הזכיר עיכובא

הרהורי הלב בעקבות מגפת הקורונה

בורא העולם מתעסק עם העולם שלו, עם העולם שהוא ברא, עולם עם סדרים וכללים ברורים, משנה את סדריו וכלליו, כל כללי המשחק משתנים, ואם עד עתה העולם צעד לקראת התכלית באופן מסוים, כעת הבורא עולם לוקח את העולם ומסובב אותו, ומכריז יש לי תכנית שונה לגמרי כדי להוביל את העולם אל התכלית.

עד עתה, האדם הופקד על הבריאה, לשנות, לקבוע, ולהוביל את העולם, וכמו שהוטל על האדם בבריאת העולם 'וכבשה', כבוש את העולם ותוביל אותו אל מקום נכון וראוי, וזה מה שהאדם עשה למשך אלפי שנים, שינה והוביל את העולם עד לשלב בה אנחנו נמצאים היום.

וכעת יצור אחר נכנס לתמונה, מזיז את האדם הצידה, משתלט על הבריאה, וקובע את כלליה.

במלחמת העולם השנייה, הרגו את היהודים שנאו את היהודים, בורא העולם דיבר אל היהודים, ודרש אצלם שינוי, דרש הבדלה בין האומות ליהודים, הורגים 'אתכם' שונאים 'אתכם' אני חפץ בשינוי אצלכם, כעת בורא העולם מדבר אלינו בשפה עולמית, אני חפץ בעולם אחר, שונה, הפוך, וננסה בשורות הבאות, להאזין יחד לדבר ד'.

כשחלילה הקב"ה מביא על האדם קושי וייסורים, ישנם שני תנועות אפשריים להתמודדות, ישנו תנועה של הבטה אל העתיד, וחיפוש אחר דרכי יציאה ומילוט מהקושי, וישנו תנועה של הכנעה, והכלת המצב והמקום החדש אליו האדם נקלע.

והחיכוך ביניהם הוא תמידי, מצד אחד על האדם להיכנע אל מול מה שהביא עליו הבורא, להכיל את מצבו החדש ולהתמודד עמה, ולא לברוח ממנו חלילה, ומאידך, יש לו את הרשות והחובה, לחפש אחר דרכי השתדלות טבעיות לצאת ממצבו.

וע"כ צריך רשות מיוחדת לרופא לרפאות, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ס.) 'ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות', מאחר ובגישה לרופא יש תנועה של התנגדות ובריחה מהמקום אשר הבורא הביאו לשם, שהרי הוא ממית ומחיה, רחמנא מחי ואיהו מסי, ואם הבורא עולם לקח מהאדם מקצת חיותו איך האדם הולך לרופא להחזיר לו חיות, על האדם להתמודד עם מצבו.

אעפ"כ נתנה תורה רשות לרופא לרפאות, ולהחזיר לו את חיותו, אולם רשות זה מותנה וכפוף בכך שהתנועה של מצב ההווה וההכנעה נוכח במלואה, ומתוך הכרה והבנה כי הרפואה הוא רשות מהבורא, ואינו מיוחס אל הרופא כלל.

אנחנו חיים היום בעולם של פתרונות, לכל דילמה, פרובלמה, מחלה, מצוקה, וקושי מכל סוג שהיא יש פתרון, אין פלונטר אשר לא הוצע לו פתרון, המקצוע הכי מבוקש היום הוא תחום הייעוץ, יעוץ פיננסי, יעוץ זוגי, יעוץ תקשורתי, יעוץ חינוכי, העולם כולו חושב בכיוון הזה, המצאת פתרון יעיל יותר, מהיר יותר, זול יותר, קל יותר.

ואם נשים לב נבחין, כי כל מצוקה הפוגשת אותנו, עוד לפני שעיכלנו את הקושי, אנחנו דוהרים לתוך שלל ומגוון רעיונות ופתרונות, והמחשבה הראשונית היא איך יוצאים מזה, מה הדרך לברוח ממצב זה, וכאשר אנחנו נפגשים בדבר אשר אין לה כרגע פתרון, מיד נכנסים למהלך חיים של המצאת פתרון חדש, התרבות של כל העולם והקדמה הוא סטארט-אפ חדש, אשר יהיו פתרון לבעיות החיים לכל גוונים.

ובמילה אחת, עולם של אי יכולת הכלה והשלמה עם מצבים לא נוחים ומורכבים, ואיתור דרכי מילוט ובריחה מהירים וזריזים.

וא"כ מכריז הבורא עולם, 'לא ניתן לרופא רשות לרפא', אני כופה עליכם את התנועה של ההכנעה, אני מביא עליכם יתוש קטן, אשר אינו נראה כלל בעיני האנושות, אשר יכניס את העולם כולו לאנדרלמוסיה בלבול וחוסר שליטה, בכל המובנים ובכל ההיבטים, אשר אין לה פתרון ודרכי מילוט.

ועלינו עם הנבחר מוטלת החובה להיכנע ולהאזין לדבר ד', הבורא עולם מכריז העולם הוא שלי, אני הובלתי עד להיכן שהוא הגיע, וכעת אני חפץ בעולם אחר ושונה, העולם כולו ייעצר, ויוכרח לצעוד בדרך אחרת.¹

דרך אשר אינה סלולה מראש, אין בו בהירות לאדם, ואין האדם יכול לשקול את צעדיו מראש, אין אדם אשר יכול לארגן לעצמו סדר יום למחר, שום דבר לא צפוי מראש, הבורא עולם מכריז, אינני מעוניין בסלילת דרך חיים אשר התוצאות שלה כבר ידועים מראש, תן לי לחדור אל החיים שלך, ולהוביל אותם אל המקום אשר אני חפץ, אל תהיה מוביל תהיה מובל.

דרך אשר אין לאדם כל זכות לקבוע במציאות, ואין האדם יכול לקבוע את סדריו, עולם אשר רק אני קובע בה ומנהיג אותה, כל התכניות של האדם כולם קורסים ונופלים בזה אחר זה, עד כדי שהם מאבדים מקום הגיוני במציאות.

דרך יחידנות, בורא עולם מכריז, אינני מעוניין בהמוניות, אינני מעוניין בבית המדרש מלא באנשים, אני מעוניין בעולם פנימי של אדם בודד ויחיד, היכול לנהל לעצמו סדר חיים, הפונה אל הבורא, ומצליח למצוא את הבורא דווקא

¹ ויש לשים לב כי כל האמירות וההבטחות כי הם הבלי משיח (מלבד חיסרון הציפייה שיש בזה ואכ"מ) הינם התנועה של ההימלטות והבריחה והחיפוש אחר דרך היציאה מאזור מורכב זה ובלתי פתיר בכוחות טבעיים ואינו שונה ממי שחלילה מת עליו קרוב משפחתו אשר בנפשו מתחולל חיכוך בין הצער על ההעדר והחיסרון לתקווה שיבוא המשיח ויקוצו ישני עפר אשר ברור כי האבילות והצער הוא תנועת ההכנעה וקבלת דין שמיים ואילו התקווה למשיח הוא התנועה של התקווה העתידית

בתוך החיים הסוערים, עם הילדים, עם המשפחה, בין קירות הבית והבלגן, אני חפץ בעבודה האישית של כל אחד כיחיד, ולא כאחד מתוך אלפי בחורים ואברכים, ואינו נמדד או נקבע, בהתאם לאחרים, לאווירה שסביבך, ולכללים חברתיים כאלה ואחרים, התפלה שלך איננה אחד מתוך המניין, ועל פי הקצב של המניין, וכל מיני משתנים אחרים, היא תפלה אישית שלך, בקצב שלך, במנוחת הנפש, וכו'.

דרך של התבודדות, התרגלנו לחפש את החיים מחוץ אלינו,² אנחנו מפחדים לפגוש את עצמינו, [אנחנו מדברים על העולם אשר מחוץ אלינו, חדשות, אנשים אחרים, ואפי' על עצמינו ביחס לאחרים, והעיקר לא לפגוש את עצמינו], הגיע הזמן לפגוש את עצמינו, לחשוף ולגלות את החיים האישיים, הרחבים והמלאים שלנו, ושל בני ביתנו, בכל מיני מצבים וסיטואציות חדשות ומוזרות, הבה נתבודד עם עצמינו, נעשה היכרות עם האישיות שלנו, נגלה את הכוחות שלנו נגלה את התכונות שלנו נגלה את המידות שלנו, נכיר את המקום שלנו בעבודת ד', נדע מה הצעד הבא האישי, ונסלול לעצמינו דרך אישי התואם לנו.

פגוש את עצמך, פגוש את אשתך, פגוש את ילדיך שוב ושוב, ותופתע לגלות כי האישיות שלך, ושלחם, רחבה ועשירה עד אין גבול, עם הרבה מאוד מקום לעבודה ולהתקדמות, ותתחיל לחיות חיים עשירים מלאים ורחבים.

דרך של 'בחירה' אישית, השגרה והחברה מעלימה מאתנו את מרחב הבחירה, שגרת החיים קובע, כי עושים היום את מה שעשינו ביום האתמול פחות או יותר, החברה קובעת, את העשה והלא תעשה שלה, בהתאם לדרישותיה והחלטותיה, ואילו בחיים החדשים הללו, מכורח המציאות אנו נתקלים במצבים חדשים שונים ומגוונים, אשר לא היו ביום האתמול, ונאלצים לבחור מתוך שני אפשרויות שוות, ללא צד של מסגרות מחייבות, או כללי חברה, או מקובלות כאלה ואחרים בחירה הנובעת משיקולים טהורים.

דרך בו נקבל פרופורציות לחיים, נדע לתת לדברים את המשקל הנכון והראוי, מה עיקרי ומה טפל, דברים רבים אשר היו נראים לנו עד לפני ימים ספורים כמרכזיים ומוכרחים, נהפכו לחסרי משמעות ותוכן, ואילו הדברים אשר עד עתה היו מובנים מאליו, ולא תפסו כמעט מקום או שיח בחיים נהפכו לשיח היום, החיים, הבריאות, הפרנסה, הכול כבר אינו מובן מאליו, נלמד להכיר ולהוקיר את הדברים החשובים באמת, ולתת משקל נכון ומשמעות לדברים התכליתיים.

דרך התחברות לתמצית החיים, הנישואים הינם ההתרגשות והשמחה מהתרחבותה של עם ישראל, זוג הבונה יחד בית נוסף בעם ישראל, ומרבים קדושה ומלכות ד' בעולם, ודווקא כל הדברים הגרנדיוזיים הנלווים לזה ונראים

² ויעיד על כך הקושי של הציבור להתרגל ולהפנים, כי המקום הראוי והנכון לשהות בתקופה זו, הוא בבית, חרף העובדה כי מדובר בפיקוח נפש, או לכה"פ ספק פיקוח נפש, והרי ציבור שומרי תו"מ הרגילים לצייתנות לדבר ד', היו צריכים להיות הראשונים לציית לכללים אלו, אשר הם בוודאי חמורים יותר מכל החומרות יחד.

כמספקים את הנאות החיים, הם אלו אשר דווקא מעלימים מאתנו את עצם החיים, וההנאות הפשוטות המתלוות אליה, וכן על זה הדרך בכל התחומים.

דרך הסלולה לנו מאבותינו הקדושים, וצעד בו אבינו אברהם ע"ה, 'כי ידעתיו, למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' לעשות צדקה ומשפט', לקיחת אחריות מליאה על המשכיות התורה, חינוך אינו סעיף מזערי שניתן לדחוף אל תוך החיים, (שעה בשבוע במסגרת אבות ובנים), חינוך הוא מרכז חייו של יהודי, וחובה עלינו למרכז אותו, להתפנות אליו, ולהתמסר אליו, להקדיש זמן לחשוב על כל אחד מילדינו, להתבונן מה עובר עליו, לבחון את אופיו, ולהכיר את תכונותיו הטובים, לתת לו את הכלים הנכונים, להתקדם בהם ולשכללם, לחזק את הקשר, ולפתח ערוצי תקשורת נוספים וחדשים עם ילדינו, אשר כידוע מהווה תשתית בסיסי לגידול בריא של ילדינו.

דרך מלא בחששות, אין האדם מובטח לא על בריאותו, לא על עתידו הכלכלי, ואף לא על חייו, דרך של פנייה והסתמכות על הבורא בלבד, דרך 'חיים' חדש, הכול שונה, הכול לא מוכר, לא נוח, ולא תקני.

העולם הושתק, שקט שורר בעולם, אין מלחמות, אין מדינות, אין עסקים, אין טיסות, אין טרדות, דממה מוחלטת אין כלום..... העולם כולו עסוק בדבר אחד ויחיד 'הישרדות'.

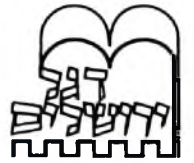
לא ברוח ד', לא ברעש ד', לא באש ד', בקול דממה דקה, העולם כולו דומם, ועומד הכן למעמד הר סיני, ולקבלת התורה מחודשת אישי ופנימי של כל יחיד. 'הדר קבלוה ביחידות ובפנימיות'.

בואו יחד נאזין לדבר ד', ניתן לבורא עולם לחדור לחיים שלנו, נהיה פתוחים לקבל ולהכיל את ההשתנות, ואת הדרך החיים החדשה שהבורא עולם מוביל אותנו, לא ננסה לברוח כל הזמן לחיים הרגילים והתקניים, לא נברח לבית המדרש, הבורא עולם מכריז אני לא רוצה בית המדרש מלא, אינני מעוניין בהתקבצות יחד ללמוד, חפץ אני לראות אותך עובד את העבודה שלך, חפץ אני בהקדשת כל מכלול החיים שלך לעבודת ד', ובעיקר זמן עם עצמך לחשוב ברצינות על החיים שלך, לחשב מסלול מחדש מה התפקיד שלך, בחיים שלך.

הגילוי שמתגלה כעת בעולם, הינו גילוי נורא הוד של מלכות ושליטה של הבורא יתברך, אשר לא היה כדוגמתו, ומן הראוי היה לברך עליו בהתרגשות ובשמחה.

ואעפ"כ אנו מבקשים ומייחלים, ומלוך עלינו אתה ד' 'לבדך' בחסד וברחמים, אנחנו לא הפנמנו בזמן את מלכותך, לא הכרנו אותך, סברנו שאנחנו מובילים, והכול בשליטתנו, וכעת אנו מתחננים, המסר ברור! חזור ומלוך עלינו אתה ד' לבדך בחסד וברחמים.

שנוכה להפנים את דבר ד' בעולם להשתנות ולהתחבר יחד לחיים של ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כולכם היום.

תמצית הש"ס - מורחב

לע"נ נשיא הקרבן הרב מנחם
ב"ר משה פרוש ז"ל
נלבי"ע ח' אדר תש"ע במלאת
עשור לפטירתו

מחולק חינוך לזיכוי הרבים | מסכת שבת כ"ח: עד נ"ט. | אין לסמוך להלכה

מחלוקות ר"י ור"ש

דבר שאינו מתכוין - לרבי שמעון דבר שאין מתכוין מותר, ועל כן גורר אדם מיטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ולרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור, ולכן אסור לגרור מיטה כסא וספסל אף שאין כוונתו לעשות חריץ, ואף בעלית שיש אסור, גזירה אטו עליה שאינה מרוצפת, אמנם אם כלי בתי העיר מרוצפים, אין גזרים אטו עיר אחרת. (תורה גזירה). לעולא נחלקו בקטנים אבל גדולים שא"א בלא גזירה מותר אף לר"י, ולר"י ירמיה מחלוקת בגדולים אבל בקטנים לכ"ע אסור, ורבה מוכיח שר"ש מותר אף בקטנים, ממה שהתיר ר"ש למוכרי כסות ללבוש שעטנז, ובלבד שלא יתכוונו שהבגד יגן עליהם מפני החמה או הגשמים, וכמו שיש לו בגד אחר, דלא הוי פסיק ירישה שיהיה מהבגד. (תורה ובלבד). והצנועים תולים את הבגדים על מקל, ומבואר שלמרות שאפשר לעשות כמו הצנועים ר"ש מותר.

מלאכה שאינה צריכה לגופה - שיטת רבי יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, ולר"ש פטור. ועל כן המכבה את הנר מפני נכרים או לסטים או רוח רעה או לחולה שישן, אם עשה כך מפני פיקוח נפש מותר, ואם אין בזה פיקוח נפש, לר"י חייב ולר"ש פטור, וכן אם עשה כך מפני שהוא חס על הנר או על השמן או על הפתילה, לר"י חייב ולר"ש פטור. וכיבוי אינו נצרך לגופו, שהרי היה מעדיף שלא תדלק מעולם, אלא כדי שלא תדלק הפתילה ומדומה. ורק היכא שנוכח כדי לעשות פסח, או שמתבהב פתילה כדי ששתיחזור ודליקה היא תדלק טוב, הוי מלאכה הצריכה לגופה. ולרבי יוסי רק לצורך הפתילה חייב מפני שעושה אותה פסח, והגמל"א (ל"א): מבארת שרבי יוסי סובר כר"ש, ואיירי בפתילה שצריך להבהבה, שבזה גם לר"ש חייב. ועולא מפרש שרבי יוסי סובר כר"י שכן הוא

כ"ט. שיעור קבלת טומאה בבגד - שיעור בגד לקבלת

טומאה הוא ג' אצבעות על ג' אצבעות. לר"ש שיעור זה הוא חוץ מן המלל שתופרי הבגדים כופלים מעט סביב התפירה, ולחכמים די בג' על ג' בדיוק. וקולי מטלניות, והיינו מטלניות פחות מג' על ג' טפחים שהתקנים לפקוק בו את המרחץ או לער בו את הקדירה או לנקות בו את הריחים, אם הניחם בקופסה הוא מקבל טומאה לכו"ע, ואם זרקם לאשפה לכו"ע אינו מקבל טומאה, ואם תלאם במגוד או הניחם מאחורי הדלת, לר"א מקבלים טומאה שהרי לא זרקם לאשפה, ולרבי יהושע אינם מקבל טומאה שהרי לא הניחם בקופסה, ורבי עקיבא סבר שבתלאם במגוד מקבלים טומאה, ומאחורי הדלת אינם מקבלים טומאה, וחזר בו ר"ע וסובר שגם בתלאם במגוד אינם מקבלים טומאה, כדאמרו במתני' שפתילות הבגד - שעדיין בגד הוא, טהורה.

נולד ביו"ט - רבי יהודה אסור נולד ביו"ט, ור"ש מותר. ונ"מ - א' לר"י אסור להסיק ביו"ט בשברי כלים, וגם כלים שלימים כיון שאחרי שנולדו נעשו שברי כלים, אסור להפך בהם, אלא מרבה עליהם עצים המוכנים להסקה. ור"ש מותר. ב' לר"י אין מסיקים בגרעיני תמרים ובקליפות אגוזים שאכלם ביו"ט, ור"ש מותר. ובתמרים ואגוזים עצמם מותר להסיק אף לר"י, דאגב שמשלטל אותם לאכליהם הם ראוים גם להסקה, וכן גרעיני תמרים שנשארו בהם מהתמר אינם מוקצים. וכתבו רש"י (ד"ה אכלן) שאין להתיר את הגרעינים מכח מה שכתבם בתוך הפרי הם עומדים להסקה כשיאכל את הפרי, כיון שבאותו זמן הגרעין היה נצרך עבור האוכל.

תמצית ההלכה -

הסקה בכלים ביו"ט - כלים שלימים מותר להסיק בהם ביו"ט, שאף שהכלי אינו עומד להסקה, ומותר לגמול כל אפי' שלא לצורך התשמיש המיוחד לו, ומדובר שאין לו עצים להסקה, דאלי"כ אסור משום כל תשמיש. וכשמסיק בכלים אסור להפך בהם לאחר שדלקו קצת. כיון שניעשו שברי כלים, ואם ריבה עליהם עצים שהוכנו מערב יו"ט להסקה מותר להפך בהם. וכלים שנשברו, אם אינם ראוים למען מלאכתם הראשונה (כגון שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה), אם נשברו מערב יו"ט מותר להדליק בהם, ואם נשברו ביו"ט אסור להדליק בהם, משום נולד, דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי, ואפי' אם מדליקים במקומם אסור, משום שההדלקה נידונה כשלטול. ואם הם ראוים למען מלאכתם הראשונה אפי' שנשברו ביו"ט עצמם אינם מוקצים, אמנם אסור להפך בהם לאחר שדלקו קצת, כדון כלים שלימים. (סימן תק"א).

כ"ט: באיזה אופן אסור להדליק נר לשבת. שמה

יסתפק מן השמן - אין להניח שפופרת של ביצה עם שמן שיטפטף לנר הדולק בשבת, שמה יסתפק מן הנר בשבת, וכיון שהקצה לנו חייב משום מכבה, ואפי' בשפופרת של חרס דמאיס, אסור. ואם היוצר חיבר מתחילה את השפופרת לנר, או שבעה"ב חיברה בסיד או בחרסית כעין יוצר, מותר מפני שהוא כלי אחד ואין לחוש שיקח משם שמן. וכן אין לשים קערת שמן ולתת ראש הפתילה בתוכה, אע"פ שיש הפסק בין הקערה לנר. ורבי יהודה מותר בכל אלו דלא גזר. הגמל"א מביאה צריכותא לג' מקרים אלו. בבית נתזה השתמשו בשבת בשפופרת ביצה מנוקבת, מפני שהיו זריזים.

פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהבה

שיעור בגד לקבלת טומאה הוא ג' אצבעות על ג' אצבעות, ובפחות מזה אינו מקבל טומאה כיון שאינו נחשב בגד. נחלקו ר"י ור"ש אם נולד מותר ביו"ט או שאסור משום מוקצה. הגמל"א מביאה כמה פריטים בדינים הנ"ל, ומבארת לפיהם את המחלוקת במתני' בחתיכת בגד שקיפלה ולא הבהבה, אם היא מקבלת טומאה ומדליקים בה או לא.

טומאה - חתיכה של בגד שקיפלה אותה כדרך שגודלים פתילות, ולא הבהבה אותה באש כדי שתדלק יפה, לר"א היא מקבלת טומאה, ולר"ע אינה מקבלת טומאה. הגמל"א מבארת שר"א סובר שכיון שלא הבהבה לא בטל ממנה שם בגד אם יש בה ג' על ג', ולר"ע כיון שקיפלה אותה בטל ממנה תורת בגד. ולרב המנונא (כ"ט). איירי בפחות מג' על ג' שהתקנים לשימוש שאינו חשוב, ונחלקו אם הם חשובים לקבל טומאה או לא וכדלהלן.

הדלקה לשבת - איתא במתני' חתיכה של בגד שקיפלה אותה ולא הבהבה אותה באש כדי שתדלק יפה, לר"א אין מדליקים בה לשבת, ולר"ע מדליקים בה. וצ"ב במה נחלקו. לרב אושעיא ור' אדא בר אבהא איירי בג' על ג' מצומצמות, ביו"ט שחל להיות בערב שבת ששייך בו אסור מוקצה, וסוברים ר"ע ור"א כר"י שמוותר להסיק ביו"ט בכלים שלימים אבל לא בשברי כלים שנשברו באותו יום משום נולד, וכעולא שהמדליק צריך להדליק את רוב הפתילה היוצאת מהנר, ונחלקו אם קיפול מועיל לבטלה מתורת בגד, לר"א אין קיפול מועיל, ונשאר לה תורת בגד, וא"כ אחרי שדלק מעט נעשתה שבר כלי, ואין מסיקים בשברי כלים, ולר"ע קיפול מועיל ואין עליה תורת בגד אלא פתילה, וכיון שאין גדלים פתילה ביו"ט בהכרח גדלה וביטלה מתורת כלי לפני יו"ט ואין כאן שבר כלי, ומותר להדליק בפתילה. ואם יש בה יותר מג' על ג' מצומצמות לכו"ע מדליקים בה. (אמנם רב אדא בר אבהא עצמו סובר שמוותר להסיק ביו"ט בשברי כלים, וכדמצינו שהוא התיר להסיק ביו"ט בחתיכת עץ שנכרי חקק בה ביו"ט שיעור קב, אף שזה נולד). ולר"א נחלקו אם מדליקים בפתילות או בסמרטוטים שאינם מחורכים מפני שאינם זולקים יפה, והמחלוקת היא בכל שבתות השנה, ולא משום נולד. ובתוס' (ד"ה רבא) גרסו רבה, ועוד כתבו התוס' שלהלכה א"צ להדליק את הפתילה ולכבותה לפני ההדלקה.

מידי שבוע מתקיים מבחן על הדף היומי הנלמד באותו שבוע, עם הגרלות על פרטים יקרי ערך. מטרת המבחן לעידוד השינון והחזרה של הדף היומי. להרשמה ולעשיית המבחן ולנקודות ההפצה של הסיכומים והמבחנים יש להתקשר ל0737289669.

יתקיימו הגרלות מיוחדות מידי חודש לאלו שיעשו לפחות 3 מבחנים.

סיכום כללי בעמוד 14. מבחני "לדעת" בעמודים 15 16.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה. ניתן לשמוע את רשימת נקודות ההפצה בטלפון הנ"ל שלוחה 4.

ניתן להשיג את ד' חלקי תמצית הש"ס על כל הש"ס בחלק מחנויות הספרים, וכן ניתן לקבלם במשלוח עד הבית במחיר 90 ₪ בלבד בטלפון 0537125663.

ניתן לתרום ב"נדירים פלוס" עבור "תמצית".

ניתן לשמוע שיחות מת"ח אחד בעניני פרשת השבוע ומועדים, וכן סיכומי דף היומי 7 דפים בשעה, וכן שיעור מיוחד על הדרכים לזכירת הלימוד.
בטלפון - 03-6171132

אם אין קמח אין תורה

החוב המעיק קופץ בעיניים באמצע הלימוד? הריכז מופרע בהלואות או המינוס שבבנק?

מוזמן ל'מסילה' לעשות סדר כלכלי ולחיות ברוגע ושלוה כלכלית, ומהיום להשקיע את כל הרמ"ח בתורה ביתר שאת!

מסילה
02-5000475 | Info@mesila.org

הקלדה • עריכה • עימוד • כריכה
הדפסה • הפצה

חייג לכשייו: **בינוש קרליבך**
052-717-9103
mikra9876@gmail.com

מקרא
הוצאה לאור

"קול דודי הנה זה בא"

א. הנה כעת שרויים אנו בלב תהפוכה עולמית חסרת תקדים. העולם כולו נאבק נגד מושהו בלתי נראה, בלתי נתפס, נגיף זעיר, מיקרו-מיקרוסקופי, שמהפך כל סדרי בראשית, ומבטל את כל החזקות שהחזקנו בהם עד כה.

ושמעתי שאמר מו"ר הגאון ר' ברוך ויסבקר שליט"א, שמהמבול עוד לא היה דבר שמקיף כאחד את כל העולם כולו מקצה אל קצה, מאתיים מדינות בכל חלקי העולם, שאין להם שום נושא זולת זה, וכמו שבמבול היה זה כדי להעמיד עולם חדש ומתוקן, כך כנראה כאן, זהו המכוון.

צריך לדעת, שאנו כיהודים בשונה מכל העולם, איננו מצפים שהעסק הזה יסתיים, בכלל לא!! איננו רוצים כלל וכלל לחזור לימי בין הזמנים עליזים, לנסיעות לצפון ולבילויים של ישיבעחרים בצימרים רח"ל!! ודאי וכמובן, שאנו מתפללים ומחיללים שתמצא תיכף תרופה מהירה אשר תעצור את כל המגיפה באחת, ואולי גם מחובתינו לדאוג לשלום העולם כולו ולבקש בעד כל הגויים רפואה. אבל ביחס ל"מהפיכה" שלפנינו, איננו רוצים בשום פנים ואופן שהיא תיפסק, רק אדרבה, שהיא תמשיך ותתגבר להוביל אותנו אל עולם חדש שמנוהל רק ע"י משיח ב"ד.

מה חושבים? שכאשר המשיח יבא, תמשך כל רדיפת תאוות ותשוקות העוה"ז? ימשך כל המירוץ של נסיעות, טיולים ומלונות בחו"ל? הרי "הנה ימים באים נאם השם והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי השם"... עולם של משיח, הוא עולם מלא סדרים חדשים בלתי מוכרים לנו, עולם שיש בו רק תשוקה וצמאון לרדוף ולהדבק בשכינה הקדו, עולם עם חשיבה לגמרי שונה, עם סדרי עדיפויות שונים לחלוטין.

אז הנה הקב"ה עושה לנו את זה בהדרגה, אנו מאבדים שלב אחרי שלב את כל ההרגלים הטפשיים שבנויים על "מה יאמרו", על איך אני נראה בחברה, איך אני מתקבל, מה ה"תכנית" שלי לחופש, הגיע שלב שכ"א בביתו שלו כמוות שהוא, עומד ומביט על עצמו במראה, ויודע שמה שהוא אסף וקיבץ יש לו... ומה שלא אסף, אין לו...! ואין מי שיכול להושיע ולהציל אותו, כי גם הוא עסוק בעצמו!

ב. כמה מדהים לעבור על דברי הנביאים כמו ישעיה ויחזקאל וכן דוד המלך בכמה וכמה פרקים בתהילים שמדברים בגאולה האחרונה, נתבונן נא למי הם דיברו...? הרי חז"ל אומרים שעמדו לעם ישראל נביאים כפליים כיצאי מצרים, ומ"מ רק נבואה שנמסרה לדורות ניתנה

להיכתב... א"כ כל נבואה שמדברת על ימות המשיח היא נבואה שניתנה לדורינו!! ואע"פ שאיננו יודעים לפרש כל דבר מה תרגומו המלא, אבל בוודאי את הנקודה הזאת אפשר לראות, שמדובר באיבוד סדרים ישנים, וקביעת סדרים חדשים מופלאים, שכל הבריאה מכירה שהקב"ה הוא המלך הבלעדי, וישראל בניו אהוביו הם עמו ונחלתו. ולכן עלינו לקוות ולצפות מאד שכל המהפיכה המבטלה שכעת מתרחשת לנגד עינינו, לא רק שלא תפסק, אלא שתוביל אותנו אל הגאולה הכל כך מקווה עם משיח ב"ד.

ג. ויש מי שמנסה לחשוב ריאלי, וכי באמת הדור שלנו יזכה למה שכל הדורות לא זכו...? האם באמת נהיה הדור שמקבל פני משיח...? וכי איננו יודעים כמה עלינו לתקן...? אז הנה נראה מה שגילו לנו חז"ל, שכאלו בדיוק היו רחשי הלב של הדור האחרון שנגאל ממצרים, כפי שמתואר בשה"ש רבה על הפס' "קול דודי הנה זה בא", וז"ל חז"ל:

"ר' יהודה אומר "קול דודי הנה זה בא" זה משה, בשעה שבא ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין אמרו לו: משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אמר הקב"ה לאברהם "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", ועדיין אין בידינו אלא רד"ו שנה? אמר להם: הוואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההרים אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצין ועיבורין מדלג על החשבונות ועל הקצים ועיבורין ובחדש הזה אתם נגאלין, שנאמר "החדש הזה לכם ראש חדשים"... ר' נחמיה אומר, "קול דודי הנה זה בא" זה משה, בשעה שאמר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו: משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אין בידינו מעשים טובים? אמר להם: הוואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים, ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובמעשיהם כגון עמרם ובית דינו". עכ"ל. הרי לנו שאם יש חפץ להקב"ה בגאולה, אזי יש בחינת דילוג וקפיצה, ואין שום מגבלות!!

וכמה נפלא לראות שלפי החשבון של 430 שנה יוצא שכלל ישראל נגאל 220 שנה לפני החשבון הסופי, והרי אנו בדיוק 220 שנה לפני סוף האלף השישי...!! ובכמה דברים מצינו שהוקשה גאולה אחרונה לגאולת מצרים...!

ההכנה היחידה שבאמת נצרכת מצידנו, להסכים בלב שלם ובנפש חפצה, להיות כלים לגילויים העצומים שיהיו כשיבא משיח, להסכים בכל רמ"ח אברים ושם"ה גידים להיות כלים ביד הבורא יתב', שיעשה בנו כרצונו ובלבד שכבר יפציע אור הגאולה, ואם נעמיד את עצמינו לכך, אזי בוודאי הי"ת ישלים חפצינו, ונגאל תיכף מהרה.

סתימת החלונות

נפתח בראשונה על הארץ הקדושה, והוא השער שממנו היו יוצאים כל הברכה וכל השלום בריוח ולא בצמצום, וכאשר גרמו העוונות והבית הקדוש חרב, אז נסגר השער הזה ונפתחו תחתיו החלונות קטנים. והאמת, כי חלונות האלה הם ממשלות קטנות ממשלת השער מאד, ועליהם נאמר: "משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים".

והנה החלונות האלה, מאז נפתחו ניתן להם חוק וגבול לעמוד פתוחים כל ימי הגלות ולא ייסגרו, פן יחרב העולם רגע אחד, וכאשר תבוא גאולתנו במהרה בימינו, הנה ייפתח השער הסגור שנית והחלונות לא ייזכרו, והאמת, כי כבר כלו פעולתם והלכו להם, וכבר נאמר (סנהדרין ח"א): דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור, וע"כ בבוא ממשלת השער לא תעמוד ממשלת החלונות כלל. וסוד הענין (ברכות מח"ב) אין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא.

ונמצא, שכשיגיע זמן הגאולה יתחיל השער ויתעורר להיפתח, ובהתעוררו יזרח אור הגדול ויצא דרך החלונות עצמם (היינו שיפסק מהם), כי אין מקום לממשלה אחרת בזמן ההוא, ומאותו היום והלאה יהיה השער הולך ונבנה בכל פרטיו ומשפטי בניינו, והחלונות יהיו הולכים ומסתלקים. ונמצא, שהשער יהיה נבנה, אבל למעלה, ולא נודע ממנו למטה עד תום ממשלת החלונות, כאשר ניתן להם בראשונה. והבן מאד כי הדברים עצומים ומושרשים בעמקי החכמה, וע"כ האור יהיה הולך ומחשיך, כי החלונות נסתמים ואור השער לא נגלה (עדיין).

והנה בשעה אחת ישלימו להיסתם החלונות, ותתגלה מיד פתיחת השער. ונמצא, שאין בין זה לזה כלום אלא זה נכנס וזה יוצא, שאל"כ באותו הרגע היה העולם חרב, אך עכ"ז כיון שכבר יגיעו החלונות לסתימה הזאת נראית פעולתם למטה, והיא עת חשיכה גדולה, והיא לא תעמוד הרבה כי פתיחת השער תתחזק וישוב האור חזק מבראשונה. אמנם, שנעשה הענין הזה למעלה נראית פעולתו למטה, כי לפי השפעת המאורות נעשות הפעולות בעולם. וכל אלה הדברים מובנים מאד ליודעי דרך החכמה. וע"ז הזמן כתוב (דברים ד, ל): "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה", וכן (תהלים קיח, ה): "מן המצר קראתי יי", וכן (ירמיה ל, ז): "ועת צרה היא ליעקב". והכל דרך אחד, כי מפני הצרות והסתימה נולד זה. ועל כן היה דוד מחזיק את ישראל בדבריו ואומר (תהלים לא, כה): "חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה", כי באמת הוזהר לב ואומץ גדול צריך לתוחלת הזאת, מפני תוקף הזמן הצר והחשך שזכרתי. והנה על כן היה דוד אומר בתפילתו (תהלים יא, א): "למה ה' תעמוד ברחוק", והוא הסוד הגדול "מרחוק ה' נראה לי" (ירמיה לא, ב), עכ"ל. ולא נותר לנו אלא לקוות לראות בעינינו את פתיחת השער דביהמ"ק במהרה.

א. ברור שהדבר שגורם לזעזוז ולחלחלה לכל מי שלב יהודי פועם בקרבו, על שהגענו לכוזה שלב קשה ובלתי נתפס, של סגירת בתי כנסיות ובתי מדרשות בכל קצוות עולם, וגם לרבות מקומות תורה הומים שקול התורה לא פסק מהם ימים ולילות, וכזאת רעה קשה הרי לא זכורה ולא כתובה מימות עולם מימי קדם, שהרי אפילו בשואה האיומה, המשיכו בתי הכנסיות כאן בארץ ישראל לפעול במלא הקיסור, ואילו עתה, בכל קצווי תבל בוטל התמיד, ונסגרו כל היכלי התורה הסואנים על מנעול סוגר ובריה.

בוודאי בראשונה זה מחייב אותנו לעיין ולפשפש בכל אורחותינו וסגנון הנהגותינו בבתי מקדש מעט, האם אנו מהלכים שם ברגש הראוי כיאה וכיאות למקום השראת השכינה, האם אנו מקיימים את הפס' "וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ" לבלי לשוח בדברים בטלים בעת התפילה או להתבטל בדברי הבלים בעת לימוד התורה.

אבל מצד שני מה שנתגלגל כאן מציאות עגומה כזאת בעוצמה אדירה, של כמעט ביטול מוחלט של כל כנסייה של דברי תורה ותפילה, חייב להיות לזה טעם עליון. (וכך ידוע מרמח"ל, שבכל מאורע בעולם יש הנהגת המשפט שהוא מה שמגיע לפי הנהגת מדה כנגד מדה, ויש הנהגת הייחוד שהוא כפי סדרי ההנהגה העליונה שמביאה את העולם שלב אחרי שלב לקראת התיקון הסופי ולגאולה).

והראוני מציאה ומרגלית מופלאה, מדבריו הנוראים של הרמח"ל במאמר הגאולה שלו, שמאיר את עינינו להבין מה בדיוק מתרחש כאן, והרי זה פלא מופלא היאך זיכו משמים את הרמח"ל, לעמוד כבר לפני 250 שנה על תרחיש שעתידה לקרות בימינו, ורוח ה' פיעם בו, לגלות מה ההסבר העמוק במאורע שמתרגש עלינו בעת הזאת.

ב. נקדים ונפתח בדברי חז"ל (מדרש הנעלם בחוקתי קיד): "הנה זה עומד אחר כתלנו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, משגיח מן החלונות דודאי בי כנישתא בעיית חלונות מציץ מן החרכים לאסתכלא ולאשגחא עלייהו... עכ"ל. הרי שהחלונות שזכרים כאן הם בתי כנסיות, שכאשר היה ביהמ"ק בנוי היה שער השמים פתוח לרווחה, אבל אחרי שהוא נחרב נותרה עדיין השפעה דרך החלונות, ולכן בית הכנסת צריך חלונות, לרמוז על ההשפעה הזאת.

הבה נעתיק מש"כ הרמח"ל, וז"ל: ועתה אשוב אפרש לך מה יהיה בסוף הדברים, בהגיע עת מועד קץ. ועל זה הסוד אמר אדונינו משה רבינו ע"ה (דברים ד, ל): "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה", ודוד בהסתכלו בזה הזמן אמר גם כן (תהלים יא, א): "למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה". והבן היטב. דע, כי הנה פתח גדול היה

הגירסה הקלה של מלחמת גוג ומגוג

א. הנה מכת הדבר הזאת, של הנגיף שמושתולל כעת בכל העולם, מתוארת כבר ע"י חז"ל לפני למעלה מאלף שנה, בתוספתא דתענית (פ"ב): "... אבל בטוחין שאין המקום מביא מבול לעולם שנאמר "ולא יהיה עוד מבול" וגו', ואומר כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי וגו', ר"מ אומר, מבול של מים אין אבל מבול של אש ושל גפרית כדרך שהביא על הסדומים יש וכו', ר' יהודה אומר מבול של כל בשר אין אבל מבול של יחידים יש, כיצד נפל לים ומת טבעה ספינתו בים ומת הרי הוא מבולו, ר' יוסי אומר, מבול של כל דבר אין, אבל מבול של דבר לאומות העולם לימות המשיח יש, שנא': "ואקח את מקלי את נעם ואגדע אותו להפר את בריתי אשר כרתי את כל העמים וגו'", עכ"ל. ומבואר בדברי ר' יוסי שבימי המשיח יהיה "מבול של דבר" וכמבו' שם קודם ש"מבול" הוא לאו דוקא מה שיורד מהשמים, אלא שמגיע בפתע פתאום ואי אפשר לעוצרו, ומה שייך הגדרה יותר קולעת לנגיף זה מ"מבול".

והנה צריך להבין מדוע הפסוק אומר שמבול של דבר הוא "מקל של נועם", כמו שמוזכר שם הפסוק בישיעה "ואקח את מקלי את נעם ואפר את בריתי", וכי עשרות אלפי מתים ומכת דבר כזאת תחשב למקל של נועם...?

ונראה כאן דבר מבהיל על הרעיון שנוזכר בפסוקים מפורשים ביחזקאל (והראה זאת הגר"ב רוזנבלום שליט"א) שנאמר שם (לח,יח-ג): "היה ביום בוא גוג תעלה חמתי באפי... ונשפטתי אתו בדבר ודם וגשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית אמטיר עליו ועל אגפיו ועל עמיו רבים אשר אתו והתגדלתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'", הרי שהפסוק מתחיל בדבר ומסיים באבני אלגביש, ומבאר בזה המלבי"ם שהדבר והברד אלו הם ב' שלבים במלחמת גוג ומגוג. (וכבר הזכרנו כמאמר הראשון שכל דברי הנבואות על אחרית הימים נאמרו לנו, ועלינו לקרוא בהם ולהתחזק על ידם, כדאי במדרש שבמצרים היו ישראל קוראים בשבת במגילות שמדברות בגאולה וכך היו מתחזקים בהם).

וז"ל המלבי"ם: "מצייר שהתחלת המשפט יהיה בדבר ובדם שהם דברים טבעיים ורגילים, שיוכלו לתלות אותם במקרה ובטבע, כי כן דרך המלחמה, ע"ז אמר ונשפטתי בנפעל וכאלו ישפט עמהם, כי עדיין יכחישו ידו הגדולה, ואח"כ גשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית אמטיר עליו שזה עונשים שמימיים נסיים, שניכר לכל כי אצבע אלוהים הוא, ואז "והתגדלתי", יכירו שאני גדול ושכל הסבות מאתי, ושאיני קדוש מובדל מן הטבע ומתנשא עליו באותות ומופתים, ועל ידי כך "ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'", עכ"ל. הרי להדיא בדברי המלבי"ם שמלחמת גוג ומגוג מתחילה בתרחיש של - "מבול דבר".

ב. והנה הזוה"ק בפר' תולדות כותב לגבי מצרים שגם שם דבר וברד הם ב' חלקים בהכנעת מצרים, בתחילה באופן קל של "דבר", ואח"כ באופן קשה של "ברד", וז"ל הזוה"ק (וארא לא,ב): "... וחמשה זינן הו' דכתיב בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן, הא ה' זינן לה' אצבעאן דאקרון יד בגיני, כך הנה יד הו"ה הויה וגו' דבר כבד מאד, דהו' מתים מגרמייהו ואשתכחו מתים, בתר דלא אהדרו מצראי, אינון אתון ממש (כי דבר וברד אותם אותיות) אהדרו וקטלו כל אינון דאשתארו, ודבר אהדר ברד, מה בין האי להאי, אלא דא בניחותא ודא בתקיפו דרוגא, (מה בין דבר לברד, שדבר הוא באופן של נוחות, וברד בתוקף ורוג) ותרין אלין הו' באתר חד בחמש אצבעאן, תא חזי דבר אתון דהו' בניחותא (שבדבר אות ב' בלי דרש) מותנא בניחא דהו' מתין מגרמייהו, (שהדבר המית בשקט ובניחא), ברד (עם דגש באות ב) דאתהדרו אתון בתקוף רוגא וקטל כלא" עכ"ל.

הרי מפיו ש"דבר" נחשב באמת נייחא ביחס ל"ברד", והרי עוד מפיו בחז"ל, שאותם אבני אלגביש שעתידיים לרדת על גוג ומגוג נשתיירו מהברד, א"כ דברי המלבי"ם מושרשים בדברי הזוהר שבתחילה יבא דבר ואח"כ ברד.

ג. שוב ראיתי מובא שכבר מפורש להדיא בזוה"ק וישלח (קע"א), שיהיו ב' שלבים בגוג ומגוג: "ולזמנא דאתי זמין קוב"ה לאתערא בניחא על שאר עמין עכו"ם ולבתר יתתקף עלייהו בדינא קשיא הה"ד (ישעיה מב) "הויה יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר", הויה בקדמיתא דאיהו רחמי, ולבתר כגבור ולא גבור, ולבתר כאיש מלחמות ולא איש מלחמות, לבתר אתגלי תוקפא עלייהו ויתתקף לשיצאה לון דכתיב "יריע אף יצריח על אויביו יתגבר", כתיב (זכריה יד) ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב, וכתיב (ישעיה ס"ג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו', עכ"ל. (וכן בדבר כתיב יד הויה הויה, ובברד כתיב קולות אלקי"ם).

מעתה יובן היטב מדוע ה"מבול של דבר" נקרא מקל של נועם כדכתי' שם "ואקח את מקלי את נועם ואפר את בריתי" כי זה נועם ביחס לברד (ודו"ק בחושבנא של "מקלי" ו"נועם", עם שם הויה"ה ב"ה עולה בדיוק "קורונה", וזה גופא מגדיר אותו כנועם כי שם הויה"ה בקרבו וכאמור), ואם יכירו אומות העולם עתה במלכותו יתב', יחסך מאיתם השלב הקשה.

והנה בשבת (ק"ח,א) מפורש שהאוכל סעודה שלישית יצאל ממלחמת גוג ומגוג, ומובא שם הפס' ביחזקאל הנ"ל "ביום בא גוג", הרי שכלל ישראל צריכים את הזכות של סעודה שלישית להינצל ממלחמת גוג ומגוג, אבל עכ"פ כמה מרגש חזיון זה להבין שאנו לא בחבלי משיח, אלא בלב ליבה של מלחמת גוג ומגוג בגירסתה הקלה...!! אנו נרעדים אפי' לחשוב ע"ז, אבל יתכן שזה מה שקורה כאן.

חבי כמעט רגע

א. הנה הגמ' בב"ק (סב) אומרת שבעת מגיפה צריכים להסתתר בבית לקיים מה שנאמר "לך עמי בא בחדרך", אבל הרמח"ל חידש לנו שאי"ז רק עיצה למחבוא בעלמא אלא זוהי הגדרה של השלב האחרון כאשר הכל מתקוק, שאז מחוייבים להתכנס כדי שהסט"א לא יאחז בקדושה.

וז"ל (ליקוטים ג): "כשנשלם ליברר הניצוצות הקדושות מתוך הקליפות נאספות כולם במלכות, ומיד נעשית המלכות מ' סתומה - ס', כדי שלא ירוצו הקליפות אחריהן ויאחזו בהם ח"ו, והוא סוד הפסוק "לך עמי בא בחדרך" אלו הניצוצות שהולכות במלכות, "וסגור דלתיך בעדיך" אלו הב' דלתין שמתחברות כאחד ועושים מ' סתומה מן הטעם שאמרת"י עכ"ל. כלומר, כאשר נשלם הביורר העצום של אלפיים שנות גלות, צריך לסגור את כל אלו שהם בצד הקדושה, כדי שלא יתערבו עמהם אלו שמייצגים את כוחות הסט"א בעולם, וממילא מה שיש להיסגר אחר דלתות, אי"ז עונש וכדו', וגם לא רק עיצה להינצל, אלא זה בכדי לשמור על היין המשומר, בטהרתו.

וממשיך הרמח"ל ואומר: "ועוד טעם אחר, כי אחד שנשלם בירור הניצוצות יורד הדין... ועובר דרך שם להכרית החיצונים, וטבע הדין הוא שאינו מבחין, ואם לא היו אלו הניצוצות סתומות במלכות, היה יכול הדין להזיק גם להם, וזהו שאומר: חבי כמעט רגע עד יעבור זעם יעבור דווקא. עכ"ל. כלומר, לפי טעם זה מדובר על עוד שלב יותר מאוחר, שכבר נעשה הדין ברשעים ליתן להם את עונשם המגיע להם, שבשעה כזאת הדין "עובר" על יד מקום הקדושה, ואז צריכים להיכנס ולנעול את הדלת עד "יעבור" הזעם, ויפרע מן הרשעים שהם סיבת הדבר.

ב. ויש פלא עצום שהבעה"ט מגלה בפרשת החודש שישנם ד' מקומות בתנ"ך שכתובה התיבה "יאכלוהו" ובכולם ההוראה היא לא לצאת מהבית, וז"ל: "יאכלוהו" ד' פעמים במסורה. ב' בענינא דפסח (הכא ובמדבר טו,יא). ואידך אהרן ובניו יאכלוהו (ויקרא ח,לא) בענינא דמלואים. מה התם נצטוו ומפתח אהל מועד לא תצאו (שם ח,לג) הכא נמי ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו (פס' כב). ואידך כי מאספיו יאכלוהו (ישעיה סב,ט) דאיתקש גאולה אחרונה לגאולה ראשונה (עיין שמו"ר ג,ו), עכ"ל. ושוב, צריכים אנו להודות להי"ת שהוא שלח לנו עיר וקדיש, איש בעל רוח הקודש כמו הבעה"ט, שידע ללמוד מהמסורה שעתיד להיות בגאולה האחרונה מצב כזה שאסור לצאת מהבית. ואע"פ שאיננו יודעים אם המכוון למצבינו, אבל כאשר כ"ז מתרחש בחודש ניסן, כשמסתמא לקראת ליל הסדר יהיה המצב כפשוטו ממש שאין לצאת מהבית, הרי זה מרגש ומפעים לבבות נשברים, שמצפים בלהט לגאולה.

והנה הנגיף הזה יצא לעולם כשהתחילו לקרוא בתורה פרשיות שובבי"ם, וידוע מהקדמונים שקריאת שובבי"ם מתחילה את תיקוני היציאה ממצרים, א"כ נמצא שכל סיפורו של הנגיף הזה הוא סביב גאולה ראשונה ואחרונה.

ג. ומה שכלל ישראל עומד נרעש ונפחד מאבידות של נפשות יקרות מטובי בנינו בארץ ובעולם, הרי זה תיקונים מבהילים וזירוים עצומים של הגאולה, ונוכל לתאר משל ממה שיש בלונה-פארק "רכבת הרים" מפחידה שנוסעת על מסילה תלויה באויר, והיא מתהפכת מתפתלת עולה ותיכף יורדת בחדות, ואנשים רבים בפנים צורחים מפחד ואימה, ובכל זאת עולים על זה בסיבוב הבא כי יודעים שהם בידיים טובות, וכך אנו יודעים שאנחנו ברכבת של הגאולה, והבורא עולם בכבודו ובעצמו נוהג ברכבת הזו וכל העולם סגור בקרונו"ת והרכבת שועטת ודהרת, ויש צרחות מפחידות מכל עבר, אבל הרי אנו יודעים שזה מה שהכי טוב כעת כדי להביא את העולם במהירות לתיקונו.

ובתרגום יונתן על הפסוק "ליל שימורים הלילה הזה לדורותיכם" פי' שיש ארבעה לילות שימורים, הראשון, כשנתגלה לברוא את עולמו, השני, כשנתגלה לאברהם אבינו, השלישי, כשנתגלה במצרים והרג את הבכורות, והרביעי, כשיתגלה לפרוק אותנו מן האומות וזהו ליל שימורים לדורותיכם. וידוע הכלל שה"זמן" אינו עובר עלינו, אלא אנו עוברים בזמן שבו "תחנות" מסוגלות, ורב סיכווינו עתה לצאת מגלות של אלפיים שנה בפסח הזה.

ושמעתי מאדם גדול, שהתחושה כעת בסגירת בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהוא כפי שהיה בקריעת ים סוף שאמר הקב"ה: מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ופירשו חז"ל דבעתיקא תליא מילתא, כלומר, יש דברים ששייכים לכזה גובה שאינו תלוי בתפילה של התחתונים, וכך כביכול כאן יש לפרש, שהקב"ה אומר איני צריך עתה את עזרתכם, רק אני הוא שפועל ומוציא אתכם מהגלות.

וברור שמה שעובר כעת על כלל ישראל, קושי בלתי נתפס של יהודים רבים שנמצאים בסכנת חיים, הרי"ז עת של תשובה, דכתי' "בצר לך ומצאוך כל הדברים הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעתי בקולו כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך" והקב"ה בוודאי לא יעזוב אותנו כעת בשלב האחרון - הוא השלב המכריע שעיני כל ישראל נשואות אליו, זה אלפיים שנה.

והנה כ"ז נכתב כתפילה שאכן זהו כל מה שעובר עלינו, וכאמור החשוב ביותר זה עצם הנכונות מצידנו, להסכים בנפשותינו להיות הדור שעל גביו יתגלה כבוד מלכותו יתב', ועלינו להסכים להיות מוכנים לכל תרחיש שיהיה הנצרך להשלמת התיקון, ואף אם חלילה לא יבא משיח אנו מקבלים הכל כי כך הוא רצון הי"ת, ואין עוד מלבדו!!!

נושא הגיליון

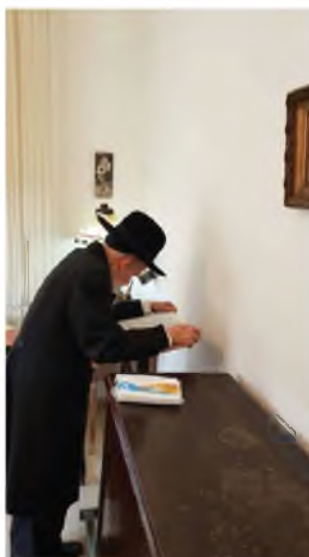
'נר דקורטיבי להבדלה'

בורא מאורי האש

מצוה באבוקה: כיום ישנם כמה סוגים של נרות להבדלה, וביניהם נר מסוג 'דקורטיבי' שהוא נר יפה ומיוחד. הנר עשוי כולו מגוש אחד של שעוה, ובמרכזו לכל גובה הנר עוברות מספר פתילות מוצמדות אחת לשניה. בגיליון הנוכחי נבוא לברר את הדין, האם מותר וראוי להשתמש בנר כזה להבדלה.

מבואר בגמ' (פסחים דף קג:) ונפסק בשו"ע (או"ח סימן רצח סעיף ב), שמצוה מן המובחר לברך בורא מאורי האש, בהבדלה במוצאי שבת קודש על אבוקה. ונאמרו בראשונים שני טעמים לדבר. לדעת המאירי (ברכות דף נב:) והר"ן והמהר"ם חלאווה

בתמונה: מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א מתפלל ביחידות בביתו עקב נגיף הקורונה

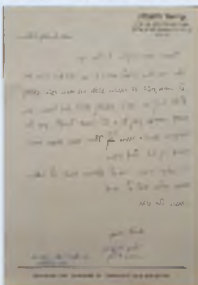

הודעת המערכת:

הגיליון הבא מספר 261 יופיע אי"ה אחרי החגים בתאריך יום ג' פרשת תזריע מצורע תש"פ. (שבוע של פסח ופרשת שמיני אין גיליון).

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת הג"ר ישראל משה ב"ר חיים שמעון פינס זצ"ל נלב"ע ט' אייר תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.

דבר העורך

יום ראשון ד' ניסן תש"פ

חבי כמעט דגע עד יעבוד זעם

דגן של כל בני המלה מרן שר התורה הגר"ח קיינסקי שליט"א

בפסק הלכה בדבר חובת השעה בימים קשים אלו

אדם שגם הוראת משרד הבריאות חייב להיכנס לביתו והאשמש
 פה בביתו ונצטוו חוש שבת כבוד או מצוי. חסד יא ליא חסד
 קול לנפילה במנוח או ליחה, איך לשמור מרחק מאנשים אחרים:

לחובת השעה

קיינסקי וצ"ח מרן שר התורה חייב להיכנס לביתו והאשמש
 פה בביתו ונצטוו חוש שבת כבוד או מצוי. חסד יא ליא חסד
 קול לנפילה במנוח או ליחה, איך לשמור מרחק מאנשים אחרים:

מותר

ואם ח"ו גרם למשורר למות, ואם נחשב מורד או שוגג

קול למורד

אם ישנו על שבת כבוד או מצוי חסד יא ליא חסד
 פה בביתו ונצטוו חוש שבת כבוד או מצוי. חסד יא ליא חסד
 קול לנפילה במנוח או ליחה, איך לשמור מרחק מאנשים אחרים:

מותר

האם מותר לומר איך שער לשרית חסד יא ליא חסד
 פה בביתו ונצטוו חוש שבת כבוד או מצוי. חסד יא ליא חסד
 קול לנפילה במנוח או ליחה, איך לשמור מרחק מאנשים אחרים:

מותר

האם יש משהו שבת כבוד או מצוי חסד יא ליא חסד
 פה בביתו ונצטוו חוש שבת כבוד או מצוי. חסד יא ליא חסד
 קול לנפילה במנוח או ליחה, איך לשמור מרחק מאנשים אחרים:

מותר

מה הבורח לחלופין על ענין כד למעט את הענינה היתה
 שבת כבוד או מצוי חסד יא ליא חסד פה בביתו ונצטוו חוש שבת כבוד או מצוי. חסד יא ליא חסד
 קול לנפילה במנוח או ליחה, איך לשמור מרחק מאנשים אחרים:

מותר

בימים טרופים אלו אשר כל אחד לא ידע מה ילד יום, מפתיע לגלות את הממצא המדהים שהתפרסם בימים האחרונים, אודות גורל הגר"א אשר ערך בנו של פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זצ"ל הג"ר בנימין אלישיב שליט"א, חתנו של הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, אשר לשאלת אחד מתומכיו עולם התורה המתגורר בחו"ל, האם לעלות לארץ הקודש בשל המצב, ערך עבודתו גורל הגר"א, כפי שקיבל במסורת והוסמך לעסוק בדבר הקדוש הזה.

מילות הפסוק שנמצאו בגורל, הם דברי הקב"ה שאמר למשה רבינו בתחילת ספר דברים, (פרק א פסוק ח) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ אֶת הָאָרֶץ בָּאוּ וְרָשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׁבַע ד' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם וּלְזָרְעָם אַחֲרֵיהֶם.

וביאר הג"ר בנימין שליט"א שיש כאן סימן שבארץ ישראל זה יגמר מהר. קרובים לגאולה שלמה על ידי תשובה ומעשים טובים. אין מה לפחד. כולם יכולים להיות רגועים, בעזרת ה' ניגאל בקרוב". והוסיף, שיש כאן רמז על הגאולה, ושזה המקום הכי בטוח, ובעזרת ה' ניפטר מזה מהר. כולם יבואו לארץ, ועל ידי תשובה ומעשים טובים תבוא הגאולה. הציבור צריך להיות זהיר ולשמור על הכללים, ובקרוב זה ייגמר. וסיים, גם אלה מחוץ לארץ שעוזרים לארץ ישראל, יש להם דין כמו שהם בארץ.

ויהי רצון שנזכה בקרוב לקיום הנבואה (ישעיהו פרק נב פסוק ז) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלהיך, במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

רבני בית הוראה 'הילכתא' בבית מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בבירור הלכה בדין הנר הדקורטיבי לענין הבדלה במוצאי שבת.

1. כמה שיטות בגדר שלהבת

אורח מישור - אפילו מופרד לגמרי: לדעת **רבי עקיבא איגר** (בהגהותיו לסימן רצח וביו"ד שם) בשם **האורח מישור** אפילו כאשר שתי הנרות מופרדים לגמרי ואינם סמוכים זה לזה, והלהבות אינם מחוברות יחד, דינם כאבוקה, ודווקא לגבי בדיקת חמץ כתב הרמ"א שאבוקה נחשבת רק אם שתי הנרות קלועים, כי בבדיקת חמץ החיסרון באבוקה הוא מצד שאי אפשר להכניסו לחורים וסדקים, ואם אינם מחוברים, לא שייך החיסרון של אבוקה, כי כל נר בפני עצמו יכול להיכנס לחורים ולסדקים.

מגן אברהם - להבות נוגעות זו בזו: לדעת **המגן אברהם** (סימן רצח ס"ק ד) בנר של שעוה, אם שני הנרות קלועים יחד נחשבים אבוקה, או שני נרות נפרדים שבוקים אחד לשני, 'שאז יהיה להם הרבה מאורות', אבל אם כל אחד בפני עצמו, לא נחשב אבוקה. וביאר **הלבושי שרד**, שלדעת **המגן אברהם**, הטעם שאבוקה מצוה מן המובחר, הוא מצד שמברכים 'מאורי' לשון רבים, משום 'שיש הרבה אורות באש', ובאבוקה יותר רואים את ריבוי האורות מאשר בנר, ולכן לגבי הבדלה צריך ששתי הנרות יגעו אחד בשני. וכן סובר **הפרי מגדים** שלשיטת **המגן אברהם** צריך שהלהבות יגעו זו בזו. וכן כתב **המגן אברהם** (או"ח סימן תלג ס"ק ו) לגבי בדיקת חמץ, שתי נרות קלועים, או שבוקים ביחד ואינם קלועים, דינם כאבוקה.

תהלה לדוד - חיבור הנרות: לדעת **התהלה לדוד** (סימן רצח ס"ק ב) מה שכתב **המגן אברהם** 'שיהיו הנרות קלועים יחד', הכוונה שהנרות בעצמם יהיו קלועים או שבוקים, אבל לא צריך שיהיו הלהבות נוגעות זו בזו, כי כיון שהנרות שבוקים ולא עומדים כל אחד בפני עצמו, יש להם הרבה אורות. ולפי דבריו חיבור שלהבת לבד לא נחשב אבוקה.

הטעם כיון שטופס הברכה 'מאורי האש', ורומז על מאורות הרבה, ובאבוקה ניכרין בה הרבה יותר מבנר.

בגמ' (ברכות דף נב:): נחלקו בית שמאי ובית הלל כיצד מברכים על האש, לבית שמאי מברכים 'מאור האש', לבית הלל מברכים 'מאורי האש', והטעם של בית הלל מבואר בגמ' 'טובא נהורי איכא בנורא', וביאר **רש"י** וביתר ביאור המאירי כשיטתו, שהרבה מאורות יש לאור, כלומר הרבה מאורות חלוקות זו מזו, ושכלם מאירים: לבנה, אדומה, ירקרקת, שראש השלהבת מאיר בלובן, ושיפוליו בצבע תכלת, וגחלתו באודם. וכשיש אבוקה ניכרים בה יותר מאורות מאשר בנר.

מאיך **השיטה מקובצת** (ברכות דף נב:): בשם **הראב"ד** מפרש הטעם של בית הלל, מצד שבאבוקה נהנים יותר ממה שנהנים מנר אחד. שיש הרבה שימושים באבוקה, אורה, חימום, ובישול אוכל. [ולפי דבריו אפשר לבאר הטעם שצריך לברך על אבוקה במוצאי שבת, כיון שהנאתו מרובה יותר מן האור].

להלכה: כך נפסק **בשו"ע** (סימן רחצ סעיף ב) מצוה מן המובחר לברך על אבוקה. ויש מי שאומר שאם אין לו אבוקה צריך להדליק עוד נר לצורך הבדלה, חוץ מהנר המיוחד להאיר בבית. ומוסיף הרמ"א ונר שיש לו שתי פתילות מיקרי אבוקה.

מהי אבוקה: לגבי הבדלה מבואר **ברמ"א** (או"ח סימן רחצ סעיף ב) שגור עם שתי פתילות נקרא אבוקה. וכן מצינו **בשו"ע** (יו"ד סימן יא סעיף א) שההיתר לשחוט בלילה או ביום במקום אפל, הוא דווקא כשאבוקה כנגדו, ומבאר **הרמ"א** ששני נרות נחשבים אבוקה. עוד מצינו **בשו"ע** (או"ח סימן תלג סעיף ב) בדיני בדיקת חמץ, אין בודקין לאור האבוקה אלא לאור הנר, ולא בנר של חלב, ולא של שומן, ולא של שמן, אלא בנר של שעוה והוא יחיד, אבל שתי נרות ביחד אפילו קלועים, דינם כאבוקה.

1, בשתי פתילות מחוברות ביחד, והטביל אותם בחלב, נחשב פתילה גסה ולא אבוקה, וכשר לבדיקת חמץ.

2. נרות הבדלה דקורטיביים

אינו מן המובחר: כאמור, בזמננו ניתן לקנות להבדלה נרות הבדלה דקורטיביים, בהם יש שניים או שלושה פתילות, אך הפתילות מחוברות אחת לשניה ואין ביניהם הפסק של שעה, לפי הכרעת המשנ"ב אינו נחשב אבוקה, ואם כן לפי מה שפסק השו"ע, כי מצוה מן המובחר לברך 'בורא מאורי האש' על אבוקה, בנר דקורטיבי לא מתקיים המצוה מן המובחר, כי נחשב כנר אחד.

בקודש פנימה: כאשר נכנסו רבני וראשי בית המדרש הילכתא אל הקודש פנימה, אל ביתו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, בין הנושאים שנידונו בהלכה, העלו את סוגיית נר הבדלה דקורטיבי האם הוא כשר להבדלה. רבני בית ההוראה הגישו לפני מרן נר דקורטיבי מיוחד, ולאחר שבחן אותו, קבע כי ההוראה לגביו היא שהשימוש בו להבדלה הוא 'בדוחק', וכן הורה אחד מגדולי ההוראה שליט"א.

לפי זה, מה שמוכרים נר מיוחד עבור נר של יקנה"ז, ואופן עשייתו שבתוך נרית שעוה תוחבים שתי פתילות לתוך השעוה, צריך להקפיד שהפתילות יהיו מופרדות אחת מהשניה ולא צמודות, כי אם הפתילות יהיו צמודות יחשב כנר אחד ולא כאבוקה.

ותלוי רק בחיבור של הנר עצמו קלוע או דבוק.

שו"ע הרב - חיבור הנרות או השלהבות: לדעת השו"ע הרב (סעיף ד) שתי נרות של שמן או של שעוה וחלב אם קרובים זה לזה עד שאורותיהם דבוקים יחד הרי זו אבוקה, שהרי יש כאן ריבוי מאורות ביחד, אבל אם אין אורותיהם דבוקים יחד, אפילו שהם קרובים זה לזה, אינו נחשב אבוקה, ורק אם קלע את הנרות של שעוה לנר אחד, נחשבים כאבוקה אפילו אם האורות לא דבוקים יחד, כיון שעשאן כעין גוף אחד. והיינו לדעת השו"ע הרב שתי נרות שאינם דבוקים צריך שהלהבות יהיו מחוברות, ואם הנרות דבוקים לא צריך שהלהבות יהיו מחוברות.

אם מפריד שעוה בין הפתילות: הכרעת המשנה ברורה (ס"ק ח) כשיטת הלבושי שרד והפרי מגדים בדעת המגן אברהם, וכתב שלדעת המגן אברהם צריך שהמאורות יגעו אחד בשני, בשביל שיחשב אבוקה. והוסיף, לגבי נר שלנו, אם מורכב מכמה פתילות, דינו כפתילה אחת עבה, ואינו נחשב אבוקה, ורק אם יש ביניהם הפרדה של שעוה או חלב, כגון נרות שעוה הקלועים יחד, או אם מחבר שתי נרות ביחד בעת הברכה, דינו כאבוקה.

וכן לגבי בדיקת חמץ כתב הפרי מגדים (סימן תלג א"א

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר. ונאמרו ב' טעמים. א. כיון שטופס הברכה מאורי האש, ורומז על מאורות הרבה, ובאבוקה ניכרין בה הרבה יותר מבנר. ב. באבוקה הנאתו מרובה יותר מן האור. לגבי שחיטה מותר לשחוט בלילה רק כשאבוקה כנגדו. וכן לגבי בדיקת חמץ אין בודקין לאור האבוקה אלא לאור הנר.
- ב. לשיטת האורח מישור והגרע"א שתי נרות אפילו הם נפרדים לגמרי ואינם סמוכים זה לזה, ואין האור שלהם מחובר יחד ג"כ נקרא אבוקה. לשיטת המ"א בנר של שעוה אם שני הנרות קלועים יחד חשובים אבוקה, וכן אם מביא ב' נרות שמדובקים יחד נחשב אבוקה, אך צריך שיגיעו המאורות זו בזו.
- ג. התהלה לדוד ביאר בדעת המ"א שהעיקר שהם יהיו קלועים או דבוקים, אבל לא איכפת לנו אם השלהבת נוגעות זו בזו או לאו ואם לא דבוקים לא מועיל נגיעת השלהבת.
- ד. לדעת השו"ע הרב אם ב' הנרות מקורבים זה לזה עד שאורותיהם מדובקים יחד הרי זו אבוקה, ואם אין אורותיהם מדובקים יחד צריכים להיות דבוקים.
- ה. הכרעת המשנ"ב שיראה שיגיעו המאורות להדדי, ואם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה, ואינה חשובה אבוקה.
- ו. בנר הבדלה דקורטיבי הפתילות מוצמדות יחד ואינו נחשב אבוקה, והורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א שרק בדוחק ניתן להבדיל בזה במוצאי שבת.

משיב כהלכה

**ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן
שאלה: האם מותר לבקר במוזיאון
שבכנסייה לשעבר, במתחם שנלר בירושלים?**

מה הוא גדר וטעם האיכנס לכנסייה של נוצרים, והאם מותר להיכנס למבנה ששימש בעבר ככנסייה וכיום הוא משמש כמוזיאון, כגון המבנה העתיק (מופיע בתמונה) במתחם 'שנלר' בירושלים?
מקורות: **רמב"ם** בפירוש המשניות עבודה זרה פרק א משנה ד, ו**ש"ך** יו"ד סימן קמט.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

**הזוכה בהגרלת גיליון 259 על סך 100 ש"ח
האברך החשוב הרב מאיר כהן שליט"א
כולל 'אור יחזקאל' מודיעין עילית**

**מדור זה הוקדש השבוע להצלחת אברהם
ניסים בן מיריס נאמן הי"ו**

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'
שאלה: לקראת חג הפסח, עושים סדר במגירות, ממיינים עיתונים חוברות ודפים, מה מותר לזרוק ומה חייבים לגנוז?
תשובה: כעת פורסם מאמר מאת הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א, ונביא בזאת את עיקרי דבריו לגבי גניחת עיתונים וכתבי עת: כתבו הגר"ש וואזנר זצ"ל (שבט הלוי ו, ה) והגר"ע יוסף זצ"ל (יביע אומר יו"ד א), הגר"מ שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות ג שכד), עיתונים וכתבי עת המיועדים בעיקרם לדברי חולין, אלא שלפעמים משתרבים בהם גם איזה אמרות חז"ל אין צריך מן הדין לגנוזם, ובתנאי שאין בהם שם קודש. ודי לעטפם בשתי עטיפות דרך כבוד ולהניחם באשפה.
ואין חיוב לחפש אחרי פסוקים ושמות בכל עיתון או פרסום שמא יש דבר בהם הצריך גניזה, אבל בעיתונים וכתבי עת שמדפיסים מדור של דברי תורה או הלכה השקפה או מוסר - חלקים אלו חייבים בוודאי בגניזה, כדן, והיינו אפילו בשפות זרות. וכבר צווחו גדולי וגאוני הדורות על שהעיתונים מפרסמים פסוקים ודברי תורה, ואם מדפיסים דברי קודש יש לציין באופן בולט את החובה לגנוזם אחרי הקריאה.
ובגיליון עומק הפשט מספר 196, הובא דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל (גניז הקודש פרק יד סעיפים ג ד) עיתון חדשות שמשולבים בו ד"ת אין לגנוז את העיתון כולו, אלא יש לבדוק היכן כתובים הד"ת ולחתכם. ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ב, ו), והגר"ח קנייבסקי שליט"א (נקיין וכבוד לתפלה עמוד קצ) אם יודע שיש בו ד"ת צריך לגנוזו, אך אם אין לו ידיעה אינו צריך לבדוק, והמחמיר לגנוז כל עיתון שיש בו ד"ת תבוא עליו ברכה.

עדכוני הלכה

קורונה: כמה לשלם לגן ילדים?

שאלת רבים: גנף הקורונה המכה בכל המדינות, גרם לסגירת מוסדות החינוך טרם עת, והתעוררו הרבה שאלות בדיני חושן משפט כמה צריך לשלם לצוות הגננות והמטפלות? במכתב מתאריך ב' ניסן תש"פ בחתימת גדולי הפוסקים שליט"א נפסק שהדין הוא במכת מדינה שצריך להתפשר, ועל כן לעת עתה מה ששולם שולם, ומאידך אין לגבות צ'קים שהגיע זמן פרעונם, ולאחר הפסח אחרי שיתברר המצב לאשורו תינתן הנחה סופית מה היא הדרך הנכונה להתפשרות!

נושא הגיליון הבא:

האם מותר לבקר בכנסייה במתחם שנלר?

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 106

ליל הסדר

תש"פ

שכח לאכול האפיקומן בהסיבה ♦ הרב לוי יצחק רפפורט

בשיעור כוס של קידוש (הוספה לגליון הקודם) ♦ בדין 'לכס' במצות

ואם צריך להקנות לאורחים ♦ הרב שמואל דרזי

החליט להשתקע בחוה"מ בחו"ל האם מתחייב שוב בהלל שלם

ובברכת שהחיינו מדין תשלומין ליו"ט שני ♦ הרב אברהם זנגר

מילי דאגדתא בעניני מכת בכורות ♦ בכור מצרי שעבר את קו

התאריך ♦ ב' גזירות במכת בכורות ♦ הרב אברהם זנגר

להמשיך לאכול האפיקומן דהוי כאכלו בב' מקומות וכיון שמצת אפיקומן זכר לק"פ לכן תיקנו גם בו שאסור לאכול בב' מקומות ע"ש ברשב"ם, וכן נראה הגמ' ק"כ ב' דאייתי עלה עובד אדרבה ואביי ע"ש והם היו אחר החורבן [זהו כונת הרשב"ם דכ' דמוכח בגמ' דמתני' קאי גם אזה"ז].

ומבואר לפי הרשב"ם דב' דינים איתנייהו, א) שאחר אכילת אפיקומן אסור לאכול שאר דברים כדי שישאר טעם מצה בפיו, אבל מצד זה הוי שרי לאכול ב' פעמים אפיקומן דמצה לא מבטל טעם מצה, ב) דכל שהפסיק באכילת אפיקומן כגון שישן אסור לאכול פעם נוספת דהוי כאילו בב' מקומות.

האם שייך לפרש איסור אכילה בב' מקומות משום אין מפטירין אחר הפסח

ב] והנה מבואר ברשב"ם שם דהי' אפשר לפרש דטעם דישנו שוב לא יאכלו אינו משום דהוי כאכלו בב' מקומות אלא משום שאין מפטירין אחר פסח אפיקומן (וכדלקמן בסמוך), אלא דא"כ תיקשי אייך לישנא ק"כ א' בשם שמואל דס"ל מפטירין אחר מצה אפיקומן דתיקשי לי' ממתני' ע"ש (ועי' רש"י והגראמ"ה זצ"ל שנתקשו הא במתני' לא מפורש דקאי גם אמצה בזה"ז ואם כי הוכיח כן רשב"ם מעובד אדרבה ואביי כנ"ל מיהו לי' לאקשוויי אשמואל מכח זה ע"ש מש"כ).

הרב לוי יצחק רפפורט

שכח לאכול האפיקומן בהסיבה

א] כתב המשנ"ב סי' תע"ב ס"ק כ"ב דאם שכח לאכול אפיקומן בהסיבה לא יחזור ויאכלנו דהא אסור לאכול ב' פעמים אפיקומן ע"ש. ולהבין היטב דין זה, נקדים בס"ד לבאר יסוד הדין שכתבו הח"א ומשנ"ב דאין לאכול ב' פעמים אפיקומן.

הנה מצינו בזה ב' סוגיות בגמ', דבדף ק"ט ב' תנן אין מפטירין אחר פסח אפיקומן ואמרו שם שמואל ור' יוחנן בגמ' דהיינו שאסור לאכול מיני מתיקה אחר ק"פ, וכדי שישאר טעם הק' בפיו, ועוד אמר שם רב יהודה אמר שמואל דכמו"כ אין מפטירין אחר מצה אפיקומן, ואמרי' שם בגמ' שהוא כ"ש מהא דאין מפטירין אחר ק"פ, כיון שטעם מצה קליש טפי ובקל יתבטל טעם מצה בפיו.

ובדף ק"כ א' תנן דבני חבורה שישנו כולן שוב לא יאכלו, ופרשב"ם דנראה כאוכל פסחו בב' מקומות דמאחר שישנו הסיחו דעתן לאכול עוד וחשיב לי' תנא כאכילת ב' מקומות וחומרא בעלמא הוא יע"ש.

וע"ש ברשב"ם שכ' שדין זה ישנו גם במצת אפיקומן בזה"ז, שאם התחיל לאכול האפיקומן וישן שוב אסור

ועי' בקרבן נתנאל על הרא"ש סי' ל"ד ס"ק ח' שדם לומר דרק ללישנא בתרא דשמואל דמפטרין אחר מצה הוא דמוכרחים לפרש טעמא דמתני' משום דהוי כב' מקומות אבל לליש"ק דשמואל ור' יוחנן (וכן קיי"ל) דאין מפטרין אחר מצה אפיקומן ה"ה דיל"פ טעמא דישנו לא יאכלו משום אין מפטרין ע"ש.

והנה עי' ברש"ש שם שהקשה כיון דטעם דאין מפטרין אחר מצה הוא כדי שישאר טעם מצה בפיו, מה שייך זאת לענין כשבעי לאכול מצה אחר שישן, והרי רק כשאוכל שאר מאכלים מתבטל טעם מצה. וביאר הרש"ש דמצה דרשות מבטל לטעם מצה דמצוה, ולכן גם מצה אסור לאכול אחר אפיקומן ע"ש.

ג] ובאמת במגיד משנה פ"ח חמץ ומצה הי"ד מפורש דטעם דישנו לא יאכלו הוא משום אין מפטרין. אכן כבר דייק הפר"ח סי' תע"ח מלשון המגיד משנה דאין כונתו מצד דמצה דרשות יבטל לטעם מצה דמצוה (כדביאר רש"ש הנ"ל). אלא דמיירי שרוצה אחר שהתעורר לאכול שאר מאכלים ולחזור לאכול כזית מצה באחרונה, ואהא תנן דאם לא ישנו שרי למיעבד הכי דהכל אכילה אריכתא דאפיקומן, אבל כשישנו כבר נסתלק מאכילת אפיקומן וכבר חל עליו דין דאסור לאכול אחר אפיקומן, אבל אם רוצה כשהתעורר לאכול עוד מצה שפיר שרי לעשות כן, מיהו הסיק הפר"ח שם דברמב"ם נראה דגם לאכול פעם נוספת מצה אסור ומשום דהוי כאוכל בב' מקומות. [ויש בדבריו חידוש טובא דרשאי אדם אחר אכילת אפיקומן לכתחילה לאכול שאר דברים על סמך שאח"כ יאכל שוב כזית מצה לאפיקומן, ועי' לקמן שיתבאר שאין כן דעת הפוסקים ע"ש].

ד] העולה לן מהנ"ל דמצינו ב' דינים בזה. א) דאסור לאכול אחר אפיקומן כדי שלא יתבטל טעם מצה מפיו. והיה אפשר לומר דאיסור זה הוא רק לאכול שאר מאכלים אבל מצה שרי לאכול אחר אפיקומן דלא מתבטל בזה טעם מצה. מיהו מצינו ברשב"ם שדן לומר דגם הא דתנן ישנו שוב לא יאכלו (דקאי אאכילת מצה) הוא מטעם אין מפטרין אחר מצה אפיקומן, (דמצה דרשות מבטל לטעם מצה דמצוה), ואם כי רשב"ם דחה דרך זה, מיהו הבאנו להק"נ שצידד שקיים טעם זה להל', [ולקמן יבואר דלהל' נחלקו בזה הגר"ז ומשנ"ב]. ב) דין נוסף מצינו ברשב"ם דישנו אסורים לאכול דהוי כאוכלו בב' מקומות.

והנה יש בכל א' מהדינים הנ"ל חומרא שאין בחבירו, דגם אם נימא דבכלל אין מפטרין כלול גם שאסור לאכול מצה, דמצה דרשות מבטל לטעם מצה דמצוה כנ"ל, מ"מ הוא רק אחר שגמר לאכול הכזית דאפיקומן, אבל אם אכל חצי כזית וישן ושוב התעורר מהיכ"ת שיתסר לאכול עוד, הא עדיין לא יצא יד"ח אכילת אפיקומן כלל, אבל מצד הא דהוי כאוכלו בב' מקומות גם זה אסור.

ועוד נפק"מ נראה דמצד אין מפטרין לא נאסר אלא

אכילת רשות אבל אם רוצה לאכול כזית נוסף לשם מצות אפיקומן הרי שפיר ישאר טעם מצת מצוה בפיו, ואין לאסור זאת אלא מצד שהוי כאוכל בב' מקומות דאסור.

ומאיך גיסא הרי מצד דין זה, הא אין איסור לאכול מאכלים אחרים אחר אפיקומן [ולא זו בלבד אלא גם אם רוצה לאכול מצה אחר אפיקומן שלא לשם אפיקומן אלא משום שרעב או סיבה אחרת, ודאי אין שום איסור דהרי אין כאן אכילת אפיקומן בב' מקומות, דהרי אוכל אכילה שני' שלא לשם אפיקומן], אבל מצד אין מפטרין אחר מצה, הרי אסור כל אכילה שהיא משום שע"ז מבטל לטעם מצת מצוה שבפיו.

ה] וניחזי אגן איך קיי"ל להלכה בזה, דהנה נפסק בסי' תע"ח ס"א דאחר אפיקומן אין לאכול שום דבר ופי' משנ"ב כדי שישאר טעם מצה של אפיקומן בפיו. ושם בסעיף ב' נפסק דמי שישן תוך אכילת האפיקומן אסור אח"כ להמשיך ולאכול ע"ש, וכ' רמ"א שם בס"א דכ"ש דאין לאכול בב' מקומות, הרי שפי' הרמ"א לטעם דין דס"ב כרשב"ם שהוא משום דהוי כאוכלו בב' מקומות

ביאור דברי המשנ"ב דאסור לאכול ב"פ אפיקומן

ו] והשתא נראה דמשנ"ב סי' תע"ב ס"ק כ"ב דכ' בשם ח"א דכשאכל בלא הסיבה לא יחזור ויאכלנו בהסיבה דאסור לאכול ב"פ אפיקומן, כונתו להך דתע"ח ס"ב דהוי כאכלו בב' מקומות, דאין הבדל בין ישן באמצע לבין שאר היסח הדעת, דכל שהסיח דעת מאכילת אפיקומן שוב אסור להמשיך לאכול אפיקומן דהוי כאכלו בב' מקומות.

ולא נראה בלשונם שכונתם להא דאין מפטרין אחר המצה כדי שישאר טעם מצה בפיו, ונימא דס"ל דטעם מצת רשות מבטל לטעם מצת מצוה, דלשון "אסור לאכול ב"פ אפיקומן" נראה להדיא שהכונה לדין איסור אכילת אפיקומן בב' מקומות. וגם לפמשנ"ת לעיל הרי נמצא דכשאוכל לשם אפיקומן ל"ש לאסור מצד דבעי' שישאר טעם מצוה בפיו דהרי גם אכילה זו אכילת מצוה היא, אלא האיסור דוקא מצד שהוי כאוכל בב' מקומות.

והנה עוד מצינו במשנ"ב סי' תע"ט ס"ק ט' שמי שעורך הסדר בביתו ורוצה לילך לבית חבירו לברכהמ"ז לברך בזימון יאכל האפיקומן בבית חבירו, דאם יאכל בביתו הרי כבר לא יוכל לאכול שום דבר בבית חבירו ואיך יברך שם ברכהמ"ז ע"ש ומקורו מהט"ז ומג"א שם, והנה כאן ליכא משום אכילת ב"פ אפיקומן דהא כשאוכל קצת מצה בבית חבירו אין כונתו כלל לשם אפיקומן, וע"כ כונתו מצד אין מפטרין אחר המצה כדי שישאר טעם מצה בפיו.

ראיה מהמשנ"ב דגם טעם מצה דרשות מבטל לטעם מצה דמצוה

וכן משמע בלשון המשנ"ב שכ' וז"ל "ואם רוצה כו' לילך

לשכנו לברך שם [ברכהמ"ז] לא יאכל האפיקומן בביתו
דהא ע"כ יהא צריך לאכול שם דבר מה [כונתו קצת מצה
דע"י משנ"ב סי' קפ"ד ס"ק ט' דבע"י דוקא שיאכל פת אבל
אכילת שאר דברים ל"מ ע"ש] כדי להצטרף לברכהמ"ז,
ואסור לאכול אחר האפיקומן שום דבר, וגם האפיקומן
גופא אסור לחלק ולאכול בב' מקומות וכדלעיל בסי'
תע"ח עכ"ל, הרי שלהדיא רמז לב' דינים הנ"ל וכונתו
דממנ"פ אם יאכל בבית חבירו לשם אפיקומן הא אסור
לאכול אפיקומן בב' מקומות, ואם יאכל לאכילה בעלמא
הא אסור לאכול אחר האפיקומן שום דבר, הרי דס"ל דגם
מצה אסור לאכול משום דאתי מצה דרשות ומבטל טעם
מצה דמצוה. ומה דבסי' תע"ב הוצרך לאסור מצד שאין
אוכלין ב"פ אפיקומן, היינו משום דהתם אוכל לשם
אפיקומן ואינו אכילת רשות.

[ז] ובשי' הגר"ז בזה יל"ע דהנה בסי' תע"ח ס"א כתב וז"ל
אחר אכילת אפיקומן אסור לאכול שום מאכל בעולם חוץ
ממצה שמורה כו' כדי שלא יעבור טעם מצה כו' של
האפיקומן ע"י טעם אותו מאכל כו' הרי מפורש דס"ל
דמצה דרשות לא מבטל לטעם מצה דמצוה וש"י שפיר
לאכלו אחר אפיקומן. ואילו בסי' תע"ט ס"ח כתב לדין הנ"ל
דהרוצה לברך ברכהמ"ז בבית חבירו לא יאכל אפיקומן
בביתו דאח"כ אסור לטעום כלום, וגם אפיקומן אסור
לאכול בב' מקומות יעו"ש ב, וזה סותר להדיא לדבריו בסי'
תע"ח, וצ"ע.

הסתירה במשנ"ב באכל אפיקומן בלא הסיבה

[ח] והנה ידוע שהקשו רבים (ע' מנח"י ח"ט סי' מ"ו ומ"ז
ואג"מ ח"ג סי' ס"ז) שמשנ"ב סותר דבריו לסי' תע"ז ס"ק
ד' שכ' שבדיעבד אם לא הסיב א"צ לחזור ולאכול אם
קשה עליו האכילה ע"ש הרי דלכתחילה שפיר יחזור
ויאכל, ואילו בסי' תע"ב הרי כתב שאסור לאכול ב"פ
אפיקומן, ומנח"י מסיק בקושיא וע"ש באג"מ מש"כ ליישב.

ולענ"ד נראה ליישב בס"ד באופן פשוט דהרי בסי' תע"ב
הא קאי אדברי הרמ"א דסומך אהראב"ה דיעבד וכל שאם
יצא יש איסור באכילה או שתי' פעם נוספת קאמר
הרמ"א שלא יחזור לאכול או לשתות בהיסיבה, ולכן
קאמר המשנ"ב דאין לו לחזור ולאכול אפיקומן דלראב"ה
הרי הו"ל אוכל ב"פ אפיקומן. משא"כ בסי' תע"ז הא קאי
אמחבר דלא הזכיר סברת ראב"ה כלל [וכתב ביאו"ה סי'
תע"ב דלמחבר אם אכל כזית מצה בלי הסיבה וכבר בירך
ברהמ"ז (לכאו' מ"ירי שאכל גם כזית אפיקומן בלי הסיבה דאל"כ
הא יצא יד"ח מצה ע"י האפיקומן גופא [ולרשב"ם כן הוא עיקר
הדין לצאת ידי מצה באותו כזית דאפיקומן], או דמ"ירי שאכל רק
כזית א' לאפיקומן כפי עיקר שורת הדין וכונתו היה זכר לק"פ
וא"כ אינו יוצא בזה מצות מצה דלא נתכוין לקיים מצות מצה
דאורייתא ויל"ע] יחזור ויאכל ויברך על אכילת מצה, משא"כ
לרמ"א נהי דיחזור לאכול אבל לא יברך ע"ש, (ואע"ג דנמצא
דאוכל כזית מצה אחר אפיקומן [דהרי לראב"ה כבר יצא חובת

כזית ראשון וכן חובת אפיקומן] מ"מ כיון דכזית ראשון דאורייתא
נהי דהיסיבה דרבנן אבל כיון דהוא פרט במצוה דאורייתא יש
להחמיר טפי וגם לרמ"א יש לחזור ולאכול מצה, וכן מוכח
בשעה"צ תע"ז ס"ק ד' [וכבר יכוין לצאת במצוה זו גם יד"ח
אפיקומן כדפסק משנ"ב סי' תע"ח ס"ק א' בדדיעבד כשאכל אחר
אפיקומן יחזור ויאכל לשם אפיקומן וא"כ כאן יכוין באכילה זו
גופא לשניהם] ודו"ק), וא"כ אם ברצונו לחזור ולאכול
פשיטא דרשאי אלא דכתב המשנ"ב בשם הפר"ח
דכשקשה לו מצי לסמוך אהרמב"ם שלא הזכיר היסיבה
באפיקומן.

וראיה ברורה לדברינו, דהנה בסי' תע"ז כשכתב דכשקשה
עליו א"צ לחזור ולאכול, הביא שם בשעה"צ מהפר"ח דיש
לסמוך אהרמב"ם דלא הזכיר הסיבה גבי אפיקומן ע"ש,
ותמוה מאוד שלא הזכיר עכ"פ בזה לצרף את הראב"ה.
וע"כ דשם קאי להמחבר דלית לי' הראב"ה כלל, ולא
הזכירו שם אפי' לצירוף, וז"ב. [ומצינו במשנ"ב בהרבה
מקומות שכתב אדברי המחבר הלכה בסתם, ולהמעין ברור
ש"לרמ"א אינו כן, ואציין א' מהם, ע"י סי' שי"ח ס"דביאו"ה ד"ה אם
נצטנן בשם הפמ"ג, ופשוט דלרמ"א שם סט"ו אין הדין כן, והמעין
מקופיא יטעה בכך, ופשוט דה"ה בנינ"ד].

סתירה נוספת במשנ"ב בדין עבר ואכל אפיקומן

[ט] סתירה נוספת מצינו במשנ"ב דכ' בסי' תע"ח ס"ק א'
בשם א"ר סי' תע"ז שבדיעבד אם אכל אחר אפיקומן יחזור
ויאכל כזית מצה שמורה לשם אפיקומן ע"ש, והרי כאן
בודאי יצא יד"ח באפיקומן שאכל וכמפורש בשו"ע סי'
תע"ז ס"ב ומשנ"ב שם ס"ק י"ב בדדיעבד אינו מעכב
כשאכל אחר אפיקומן, וא"כ יקשה טובא איך יחזור ויאכל
הא אסור לאכול ב"פ אפיקומן, ונהי דליכא משום אין
מפטירין אחר אפיקומן כיון דאוכל לשם אפיקומן, מ"מ הא
הו"ל אוכל ב"פ אפיקומן, ומ"ש כשאכל בלי הסיבה דאסור
לחזור ולאכול כיון דמדינא קי"ל כראב"י דאין הסיבה
בזה"ז, והרי גם כאן הא קי"ל בסי' תע"ז ס"ב ומשנ"ב ס"ק
י"ב דאם אכל אחר אפיקומן אינו מעכב בדיעבד, וא"כ כבר
יצא יצא יד"ח וכשחוזר ואוכל הוא אוכל ב"פ אפיקומן
דאסור משום שהיו כאוכל בב' מקומות.

ונראה ליישב בס"ד דחלוקים זמ"ז דלענין הסיבה הרי לפי
הראב"י דאין הסיבה בזה"ז, הרי גם לכתחילה אין דין
להסב, ונמצא שכבר יצא יד"ח אכילת אקומן לגמרי,
וכשחוזר ואוכלו בהיסיבה הוי אכילת ב"פ אפיקומן, אבל
לענין דבע"י שישאר טעם אפיקומן בפיו הרי נהי בדדיעבד
יצא, מ"מ הרי דינא דגמ' הוא דמצוה שישאר הטעם בפיו,
וכשאכל אחר האפיקומן ביטל לגמרי פרט זה בהאפיקומן
שלא נשאר טעם מצה בפיו, ונהי דעיקר המצוה יצא אבל
פרט זה שהיא ענף במצות אפיקומן שישאר הטעם בפיו זה
לא קיים, וכשחוזר ואוכל הרי לגבי פרט זה באפיקומן הוי
כמקיימו השתא פעם ראשונה, וכל שאכילה שני' מוסיפה
בקיום המצוה לא נחשב כאוכל ב"פ אפיקומן, אלא כאילו

קיים המצוה בב' שלבים, ורק לענין כשאכלו בלי הסיבה דלראב"י אין באכילה שני' שום תוספת מצוה בשום פרט הוא דקאמר משנ"ב שלא יחזור ויאכל, דכללא הוא דמשורש הדין קי"ל כראב"י ורק כשיכול לחזור כול או לשתות בהסיבה בלי שום חשש איסור (גם לראב"י) אז אמרי' לי' שיחזור ויאכל וישתה לחוש לחולקים אראב"י, כן נראה ברור בס"ד ביישוב דברי המשנ"ב, ולמדתי כל זאת מת"ד הא"ר סי' תע"ז ס"ק ג' (שהוא מקור המשנ"ב תע"ח ס"ק א') עש"ה.

[י] והנה למדנו מכל הנ"ל דגם אחר שיצא יד"ח אפיקומן מ"מ שייך שיחזור ויאכל לשם אפיקומן דהרי חזי' שיש איסור' לאכול ב"פ אפיקומן או כשישן אסור לחזור ולאכול אפיקומן, ואם הי' מצות אפיקומן מוגבל שאחר כזית שאכל ויצא יד"ח הרי שוב כל אכילה שיאכל הוי בהכרח אכילת רשות א"כ מה שייך איסור אכילת ב"פ אפיקומן הרי אכילה שני' בהכרח לא הוי אפיקומן, וליכא אלא משום אין מפטירין (להפוסקים דאכילת רשות מבטל לטעם מצת מצוה). וכן חזי' במשנ"ב תע"ח א' הנ"ל דכשאכל אחר אפיקומן יש לו תקנה שיחזור ויאכל אע"ג שכבר יצא יד"ח וכנ"ל אות ו', ומבוא' מכ"ז שגם אחר שיצא יד"ח יכול אדם להחליט שגם אכילה זו תהא אפיקומן.

ועי' ג"כ בפר"ח סי' תע"ח ס"ק ב' שהביא לדברי המגיד משנה פ"ח ה"ד (הובא לעיל) דמבואר שם דמי שאכל אפיקומן רשאי לכתחילה לאכול אחר' שאר דברים ולחזור ולאכול אפיקומן ע"ש ונראה שם מהפר"ח שסברתו הוא מצד דכיון דעדיין לא סילק עצמו מלאכול הו"ל הכל אכילה אחת וכאילו הכל אכילת אפיקומן אריכתא עם הפסק של אכילת שאר דברים במצע, ולית לן בה עש"ה, וגם מזה חזי' דגם אחר שגמר לאכול אפיקומן יכול להחליט שאוכל עוד לשם אפיקומן.

[יא] והנה לפו"ר היה נראה להוכיח ממגיד משנה הנ"ל דס"ל כהגר"ז דאכילת מצה דרשות לא מבטל לטעם אכילת מצת מצוה, דהרי חזי' מדבריו שגם אחר שישן שרי לחזור לאכול אפיקומן, ורק אסור לאכול שאר דברים על סמך שיחזור ויאכל אפיקומן וכדדייק פר"ח סי' תע"ח מדבריו (כדלעיל).

מיהו פשוט דאין משם שום רא' דהמ"מ הא קאי באוכל פעם שני' לשם אפיקומן וס"ל בדעת הרמב"ם דליכא כלל איסור' אכילת אפיקומן בב' מקומות, וממילא ליכא איסור לאוכלו ב"פ, ולא נאמר אלא דאין מפטירין אחר מצה אפיקומן שישאר טעם מצוה בפיו, ולכן גם אחר שישן מצי לחזור לאכול מצה לשם אפיקומן, ורק אסור לאכול דברים אחרים על סמך אכילת אפיקומן שוב, וכנ"ל עפ"י הפר"ח דרק קודם שישן הוי אכל חד אכילה דאפיקומן, אבל כשישן נהי דחל שם אפיקומן אאכילה שני' מ"מ הוי אכילה נפרדת וקאי באיסור שלא לאכול אחר אכילת אפיקומן קמייתא.

ויש לציין דרבינו מנוח שם ה"ג אכן נקט בדעת הרמב"ם דאסור לאכול אפיקומן בב' מקומות ושזהו טעם הא דישנו אסור לחזור ולאכול, וכן הבאנו דהפר"ח כתב דסתמת הרמב"ם נראה דישן אסור לחזור לאכול אפיקומן, ולא כמגיד משנה דרק אסור לאכול דברים אחרים על סמך שיחזור לאכול אפיקומן, ע"ש ברבינו מנוח.

הרב שמואל דרזי

בשיעור כוס של קידוש

בגליון הקודם הובאו דברי התשובות והנהגות [ח"ב סי' רמ"ב] דכתב דיש עצה לשמוע קידוש ממי שמקדש על כוס בשיעור הגדול והשומע לעצמו ישתה מהכוס עם השיעור הקטן שמחזיק בידו ויצא יד"ח ד' כוסות דקידוש לא תלוי בד' כוסות, אולם העיר שם על מנהג שנהגו רבים וכן נהגו בבית הגריז"ס זצ"ל ששומעים הקידוש מפי המקדש ולכאו' ראשון צריך להיות כוס של קידוש וכששומע מאחר אין הכוס שבידו כוס של קידוש, ולכן יש מחמירים לקדש בעצמן וא"כ צריך לכתחילה לקדש על כוס בשיעור גדול עכת"ד, וכ"כ בהל' חג בחג [פ"ט הע' 11] דכשיוצא הקידוש מבעה"ב יכול ליקח כוס בשיעור קטן.

מיהו יש לדון ולהעיר דהא גופא קשיא מה הטעם דנהגו בתפוצות ישראל שבעה"ב מקדש ומוציא את כל השומעים הרי חכמים תקנו דבכל כוס מד' כוסות ליעביד ביה מצוה, וכדאיתא בגמ' קי"ז: דארבע כסי תקינו רבנן דרך חירות כל חד וחד נעביד ביה מצוה, ופי' הרשב"ם דאין הכוס בא לברכהמ"ז ומ"מ כיון שיש כאן כוס טוב שיתעביד ביה מצוה עם כאו"א, וא"כ היה מהראוי שכאו"א יקדש לעצמו, וכן הקשה הקה"י בפסחים [סי' ס"ד].

ותירץ הקה"י בזה"ל השיב לי חכ"א שליט"א שבאמת מדברי הרא"ש ז"ל [פ' ע"פ סי' ט"ז] מתבאר דהיכא שיש כוסות לפני השומעים את הקידוש אז נחשב הכוס המונח לפנייהם בגדל כוס של קידוש וצריך שלא יהיה פגום וכי' עש"ה, ולפי"ז אתי שפיר דשפיר אתעביד מצוה בהכוסות של כאו"א גם כשאחד מקדש לפני כולן עכ"ל, ומעתה לפי"ז נמצא דגם באופן ששומעין הקידוש מפי המקדש מ"מ הרוצה להחמיר ולצאת בכוס של קידוש בשיעור הגדול צריך שיהא בכוסו שיעור גדול ולא סגי במה שיש שיעור גדול בכוסו של המקדש כיון דאין השומע יוצא בכוס שביד המקדש.

מיהו שמעתי [מידידי הגר"א זנגר בשם הגרא"ש וולפא שליט"א] דאכתי יש לדון דיתכן דיוכל לצאת הקידוש דאורייתא בכוסו של המקדש ולענין קידוש דרבנן יוצא בכוס שבידו, ובביאור הדברים דהנה יש ספק בשיעור רביעיית אם הוא בשיעור הגדול או הקטן וא"כ לגבי קידוש

דאורייתא חוששין דלא יצא בכוס שבידו וא"כ יצא יד"ח בכוס שביד המקדש, אבל לגבי ד' כוסות דרבנן מחזיקין שיוצא בכוס שבידו גם את מצות הקידוש שתקנו שיקדש כל אחד על כוס שבידו ויוצא בזה ע"י שמיעה מן המקדש, ומיהו יתכן דכיון דלגבי קידוש דאורייתא יוצא בכוסו של המקדש תו לא חשיב כמקדש גם על כוסו, ויל"ע בדברים.

ומיהו נראה דבאופן שכל אחד מבני הבית מקדש ואומר הקידוש בפיו, בודאי אינו יוצא יד"ח קידוש בכוסו של המקדש וא"כ ראוי להחמיר שיהא בכוסו שיעור גדול וכ"כ בתשוה"נ שם.

בדין 'לכס' במצות ואם צריך להקנות לאורחים

בגמ' סוכה ל"ה. איתא מצה של מעשר שני לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא בה יד"ח בפסח לדברי חכמים אדם יוצא בה יד"ח בפסח, ומקשינן בשלמא וכו' אלא מצה מי כתיב מצתכם, ומשני אתיא לחם לחם כתיב הכא לחם עוני וכתוב התם והיה באכלכם מלחם הארץ מה להלן משלכם ולא משל מעשר אף כאן משלכם ולא משל מעשר ע"כ הסוגיא, ויעוי' בחי' השפת אמת דכתב דלפי"ז צריכין ליזהר במצה של מצוה שיהיה המצה שלו שיהיה לו בו דין ממון דוקא [וכמבואר בסוגיא בע"א שם דלא סגי בהיתר אכילה], ולאורח על שולחן בעה"ב צריך ליתן לו הבעה"ב המצה במתנה ולא סגי מה שהרשהו לאכול דצריך להיות שלו ממש, והעולם אין נזהרין בזה ע"ש.

והנה מצינו בשו"ע באבה"ע סי' כ"ח ס"ט דכתב השואל חפץ מחבירו והודיעו שרוצה לקדש בו אשה מקודשת והטעם מבואר ברא"ש דאדעתא דהכי יהיב ליה באותו ענין שיועיל לקדושין, ולפי"ז כתב חתנו של השפ"א במוסגר ד"ל דהעולם סומכין ע"ז לענין מצה דמסתמא נותן לאורח באופן המועיל וזוכה במצה ויש לו קנין ממון במצה ולא רק היתר אכילה.

אולם ראיתי בשו"ת תשוה"נ [ח"ב סי' ר"מ] דביאר דיש כאן קפיידא מצד אחר ד"ל דלא סגי בקנין ממון לענין אכילה אלא צריך שיהיה לו קנין גמור גם לענין שיוכל האורח להקנות המצה לאחרים או להקדישה דכל מתנה שא"י להקדישה או למוכרה לאו שמה מתנה כדאיתא בנדרים מ"ח. כלומר דאין כאן קנין ממון גמור וכ"כ בשפ"א במוסגר שם, וא"כ לא דמי לשואל טבעת קדושין דהתם אדם יודע שנטלה לצורך להקנותה לאשה להתקדש בה משא"כ הכא דבסתמא אין דעת בעה"ב שיהא לאורח זכות להקנות המצה לאחרים, עוד הביא שם דגם לענין אתרוג היה מרן הגריז"ס זצ"ל מקפיד שיהא קנין גמור שיוכל להקנותו לאחרים.

אלא דבעיקר הנידון לענין מצה יל"ע מדברי הרמב"ם הל'

ח"מ פ"ו ה"ז דכתב דאין יוצאין במצה גזולה משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ולא כתב מפני שאינה שלו ויעוי' במגיד משנה ובהג' הרמ"ך, וכ"כ השאג"א סי' צ"ד דלשיטת הרמב"ם נראה דליכא דין 'מצתכם' כמש"כ הרא"ש, ולא ממעטינן מצה גזולה אלא מדין מצוה הבב"ע].

[מיהו יש מקום לדון ולפרש דבגזול מצה כיון דקנה בקניני גזילה וכשלועס המצה בפיו יש כאן שינוי וקנייה הגזולן לגמרי אלא דצריך ליתן דמים, ולפיכך הוצרך הרמב"ם לומר דהטעם דאינו יוצא משום דהו"ל מצוה הבאה בעבירה, ומצינו להדיא בדברי הריטב"א סוכה ל"ה. דכתב לדינא דיוצאין במצה גזולה כיון דלעסיה קנייה והו"ל בגליון הגרעק"א על השו"ע סי' תנ"ד ס"ד ע"ש, ולפי"ז יש לפרש דברי הרמב"ם דהוצרך לטעם אחר ומקור דברי הרמב"ם בירושלמי בחלה כמבואר במגיד משנה ורבינו מנוח שם].

ולענין מעשה יעו"ע בתשוה"נ דהביא דהאמרי בינה הל' פסח סי' כ"ג וכן השבט מוסר בדרשת שבת הגדול הזהירו על דבר זה להקנות המצות לאורחים, ולכאו' ה"ה לבני הבית.

מיהו יעוי' בספר חוט שני פ"ג דהאריך בנידו"ז והביא פלוגתת הראשונים אם סתם אורח האוכל על שולחן בעה"ב אוכל משל בעה"ב או זוכה ואוכל משלו, והביא מהחזו"א [סי' קכ"ד לדף ל"ח ד"ה ולהאמור] דכתב ד"ל דהאוכל משל בעה"ב יצא כיון שהן שלו לכלותן ועדיף ממע"ש דהוי ממון גבוה אבל הכא דהוי ממון הדיוט ויש לו זכות אכילה יעו"ש, ונראה מדברי החזו"א דאע"ג דחשיב כאוכל משל בעה"ב מ"מ כיון דיש לו זכות לכלות הממון ומאידך רשאי ליטול ממנו מעשר עני לעצמו דאכתי אינו שלו אלא של בעה"ב.

וכתב בחוט שני דלענין מעשה עובדא ידענא ממרן החזו"א שלא הקנה את המצות להמסובין לפניו בליל הסדר, אולם מאידך כתב דמרן החזו"א היה מוציא את המעשר ראשון מן המצות דליל הסדר דאע"ג דהמוציא ע"ה מ"מ בעינן לכס ואין המעש"ר לכס, ובביאור החילוק כתב שם דכשיש בעה"ב שנותן לו המצות יש לו זכות לקנות המצות בידו או בפיו, אבל לענין מעש"ר שאין מי שמקנה לאוכל את המעש"ר אפשר דלא מהני שיהיה לכס לגמרי והוי כעין מע"ש ולכן חשש מרן החזו"א להפריש ולהוציא המעש"ר מן המצה דליל הסדר ע"ש.

ובקובץ גליונות מים חיים להגר"א דינר שליט"א הביא דמרן הקה"י ז"ל היה דן עם מרן החזו"א ז"ל בכל שנה בענין זה אבל למעשה החזו"א לא הקנה המצות להדיא.

מיהו לפי האמור לעיל יש מקום לדחות דודאי מי שיודע הדין שצריך שיהיו המצות של האורח לגמרי גם לענין להקנותו לאחרים, אמרינן דבסתמא יהיב ליה על דעת כן שיהיו שלו לגמרי, אבל מי שאינו יודע דין זה צריך

להודיעו הדין דיתכן דלא מקרי מצתכם כשאין יכול להקנותו לאחרים, אולם מדברי החזו"א הנ"ל משמע דסגי שיש לו זכות לכלותן אע"ג דאין בידו להקנות לאחרים וצ"ע.

הרב אברהם זנגר

החליט להשתקע בחוה"מ בחו"ל האם מתחייב שוב בהלל שלם

מעשה בבחור מהעיר לייקווד בארה"ב שלמד בישיבת מיר בא"י כמה שנים ונהג כבן א"י לענין יו"ט שני של גלויות ע"פ הוראת רבותיו, והנה באחת השנים כשחזר לפסח לבית הוריו בחו"ל הוצע לו שידוך נכבד בעיר מגוריו ובחווה"מ פסח זכה לבא בקשרי השידוכין, והוסכם בין הצדדים כי בני הזוג יגורו בלייקווד ויכנס מיד ללמוד בישיבת לייקווד המפוארת. והנה בזאת חל עליו לאלתר דין בן חו"ל ונתחייב לשמור יו"ט שני של גלויות בשביעי של פסח.

והנה בספר ברכת הפסח להגרא"ב פינקל זצ"ל הביא כהאי עובדא וצייד לחדש שיחול עליו לאלתר חיוב לומר הלל שלם בברכה, והוא ע"פ החידוש המיוחס להגרא"ב מבריסק דמי ששכח לומר הלל שלם ביו"ט ראשון דפסח יש לו השלמה כל ז', והוא ע"פ המבואר בגמ' ערכין י: טעם החילוק בין פסח לסוכות לענין אמירת הלל שלם בחוה"מ, דימי הפסח אין חלוקין בקרבנותיהן, כלומר דז' ימי הפסח חשיבי כחג אחד וסגי לומר הלל פעם אחת, ולפ"ז אמר הגרא"ב דהחיוב לומר הלל שלם מוטל על כל ימי החג ואם לא אמר ביו"ט ראשון יש לו תשלומין בחוה"מ.

ולפ"ז מסתבר דה"ה בן חו"ל ששכח ולא אמר הלל שלם ביו"ט שני יש לו תשלומין בחוה"מ, ואע"פ שאמר הלל שלם ביו"ט ראשון הרי א"ז פוטרו מחובת הלל שלם מדין ספיקא דיומא דיו"ט שני, דיו"ט ראשון הלא נידון כחול כלפי יו"ט שני, ושבעת ימי החג של ספיקא דיומא מתחילים ביו"ט שני ונשלמים בשמיני של פסח, וא"כ עליו לומר פ"א הלל שלם באחד מז' הימים הללו ולא מהני כלל מה שאמר ביו"ט ראשון, וה"נ בעובדא דידן כיון שלא אמר הלל שלם ביו"ט שני לפי שהיה עליו אז דין בן חו"ל יתחייב לומר בחוה"מ מיד כשחל עליו דין בן חו"ל, עכת"ד. ועד"ז עורר הגרשז"א זצ"ל (בספר הליכות שלמה ר"ח דבר הלכה מ"ג) דקטן שהגדיל בחוה"מ פסח יתחייב לומר הלל שלם בברכה, וכתב ליישב מנהג העולם שאין נוהגים כן דלענין הלל דרבנן סומכים על מה שאמר בקטנותו. [ומ"מ עולה לפ"ז דגר שנתגייר בחוה"מ יתחייב לומר לאלתר הלל שלם, וה"נ מי שחל עליו דין בן חו"ל בחוה"מ הוי כמו גר שנתגייר].

ויש לדון לפטרו מהלל שלם, דאפשר דהא דבן חו"ל אינו יוצא יד"ח בהלל שלם שאמר ביו"ט ראשון הוא משום דבשעת אמירת ההלל דינו לנהוג כספק שמא יו"ט ראשון הוא חול ואינו יוצא יד"ח בהלל זה, אך בניד"ד שהיה בן א"י ביו"ט ראשון ויצא יד"ח בהלל בתורת ודאי, שוב אינו מתחייב מדין ספק כשנעשה בן חו"ל, ד"ל דאין אנו דנים אותו כמסופק על למפרע אלא רק כמסופק על היום שעומד בו.

אלא דלכאור' נראה דלפ"ז אף אם ישתקע בחו"ל ביו"ט שני לא יאמר הלל שלם בו ביום לפי שכבר יצא יד"ח הלל שלם בתורת ודאי בהלל שאמר ביו"ט ראשון. [וביותר ראיתי בספר יום טוב שני כהלכתו פ"ד הערה י"ב בשם הגרשז"א זצ"ל שדן דמי שהשתקע בחו"ל ביו"ט שני י"ל דפטור מיו"ט שני כי כבר קיים מצות יו"ט ביו"ט ראשון, וחובת יו"ט חלה רק פ"א בשנה ותו לא].

ויותר נראה דלעולם בשעת אמירת ההלל ביו"ט ראשון הוא אומרו בתורת ודאי ואין שום דין לנהוג באמירה זו כדין ספק (דהא באמת לא מצאנו בחו"ל שום דין לענין יו"ט ראשון לנהוג בו כספק), ורק ביו"ט שני הדין הוא לנהוג כמסופקים למפרע על ההלל של אתמול שמא היה חול ולא יצאו בו יד"ח, וא"כ ה"ה כשנשתקע בחו"ל בחוה"מ, וצ"ע.

[ויש להוסיף בזה, דהנה בזמן שקידשו ע"פ הראיה לא היה היכ"ת שאחד ישתנה דינו באותו חודש מדין בן א"י לדין בן חו"ל, דאם היה בן א"י בתחילת החודש הרי יודע הוא אימתי קידשו את החודש ושוב אין לו ספק בסוף החודש, ולפ"ז היה מקום לומר דגם בזה"ז מי שהיה בן א"י בתחילת החודש שוב לא חל עליו דין בן חו"ל באותו החודש אלא רק בחודש הבא, דדיו לבא מן הדין להיות כנידון. אך לא שמענו כן, ובע"כ צ"ל דלא פלוג וקבעו דבן חו"ל דינו כמסופק בדבר מאז ומעולם, ואין לך אלא מקומו ושעתו, דהלא באמת בזמן שקידשו ע"פ הראיה לא היה הדין תלוי בבן חו"ל אלא גם בן א"י הנמצא בחו"ל נהג מספק ב' הימים כיון שלא ידע אימתי קידשו את החודש, וכן כל אחד ואחד שלא נודע לו מתי קידשו החודש, ופעמים גם בני חו"ל נודע להם קודם פסח כגון במקומות בחו"ל הסמוכים לא"י, ובע"כ דבזה"ז קבעו חז"ל כלל קבוע דכל הדר בחו"ל בקביעות דינו כאינו יודע מתי קידשו החודש, ועל כן לא אכפת לן שהיה אתמול בן א"י, וה"נ י"ל דדינו כאינו יודע מתי קידשו את החודש בין לגבי מכאן ולהבא ובין לגבי למפרע כאמור].

ומצאתי ענין דומה באור שמח פ"ו מסוכה ה"ג שכתב דלדעת המ"ד בסוכה מה: דמברכים לישב בסוכה רק פ"א בחג הסוכות משום דלא מפסקי לילות מימים, מ"מ בחו"ל בירכו שוב ביו"ט שני, והוסיף לחדש דבן א"י שנשתקע בחו"ל בחוה"מ סוכות יברך שוב לישב בסוכה, כי מעתה עליו לנהוג כמסופק למפרע שמא ביו"ט ראשון היה חול ולא יצא בברכה שבידך אז ע"ש.

האם מתחייב שוב בשהחיינו מדין יו"ט שני

והנה בכל האמור יש ג"כ נפ"מ לענין ברכת שהחיינו, האם הבחור הנ"ל שהיה בן א"י ונשתקע בחו"ל בחוה"מ חייב לברך שוב שהחיינו מדין יו"ט שני (להשיטות דיש תשלומין לשהחיינו דיו"ט שני בחוה"מ כמו שיבואר להלן).

[ובענין זה יעוי' באו"ש שם שכתב חידוש נוסף, דלהך מ"ד דאין מברכים לישב בסוכה אלא פ"א, מ"מ אם לא ישב בסוכה ביו"ט ראשון ובירך לישב בסוכה בחוה"מ ואח"כ נשתקע בחו"ל עליו לברך שוב בשמיני עצרת (למ"ד דמברכים על הסוכה בשמיני עצרת בחו"ל), לפי שבשעה שבירך לא פטרה ברכתו את היום השמיני כי מצות סוכה לא היתה נמשכת אצלו אלא עד סוף יום השביעי, עכת"ד. והגר"נ נבנצל שליט"א דן לחדש חידוש גדול עפ"ז לגבי ברכת שהחיינו, דבן א"י שבירך שהחיינו על היו"ט בחוה"מ ואח"כ נשתקע בחו"ל צריך לברך שהחיינו בשמיני של פסח כי בשעה שבירך לא היה המועד נמשך אצלו עד יום השמיני.

אבל מסתבר דלא דמי, דדברי האו"ש הם רק בברכת לישב בסוכה שהיא ברכת המצוות וצריכה לחול מתחילה ולפטור את כל ימי החג, אבל ברכת שהחיינו אינה צריכה לחול ולפטור את כל ימי החג אלא דכל ימי החג מחייבים לברך פעם אחת על כלל החג, ויום שמיני של פסח אינו חג בפנ"ע אלא הוא רק כמו שנתארך החג ולכן פשוט שאינו מברך שוב שהחיינו אם בירך בחוה"מ, ורק אם בירך ביו"ט ראשון לחוד באנו לנידון הנ"ל אם יברך שוב בחוה"מ כשנשתקע בחו"ל].

שכח ולא בירך שהחיינו ביו"ט שני אם יש לו תשלומין בחוה"מ

עוד טעם שמעתי לדון לפוטרו מהלל שלם, דהנה נחלקו

האחרונים לגבי מי ששכח ולא בירך שהחיינו ביו"ט שני של גלויות אם יש לו תשלומין כל ז' או לא, ובשעה"צ ריש סי' תע"ג הביא דעת המור וקציעה ונהר שלום דאין לו תשלומין, וטעמם דהא דתקנו דיו"ט שני כראשון לכל דבר הוא רק באותו היום כי היכי דלא לזלזולי בה אבל לא שיהא לו תשלומין אח"כ ע"ש, וכתב השעה"צ דצ"ע למעשה, ולדבריהם מסתבר דה"נ בניד"ד ליכא חובת הלל שלם בחוה"מ מדין יו"ט שני אלא רק ביו"ט עצמו.

אולם לענ"ד אינו נראה, דהא באמת עיקר דין ספיקא דיומא נוהג בחו"ל גם בחוה"מ, כדמצינו לענין הזכרת קרבנות המוספין של ב' ימים בתפלה וקריאת התורה בחוה"מ סוכות כמבואר בס"י תרס"ג, וכן איסור חדש נוהג בחו"ל ב"ז ניסן משום ספיקא דיומא כמבואר בסוס"י תפ"ט, וכן הקשו הראשונים מ"ט אין סופרים ספה"ע בחו"ל ב' ימים מדין ספיקא דיומא, וכן הקשו מ"ט אין נוהגים חנוכה ופורים ב' ימים מספק.

ומש"כ המור וקציעה ונהר שלום דרק ביו"ט תקנו לברך שהחיינו כי היכי דלא לזלזולי בה, כוונתם למבואר בגמ' שבת כג. דלענין ברכות היה ראוי מדינא שלא יברכו לפי שספק ברכות להקל, אלא דתקנו חז"ל לברך כי היכי דלא ליזלזלו ביו"ט, ולכן כתבו המור וקציעה ונהר שלום דזה לא שייך אלא ביו"ט עצמו, אולם לענין חובת הלל מסתבר דהחויב הוא מדינא ולא כי היכי דלא ליזלזלו בה, וא"כ גם בחוה"מ איכא לחיוב זה. אלא דמ"מ י"ל דלא יברך על ההלל אם כבר קרא חצי הלל בברכה ביום זה, אולם יש ליעץ לפ"ז שימתין למחר ויקרא הלל שלם בברכה, דהא בלא"ה מברך על חצי הלל בחוה"מ.

בכור מצרי שעבר את קו התאריך

היה אצלו כלל אותו רגע של חצות, [דכאשר בצד אחד של קו התאריך מתחיל ליל א' אזי בצד השני של קו התאריך מתחיל ליל ב', וכבר כתבו האחרונים דלגבי דיני התורה אין לך אלא מקומו ושעתו, ועל כן יכול אדם להפטר באופן זה מכל השבתות וימים טובים, כגון אם היה בצד אחד של קו התאריך כשהתחיל ליל יוה"כ"פ ועבר לצד השני אשר שם הוא ליל מוצאי יוה"כ"פ הפסיד את כל היוה"כ"פ, וכן לענין שבת וליל הסדר וכל כיו"ב, ועי' מנחת שלמה ח"א סי' כ"ג דאם ילך הלך ושוב ישתנה דינו בכל רגע לפי מקומו באותו רגע, ואכמ"ל].

ונראה דלא היה ניצול אלא היה מת באותו רגע שעבר את קו התאריך, לפי שאין המיתה תלויה ברגע החצות דייקא אלא במה שהתחלף אצלו הזמן מלפני חצות ללאחר חצות, וכל שהגיע אצלו זמן שהוא לאחר חצות פסקה חיותו, וכשם שנודע בשם הגר"ז זצ"ל שנשאל דאין רגע

הנה בפשוטו מכת בכורות היתה ברגע אחד של חצות ותו לא, אולם בספר כמוצא שלל רב פ' בא הביא בשם הגר"ד אריה ליב ליפקין זצ"ל בן דודו של הגר"י מסלנט זצ"ל שעמד על כך דנראה דלא מתו כל הבכורות ברגע אחד, כי חצות הוא בכל מקום ברגע אחד, וכל אחד מת באותו רגע שהגיע חצות במקומו, [ותי' עפ"ז באופ"א תמיהת הגמ' ברכות ד. מ"ט אמר משה 'כחצות' ולא 'בחצות', לפי שלא מתו כולם בדיוק באותו רגע של חצות], וכן מובא בהגדת חכמי ירושלים בשם המהרי"ל דיסקין והגר"ז. והנה איתא בחז"ל דמצרי מת בכל מקום שהיה בעולם אף אם לא היה במצרים בשעת מכת בכורות (הובא ברש"י יב יב), ולהאמור נמצא שיתכן דמכת בכורות נמשכה במשך יממה שלמה, כי חצות בכל העולם משתנה במשך יממה שלמה.

מעתה יש לחקור האם יכול היה בכור מצרי להמלט מן הגזירה ע"י שעבר את קו התאריך באיי יפן באופן שלא

של חצות, דחצות אינו יחידת זמן מסויימת אלא קו התחלפות הזמן, וביאר דעד חצות היה חי ומכאן ואילך פסקה חיותו, וא"כ ל"ל דאין חילוק בין הרגע הסמוך לחצות לבין כמה דקות או שעות לאחר חצות, דכל שהוא אחר חצות פסקה חיותו ומת לאלתר. [ואף שהנולד לאחר חצות לא מת מ"מ מי שהיה בעולם קודם חצות ונגזרה עליו הגזירה מת מיד כשהגיע אצלו זמן שהוא לאחר חצות].

וכדברים הנ"ל בשם הגר"ז כתב ג"כ בהגדה של פסח לבעל משאת המלך וז"ל; 'יש לתמוה דאיך יתכן שהיתה מכת בכורות בחצי הלילה והרי חצות אינו תופס זמן כלל, דהא כשחולקים הלילה לשנים נמצא חציה הראשון קודם חצות וחציה השני אחר חצות, וחצות עצמו אינו אלא כינוי לגמר החצי הראשון ותחילת החצי השני אבל אינו זמן בפני עצמו, שאם היה זמן בפני עצמו הרי גם הוא היה נחלק לשנים. וכיון שחצות אינו תופס זמן כלל איך יתכן שהיתה מכת בכורות בחצי הלילה. אבל הביאור בזה פשוט, דהנה כמו כן יש להקשות לגבי מכת בכורות גופא דלא שייך לומר שאירעה בזמן מסוים שהרי אין המיתה תופסת זמן מסוים, אלא שעד המיתה הריהו חי ומשעת המיתה הריהו מת, וא"כ לא שייך לייחס המיתה לזמן מסוים. אבל ב' הקושיות מתורצות כאחת, דאדרבה כיון שגם חצות וגם מיתה אינם תופסים זמן כלל אלא חצות הוא המעבר שבין החצי הראשון לבין החצי השני ומיתה היא גם כן המעבר שבין חיים למוות, משום הכי שפיר שייך לומר שהיתה מכת בכורות בחצות, והיינו שבשעה שתם החצי הראשון של הלילה והתחיל חציה השני אז הוא שנתחלף גם כן מצב הבכורות מחיים למתים' עכ"ל.

[אמנם בעיקר ד' האחרונים הנ"ל דכל בכור מת כשהגיע זמן חצות במקומו, הנה מצאנו עוד דעות בזה; בתורת משה לחת"ס פ' בא (י"א ד') כתב דמכת בכורות היתה בזמן חצות לפי אופק ארץ ישראל, (וצ"ב דבא"י גופא זמן חצות משתנה ממקום למקום), ובצפנת פענח וקהלת יצחק שם כתבו דהיה בזמן

חצות לפי אופק ירושלים, וביאר בצפנת פענח דזהו כוונת חז"ל בגמ' ברכות ד. דמשה אמר 'כחצות' ולא 'בחצות' דשמא יטעו אצטגוניי פרעה ויאמרו משה בדאי הוא, וקשה וכי אצטגוניי פרעה אינם יודעים לכיון השעה, אלא הביאור דבודאי אצטגוניי מצרים ידעו לכיון בדיוק נמרץ זמן חצות לפי אופק מצרים אבל לא ידעו דתלוי באופק ירושלים ע"ש.

ובאופ"א שמעתי בשם הג"ר צבי יהודה אדלשטיין שליט"א (מראשי ישיבת ארחות תורה) דמכת בכורות היתה בזמן חצות בבית פרעה, לפי שעיקר המכה נאמרה על פרעה כל' הכתוב 'עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים', וכן בפ' שמות כתיב 'הנה אנכי הורג את בנך בכורך' ופירש האבן עזרא שהזכיר דוקא בכור פרעה כי בו תחילת המכה כל' הכתוב 'ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה היושב על כסאו' וגו' 'זה' הכה כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה היושב על כסאו' וגו', וע"ע בפנים יפות שם שביאר הטעם דמכה זו נגזרה על פרעה יותר משאר המצרים.

ויש לבאר עוד בזה ע"פ המובא בשם הגר"ז לבאר ל' בעל ההגדה 'אילו עשה בהם שפטים וכו' ולא הרג את בכוריהם דיינו', אשר צ"ב דלכאו' ב'שפטים' נכללים כל עשרת המכות ומכת בכורות בכללם. וביאר הגר"ז דהנה כתיב בברית בין הבתרים 'וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ופרש"י דן אנכי בעשר מכות, וכן בפרשת וארא כתיב 'ראה נתתיך אלקים לפרעה' ופרש"י שופט ורודה לרדותו במכות ויסורין, והיינו דהמכות היו מדין משפט על העבדות שהעבידו את בני ישראל, וכן איתא בעדיות פ"ד דמשפט המצרים י"ב חודש, והיינו כאמור דהמכות היו מדין משפט וקיום ההבטחה לאברהם, אבל במכת בכורות מבואר בל' הכתוב (ד' כ"ג) 'ואומר אליך שלח את בני ועבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הורג את בנך בכורך', הרי דמכת בכורות היתה עבור מה שלא שלח את בני ישראל ממצרים, וכיון שמשני טעמים היו על כן כתבם בעל ההגדה לחוד, עכת"ד הגר"ז. ולפ"ז מבואר היטב דכל המכות היו על כל המצרים בשווה (כל אחד לפי ערכו כפי מה שנשתעבד בבני ישראל מידה כנגד מידה), אבל מכת בכורות עיקרו היה על פרעה שהוא המחליט אם לשלח את ישראל או לא.

ב' גזירות במכת בכורות

לדקדק מהו ל' 'אני זובח'. וביאר החת"ס שהבן רואה את אביו שוחט בעצמו את קרבן הבכור ולכן שואל מה זאת, וכוונתו במה נשתנה קרבן זה משאר הקרבנות שע"פ רוב הכהנים שוחטים את הקרבן, ומשיב האב דהואיל והקב"ה הרג כל בכור במצרים בעצמו ולא ע"י שליח על כן אני זובח הקרבן בעצמי ולא ע"י שליח, וכן בכור בני אפדה בעצמי ולא ע"י שליח. [וסיים החת"ס דאע"פ שדברי אגדה הם, מכוונים הם להלכה בעז"ה.

אבל יש להעיר דא"ז פשוט דבכורי ישראל ניצלו ממכת

דעת הרמ"א י"ד סי' ש"ה ס"י דלא מהני שליחות לפדיון הבן, וכל האחרונים נחלקו עליו ותמהו מנין לו זאת, ובשו"ת חתם סופר י"ד סי' רצ"ג כתב לבאר דכיון דמצות פדיון הבן היא משום הצלת בכורי ישראל ממכת בכורות, ומכת בכורות היתה ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י שליח כמבואר בהגדה של פסח, על כן גם פדיון הבן צריך לקיים בעצמו ולא ע"י שליח, [והוסיף לבאר עפ"ז ל' הכתוב בסוף פ' בא 'והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו וכו' ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים וכו' על כן אני זובח לה' כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה'. ויש

בכורות שהיתה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו (וכבר העיר כן בשו"ת בנין שלמה ח"ב יו"ד סי' כ"ה על דברי החת"ס), דהנה הקשו הראשונים סתירה, דמחד גיסא מבואר בהגדה דהקב"ה בכבודו ובעצמו הכה בכורי מצרים ולא ע"י שליח, ומאידיך גיסא מבואר בכתוב 'ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף', הרי דהוכו הבכורים ע"י מלאך משחית. ונאמרו תירוצים רבים על סתירה זו.

ונראה להציע ישוב נאה, דהנה מבואר בחז"ל דבכור מצרי מת אף אם היה בכל העולם מחוץ למצרים ואילו בכור משאר אומות מת רק במצרים (הובא ברש"י יב יב). הרי שהיו כאן ב' גזירות, בכור מצרי מת מצד יחוסו שהוא מצרי ולכן מת בכל מקום, ועוד גזירה היתה שהמקום גורם, דכל בכור שהיה במצרים מת ואין נפ"מ מאיזה אומה הוא. ויסוד גזירה זו היה שלא יהא בית בארץ מצרים שלא יהא בו מת כל' הכתוב 'כי אין בית אשר אין שם מת', והביא רש"י מחז"ל דאף אם אין שם בכור גדול הבית מת, וגזירה זו היא מצד המקום, ולכן חלה הגזירה אף על שאר אומות ולא רק על המצרים.

[ובזה יבואר ל' בעל ההגדה 'עשרה מכות הביא הקב"ה על המצרים במצרים', וצ"ב כפל הלשון. וי"ל שבכל המכות היו ב' גזירות, חדא על המצרים ועוד גזירה על המקום של ארץ מצרים לענין שאר אומות שהיו בארץ מצרים באותה שעה.

ובזה יבואר מה שאמרו באבות פ"ה מ"ד 'עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים', ופירושו הראשונים דקאי על עשרת המכות, וצ"ב דבשלמא בדם צפרדע כינים וכדו' בדרך הטבע היו צריכים בני"ג ל' לסבול מזה והיה נס מיוחד שלא סבלו מזה, אבל מכת דבר שמתו הבהמות, מהיכ"ת שימותו בהמותיהם של ישראל (ובפרט לפמ"ש"כ רש"י דרק בהמות שהיו בחוץ מתו, הרי דאף אצל המצרים לא שלט הדבר בכל הבהמות כולם). אכן להאמור ניחא, דהיתה כאן הצלה מיוחדת לעם ישראל מהגזירה של מכת דבר שפגעה בכל האומות הנמצאות על אדמת מצרים].

והנה דנו הראשונים לגבי מכת בכורות אם בכור מאב מת או בכור מאם והביאו ראיות דשניהם מתו, בכור מאב מהכתוב בתהילים פרק ע"ח 'ויך כל בכור בארצם ראשית אונים באהלי חם' וכן בפרק ק"ה 'ויך כל בכור בארצם ראשית לכל אונם' וזהו בכור מאב, ובכור מאם מהמבואר בפ' במדבר דבכור מאם בישראל נתקדש לפדיון הואיל וניצלו ממכת בכורות כל' הכתוב 'כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל' וגו', הרי דבכור מאם של המצרים מת, וכן מבואר במדרשים דהן בכור מאב והן בכור מאם מתו, ועל כן נפסק בשו"ע סי' ת"ע דתענית בכורות בערב פסח הוא בין בבכור מאב ובין בבכור מאם, כי שניהם ניצלו במכת בכורות. והנה דעת המד"ר פ' בא דבכורה נקבה ג"כ מתה, (ומכאן הביאו הפוסקים בסי' ת"ע מקור לדעות דאף

נקבות בכורות מתענות בערב פסח).

אולם הקשה הרמב"ן בפ' בא דא"כ מ"ט בכור מאב בישראל אינו טעון פדיון, וכתב ליישב דבכור מאם היה הנס מפורסם כי כו"ע ידעי שהוא בכור. אך אכתי קשה מ"ט בכורה נקבה אינה טעונה פדיון לפ"ד המד"ר הנ"ל. [ושמא רק בכורה מאב מתה ולא בכורה מאם, דבמד"ר משמע שהמקור דנקבה בכורה מתה הוא מל' הכתוב 'ראשית אונים באהלי חם', דכל מי שהיה ראשית אונים מת בין זכר ובין נקבה, וכ"כ החיד"א המובא להלן, וראשית אונים היינו בכורה מאב, ובבכורה מאב לא היה הנס מפורסם כדביאר הרמב"ן].

ומצאתי תי' נפלא שכתב החיד"א בפירושו חומת אנך בתהילים שם, ונקדים דהנה כתב המלבי"ם בתהילים ע"ח דבכורי שאר אומות לא מתו אלא בכור מאם ודקדק כן מל' הכתוב שם 'ויך כל בכור בארצם ראשית אונים באהלי חם', דרק באהלי חם (דהיינו המצרים) מתו 'ראשית אונים'. [ויתכן להוסיף בביאור הדברים, דחשיבות בכור הוא רק בבכור מאב שהוא ראשית אונים כמו בכור לנחלה שהוא רק בכור מאב, אלא שבכור מאם מת מדין גדול הבית ולא משום חשיבות בכור, שבד"כ גדול הבית הוא הבכור מאם ולא הבכור מאב, כי האם נמצאת בבית והבכור שלה נמצא עמה ולא בכורו של האב מאשה אחרת, ובכורי שאר אומות מתו מצד מה שהמקום גורם כמו שנתבאר, דהיתה גזירה שלא יהא בית בארץ מצרים שלא יהא בו מת כל' הכתוב 'כי אין בית אשר אין שם מת', ולכן בשאר אומות מת רק בכור מאם]. וכע"ז כתב החיד"א דבשאר אומות לא מתה בכורה נקבה, ודקדק גם הוא מל' הכתוב הנ"ל 'ויך כל בכור בארצם ראשית אונים באהלי חם', 'כל בכור' היינו זכרים וראשית אונים כולל נקבות כמו שדרשו במדרש הנ"ל וזהו רק 'באהלי חם' דהיינו המצרים.

ולפ"ז כתב החיד"א דישראל לא ניצלו כי אם מגזירת שאר אומות ועל כן לא נתקדש בישראל אלא בכור זכר ולא נקבה. ועפ"ז מיושבת קושיית הרמב"ן דמה"ט לא נתקדש בכור מאב אלא רק בכור מאם. וכ"כ בהגדה של פסח לבעל משאת המלך זצ"ל עמ' קנ"ו. ויש לבאר עפ"ז דקדוק ל' הכתוב 'ואמרת אליו וכו' ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים וכו' על כן אני זוכה לה' כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה', וצ"ב למה הזכיר הכתוב רק את מיתת הבכורים 'בארץ מצרים' והיינו בכורי שאר האומות אשר היו בארץ מצרים, ולא את מיתת בכורי המצרים בעצמם. ולהאמור ניחא, דהצלת בכורי ישראל היתה ממיתת בכורי שאר אומות בארץ מצרים ולא ממיתת בכורי המצרים בעצמם.

ולפ"ז נראה ליישב היטב קושיית הראשונים בסתירת הכתובים אם מכת בכורות היתה ע"י הקב"ה או ע"י המשחית, דלהאמור י"ל דהגזירה הא' על בכור מצרי בכל

מקום שהוא נתקיימה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, וזהו עיקרה של מכת בכורות, ואילו הגזירה הב' על בכור מכל האומות ששהה במצרים וכן גדול הבית (דגזירה זו היא מדין 'אין בית אשר אין שם מת') נתקיימה ע"י המשחית, ולכן לגבי הצלת ישראל מוזכר המשחית ולא הקב"ה, כי לענין הצלתם היה נפ"מ רק במשחית, לפי שהם ניצלו מגזירת שאר אומות, וכמבואר במדרש (שכל טוב וארא סי' י"ח) דלולי הדם על המשקוף היה המשחית מכה גם בבכורי ישראל לפי שכיון שניתנה רשות למשחית שוב אינו מבחין בין צדיק לרשע, ומשום כך הכה גם בכורי שאר אומות, ובזה היה נס והצלה לעם ישראל ע"י הדם. ובזה מבואר היטב ל' הכתוב 'ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקוד העם וישתחו'. הרי שהגזירה וההצלה השייכים לישראל היתה על הבתים כמו שנתבאר שהוא מדין הגזירה של 'אין בית אשר אין שם מת'.

ולפ"ז נראה ליישב תמיהה גדולה, דהנה מבואר בחז"ל (הובא ברש"י יב יג) דמצרי שהיה בביתו של ישראל מת ואילו ישראל שהיה בביתו של המצרי לא מת, ותמוה דהא מבואר להדיא בכתוב שהדם הוא שהגין עליהם שלא יכנס המשחית לבתיהם וא"כ איך ניצל הישראל בבית המצרי שלא היה שם דם פסח על המשקוף. וכן צ"ע לאידך גיסא מ"ט לא ניצל המצרי בבית הישראל והרי המשחית לא נכנס לבית זה. ועוד צ"ע דאם המשחית נכנס לבית ישראל להרוג את המצרי שוב יחול הכלל דמשניתן לו רשות להשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע (כמו לולי הדם) וא"כ איך ניצל הישראל.

אכן להאמור י"ל דהא דמצרי בבית הישראל מת הוא משום דלא עדיף ממצרי הנמצא מחוץ לארץ מצרים, כי אין המקום גורם אלא האיש, וע"ז לא שייך הכלל דכיון שניתנה רשות למשחית וכו', כשם שלא שייך זאת באופן שהולך מלאך המוות להרוג אדם מסוים שנשלח אליו, אלא רק כלפי הגזירה על שאר אומות שהמקום גורם בארץ מצרים, ע"ז שייך הכלל דכיון שניתנה לו רשות אינו מבחין בין צדיק לרשע, כי גדר הרשות שניתנה לו הוא להכחיד כל בכור הנמצא בארץ מצרים, וע"ז הוצרכו ישראל להצלת הדם. [ועוד י"ל ע"פ האמור לעיל דבכור מצרי מת בכל מקום שהוא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו ולא ע"י מלאך, וה"נ מצרי בבית הישראל מת ע"י הקב"ה ולא ע"י המלאך, ולענין זה אין נפ"מ בדם כלל כמו שנתבאר]. והא דישאל בבית המצרי ניצל אע"פ שלא היה שם דם על המשקוף י"ל בפשיטות לפי שהוא לא היה הבכור בבית זה כי אינו אלא אורח שם, ורק בכור הבית או גדול הבית מת מדין הגזירה על הבתים.

[והנה רש"י על הכתוב 'עד בכור השבי' (יא ה) הביא

מהמדרש 'למה לקו השבויים כדי שלא יאמרו יראתם תבעה עלבונם והביאה פורענות על מצרים'. ובמושב זקנים מבעלי התוס' תמה מה צריך לזה והא בלא"ה גם בכורי שאר אומות מתו כמש"כ רש"י להלן. אכן להאמור י"ל דרק בכורי שאר אומות שגרו שם בקביעות מתו ולא אורחים או שבויים כאמור].

ועפ"ז נראה ליישב עוד קושיא, דהנה ז"ל המד"ר (בא פרשה י"ח); 'הנקבות הבכורות אף הן מתות חוץ מבתיה בת פרעה שנמצא לה פרקליט טוב זה משה שנאמר ותרא אותו כי טוב הוא, לפיכך אמר שלמה טעמה כי טוב סחרה ותקם בעוד לילה, באיזה לילה ויהי בחצי הלילה', ע"כ. וצ"ב דהא בתיה נתגיירה כמבואר בסוטה יב: עה"פ ותד בת פרעה לרחוץ על היאור מלמד שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ופרש"י לטבול לשם גירות, ואח"כ נשאה כלב בן יפונה, ובחידושי מרן רי"ז הלוי עה"ת פ' בא הוכיח מזה דדין גירות היה גם קודם מתן תורה (וע"ע כתבי הגר"ז סוטה יג), וא"כ צ"ע למה הוצרכה לתפלתו של משה כדי להינצל, ובמה גרועה היא משאר בנות ישראל, והרי ודאי גם היא אכלה קרבן פסח ונתנה מן הדם על המשקוף והמזוזות כבת ישראל כשרה ולמה לא תינצל ע"י הדם.

אכן להאמור דב' גזירות היו, האחת על בני האומה המצרית, והשנית על שאר אומות, ונתבאר דבני ישראל היו רק בכלל הגזירה השנית ומזה הוא דניצלו ע"י הדם שעל המשקוף, לפ"ז י"ל דנהי דבתיה נתגיירה והיה לה קרבן פסח ועל כן בדין שתינצל ע"י הדם על המשקוף, מ"מ זהו רק כלפי הגזירה השנית על כל הבכורים במצרים, אבל אכתי ראויה היתה למות מחמת הגזירה על האומה המצרית, ולזה לא מהני מה שנתגיירה מכמה טעמים, חדא לפ"מ שכתבו כמה אחרונים דדין גר דנתגייר כקטן שנולד לא היה קודם מתן תורה (עי' פרשת דרכים דרוש א'), ועוד י"ל לפמ"ש"כ תוס' יבמות סב. דלא לכל מילי אמרינן דהוי כקטן שנולד, וכמה אחרונים חידשו עפ"ז דאב עכו"ם יש לו קנין בבית הגיורת לקדשה ולמוכרה לשפחות (שבות יעקב ח"א סי' קע"ז ועוד), וה"נ י"ל לענין מכת בכורות, ועוד י"ל דמצרית שאני דהא ישראל אסור בגיורת מצרית ראשונה, הרי דנשאר קצת שם מצרית עליה, [והא דכלב בן יפונה נשאה עי' מאירי יבמות עו: דלא נאסרה מצרית ראשונה אלא בנתגיירה לאחר מתן תורה], וא"כ שפיר י"ל דאכתי היא בכלל האומה המצרית לענין הגזירה על בכורי מצרים אע"פ שנתגיירה, ולכך הוצרכה לתפלתו של משה כדי להינצל.

וע"פ כל האמור עולה דלא כד' החת"ס, דבכורי ישראל ניצלו ממכת בכורות שנעשתה ע"י המשחית ולא ממכת בכורות שנעשתה ע"י הקב"ה, וא"כ בדין שיועיל שליחות לפדיון הבן.

ליל שימורים הוא לה'

בספר "שפתי צדיק" (לפסח אות יח') כתב: שחג המצות הוא ראש וכולל את כל המועדות כולם, **ובזה פירש** מה שכל סדר מששה סדרי משנה נקרא בלשון רבים, "זרעים" ולא זרע, "נשים" ולא אישה, "נזיקין" ולא נזק, "קדשים" ולא קדש, "טהרות ולא טהרה, זולת סדר "מועד" שהוא בלשון יחיד, והיינו טעמא כי "מועד" הכוונה לפסח שכולל את כל שאר המועדים. עכ"ל.

וליל הסדר הוא הכתר והראש של כל חג הפסח, ולגדולתו אין חקר, ולכן כל פרט ומעשה שנוהגים ישראל קדושים לעשות ולומר בלילה הזה, הן מצד הדין והן מצד המנהג, יסודתם בהררי קודש, ופועלים ומעוררים דברים נשגבים בגבהי מרומים, ואין לנו השגה כלל כמה יש בידינו לפעול בשעות אלו ומה אנו זוכים לעורר בשמי השמים על ידי קיום מצוות הלילה ככל חוקתו ומשפטו.

בינו נא והתבוננו להיכן אנו נכנסים, למקום ולזמן המקודש ביותר, למקום אש להבת שלהבת, "ליל שימורים הוא לה'", "צא ולמד מדברי מהר"ל בהגש"פ (ענין לבישת הקיטל) "נוהגים ללבוש בגד לבן בליל פסח לעבודת הסדר וכו', וכדמיון זה היה משמש הכה"ג ביום הכיפורים לפני ולפנים בבגדי לבן, בשביל שהיה קונה מדרגה עליונה", כי מעלת וקדושת כל יהודי ויהודי הן דוגמת הכהן גדול בעת שנכנס לקדשי קדשים ביום הכיפורים, ומאריך בעניינים וסודות עמוקים וסתרי תורה, ומסיים "וליל שימורים הוא כיום הכיפורים בזה הענין, וטעם שניהם נסתר".

יותר מכך כתב בספרו "גבורות ה'" (פרק ס') דבר שאלמלא נמצא כתוב אי אפשר לאומרו, וז"ל ובתחילה צריך להבין מדוע אמרה תורה לחגוג בחג הפסח "על שם שפסח על בתי בני ישראל" והציל אותם מן המיתה [וכפי שאמר רבן גמליאל "כל שלא אמר ג' דברים וכו' פסח על שום שפסח"] ואילו על שאר הנסים ועשר מכות במצרים לא עשו שום זכר או מצוה, והלא גם מכת דם הייתה חוץ לדרך הטבע, שישראל וגוי שתו מכוס אחת-זה שתה מים וזה שתה דם, ומה נשתנה הנס במכת בכורות יותר משאר הנסים, ומבאר ביאור נורא מה שאין הפה יכול לדבר, דבכל המכות ליכא חידוש כלל שלא שלטו גם בישראל, כי המכות באו ע"י מלאך, וכיון שבני ישראל גבוהים יותר במדרגה מן המלאכים על כן פשיטא שלא היה להם שליטה עליהם, אבל במכת בכורות דכתיב (שמות יב', יב') "ועברתי בארץ מצרים" שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו עבר בארץ מצרים והרג את הבכורים, "אני ולא מלאך אני ולא שרף, אני ולא שליח, אני הוא ולא אחר", לכן כאשר עבר הקב"ה במצרים להרוג את הבכורים היו ישראל ועכו"ם עומדים לפניו, אך הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הטפיל את כלל ישראל אליו והיו קשורים יחד עמו יתב"ש כביכול כחטיבה אחת שאינם מתפרקים ועל ידי זה זכו להינצל, ובחינה זו מתעוררת בכל שנה ושנה בליל הסדר, שהקב"ה מנשא ומגביה את ישראל למקום מאד נעלה, וחובת האדם לדעת את הקדושה הנפלאה שהוא משיג בזה הלילה. עכ"ל.

אשר על כן למותר לציין, שזמן זה מוכשר ומסוגל מאד לתפילה, שהרי הקב"ה וכל הפמליא של מעלה עומדים סביבו ומביטים בעבודתו, ואהבת האב על הבן מתעוררת באותה שעה, וכל שערי רחמים פתוחים לפניו, ולכן אם יבקש ויתפלל בוודאי ישמע ה' שוועתו, וימלא כל משאלות ליבו לטובה ולברכה. וכך מצינו במהרי"ל (הל' ההגדה) שלכן נוהגים לאכול ביצה בליל הסדר, כי בלשון ארמי קורים לכיצה "ביעא" שהוא

גם מלשון תפילה [כדתרגם אונקלוס (בראשית מה', כב') "בחרבי ובקשתי- בצלותי ובבעותי"], "דבעא רחמנא עלן ופרקינן", ויש בזה כדי להזכיר לאדם לנצל שעת הכושר זו ולהתחנן לפני מלך מלכי המלכים שיפדה אותו מכל צרותיו.

והנה המקור למצוות שמחת יום טוב הוא מן הפסוק (דברים טז', יד') "ושמחת בחגך" הכתוב בחג הסוכות, וכן בשבועות כתיב (שם פס' יא') "ושמחת לפני ה' אלוֹקֶיךָ", אך בפסח לא נאמר שמחה רק ילפינן לה (עי' תוס' חגיגה ה. ד"ה "ושמחת") מהא דאיתקש לשאר המועדות, והקשה ה'חתם סופר' (דרשות דף רעג' ע"ב) דצריך לתת טעם מדוע בחג הפסח לא נצטוו להדיא על השמחה כמו בשאר הרגלים, ועי"ש מה שמפרש לפי דרכו, אך יתכן לומר, כי בחג הגדול והקדוש הזה זוכה אדם לאורות ומדרגות נעלים כ"כ עד שאין צריך לצוות על שמחה, כי כל בר דעת יצא מעצמו בריקוד ובמחול על גודל החסדים והטובות שעשה ה' אלוֹקֶינו עמנו בימים אלו, ולכן לא נתפרשה מצוות שמחה ביו"ט פסח.

ועוד כ' השל"ה (הובא במשנ"ב סי' תעג' ס"ק ע"א) שאין יושבים בהסיבה בעת אמירת ההגדה, ואמרו הטעם, מפני שהקב"ה עומד ע"ג האדם והוא כתלמיד אצל רבו שאינו צריך הסיבה. עכ"ל. עוד מצינו לעניין ברכה, דבהלכות הנהגות בסעודה קיימא לן (שו"ע או"ח סי' קעט' סעי' א') "גמר סעודתו ונטל ידיו מים אחרונים, אינו יכול לאכול ולא לשותות עד שיברך ברכת המזון, ואם אמר 'הב לן ונברך' הוי היסח הדעת, ואסור לו לשותות אא"כ יברך עליו תחילה", ואילו בליל הסדר נפסק בשו"ע (סי' תעז' סעי' ב') "אם שכח ולא אכל אפיקומן, ולא נזכר עד שנטל ידיו או שאמר 'הב לן ונברך', אוכל אפיקומן בלא ברכת המוציא", ומקור הדברים בתו"ס במס' ברכות (דף מב' ע"א ד"ה אתכא) "מי ששכח לאכול אפיקומן ואמר 'הב לן ונברך' אינו היסח הדעת, דאנן אתכא דרחמנא סמכינן", והרי הוא כתלוי בדעת בעה"ב שאינו יכול להחליט בעצמו בענייני הסעודה, והדברים מפליאים למתבונן, שכל איש ואיש חשוב כאילו הוא סמוך על שולחנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ואיך לא יאחזו בו אימת ופחד כאשר יזכור שהוא מארח את השכינה בביתו כביכול.

על הגאון ר' שמעון שקאפ זצ"ל מסופר, שבלייל הסדר היה עושה "תענית דיבור" לבלתי יכשל בדיבורים בטלים, וטעמו ונימוקו עמו, דהא כתיב (שמות יב', יב') "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה" [דהיינו הלילה שעומדים בו עכשיו], ודרשו חז"ל "ועברתי - אני ולא מלאך אני ולא שרף", נמצא שהקב"ה בכבודו ובעצמו שוכן בתוכנו, ואיך יעז בשר ודם לדבר בפני המלך דברים של מה בכך.

וכן מפורש באוה"ח הק' שמדקדק בלשון הפס' (במדבר כג', כב') "אל מוציאם ממצרים", דטפי הוה ליה למימר "הוציאם" בלשון עבר, והגם שבגמ' (ברכות לח' ע"א) למדו מכאן "במוציא כולי עלמא לא פליגי דאפיק משמע" [פירוש לשון עבר, שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים], מ"מ מדוע לא נאמר "הוציאם" שמשמע לשעבר, ומבאר בקדושתו עפ"י מאמרם (פסחים קטז' ע"ב) "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", שידמה בנפשו כאילו זכה זה עתה בפועל ממש לצאת מעבדות לחירות.

ונסיים את דברנו ברעיון יסודי ונשגב, שביאר ר' יצחק תלמיד חבר לרבנו הגר"א, במגילת אסתר כתוב "ויעבור מרדכי", ואמרו חז"ל שגזר תענים ג' ימים על הגזירה שנגזרה, ולכן ביטלו את כל מצות הפסח וישבו בתענית. **ולכאור' קשה** מה היה כ"כ דחוף לגזור כעת את התענית ולבטל את מצות הפסח, והרי הגזירה תחול בעוד שנה באדר, א"כ מיד אחרי פסח נעשה תענית כראוי, ומדוע דווקא עכשיו, ולא לאכול כזית מצה ולא לשותות ד' כוסות? **אלא** שמרדכי ידע שבשמים מצפים מאד למצוות ליל הסדר שלנו, וא"א לתאר את האורות והתיקונים הגדולים שנעשים כאשר מקיימים "והגדת לבנך", ומרגישים את "היום הזה נהיית לעם", וכיון שנגזרה גזירה חמורה ונוראה על כלל ישראל-אין ברירה אחרת אלא לבטל את כל מצוות הפסח השנה ויתעורר מזה רעש גדול בשמיים, וכל צבא מרום ירעיש עולמות לפני הקב"ה, תראה מה חסר כששנה אחת לא נתקיים הפסח, ומה יהיה עם יתכלה עמ"י כלל ח", וזה ודאי יעזור להיות מליץ יושר לבטל את הגזירה.

{ אז נדברו }

פרשת צו תש"פ | עלון מספר: 459 | לסדר: "ליל שימורים"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה

מראש!!!

כל שותפות

שלכם מחזקת

צח ודורו

תכל'ס יצאתי מבולבל... כ"כ הרבה מסרים מה ה' רוצה מאיתנו???

מסתובבים בימים אלו אינספור תובנות ומסקנות ומסרים מה ה' רוצה מאיתנו בקורונה הזו... מה ה' בא לעורר אותנו... האם להתחזק מול פגעי הטכנולוגיה... או להתחזק בכבוד בית הכנסת או צניעות וכו' והכל נכון... לב יודע מרת נפשו... אבל תרשה לי לפתוח נושא מזווית אחרת לגמרי לגמרי שאנחנו חייבים לקחת אותו בחשבון: אנחנו צריכים לקחת בחשבון **שה' בסה"כ רוצה אותנו!!! שאני אהיה איתנו!!!**

ואני אסביר לך את זה במשל: מעשה שהיה... מעשה ביענקי החמוד... ילד שובב בלע"ר... ילד שהיה צריך להציב לו הרבה גבולות... וכמובן שהיה לו רשימה ארוכה של מטלות ומדבקות שאם הוא מתנהג יפה אבא יתן ממתקים ופרסים וזה כיף... ואם הוא יתנהג לא יפה אבא יתן לו עונש וזה יהיה עצוב... והנה!! יום אחד אבא ואמא החליטו מכל מיני סיבות מאוד חשובות... שלא משנה כעת למה... שצריך לעבור דירה!!! כן... אכן עוברים דירה!!!

וכידוע: שמשפחה עוברת דירה ככה באמצע החיים הילדים עוברים איזה משבר נפשי... זה לא פשוט לעבור באמצע החיים... ויענקי עצוב מאוד מהמעבר הזה... מאוד קשה לו המעבר דירה... הוא ילד קצת מרובע... הוא התרגל לחברים מהחידר... התרגל לחדר שלו... למיטה שלו... יש לו גם מחנה שפתאום הוא היה צריך לעזוב את הכל ולעבור...

בקיצור: יענקי מאוד מאוד עצוב!!! יענקי התרגל שכל פעם שאבא עושה לו משהו עצוב... זה בגלל שהוא מתנהג לא יפה... אז גם עכשיו!!! ליענקי ברור שאם אבא ואמא החליטו לעבור דירה (שזה עושה לי מאוד עצוב) כנראה שהתנהגתי לא יפה ולכן אבא ואמא החליטו לתת לי עונש ולעבור דירה... לכן יענקי מרגיש... עצוב... נזוף... ענוש... והוא כבר כמה ימים שוכב במיטה ולא משתף פעולה... וכל הזמן הוא מתלונן ובוכה... ולא רוצה לשחק... ולא רוצה ללכת לחידר... ולאבא ואמא מאוד קשה לראות את יענקי!!! קשה להם לראות איך יענקי לקח את זה קשה!!! אבא ואמא כמובן לא חוזרים בהם לרגע... לעבור דירה היה צריך כן... כי צריך... זה דבר שאי אפשר למנוע אותו... אבל עכשיו!! אחרי שעברנו... לראות את יענקי איך שהוא מסתובב בבית עם פרצוף תשעה באב ומעכיר את כל האווירה... ועושה תחושת נכאים זה מאוד מצער את אבא...

ערב אחד אבא ניגש למיטה של יענקי וליטף אותו: יענקי!!! למה??? למה אתה ככה נראה?? יענקי הסתכל על אבא ופרץ בבכי... כן... אבא... אני מתחרט... אני מצטער שהתנהגתי לא יפה... אני מבקש ממך סליחה שלא החזרתי את המשחקים ולא הכנתי שיעורי בית...

אבא מסתכל על יענקי... ולא מבין... מה... מה אתה רוצה??? מי דיבר עכשיו על משחקים??

יענקי עונה: כן אבא... אתם עברתם דירה בגלל שלא התנהגתי יפה... בגלל שלא הכנתי שיעורי בית החלטתם שאתם עוברים דירה... אז אני מצטער!!! ואני מבטיח שמהיום אני אתנהג יפה... **אבא מסתכל על יענקי בתדהמה... ונותן לו חיבוק עז: מה פתאום יענקי!!!** מה... נראה לך שעברנו דירה בגלל שאתה לא התנהגת יפה?? חס ושלום!!! אתה דווקא מתנהג מאוד יפה... אתה ילד הכי חמוד בעולם... והסיבה שעברנו דירה... כי צריך לעבור דירה!!! בכלל לא בגלל שהתנהגת... לא יפה ולא- לא יפה... לא קשור אליך בכלל... לא לטוב ולא למוטב... **יענקי פרץ בבכי של הפתעה... מנסה לעכל את התפיסה החדשה!!** אה... זה לא בגלל שהתנהגתי לא יפה... אה אבא... אתה לא כועס עליי???

לא!!! ממש לא!! אני מאוד אוהב אותך... וממש לא כועס עליך... ממש ממש לא!!

אבל אבא... ממשיך יענקי... מקודם... כשהגעת לדבר איתי... אתה אמרת לי בטענה: יענקי למה אתה כזה??? והבנתי שיש לך טענות עלי... ועכשיו אתה אומר שאני ילד טוב...

ענה אבא ליענקי: כן!!! יש לי טענה עליך!!! הטענה שלי עליך: למה אתה עצוב!!! למה אתה עושה אוירת נכאים בבית... למה אתה לא שמח שעברנו דירה... זה הטענה שלי עליך... אין לי טענה עליך למה לא הכנת שיעורי בית או למה אספת את המשחקים... יש לי טענה הרבה יותר משמעותית: למה אתה עצוב?? תהיה איתנו... אבא ואמא החליטו לעבור דירה... תשמח... אני איתכם... אני אוהב את מה שאתם אוהבים...

ברגע שיענקי הבין שאבא לא כועס עליו... הוא לפתע יצא מהמיטה... ופתאום הוא התחיל לצחוק ולשמוח כמו שהוא יודע... הוא שוב חזר לשחק בכל המשחקים ואז אבן נגולה מעל ליבם של אבא ואמא... יענקי לא יודע איזה חסד הוא עשה עם אבא ואמא שהוא שמח וטוב לו פה... למחרת הוא הלך לחידר והתחבר עם הילדים החדשים... ומה אתה חושב... יענקי נשאר יענקי... אחרי יומיים אמא מצאה את עצמה שוב מעירה ליענקי למה אתה לא אוסף את המשחקים... אבל אמא מפטירה לעצמה בשקט: נו... זה עוד נסבל... זה ההערות הקבועות שצריך להעיר ליענקי... אבל כשהוא היה עצוב ולא השלים עם המעבר דירה... זה... זה היה בלתי נסבל... אי אפשר היה לראות אותו ככה...

עד כאן המשל... והנמשל בעמוד 3-4 בגיליון זה...

(המשך-) עד כאן המשל... והנמשל:

כעת!!! בימים אלו שהקב"ה מזעזע את כל העולם עם הקורונה... יש פה טלטלה... יש פה איזה מעבר דירה... הקב"ה מעביר כעת את העולם כולו ממצב למצב... (הייתי מגדיר את זה שה' מעביר את העולם ממצב אוטומטי למצב מכני... או אולי משעון חול לשעון שבת... אבל האמת היא שלא כ"כ משנה מה ההגדרה... מה שבטוח ה' עושה פה איזה העברה...)

יענקי השובב שלנו שתמיד צריך להעיר לו ותמיד יש לו מעידות ביידישקייט וצריך תמיד לחזק אותו... יענקי התרגל לחשוב שאם הקב"ה עושה משהו בעולם זה מוכרח להיות או שכר או עונש...

אם ה' עושה משהו ככה טוב ונעים בעולם זה מוכרח להגיע בתור שכר על איזה משהו טוב שעשיתי... ואם ה' עושה משהו לא כ"כ נעים זה מוכרח להיות עונש על משהו לא טוב שעשיתי... ויענקי לא טועה!!! כשיענקי מתנהג כמו שצריך ועושה רצון ה' הוא באמת מקבל פרס... וכשהוא לא מתנהג יפה הוא באמת מקבל עונש ונו נו נו... (ככה כתוב בפרשה השניה של ק"ש... והיה אם שמוע... ונתתי מטר ארצכם... השמרו לכם פן יפתה... וחרה אף ה' ואבדתם מהרה) והנה... עכשיו הקב"ה החליט לעשות איזה מעבר דירה... ו... והמעבר הזה הוא קשה!!! קשה לכולנו!!! כן... הקורונה הזו מגבילה אותנו מאוד... מכניסה אותנו למתחים ולחצים... ומהלכת עלינו אימים... וזה גם גובה קרבנות יקרים רח"ל... ו... וזה לא פשוט!!! וליענקי ברור כשמש בצהרים שה' מעניש אותנו!!! כן... גם כשאבא ואמא החליטו לעבור דירה... יענקי היה בטוח שכל המעבר דירה הגיע רק בתור עונש... אבל לא יענקי!!! יש לך טעות!!!

לא תמיד זה רק עניין של שכר ועונש... לא בטוח שה' עושה קרונה רק בתור עונש... סו"ס ה' הוא מנהיג הבירה וכעת ה' החליט שהעולם צריך לעבור איזה משהו... לעבור איזה תהליך מסוים... למה??? לא יודע... בשביל זה הוא רבנו של עולם והוא יודע מה שהוא עושה... (זה בדיוק כמו חייט שתוף כדי התהליך של תיקון הבגד הוא לפעמים קורע על מנת לתפור וסותר ע"מ לבנות ומי שרואה תמונה חלקית נראה לו שיש פה השחתה אבל בשביל זה הקב"ה צופה ומביט עד סוף כל הדורות והוא מסובב ומגלגל את הכל לטוב הגמור ואז!!! אז ימלא שחוק פיננו... אבל כעת לא נותר לנו אלא לסמוך עליו)

יענקי החמוד: אל תקח את זה אישי!!! לא בטוח שהכל מגיע בגלל העבירות שלך... ולכן ה' הביא קורונה... אבל תכל'ס... זה כן אישי!!! סו"ס מקובלנו שכל דבר שקורה בעולם זה בשביל ישראל... (הרמב"ם הרי מזהיר: שמי שחושב שהצרה היא מקרה נקרה ולא קשורה אליו הרי זו מדת אכזריות וה'...) אז כן!!! ה' כן פונה ליענקי דרך הקורונה...

ה' פונה ליענקי ואומר לו: יענקי שלי... למה אתה ככה???

ויענקי עונה: כן אבא... אתה צודק... אני יודע שהכל בגללי... אני יודע שאני חוטא ופושע... ואני מפשפש במעשי ומנסה לזהות על מה יצא הקצף... למה ככה הענישת אותי... אנה תגלה לי למה אתה כועס עלי...

עונה אבא שבשמים: יענקלה שלי... לא הבנת אותי!!!

כשאני שואל אותך למה אתה ככה... אני מתכוין- למה אתה עצוב??? למה אתה מתנגד אלי? אני בורא עולם החלטתי מאיזו סיבה שתהיה לעשות קרונה בעולם... החלטתי להעביר את העולם הזה דירה... אז תהיה איתי... תקבל את ההחלטה שלי... כן... אני פונה אליך בקורונה הזו... אבל זה לא פניה ממקום של אשמה למה אתה עושה עבירות?? לא!!! זו פניה ממקום של-- למה אתה לא משתף איתי פעולה!!!

אני אבא שבשמים החלטתי שכעת צריך שיהיה מצב חירום שקוראים לו קורונה!!! למה?? ככה... בשביל זה אני אבא שבשמים ובשביל זה אתה יענקלה שלי שאתה בני האהוב ואתה כרוך אחרי ונאמן ביתי... אתה הולך אחרי ואיתי בלב שלם... אז למה אתה כעת נכנס למיטה?? למה בימים אלו אני לא רואה אותך בשמחה ובטוב לבב ומרוב כל?? למה אתה כועס עלי בני היקר?? למה אתה משרה אורית נכאים בבית שלי...

ושוב!!! בא נחזור שוב למשל: בינינו... אם אבא ואמא החליטו לעבור דירה ויענקי מפגין עצבות ולא משתף פעולה ולא רוצה ללכת לחידור...

אני שואל אותך: אבא ואמא כעת רוצים משהו מיענקי?? כן... הם רוצים ממנו משהו!!! מה?? מה הם רוצים ממנו?? שיאסוף את המשחקים?? לא!!! שיכין שיעורי בית?? לא!!! שיריד מהשלחן?? לא!!!

אז מה כן?? כעת אבא ואמא רוצים מיענקי משהו הרבה יותר קריטי!!!

יענקי שלנו המתוק: תהיה איתנו!!! החלטנו שצריך לעבור דירה... אנחנו יודעים מה שאנחנו עושים... בא... תקבל את זה... אל תכנס למיטה ותהיה כל היום קוטר אאוף... הבית הזה... הכל פה דפוק... אל תעשה לנו את אורית נכאים הזו... אם החלטנו שעוברים דירה תהיה איתנו!!!

בימים אלו ההתנקדה הכי חשובה שה' רוצה מאיתנו... שנקבל אותו!!!

כן... ה' רוצה מאיתנו משהו... ה' מדבר איתנו!!! השאלה מה??

ברוב הפעמים שקורה משהו... ה' רוצה מאיתנו משהו יותר נקודתי... על משקל של "תכינו שיעורי בית" "תורידו מהשלחן", כן... הקב"ה לפעמים רוצה לעורר אותנו שנתחזק בשמירת הלשון או בצניעות וכו'... אבל כעת שמשוה כ"כ כ"כ גדול קורה בעולם... שכולנו קולטים שזה משהו בקנה מידה אחר!!! ה' מעביר את העולם דירה... כאן!!! צריך לפתוח ראש גדול!!! כאן גם יענקי שתמיד מכיר את השפה של שכר ועונש... גם הוא צריך להבין שיש פה איזה תהליך קצת יותר רחב שהוא לא בהכרח אחד על אחד!!! ה' עושה כעת איזה תהליך... וה' רוצה מאיתנו משהו הרבה יותר משמעותי... תהיו איתי!!! תקבלו איתי!!! אל תתנגדו למהלכים שלי... אל תתפסו חזק את המושכות... תנו!!! תשחררו לי את המושכות!!!

תכבדו את ההחלטה שלי... בשביל מה אתם עם שלי... בשביל להיות איתי... ובינינו!!! זה הכי קשה!!! יענקי מוכן לבצע את כל המשימות... להחזיר את כל המשחקים למקום... ולהוריד מהשלחן... לעשות שיעורי בית כמו ילד הכי חרוץ... רק אל תעבירו אותי דירה... רק שאבא לא יציב לי עובדות בשטח שאני צריך לקבל אותם... לדבר הזה קוראים בשפה תורנית: עול מלכות שמים!!!

כידוע: יש עול תורה!!! ו----יש עול מלכות שמים!! מה ההבדל בין עול תורה ל--עול מלכות שמים???

עול תורה זה תרי"ג מצוות... יש רשימת מטלות שיענקי צריך לעמוד בהם בצייתנות... צריך לקום בזמן כמו יהודי... צריך לקיים את ד' חלקי שו"ע... צריך לעשות שיעורי בית... לסדר את המיטה... זה תרי"ג מצוות... רשימה של מטלות שיהודי צריך לקיים אותם ואז הוא מקבל שכר... וכשהוא לא מקיים אותם אז אבא שבשמים עושה נו נו נו...

זה עול תורה!!! אבל עול מלכות שמים זה משהו אחר לגמרי לגמרי!!!

לפעמים אבא מחליט משהו ומציב עובדות בשטח כי הוא אבא שבשמים והוא מחליט... וכעת הוא דווקא לא דורש ממני משהו מיוחד... הוא לא דורש ממני איזה משימה נקודתית שאעשה... הוא רק מבקש ממני דבר אחד: תקבל אותי!!! ככה החלטתי! תקבל אותי!!! זה כבר עול מלכות שמים!!! ועול מלכות שמים זה דבר הרבה יותר קשה מאשר עול תורה!!! עול תורה זה ללמוד בהתמדה שמונה שעות רצוף... ואילו עול מלכות שמים זה לקבל באהבה את התכונות שלי ולא להתמרמר על זה שה' עשה אותי היפראקטיבי שלא מסוגל לשבת וללמוד יותר משעתיים רצוף... עול תורה זה להתפלל בבית כנסת ובמנין ולהגיד צ' אמנים וד' קדושות... ואילו עול מלכות שמים זה לקבל באהבה את זה שה' כעת רוצה שאנחנו נתפלל ביחידות!!! ולא לעשות פרוץ ט"ב אלא לקבל את זה!! אם ה' כך רוצה אז אני איתו!!! עול תורה זה לקיים את הציווי לישא אישה ולהקים בית בישראל ולהעמיד בנים ובנות ושכולם ישבו כמו חיילים סביב השלחן לבילי הסדר ולקיים מצוות "והגדת לבנך" בהידור רב! זה מסלול התקין והאידיאלי של עול תורה!!! כך התורה רוצה שביית יהודי יראה לבילי הסדר... אבל מה אעשה... וגזרה חכמתו יתברך שאני עדיין רווק/ה... או אין עדיין ילדים... (או שלא תמיד זה הבן החכם... לפעמים הוא בן שצריך להכות את שיניו) והחסר הזה זועק עד לשמים... אבל אם מקבלים באהבה... ומשתדלים להתעלות ולהגיד לה'... ה' אני איתך!!! אם זה המהלך שבררת לי כעת וככה אתה רוצה שיראה הליל הסדר שלי אז אני איתך!!! לא מתלונן!!! אני אסב כמו בן מלך ואשתה כוס יין כי אני אחד איתך!!! כזה ליל הסדר הוא הרבה הרבה יותר נחשב מליל הסדר שנאמרו בו חידושי תורה לרוב... (כי אל תשכח שליל הסדר זה לא ליל קבלת התורה!!! אלא לילה של סבלת עול מלכות שמים!!!) ליל הסדר שכל המשפחה המורחבת משתתפת זה ליל הסדר אידיאלי מהמקום של עול תורה... אבל אם יש קורונה וגזרה חכמתו יתברך שכולנו נתכבד בבתינו במרחק

לפני שנתיים זכיתי להוציא ספר על תפילה... שנקרא **"אהבתי!"** בספר הזה כתוב הדרכה איך להתפלל לה' ולקבל מה שאתה רוצה... ברוך ה' היה ביקוש לספר הזה... ואנשים העידו לי שהיה להם חיזוק גדול בתפילה מהספר הזה...

דא עקא!!! שאז פתאום התחילו להגיע אלי שאלות שלא חשבתי עליהם... מה קורה כשהתפילה לא מתקבלת...?? מה קורה שאחרי כל התפילות והזעקות ה' מתעקש ועושה וטו ולא מוכן לשחרר... (לכה"פ בשלב זה)?? איך בולעים את הגלולה?? איך אוכלים את זה??

כאן נתקעתי!!!! על זה לא חשבתי!!! ואז ה' שלח לי בהשגחה פרטית ובמתנה מופלאה קשר קרוב ליהודי קדוש- ר' עזריאל טאבור זצ"ל שזכיתי להכיר אותו אמנם שנתים בלבד!!! אבל בשנתיים האלו ידי לא זזה מתוך ידו... (סיפורי זאת בהרחבה בגיליון פרשת קדושים בשנה שעברה) והוא היה כבר חולה וחלוש ודווקא מהמקום הזה של נאה דורש ונאה מקיים הוא חשף אותי לעולם חדש ובהיר... הוא גילה לי שיש אמנם **"אהבתי"** כי ישמע ה' את קולי! אבל לספר **אהבתי** הזה מוכרח להוסיף חלק ב' שקוראים לו **"ואהבתי!"** ואהבת את ה' אלווקיך בכל מידה שמועד לך!

אהבתי זה אומר שיש לי את הזכות **לקבל** מה' מה שאני רוצה...

אבל ואהבתי??? ואהבת זה... זה מה קורה כשאני לא מקבל מה שאני רוצה... כאן יש לי הזדמנות **לתת** לה'!!! את מה לתת?? **את עצמי!!!**

ה' אני איתך! אני שלם איתך!!! אני לא מתלונן... לא מתמרמר... אני אחד איתך רבש"ע... כשאני מקבל את רצון ה' בשמחה אני נותן לקב"ה את המתנה הכי גדולה שאני יכול לתת לו: **את עצמי!!!**

והנה... זיכני ה' לקראת יום השנה לפטירתו של ר' עזריאל... לברך על המוגמר לקראת ההוצאה של ספר "ואהבת" לאור עולם... מורי ורבי שליט"א שמלווה אותי לאורך הספר הזה הכין אותי מראש שהתכנים של הספר "ואהבת" יהיו הרבה פחות פופולריים מהספר "אהבתי"!!! כן... הספר אהבתי מדבר איך **לקבל** מה' והספר ואהבת מדבר בעיקר איך **לתת** לה'... **אבל!!! פתאום הגיעה הקורונה** ותוך תקופה קצרה הקב"ה מצמיד אותנו לפינה ומכריח אותנו לקבל אותנו... ובבת אחת כאן המנייה של התכנים של הספר **ואהבת** מזנקים לשחקים... פתאום הקב"ה מעמיד את כולנו בפני עובדה שהוא רוצה את הנאמנות שלנו!!

זו חובת השעה בימים אלו... ה' מזמין חדר יחוד!! ה' רוצה שנתייחד איתו!!! איך?? שנהיה אחד איתו... לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה... אין לך ארץ לא זרועה כמו העתיד הלוט בערפל שאף אחד מאיתנו לא יודע מה ילד יום... וה' רוצה אותנו פה!!! במצב הלא ברור הזה!!! תנו לי... תעצמו עיניים ותלכו אחרי... ואנחנו ניתן את זה לקב"ה!!! וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות...

שאני אהיה שלם איתם... אחד איתם... ולא אתנגד להחלטתם... **על אותו משקל:** יהודי צריך לדעת שכל דבר שקורה ועובר עלינו... מצד אחד יש פה "הנהגת המשפט"!!! ה' קורא לנו לסדר... וצריך לחזור בתשובה על אחד שתיים שלוש... ומצד שני צריך לדעת שיש גם **"הנהגת היחוד"!!!** וה' עושה לפעמים דברים שהם לא בהכרח קשורים למעשים שלנו... זה מה שנקרא "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא..." זה מהלכים שה' עושה אותם לבד בלי קשר למעשים שלנו... אבל גם כאן הוא רוצה ממני משהו... את מה הוא רוצה?? **אותי!! שאני אהיה אחד איתו!!!**

רק אסיים בנימה אישית: זה ההבדל בין גיליון אז נדברו לגיליון שלהבת. אז בשבועות רגילים אני איכשהו מצליח לתמרן בין שני התכנים השונים ולא לערבב ביניהם... אבל כעת... בימים האלו שהבירה כולה דולקת בבהלת הקורונה... בהתחלה השתדלתי להישאר נאמן להפרדה ההרמטית!!! בגיליון אז נדברו כתבתי בנימה של **עול תורה**... שה' עושה את הקורונה בשביל לעורר אותנו להתחזק ברשימה של דברים שצריכים חיזוק (ומכאן ואילך זה כבר באמת נושא רחב... במה צריך להתחזק וכו'...)

אבל להגיד שה' שולח את הקורונה והוא פשוט רוצה שנהיה איתו!!! אופס!!! זה כבר תכנים של עול מלכות שמים!!! זה תכנים שבדרך כלל אני לא פותח אותם בעלון אז נדברו... אז בהתחלה התאפקתי!!!

אבל מה אעשה... ש... שמים ליום זה פשוט זועק עד לשמים!!! מיום ליום שהקורונה הזו מהלכת עלינו אימים וטבעת החנק הולכת ומתהדקת סביבנו... זועק מהקורונה הזו שה' רוצה משהו הרבה יותר רחב רחב!!! ה' רוצה משהו הרבה יותר גדול ורחב מחיזוקים נקודתיים!!! **זועק שה' מזמין יחוד!!! זועק מכל פינה שה' רוצה שנהיה איתו!!!**

והשבוע די!! נכנעתי!!! במצב הנוכחי אי אפשר להפריד רשויות... אנחנו מוכרחים להבין שה' רוצה מאיתנו משהו גם מעבר!!! מעבר לחיזוקים נקודתיים! כן... תמיד צריך להמשיך להתחזק במה שאנחנו לא בסדר... ליענקי יש תמיד מה להשתפר בהתנהגות אבל כעת אבא שבשמים רוצה משהו הרבה יותר משמעותי...

יענקי: אני רוצה אותך!!! אני רוצה שתהיה איתי!!! אני כעת מבצע איזה תהליך מסוים... כן... זה תהליך קשה... ואני רוצה שתקבל אותי...

יהודים: תדעו לכם!!! בימים אלו ה' רוצה אותנו!!! ה' רוצה את החיוך שלנו!! ה' רוצה שנהיה איתו!!! זו הנקודה העיקרית שה' רוצה שנחזק... שניתן לו את המושכות ונגיד לו: אנחנו עמך וצאן מרעיתך... קדימה... תוביל אותנו לאיפה שאתה רוצה... אנחנו אחרים בעיניים עצומות... זה קשה!!! לא לחינם לכתך אחרי במדבר זה חסד!!! **חסד נעורייך!** הקב"ה לעולם לא שוכח לאותם עשרים אחוז מעם ישראל את הרגעים האלו... שהם נתנו לה' את המושכות ואמרו לו: אבא... אנחנו איתך!!! שלמים איתך... **העול מלכות שמים הזה כעת הוא קרישיו הרבה יותר מכל חיזוק אחר בעול תורה (שכמובן תמיד נדרש)!!!**

בחצי שנה האחרונה זיכה אותי ה' לשקוד על הוצאת ספר חדש!!! ספר הנקרא **"ואהבתי"!!!** אם אתה יודע

שתי מטרים אחד מהשני וליל הסדר יראה ריק ומשמים והעיקר חסר מן הסדר... כאן יש לנו הזדמנות לעשות ליל הסדר של **קבלת עול מלכות שמים!!!** לא!!! אנחנו לא נהיה עצובים!!! אנחנו נשמח עם ה'!!! אנחנו נגיד לה'!!! אם ככה רצית שיראה ליל הסדר אז אנחנו איתך!!! זה תכא דרחמנא!!! אנחנו נשתה יין לשכרה כבני מלכים כי אנחנו אחד איתך!!!

הנה... בשורות הקצרות סקרתי לפניך בקיצור נמרץ כמה מדגמים להבדל בין עול תורה לעול מלכות שמים... ותן לחכם ויחכם עוד...

את הבהירות החדשה הזו קבלתי מהגאון ר' עזריאל טאבור זצ"ל שנסתלק מאיתנו בשנה שעברה בי"ג בניסן... שזכיתי ליצוק מים על ידו ולהיות שותף בכתיבת גיליון נוסף... גיליון הנקרא שלהבת. וזיכני ה' לכתוב מידי שבוע בשתי עלונים... עלון אחד שנקרא אז נדברו והעלון השני נקרא שלהבת... **וההבדל בין שני העלונים האלו הוא מנוגד מן הקצה לקצה:**

עלון אז נדברו מדבר על **עול תורה!!!**

ואילו עלון שלהבת מדבר על **עול מלכות שמים!!!**

ואם קרתה איזה טרגדיה ל"ע... אז עלון אז נדברו ידבר מה ה' בא לעורר אותנו... איזה מצווה בתרי"ג מצוות יענקי לא עשה כמו שצריך וה' רוצה לעורר אותנו... אם הם אינטרנט... אם זה כבוד בית הכנסת וכו' וכו'... ובמקביל!!! באותו שבוע בעלון שלהבת יהיה כתוב על אותה טרגדיה אבל במנגינה ובנימה אחרת לגמרי... בעלון שלהבת יהיה כתוב שה' עושה כל מיני מהלכים שאנחנו לא מבינים... וכל מה שנתר ליענקי זה לקבל באהבה ולשמוח עם מה שאבא עושה ולא להתלונן...

ולכאורה זה סתירה!!! תכליס... מה האמת??? האם ה' רוצה לעורר אותנו או שה' רוצה שנקבל אותו?? **נו... מה התשובה??**

זה לא סתירה!!! בשביל זה יש לנו מידי יום גם את פרשה ראשונה של ק"ש שזה עול מלכות שמים- ואהבת את ה' אלווקיך... בכל מידה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו... ומיד אח"כ יש לנו פרשה שניה שזה עול תורה ומצוות... **אה... אז איך משלבים ביניהם??** איך יודעים מתי כן ומתי כן?? כמה כן וכמה כן?? זה כבר סוגיית הסוגיות ואי אפשר לכתוב את כל התורה על רגל אחת... אבל אם תחשוב קצת... זה לא סתירה!!!! יענקי צריך לדעת שמצד אחד צריך להתנהג יפה ולהוריד מהשלחן ולקום בבוקר... ובד בבד מותר ליענקי גם להפסיק להיות פנוראי ולפתוח ראש ולהבין שיש מהלכים קצת יותר רחבים שהם שלא בהכרח קשורים נקודתית ספציפית להתנהגות שלנו... יש דברים שאבא ואמא מחליטים כיו... כי כך הם החליטו וכאן המקום שלי זה לקבל את ההחלטה שלהם... כאן אבא ואמא דווקא לא מבקשים שאני אעשה משהו... אדרבה... כעת הם רוצים אותי!!! רוצים אותי כמות שאני... חשוב להם

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פר' צו שבת הגדול

ירושלים: 6:25 מוקדם: 6:15

בני ברק: 6:40 מוקדם: 6:30

מודיעין עילית: 6:35 מוקדם: 6:25

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

דברי המטה אפרים בחובת הזהירות ב'תוספת שבת' בפרט בערב פסח שטרודים הרבה

שעות ופירשו חז"ל בפסחים הטעם משום שחמץ מסור לכל, וק"ו בן בנו של ק"ו על חילול דאיסור סקילה ונמסר לכל בני ישראל טף ונשים שיש להרחיק הדלקת הנרות הרבה הרבה קודם השקיעה, כאשר שמענו כן ראינו בכמה מקומות, והדורות הקודמים היו מקדימים הרבה בקבלת שבת וכו', והשל"ה בסידורו קודם קבלת שבת כתב שהאומר "מזמור שיר ליום השבת" אחר השקיעה מביא סכנה רבה, עכ"ל. וכבר הבאנו ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שודאי יש לחוש לדברי השל"ה. (נ.ב. יצויין שאין אפשרות לקבל שבת או להדליק נרות לפני זמן פלג המנחה שזה כשעה לפני השקיעה!)

כתב במטה אפרים: ויש לפרוש ממלאכה עכ"פ חצי שעה קודם כניסת הלילה, וכתב בקצה המטה: ראוי להזהיר ע"ז מאד ובפרט בעיו"ט, כי בעיני ההמון קיל יו"ט גופא בזה וחושבים שא"צ להוסיף מחול על הקודש בעיו"ט, ואין פורשין ממלאכה עד קרוב לחשיכה, ובפרט בערבי פסח וסוכות שטרודים טובא ה' יתברך יכפר בעדם ויזהרו מכאן ולהבא לעשות כדיון. (סי' תרכה סעיף ל"ג)

וב'ערוך השולחן' (סימן רמ"ב, ס"ה): '...ולכן יש להאיש הישראלי ליתן לבו לשמירת שבת קודש ולקבלו מבעוד היום גדול ולא סמוך לשקיעה וכו', והרי באיסור חמץ בערב פסח דאינו אלא בלאו ועם כל זה עשו חכמים הרחקה כב'

סיפור מדהים בענין גדול חשיבות שמירת השבת שהיא אות בין הקב"ה ובין בני ישראל

אני מזהיר אתכם שאף אחד לא יעז לחלל את השבת עבורי

ואכן בליל שבת התחילו לרדת גשמים עזים בכל רחבי הארץ, והיה ברור שקל המלט שנמצא באתר הבניה נאבד ונפסד. אולם יהודי יקר זה ערף את שלחן השבת שלו בפנים מאירות, שר את הזמירות כרגיל, למד חמש ורש"י ועסק באמירת תהלים כהרגלו פאלו שום דבר לא קרה! ולא יקרה! והיה איתן באמונה בדברי חז"ל כי השבת מקור הברכה! בצאת השבת, אחר שהבדיל על היינו, החל להרגיש את פעימות לבו ולחשב על ההפסד הגדול באבוד הפמות הגדולה של המלט שעלתה לו בנדמים ויגיעה רבה, ועכשיו ירד הכל לטמיון! מיד קם ונסע למקום הבניה, אולם כשהגיע לשם הפתע ונדהם ממראה עיניו! כל חביות המלט שלו היו מכסות היטב בקרשים, פחים ואבנים כראוי וכיאות ומאומה לא התקלקל! הוא לא האמין למראה עיניו ורצה למשש את הנס בידיו, הוא תחב ידו לתוף אחת מחביות המלט, והנה הוא יבש לחלוטין וטוב לשמוש, הוא כבר התחיל לחשב על הנס הגדול שקרה לו על מלאכי עליון שנשלחו אליו משמים כדי לכסות את חביות המלט בזכות שמירת השבת... למחרת נודע הדבר... כשהתחיל הגשם לרדת שלחו אנשי הנהלת חברת 'סולל בונה' פועלים לאתר הבניה כדי לכסות את חביות המלט שלהם, אך בחשכת הלילה הגיעו הפועלים בטעות לאתר הבניה של הקבלן שומר התורה והמצוות, וכסו את החביות שלו במקום לכסות את החביות של סולל בונה, וכך נצל רפוש... בזכות שמירת השבת שהיא מקור הברכה!!!

באחת הערים בארץ ישראל היתה תנופה גדולה של בניה. והנה קבלן אחד שומר מצוות זכה במקרוז לבנית שכונה בעיר חדשה שהוקמה אז, כאשר בבנית השכונה הסמוכה זכתה חברת 'סולל בונה'. בימים ההם העלות הכספית הגבוהה ביותר בענף הבניה היתה של רכישת המלט, כי הצרכו לקנותו ולהביאו מחוץ לארץ תמורת הון רב. הקבלן שומר המצוות הזמין כמות גדולה של מלט והמתין להגעת המשלוח, אלא שלתדהמתו וצער הרב ההזמנה הגיעה ביום ששי אחרי הצהריים, בארגזי עץ ללא פסוי, כיון שכבר היו הימים ימי ניסו, לא חשש הקבלן להשאיר את שקי המלט כשהם מגלים. אבל הלא יאמן קרה ואחרי הצהריים של אותו יום ששי כשפול המלט כבר היה מנח באתר הבניה והפועלים כבר חזרו לעיר מגוריהם, התקדרו פתאום השמים בעננים, והיה נראה שבכל רגע עלול להתחיל לרדת גשם ולעפות. בשיחה שקיים הקבלן עם הפועלים, הציעו הם שכיון שאם ירד גשם הרי כל המלט ירטב ויתקשה ולא יהיה ראוי כלל, וההפסד הכספי יהיה עצום! אין ברירה אחרת אלא שהם יסעו לאתר הבניה כדי לכסות את החביות היטב, אולם בדיקה מהירה של הקבלן העלתה שהזמן שנוותר עד פניסת השבת הוא קצר, והוא חושש שפועליו יגיעו בנסיעה זו לחלול שבת. כיון שהוא היה איש ירא אלקים הוא אמר להם בנחרצות: 'אני לא מוכר את השבת תמורת כל הון שבעולם, ואני מזהיר אתכם שאף אחד לא יעז לחלל את השבת עבורי, גם לא כדי להציל את כל רכושי שעלול לרדת לטמיון!'

הלימוד מהפסוק "ושמרתם את המצות" לשמירת השבת

לאם הישיבה - הרבנית סרנא ע"ה. התעניינה הרבנית אצל הבחורים: "מי מכם השתתף אמש בועד של ליל שבת?", "מה יום מיומים?" התפלאו הבחורים, "מה מיחד השבוע יותר מכל שבוע שהרבנית מתעניינת מי השתתף בועד?" השיבה הרבנית: "אני שואלת הפעם משום שהבחנתי במהלך הלילה האחרון כי בעלי ראש הישיבה מתקשה להרדם מחמת התרגשות האופפת אותו. וכששאלתי אותו על פשר ההתרגשות הסביר לי כי אמש בועד, התחדש לו חדוש עצום, ובגינו אין הוא מסגל להרדם. לכן מעניינת אני לשמע מה החדוש המיוחד שבעלי כה נרגש ממנו..." בימיו האחרונים של מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, עבר נתוח סבוך. אחרי הנתוח קבל את מזונו באינפוזיה אל תוך הורידים, ומשום כך לא בא לפיו כל אכל או משקה, והיבש הציק לו מאד. הציע לו הרופא המטפל סכריה למציצה לשם הקלה, אך הוא במקום לקחתה לפיו הניחה בצד, מדוע? משום שהיה זה ביום ששי שחרית: "אשמר את הסכריה לכבוד שבת", אמר. (אוצרותיהם אמלא)

סיפר הגר"א טורק שליט"א שכשאביו היה בחור צעיר, הזדמן לו לשבת שבת בהיכלה של ישיבת חברון בירושלים. שם נודע לו כי מדי ליל שבת קדש לאחר הסעדה מתקים ועד מוסרי בפני הבחורים המבחרים של הישיבה, מפי ראש הישיבה מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל. ורבי יחזקאל עמד בשיחתו על באור הפסוק: "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם", וחדש שמהלשון 'ושמרו' למדים אנו שהקדוש ברוך הוא נתן לנו כביכול תפקיד של 'שומר', לשמר על המתנה היקרה שהעניק לנו. והוסיף לחדש לדמות את הדבר לענין מצה בפסח, שנאמר בתורה (שמות יב, יז): "ושמרתם את המצות", וחז"ל למדו מכך שיש לשמר עליהן שלא יחמיצו (ראה פסחים לה, ב ועוד), כך צריך האדם 'לשמר' על השבת להיות כל השבוע עם עין פקוחה עליה, לא להסיח דעת ממנה, מקדשתה ומרוממותה! רבי יחזקאל היה מאד נרגש מחדוש זה שהבזיק במחו, וחזר על הדברים בלהט ובהתרגשות רבה שוב ושוב.. למחרת בבקר כאשר עברו הבחורים לאחר התפלה לאחל 'א' גוטען שבת'

דברי מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל בענין מצוות השבת זכר ליציאת מצרים ובענין מדת הבטחון

את המתנה הזו של שבת כביכול להשתתף בהנהגה של הקב"ה של "וישבות", וזה קיבלנו ביציאת מצרים. עיין ברמב"ן בפרשת ואתחנן מה שכתב בענין זה.

ואפשר להוסיף עוד, דהנה בסוף פרשת המן [שמות ט"ז ל"ב] כתיב "למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים", המן הוזכר בפסוק כחלק מענין יציאת מצרים, ובפסוק כ"ט כתיב "ראו כי ה' נתן לכם את השבת על כן הוא נותן לכם ביום השישי לחם יומים וגו'". מבואר שהתורה הקד' מזכירה את המן כחלק מיציאת מצרים. עוד מבואר בפסוק, שהמן מלמד על השבת, וכשמזכירים את יציאת מצרים הרי הוא מזכיר את השבת. וכשאומרים "וזכרת כי עבד היית במצרים" היינו שהשבת מזכיר לנו שהמן הוא חלק מיציאת מצרים להזכיר לנו את השבת. והנה כתיב [שמות שם ד'] "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו וגו'", עוד כתיב "המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך ולמען נסותך וגו'". הרי שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר וניתן להם המן דבר יום ביומו ולא היה להם יותר מזה, היה זה לימוד של בטחון בהשי"ת, חיים במצב של ירידת המן - הוא חיים של בטחון בהשי"ת. והמן שהיה דבר יום ביומו וביום השישי "הוא נותן לכם לחם יומיים", הרי שחיים עם המן - הוא חיים עם בטחון בהשי"ת וזה גופא מזכיר לנו את השבת שאז לא ירד המן, הרי שאחרי ההקדמה שבמן יש לימוד של לחיות עם בטחון בה', יש במן דבר נוסף והוא השבת, יוצא שבמן יש את הבטחון בה' ויחד עם זה שה' נתן לנו את השבת.

(פתיחת חוט שני חלק ד)

אנו מברכים בקידוש "ברוך אתה ה' אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו". והנה בכל ברכות המצוות אומרים 'וציוונו' על המצוה, וכאן על השבת אנו מאריכים על זה ששבת קדשו הנחילנו, דהיינו ששבת קדשו של הקב"ה, שקידש את יום השביעי שבו שבת מכל מלאכתו ובירך אותו והנחילנו, דהיינו שכל הלכות שבת שנצטוונו עליהם הם רק אחרי שהנחילנו את שבת קדשו, ולכן יש לנו שייכות למצוות השבת, שהרי לגויי הארצות שלא הנחילם את השבת אין להם שייכות למנוחת השבת, וכן חוזרים על זה בחתימת הברכה "כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו ברוך וכו' מקדש השבת". והנה בפרשת יתרו [שמות כ' י"א] כתיב על השבת "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וכו' וינח ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו". ובפרשת ואתחנן [דברים ה' ט"ו] כתיב "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' א' משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוה ה' א' לעשות את יום השבת".

מבואר שהתורה הקד' מצווה אותנו על השבת מפני שהקב"ה שבת ביום השביעי מבריאת העולם. עוד מבואר, שהתורה הקד' מצווה אותנו על השבת מפני "כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' משם". והיינו שעצם קדושת השבת הוא "זכר למעשה בראשית", אבל איך זכו ומתי זכו ישראל במצוות השבת, הוא ע"י יציאת מצרים, שבחר בנו לעם ונתן לנו מצוות, ואחת מן המצוות היא מצות השבת, וזהו "זכר ליציאת מצרים". ושבת קודש זוהי הנהגה של הקב"ה בעולם, שברא את העולם בששה ימים ונח ביום השביעי, וכשהוציאנו ממצרים נתן לנו הקב"ה

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' הנוגעות לרגל המצב והל' פסח

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה גליון 259

תפילה בציבור דרך החלונות ומרפסות

בעת צרה זו מחמת המגיפה הורו הרבנים לא להתפלל במנין מחשש סכנה.

במקומות רבים מצטרפים למנינים דרך חלונות, מדין 'מקצתן רואין אלו את אלו' (וכן פשטות השו"ע סי' נה סעי' יד, ומשנה ברורה סי"ק נב), וכן כתב הגר"ש"צ רהזבלט שליט"א שאפשר לקיים מנינים אם מקצתן רואין אלו את אלו. [כיוון שע"פ מומחי הבריאות, אין סכנה כשכל אחד עומד בביתו].

נידונים הלכתיים בהצטרפות למנינים:

שעת הדחק: רואין אלו את אלו בבנינים אחרים הוא רק שעת הדחק: דלשון המשנה ברורה (סי' נה ס"ק נז) בענין צירוף מנינים משני בתים "במקום הדחק אפשר דיש להקל".

ועוד בה"ל סי' קצה סעי' א בענין צירוף לזימון הביא דיותר מסתברא דלא מהני, ועי' בשער הציון סי' נה ס"ק נג כתב דהרשב"א בענין צירוף למנין דימה תפילה לזימון (שזה מקור דין 'רואין אלו את אלו') רק בדרך אפשר.²

וע"ע בערוך השולחן (נה סעי' כ) שמי שעומד ברשות אחרת כגון בעזרת נשים אינו מצטרף למנין כיון שיש מחיצות גמורות.

אכן בשו"ע הרב סי' נה (סעי' טז, סעי' כא) משמע דסגי רואים אלו את אלו להצטרף.

צירוף למנין כשיש מעבר בין הבנינים: ראה בשו"ע סי' קצה סעי' א דיש מי שאומר, שאם רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים אינם מצטרפין בשום ענין (אפילו ברואין אלו את אלו). והביא המשנה ברורה (שם ס"ק ז) את דברי הט"ז דלאו דוקא רשות הרבים ממש שהוא רחב ט"ז אמות, דהוא הדין כשיש שביל היחיד מפסיק ביניהם, ואפשר דדוקא כשהוא קבוע בימות הגשמים.

חשש ברכה לבטלה: יש מהמורים שחששו לדברי הבה"ל שכתב שיותר מסתברא דצירוף זה לא מהני ובמיוחד כשהצירוף הוא ע"י בנינים שיש ביניהם מעבר.

אמנם גם אם אין דין מנין באופן זה, אבל יש מעלה גדולה של תפילת רבים! וכדי לצאת מחשש ברכה לבטלה עדיף להתפלל שמונה עשרה עם הש"ץ בשחרית עד הקל הקדוש (ובמנחה להתפלל מנחה קצרה). וכן אפשר לנהוג בשחרית, מוסף ומנחה של שבת (הגר"ש"צ קוק שליט"א). וכן הסכים הגר"י קנר שליט"א שכן ראוי לעשות. ויש נוהגים בזה שהש"ץ מכוון שיהא תפילת נדבה, אך בשבת ויו"ט שאין תפילת נדבה אפשר לעשות עצה הנ"ל.

ברכת כהנים: ואפשר לש"ץ להמשיך מברכת רצה בקול רם (אפילו שאין עשרה ביחד) ולעשות ברכת כהנים (ע"פ שו"ת מהרלב"ח סי' טו) ואם חושש לברכה לעשות ברכת כהנים בלי ברכה (הגר"ש"צ קוק שליט"א).

ובאופן שצריך להתחיל ביחד עם הש"ץ: כגון בשחרית שצריך לסמוך גאולה לתפילה - יש לשתוק באמירת 'נקדש את שמך בעולם' וכו' ולכוון למה ששליח ציבור אומר (הגר"י קנר שליט"א).

¹ ונלמד מהל' דימון שמהני מקצתן רואין אלו את אלו (ע' שער הציון שם).

² עוד מצוי שאין עשרה רואים אלו את אלו, רק הש"ץ מצרף אותם. וי"א שלא מצאנו חידוש זה שהש"ץ מצרף אלא כשעומד על מפתן הבית (כשו"ע סי' נה סעי' טו). ועוד לא מצאנו חידוש של רואים אלו את אלו אלא בשתי מקומות ולא בשלש מקומות.

³ באופן אפשר להתפלל בכוונה ע' גמ' תענית דף ב שצ"ק התפילה הוא כוונת הלב. ⁴ (ולא דמי לדברי השו"ע סי' קט סעי' ב דכתב שיש לומר עמו נקדש מילה במילה דבנידון דידן באמצע שמונה עשרה ויתכן שזה לא חזרת הש"ץ יש בזה חשש הפסק. ע' משנה ברורה סי' קכה ס"ק ב דאף שנוהגים שאומרים 'נקדש' עם הש"ץ. המנהג הנכון לשתוק כדברי השו"ע (ע' בס' אלא פ' יב שהגר"ה קניבסקי שליט"א לא מקפיד לומר נקדש. לעומתם וכו').

קריאת התורה: בקריאת התורה יש חשש גדול יותר של ברכה לבטלה, מחמת ברכת עולים לתורה (ובשבת צ"ע איך לעשות כשאין ז' עולים במפרסת אחת, ואפשר לקרוא רק עולה אחת). ודעת הגר"י קנר שליט"א שאין לעשות קריאת התורה מחשש ברכה לבטלה. ואפשר לקרות בלי ברכה.

מקצתן רואין אלו את אלו, ואלו את אלו: עוד יש לדון באופן שראובן שרואה מנין של עשרה, ושמעון רואה את ראובן, הוה בגדר מקצתן רואה אלו את אלו, מה הדין אם לוי רואה את שמעון. ויש מקום לומר שכל הדין של 'מקצתן רואין אלו את אלו' הוא חידוש בשעת הדחק, והבו דלא תוספי עליה (הגר"י קנר שליט"א).

והגר"ש"צ קוק שליט"א דן להביא ראיה מגמ' מכות דף ו, דהיכן שיש מקצתן רואין אלו את אלו, משמע דאפילו במקומות אחרים הכל מצטרף לפסול. ולפי זה אם יש מנין של עשרה אפשר לצרף כל העיר למנין דרך הבנינים.

ברכת כהנים: באופן שיש חזרת הש"ץ, והש"ץ מכוון ג"כ לתפילת נדבה מחששות הנ"ל, יש מורים שאפשר לעשות ברכת כהנים בלי ברכה.

אם הבנים שמחה: האופן הראוי ביותר אם יש משפחה שיש בה מנין של עשרה במקום אחד לזכות הרבה בנינים בהצטרפות למנין באופן של לכתחילה.

[ואף אם יש שתי משפחות שלהם חצר משותפת בלי גדר שמפרידה ויש בהם עשרה גדולים הוה נמי מנין לכתחילה, וכל הרואה אותם, והרואה את הרואים מצטרף ונחשב כתפילת כציבור. (ואצ"ל שכל משפחה תקפיד להתפלל בצד השני של החצר כדי שלא יהא חשש סכנה, ואף בקריאת התורה יקפידו שלא להצטרף בין שתי המשפחות)].

שוב שמענו שהורה הגר"ח קניבסקי שליט"א שאפשר לעשות מנינים דרך המרפסות ואף קריאת התורה, כיון שזה כמקום הדחק (בשם הגר"ג הוניגסברג שליט"א, וזה לכאורה רק בצד אחד של הרחוב). וכן שמענו בשם הגר"מ שטרנבוך שליט"א שבמנינים באותו צד של הרחוב אפשר לצרף לעשרה ועל הש"ץ לכתחילה לעשות תנאי של נדבה (מפי נכדו). ועי' סי' חשוקי חמד בברכות.

מאידך שמענו בשם הגר"י שלום כהן שליט"א שאם אין מנין של עשרה במרפסת אחת, אין זה מנין, וכן כתב תלמידו הגר"י ינון יריב שליט"א שיש בזה ברכה לבטלה ואמן יתומה (וכן עי' דברי הערוך השולחן הנ"ל).

במקום שאין בו ספר תורה

כתב המשנה ברורה סי' קמג ס"ק ט דבישוב שאין להם ספר תורה, נכון לקרות בחומשין בלא ברכה, שלא תשתכח תורה קריאה, ולא יקרא להעולים בשם כמו שהמנהג לספר תורה, אלא השליח ציבור יקרא הכל בקול רם בפניהם.

חשיבות הלל בליל הסדר

אמירת הלל הוא חיוב מדרבנן כמו ד' כוסות, מצות ומרור. יש לזהר לומר כל מילה של הלל בליל הסדר¹ ואחד שחושש שיירדם באמצע הלל, עליו להודרו² לאמר הלל. הלל של ליל הסדר יש בו דין שירה ולכן מותר לומר פירושים

¹ עי' בשער הציון סי' תפח ס"ק ב (ומ"ב ס"ק ב) 'ועל כן צריך להזהר מאוד שבמים שגומרין ההלל שלא יקרא התיבות בטעות שמשנתנה הענין על ידי זה, דלענין מגילה מחמירין בזה, וה"ה הכא. (והיינו אף אם חסר אות אחת והשתנה הענין אז יתכן שלא יצא ידי חובת הלל). ועי' שו"ע סי' תפ כוס רביעי גומר עליו את ההלל.

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

שבת כג - כט

פרשת - צו

גליון 13

הקפדה על 'תוספת שבת' - לא על חשבון הזולת

מראש... אך מרוב עגמת נפש אפילו לא היתה מסוגלת לדבר מילה, ובלעה את הכאב בליבה.

דביתהו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה'

במהלך השבת - אחת מבנות המשפחה הבחינה שפני הכלה נפולות... ומצאה שעת הכושר לדובב אותה, עד שנודע לה הסיפור. היא פנתה בעדינות לאם החתן, שתברר את הנושא...

האם עצמה הופתעה מההתנהגות המוזרה שלא מתאימה לבן העדין שלה, ומיד נגשה להעמיד את בנה על חומרת הענין, שההקפדה על תוספת שבת לא תבוא על חשבון הזולת.

החתן הטרי היה בהלם, ברגע הראשון כלל לא הבין מה טופלים עליו, רק לאחר מכן נזכר שאכן מתוך הלחץ והעומס בערב שבת, כאשר הכין את הנרות והבהב אותם, שכח לכבותם...

השלוש בבית שב אל כנו - אבל התעוררה השאלה: האם נקנסו אותה להוסיף עוד נר בכל ימיה בגלל השבת הזו, שהיא לא הדליקה בה נרות?

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פסק שאין לקונסה, כיוון שסוף סוף דלקו נרות שהאירו בשבת, וגם ההדלקה היתה מתוך התעסקות בכבוד שבת, והיא נחשבת כאנוסה היות שחשבה שבעלה הדליק עבורה.

ההשפעה של יראת שמים
משתמען מילה כצורבא מרבנן. [כג:]
 הגאון רבי שלמה ולבה זצוק"ל סיפר שבאחד הוועדים שזכה לשמוע מהמשגיח הגאון רבי ירוחם ממיר זצוק"ל, תבע מהם המשגיח לבנות בנפשם עוצמה רוחנית חזקה, כדי שיכלו להשפיע על אחרים ולחזקם בעבודת הבורא. והמחיש להם שההשפעה שלהם צריכה להיות כ"כ עוצמתית, עד שיהיו מסוגלים להגיע ליריד [שהיה נערך בימיהם מידי תקופה] ולשאת דברי חיזוק והתעוררות, באופן שכולם יניחו את כל עיסוקיהם ויבואו לשמוע בהתעניינות. התלמידים הבינו שהוא מדבר בהפרזה בעלמא, שהרי ביריד היו רוכשים את הנצרך לתקופה ארוכה, והאנשים היו כ"כ מרוכזים בו עד שכמעט לא היה ניתן לשוחח עימם על שום דבר. אך לאחר פטירתו אחד מתלמידיו הגדולים להספידו, סיפר לפי תומו, שפעמים רבות רבי ירוחם היה מסוגל לרתק ציבור גדול של בני אדם שבאו ליריד, ולעורר אותם לעבודת הבורא, על אף שהיו טרודים מאוד בעיסוקיהם. הגרש"ו מספר שחשב לעצמו מנין העלה הגר"י על דעתו שניתן להגיע לכוחות כאלו? והסיק שלמד זאת מהגמרא הזו, שיש מושג של 'משתמען מילה כצורבא מרבנן', שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. וההסבר בזה הוא - שבעצם כל אדם בפנימיותו שואף לקרבת אלוקים, ולכן כאשר הוא רואה 'איש אשר רוח בו' - שיש בו יראת ה'. נוצר אצלו צורך פנימי להבל ממנו.

מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן, סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תניא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. [כג:]

היה מעשה בחתן ששיתף את כלתו בשאיפה שכבר בבחרותו קיננה בו - להקפיד בביתו על 'תוספת שבת' כראוי, ולהקדים את קבלת השבת יותר מהרגיל, וכמובן בתקוה שיזכה לשיתוף פעולה בעתיד.

בערב השבת הראשונה לנשואיהם, היו להם טרדות רבות, והכלה נכנסה למקלחת בשעה מאוחרת מהצפוי והמתוכנן...

והנה כשיצאה, כשהיא מוכנה לקיים את המצווה המיוחדת של הדלקת נרות, [שציפתה לקיים עוד מימי הגן...] גילתה לתדהמתה שנרות השבת כבר דולקים!

מיד היא הבינה את הרמז, שהרי כבר נדברו רבות להקפיד על 'תוספת שבת', וכנראה מרוב כעסו על האיחור, בחר להפגין את מחאתו בצורה מקורית.

ליבה נשבר בקרבה, על שהפסידה את המצווה החשובה כבר בשבת הראשונה, ובמיוחד כאב לה 'יעונשי שנחת עליה ללא התראה

ניצול מושכל של הכוחות - משפיע עוד כוחות

כראוי נותנים לו אורה של תורה, שיצאו מחלציו בני תלמידי חכמים.

ומחדד נקודה נוספת - שהנה הנרות הללו הפוכים בדינם זה מזה, שבנר חנוכה אסור להשתמש, ואילו נר שבת כל מהותו הוא להשתמש לאורו.

ההסבר בזה הוא שהרי אם רוצים להצית אש בפתילת הנר ניתן לעשות זאת בשני דרכים, או לחבר אותה לשלהבת בוערת, או להכות ולשפשף אבנים זו בזו. 'השבת' מסמלת את ההצתה בדרך של ההתקרבות אל השלהבת, והחיבור אל קדושת השבת, לכן מצוה להנות מאורה. ואילו 'נרות חנוכה' מסמלים את האור שבא מתוך מאמץ של חיכוך זיכוך והתגברות, לכן המסר בא מהם דווקא ע"י הציווי שלא להשתמש לאורם.

אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בני תלמידי חכמים הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה טלית נאה הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין. [כג:]

בשלמא דירה טלית ויין - מובן שמי שמתמש בהם כראוי, זוכה שנותנים לו עוד כוחות להמשיך ולהשתמש בהם לעשות תפקידו בעולם, אך מפני מה השכר על 'נר' הוא 'בנים' ומהו הקשר ביניהם?

מסביר הגאון רבי משה שוואב זצוק"ל שגר הרי הוא רק כלי לקבלת האור, ואינו מאיר עד אשר תעלה בו השלהבת, מי שיוודע לנצל כראוי את הנר להשתמש בו לאור של מצוה - שבת וחנוכה - ראוי לו שיוזכה שאור התורה יאיר בצאצאיו. ובפרט שהאור מועיל להבדיל ולהבחין בין דבר לדבר, וזה מעלה שזוכים לה ע"י התורה - להבחין בין דין לדין, לכן המשתמש באור

ומסביר שכאשר עם ישראל קיבלו את השבת לפני מצוות ציצית, הם היו לחוצים ודאגים - איך יצליחו לשמור את השבת על כל פרטיה ודקדוקיה, שנראו בעיניהם כמאסר באזיקים.

לכן נתן להם ה' את מצוות ציצית - שהפתיל תכלת שבה מזכיר את הים והרקיע, ומרגיע את נפש האדם, ומהנה אותו מהיופי המשתקף בבריאה.

כשאדם מדמייך את עצמו מול גלי הים הרועשים בקולות מים אדירים, מתרחב לבבו, ומתוך הרגשה מעודנת כזו מסוגל יותר לקבל עול מלכות שמים ברצון ושמחה, וממילא קל לו יותר להיזכר בכיסא הכבוד.

כך אחרי שנתרחב ליבם מכח מצוות ציצית, החלו להבין ולהרגיש את נועם השבת, שמכשירה אותם להיות עם מדושני עונג, ונתרצו לבקש את מנוחת השבת, שבה יזכו לפסגות נעלות יותר של אמונה מתוך התבוננות במעשי בראשית.

דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אלעאי - ע"ש מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ה' צבאות, והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותו, אמר להן: בני, לא כך שניתי לכם סדין בציצית בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין, והלכה כדברי בית הלל? ואינהו סברי גזירה משום כסות לילה. [כה:]

משמע כאן שיש איזשהו קו שמחבר בין מצוות ציצית לקבלת שבת, שלכבוד קבלת שבת התעטף בציצית, ובדיוק בזמן זו עלה הנידון אם סדינים חייבים בציצית.

הגאון רבי חיים אפריים זיציץ זצוק"ל הביא חזקוני שאומר [בפרשת שלח] מדוע נסמכה פרשת מקושש למצוות ציצית? מפני שעם ישראל פחדו מהשבת - נתן להם ה' את הציצית.

למה ניתן להסתכל רק על חצי הכוס המלאה?

לעומתו אדם שמסתפק במה שיש לו יכול תמיד לשמוח בחלקו, ולהיות מאושר בגורלו, כמו שאמר יעקב אבינו יש לי כלי! לכן רק עם כוס יין מלא כברכת ה' - ניתן לחוש שמחה, ולהודות לה' כראוי, על כל הטוב שמשפיע עלינו.

ת"ר איזה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו דברי רבי מאיר. [כה:]

ופירש רש"י נחת רוח בעשרו - שמח בחלקו אם מעט אם רב.

במסכת סוכה [כ.] כותב רש"י שדרך התנאים בכל מקום לכתוב תחילה את הדבר הפשוט, ורק אחריו את הדבר המחודש, וצריך להבין מדוע כאן הקדים את השמח בחלק 'מועט' לפני ה'רב', הרי לכאורה יותר קשה לשמוח במועט?

לומד מכאן הגאון רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א שעשירות אינה נמדדת במה שיש לאדם אלא בכמה חסר לו! כשיש מנה ורוצה רק עוד מנה, קל לו להיות שמח יותר ממי שיש לו מאתים וחסרים לו עוד מאתים...

ומדריך איך ניתן להיות 'שמח בחלקו' ע"י האמונה שהכל בגורת עליון - אם היה נצרך לי משהו נוסף האב הרחמן היה שולח לי אותו, וכל מה שאין לי סימן הוא שהבורא לא גזר עלי שיהיה לי אותו.

והוסיף הערה לעוסקים בחינוך שרגילים להטיף - יתביט על חצי הכוס המלאה... קל לומר וקשה מאוד לביצוע, שהרי שני החצאים שוהים יחדיו באותו שדה ראייה...

מה הפתרון? להעביר את התכולה לכוס אחרת - קטנה יותר, אותו כמות נוזל שמשאירה שכוס גדולה חלל ריק - ממלאה לגמרי כוס קטנה! והנמשל הוא - אדם שנפשו רחבה וחומד הרבה מעבר למה שהוא צריך, תמיד מרגיש את החסר, ומתאונן על מה שאין לו, כמו שאמר עשיר יש לי רב, ולא מספיק.

אנשים דנים לכף חובה

אמר רב הונא חצר שיש לה ב' פתחים צריכה שתי נרות וכו', משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק.

שאל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א מדוע לא נסמוך על החיוב לדון לכף זכות?

ואמר שרואים מכאן שדרכם של בני אדם לדון תמיד לכף חובה...

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות: peninim88@gmail.com הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

פרשת צ"צ

ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה יהוה ביד בן-שן.

וברש"י: ויעש אהרן ובניו. להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל.

יש להבין וכי היה צד שאהרון הכהן - גדול הדור, שהושווה למשה - 'הוא משה הוא אהרן' - היה משנה ונוטה מציווי ה'?

אומר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א שודאי לא משבחים אותו על שלא גרע וחסר מכל אשר נצטווה, אלא אדרבא החשש היה שמא יוסיף על אשר צוה.

הקושי של 'בעלי מעלה' הוא להתגבר על היצר 'להיות טוב יותר', חששנו שמא דבקונו הנוראה תמריץ אותו לתוספת מעשים, להדר יותר ולהחמיר יותר...

לכן באו להגיד שבחו - שלא הטו ימין ושמאל - שתמיד היה צמוד לרצון התורה, ושיווה לנגד עיניו רק את רצון הבורא, ולא את נטייתו האישית אפילו שהיא לכיוון החיובי.

הוא אשר נצטוונו 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', לא רק לקיים את דברי התורה מתוך הבנה ורצון טוב אלא לבטל את דעתנו לחלוטין לעשיית רצון הבורא.

הנה בהדלקת נרות חנוכה שאלה הגמרא: והיכן צונו? רב אויא אמר מילא תסור, רב נחמיה אמר 'שאל אביך ויגידך זקניך ויאמרו לך'. [כג.]

ולכאורה מה מוסיף ר' נחמיה יותר מהפסוק שהביא רב אויא? אלא ההסבר הוא שמשמעות הציווי של לא תסור היא להזהיר אותנו 'לקבל תקנות הנביאים והשופטים, ולשמוע דברי חכמים ולהיזהר בגדריהם', כלשון השערי תשובה שמרחיב להסביר שמבלעדי הציות לגדריהם, לא תתקיים התורה.

אבל כאן בא ר' נחמיה להוסיף לנו, שצריך להשמע לא רק לגזירות ולסייגים של החכמים, אלא אפילו על צורת ההודאה וכל תהלוכות חיי האדם צריך להכיר ולהחדיר לנו - שאל אביך! יש הלכות והנהגות איך להלל ולהודות על הניסים.

נחלק לארבעה מדורים.

א. קיצור הדינים המעשיים לערב פסח, ליל הסדר וחווה"מ. בלשון קלה ומתומצתת.

ב. סיפור יציאת מצרים ע"פ מדרשי חז"ל.

ג. וארטים לחג הפסח.

ד. מאמרי מוסר וסיפורים על ענייני יציאת מצרים.

(מלוקט מהעלונים שיצאו לאור בפרשיות שמות - בשלח, עם תוספות חדשות.)

קיצור דיני: הכשרת המטבח והבית, ליל הסדר, חול המועד, בלשון קלה ומתומצתת.

- לא כולל הלכות ידועות כגון שצריך לשרוף החמץ, מה שכל אחד יודע מבית אבא, וכן הדברים הכתובים ברוב מוחלט של ההגדות על סדר ההגדה.
- לא כולל הלכות בדברים לא שכיחים (הלכות הגעלת כלי פורצלן. או קידש קודם צאת הכוכבים אם יצא יד"ח וכדו').
- כולל חלק מההלכות המצויות אצל כל אחד, וכן דברים אף שכ"א ראה אצל אבותיו אך פרטיהם לא זכורים בבירור (כגון אופן הכשרת השיש, כמה כזיתים בשולחן עורך, איך עושים חרוסת. וכדו'). הכל מלוקט מספרי גדולי הפוסקים. הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א עבר על הדברים וכתב: הדברים נכונים ונפלאים מאוד, וראוי להדפיסם בישראל:

לפרוץ ביהוה עולמו ואלו יבנה ליהוה את ביתו

ניקיון הבית והכשרת המטבח: בדיקת חמץ: ומקומות שא"א להגיע אליהם לא צריך לנקות כי הוא כנפלה עליהם מפולת. **ההכנות בעיו"ט: ליל יו"ט: סימני הסדר: הלכות יו"ט: הלכות חול המועד:**

לבדוק יכול לדבר מעניין הבדיקה. ואם דיבר שלא מעניין הבדיקה אחרי שהתחיל לא חוזר ומברך. וכשמסיים יאמר את נוסח הביטול.

אשה שניקתה את הבית לפסח עוד הרבה לפני פסח ולאחר כל מקום שניקתה בדקה טוב. ויודע בברור שהילדים לא הכניסו לתוכו חמץ, הבדיקה שלה מועלת.

הנצרך לנקיבו באמצע הבדיקה יברך אשר יצר.

אם לא מוצא את כל הפרורים, שרי לסמוך על הביטול ובלבד שאין יותר מכזית בחתיכה.

אם מצא חמץ לאחר הבדיקה אינו צריך לבדוק שוב כל הבית.

יש חיוב לבדוק חמץ גם ברכוש המשותף כגון חדר מדרגות, ארון חשמל, חדר אשפה, וחדר בלוני גז וה"ה חצר. ופרורים קטנים שמטנפים בגלי האנשים א"צ לבדוק ולבער. ורק בחטיפים שילדים השאירו יאספם, מחשש שמא יש בהם כזית, וא"א למכור לגוי כי משתמשים בהם בפסח. יש להיזהר שבסוף זמן ביעור חמץ לא יהיה בפה שבבעלותך חמץ כי א"א להפקיר בתוך רשותו. וחייב הבדיקה הוא בליל יד'.

אם יש לאדם שכנים שאינם שומרי תו"מ ומשתמשים במקום המשותף בחמץ, טוב שיפקיר המקום בפני שלושה.

נהגו להחמיר במוצרים: קוסמטיקה, בשמים, סבונים, משחת כלים וחומרי ניקוי, שיכול להיות שעירבו בהם חמץ, שיהיו כשר לפסח.

פלטסלינה. יש בזה תערובת חמץ ויש למוכרה במכירת חמץ.

ספרים א"צ לנקות. ודעת החו"מ היא לשים היכר ולמכור את החמץ שבספרים לגוי. ויש מקילים

ההולך להורים לכל הפסח ימכור החמץ שבבית לגוי. ומ"מ ישאיר לעצמו מקום לבדוק כדי קיום המצווה. ואם אמור לחזור באמצע פסח ה"ה חייב בדיקה.

ערב פסח:

סיום בכורים בער"פ. להרבה שיטות צריך להשתתף בסיום עצמו, ושמעתי שיש שהקלו בזה וס"ל שדי בזה שיאכל מהסעודה.

את הרצפה. מספיק לנקות ע"י שטיפה עם אקנומיקה, וא"צ לבדוק אח"כ.

אין למכור את הכלים של החמץ לגוי אלא את החמץ שבכלים לגוי, דאם מוכר את הכלי עצמו הוא יצטרך טבילה לאחר הפסח. **ולגבי ניקוי הכלים** כיוון שפירורים פחות מכזית שמטונפים קצת אינו צריך לבער, לכך לכתחילה יוכל להניחם בארון סגור כמות שהם ע"י ניקיון רגיל. ודין זה הוא גם **בנפה.** וכן **בגז** שלא משתמש בו לפסח. וכן במשחקי ילדים. (ומשחקים שרוצה להשתמש בהם בפסח ינקם היטב. ע"י כיבוס או באמבטיה).

למי שיש סתימה בשיניים. עשרים וארבע שעות לפני זמן האיסור כלומר יומיים לפני הפסח, לא להשתמש בחמץ חם, וינקה היטב, ובערב פסח ישטוף את הפה טוב, עדיף במים חמים וכבולעו כך פולטו. וה"ה בגשר, פלטה, ושיניים תותבות.

בגדים שעברו כביסה והכניסם בחוץ אין צריך בדיקה. ואף כשהכניסם בפנים אפשר לבדוק בבדיקה שיטחית שאין בכיס איזה משהו גדול שראוי למאכל כלב. ואפשר לבדוק תוך שתי דקות ערימות של בגדים. ומי שבודק בכיסים קודם שמכניס את הבגדים לכביסה ודאי שא"צ לבדוק שוב.

ראוי לצפות המקומות בארונות שמכניסים בהם חמץ במשך השנה, בנייר.

צריך לנקות את הטלפון מחמץ שנדבק בו.

בדיקת חמץ:

יש עניין להתחיל בדיקת חמץ בזמן, שהוא צאת הכוכבים. ואפי' כשהאישה עדיין לא סיימה לנקות הכל, ומחצי שעה קודם צאה"כ אסור להתחיל במלאכה, אכילה, ושינה, (אכילה מועטת או שינה קצרה עם שומר שר). וללמוד, רובם מתירים. ורק בשעת הבדיקה לא התירו להתחיל ללמוד.

יברך על ביעור חמץ, ואם ברך על בדיקת חמץ כתב בפמ"ג שלא יצא יד"ח הברכה. ויזהר לא לדבר בין הברכה לבדיקה ואף לא מעניין הבדיקה. ואם דיבר שלא מעניין הבדיקה יחזור לברך, ולאחר שהתחיל

יש חיוב לתת קמחא דפסחא עבור עניים לצורך פסח. ואם לא נותן, כותב המשני"ב, שיש עוון בידו.

ניקוי המטבח:

את השיש. יש לנקות היטב בחורים ובסדקים ויגנו לגמרי. ואח"כ המנהג לערות מים רותחים מכלי ראשון על השיש, וגם המנהג לכסות את השיש בכיסוי אטום (נייר כסף וכדומה). ולא די בכיסוי, כי חוששים לבליעות שבשיש שיעברו אל הכלי החם שמעל הכיסוי העליון. ולד"ז מועיל עירו. וכותב השעה"צ שלא לערות לכתחילה מכלי פסח מים רותחים על השיש אלא מקומקום של כל השנה. (ו"א שיעשה זאת לאחר שהכשירו כדין, דהיינו שיש להמתין כ"ד שעות משעת שימוש אחרון ולהסיר את האבנית ואז ירתיח מים וישפוך אותם). ודין זה הוא גם בשולחן שלפעמים מניחים עליו סיר רותח או חלות רותחות, ואם ירא שיתקלקל השולחן סגי בשטיפה יסודית וכיסה אח"כ את השולחן בפי. וי. סי. או נייר כסף עבה שלא יקרע.

בקרמיקה על קירות המטבח. אף במקום שהוא כנגד גובה הסירים אין חובה לשים ניילון עבה או נייר כסף.

הכיוור וכן הברזים. יש לנקותם היטב במים חמים. ובמקום יציאת המים יש לשפוך אקנומיקה. יש להניח כיוור פלסטיק או אלומיניום מיוחד לפסח, וצריך שיהיה מוגבה קצת ולא יגע בכיוור למטה של החמץ. **אין חובה לעטוף את מסננת הברז** בבוד, והוא חומרא בלבד.

מתקן הפלסטיק או המתכת, שבו מניחים את הכלים הנקיים לייבוש הוא מותר לשימוש בפסח לאחר שניקו אותו יסודי.

שולחן סלון וכדו'. שאין רגילים להניח עליו מאכלים חמים בדרך כלל, אין צורך להכשירו ברותחים. ודי לנקותו היטב ולצפותו בכיסוי.

ניקוי המקרר: עושים ע"י מים וסבון, ואח"כ ישים נייר כדי שלא ייגע כלי של פסח במקום שהיה בו חמץ.

לאחר שגמר לאכול החמץ בערב פסח יצחצח את שיניו

בתחילת שעה שישית, שהוא זמן שריפת חמץ. לא יעשה מלאכה שאינה קשורה לפסח עד שישרוף את החמץ.

עוגה מקמח מצה אסורה לאכול בער"פ כל היום (י"א שרק לאוכלים שרויה) מפני שיתכן שאפשר לצאת בה יד"ח בפסח. וקנידלך שרי עד שעה עשירית.

עוד הלכות בערב פסח: בער"פ אחר חצות אסור לעשות מלאכה, מלבד מלאכות שהותרו בחול המועד כדבר האבד ומעשה הדיוט. אבל תספורת או להפעיל מכונה לאחר חצות אסור וכשהפעיל קודם שרי. והתירו נמי תיקון בגדים שנקרעו רק אם עושה זאת בחינם. ואם זקוק לכתוב משהו לצורך המועד יש עדיפות שיעשה זאת בער"פ אחר חצות מאשר בחוה"מ.

מותו להשהות בבית קטניות בפסח ואפי' נפלו עליהם מים ולא גוזרים כבתבואה.

צריך לצלות הזרוע והביצה לפני שבת וכשחל ביו"ט שרי. ואם שכח אין שום אפשרות לצלותם. וישים חתיכת בשר מבושלת אחרת.

רצוי להכין את צרכי הסדר בעיו"ט

הכנת החרוסת: מרסקים תפוחים, שקדים, אגוזים, קינמון, זנגביל, ומערבבים אותם בתוספת יין.

כרפס: סלרי או תפו"א או צנון, כ"א כפי מנהגו.

זרוע: צולים על האש חתיכת עוף עם עצם (כנף או שוק).

ביצה: צולים על האש ביצה מבושלת עם הקליפה.

מי מלח: מערבבים מים עם מלח.

מרור: שטיפת חסה ובדיקה מתולעים.

ישתדל להקפיד מאוד על שינה קודם כניסת החג, ההורים והילדים כמובן.

ליל הסדר:

לובשים קיטל בשביל להוריד קצת מהגאוונה. ובשנה ראשונה יש שלא לבשו.

השולחן יהיה ערוך לפני שמתחיל הסדר, כדי להזדרז להתחיל שהתינוקות לא ירדמו.

דרך חירות, נהגו לקשט את השולחן יותר מכל השנה.

יכין שוקולדים לחלק לילדים שיהיו בעניינים.

מה שאפשר יגיד בשירה ובזמרה, ויעשה במנגינות מיוחדות של כל מיני שירים מוכרים.

אם רוצה להושיב את כולם, יאסוף מעשים טובים שראה אצל הילדים לפני פסח וירשום אותם. ובביל הסדר יזכיר כ"א מה עשה. למשל: מוישלה עזר מאוד לאמא וכדו'. ועי"כ הוא מחבר את הילדים לשולחן.

להיזהר מאוד לא להגיע בזה הלילה לידי כעס.

סידור הקערה:

זרוע: זה כנגד קרבן פסח. וזה זכרון שהקב"ה גאל אותנו בזרוע נטויה. וצריך צלוי כקרבן פסח ואוכל למחרת.

ביצה: כנגד קרבן חגיגה. כדאי לצלותה קודם. ואוכלים באותו לילה. וביצה היא מאכל אבלים כי אין לנו קרבנות היום.

מרור: זכר שהיה לנו מר במצרים.

חרוסת: זכר לטיט, ומערבב יין זכר לדם שהיה נוזל מהטיט. והורגים עי"ז את הארס שבמרור.

כרפס: הוא להרגיש כמו מלכים שהיו אוכלים ירק כדי לפתוח את התאבון.

ועיקר המצווה בלילה הזה היא להרגיש כאילו יצאנו אנו ממצרים. ולהודות ולהלל ולשבח על הניסים שנעשו במצרים, והלילה הזה הוא ליל שימורים.

צריך שיהיה מוכן מי מלח ושלוש מצות בתוך המפה. **אם שכח לעשות מי מלח קודם הלילה** (כשחל בשבת) יתן שליש מלח כנגד שני שלישי מים. ויעשה מעט.

סימני הסדר:

לפני קידוש נוהגים שכ"א מוזג לפניו כדי שיהיה דרך חירות, וכן בכל הד' כוסות. בכוס ראשונה מקיימים כמה מצוות: קידוש של יו"ט, ואם חל בשבת אז גם של שבת וכן כוס ראשון מד' כוסות.

בשבת יאמר שלום עליכם בזריזות.

יסדר הקערה לפניו באופן שאינו צריך לעבור על המצוות, וכהאר"י. דהיינו הכרפס למעלה מעל הכל, מי מלח בסמוך לו יותר מהמצה, ולגבי הזרוע והביצה שהם לזכר ולא למצווה אין בעייה שיעביר עי"ז. וה"ה מרור וחרוסת י"א שאין בזה בעייה.

כמעט כל סימני הסדר איך עושים: מוזכר בכל הגדה מצויה, הבאנו רק פרטים שלא כתובים בהרבה מההגדות.

מצוות הסיבה. היא שגופו יהיה נוטה לצד שמאל ולא מספיק כשרק ראשו נוטה. בכיסא עם ידיות סגי לנטות לצד שמאל ע"ג הידית. ובכיסא בלי ידיות לא מספיק לנטות, אלא צריך להישען על גב הכיסא כשהמשענת נוטה לצד שמאל. ומבואר בפוסקים שצריך גם כרית.

נשים חייבות בהגדה של פסח, והגדת לבנד, ארבע כוסות, אכילת מצה ומרור.

קטנים וקטנות מגיל חמש שש ולפעמים שבע, תלוי לפי חריפותו, שהגיעו לגיל חינוך צריך לתת להם כוסות ליל הסדר וישתו מלא לוגמם שהוא רוב רביעית, ועדיף להכין להם כוס רביעית בצמצום כדי לחנכם לרוב כוס.

יכווין בשהחיינו על כל המצוות. מצה ומרור, יו"ט וסיפור יצ"מ. **ולכן אישה שהדליקה נרות ובירכה שהחיינו יכולה לענות** אמן על שהחיינו שבקידוש כי הוא פוטר שאר מצוות.

שתיית משקאות בין כוס ראשון לשני שרי, והמחמיר תע"ב.

א"צ להוציא הטבעות לפני נט"י לכרפס.

אם ברך בטעות על נט"י לכרפס. יקפיד קודם ענט"י של הסעודה לנגוע במקום המצריך נטילה.

לכרפס טוב שלא ידבר בין הנטילה לאכילה.

מצוות סיפור יציאת מצרים צריכה להיות בדרך של **שאלה ותשובה,** וכשהילד לא מבין מה הוא אומר ב"מה נשתנה", האבא לא קיים את החלק של מצוות סיפור בצורה של שו"ת. ולכן במקרה כזה האדם ישאל לעצמו או אשתו תשאל אותו.

בן המתארח אצל אביו או חמיו, נחלקו הפוסקים אם מקיים והגדת לבנד ע"י אביו. רש"י פוסק שמהני ול"צ שליח. רבי משה שטרנבוך אומר שימנה את אביו שליח. ורנ"ק אומר שאף האב צריך לספר לבניו.

נהגים שלא לשתות היין ששפך בעשר המכות.

מותו להפסיק באמצע הלל לאמירת חידושים.

בליל פסח בוצעים מהמצה העליונה ואפילו שחל בשבת.

הנה הדין הוא שבאכילת מצה הראשונה אוכלים ב' כזיתים אחד מהעליונה ואחד מהאמצעית. מי שלא מברך בעצמו את ברכת המוציא ואכילת מצה, אלא שומע אותם לא צריך ב' כזיתים.

הנוהגים שכ"א יש לו מצות לפניו ומברך הברכות בעצמו, כשחלק מהמסובים אוכלים כזית מצה ושומעים ברכת המוציא או אכילת מצה מחבריהם, אסור לענות אמן כ"ז שלא יצא יד"ח אכילת מצה.

מנהג העולם שמשלימים מצה שאינה שלימה ללחם משנה עי"י חריכת קצותיה באש. ובאמת הסטיפלער והרב אלישיב כתבו שלא נקרא שלם. ונפק"מ שיהיה אסור לעשות זאת ביו"ט כי זה לא לצורך. ומ"מ מצה שנראית כשלימה דינה כשלימה.

שולחן ערוך לא להעמיס מידי כדי שיאכל האפיקומן בתאבון. ויאכל ביצה.

באפיקומן יאכל ב' כזיתים. זכר לפסח ולמצה.

אם אחר אכילת אפיקומן אכל משהו יאכל שוב אפיקומן, אם עדיין לא ברך ברכת המזון.

הרב אלישיב התיר לשתות קפה עם סוכר לאחר אפיקומן במקום הצורך, כדי שיוכל להמשיך לספר ביצ"מ.

נשים ששכחו יעלה ויבא בברכת המזון של פסח יחזרו, בשונה מכל המועדות שלא חוזרות. (בסוכות נחלקו הפוסקים בזה)

יש שהקפידו לשתות כוס רביעי לפני חצות, והרבה מהפוסקים לא הקפידו בזה.

יו"ט: רבי ניסים קרליץ ועוד פוסקים התירו לכתחילה לקלף ביו"ט במקלף.

חול המועד:

קטנים הנצרכים לאכילת קטניות בפסח כגון מטרנה צמחית או דייסת קורנפלור, יש להעדיף את הנ"ל, מאשר דברים הדומים יותר לחמץ כגון דייסת אורז. ויקפיד לייחד להם כלים נפרדים. ויזהר מלשפוך מקומקום של פסח על הקטניות. אלא ישפוך לכלי ריק המיוחד לקטניות ומשם יערה על הקטניות.

במקום צורך גדול מותר להיכנס לחדר ולמקום שנמכר לגוי, והיינו פעם פעמיים, כדי שהמכירה לא תראה כצחוק.

לגבי גיהוץ בחוה"מ התירו לצורך הסרת קמטים. אבל לייצר כפלים יפים אסור.

אדם שבעיו"ט נטל ציפורניו או שבעריו"ט לא היה לו מה ליטול. מותר לו ליטול ציפורנים בחול המועד.

בחול המועד מותר להתקשר בטלפון רק לצורך המועד.

כשמכבס לצורך קטנים אפשר להוסיף עוד בגדי קטנים במקום שיש לו ספק אולי יצטרכם במועד. ובמקום שבטוח שלא יצטרך אסור. והמחלל את המועדות איתא באבות שאין לו חלק לעוה"ב.

הקלדה במחשב היא מעשה הדיוט, ומותרת לצורך המועד. ובהדפסה מהמחשב החמירו.

בשביעי של פסח שחל ביום שישי יש לאכול קודם שעה עשירית שזה בשעה 58:3 (תשע"ט), משום כבוד השבת.

נחלקו הפוסקים האם מותר לבשל בשביעי של פסח עבור שבת שאח"כ (בעירוב תבשילין) קטניות כ'ארבעס' לשלום זכר, וכטחינה כיוון שיש הרבה האוכלים, וראויה לאחרים. ולדעת רוב הפוסקים שרי לאכול זאת בשבת **לכתחילה.**

תמצית סיפור יציאת מצרים ע"פ מדרשי חז"ל

הקדמה

מצוות סיפור יציאת מצרים היא יתירה על שאר המצוות, שכל המצוות יש להן גבול ויש מצוות שאפילו עובר על כל תוספי אמונה, מה שאין כן בסיפור יציאת מצרים, שבו יש עניין להרבות וכל המרבה הרי זה משובח, ואפילו כולנו חכמים ונבונים ויודעים את התורה יש עלינו מצווה לספר.

ומובא בחז"ל שגדר המצווה הוא שכל אחד יספר בסגנונו וכפי צחות לשונו, אלא שברבות השנים כשהתבררו כאלו שהיו אומרים דברי הבל, או-אז כתב בעל ההגדה את הנוסח שיש בידנו, אבל יסוד המצווה זה להרגיש את הסיפור ולחיות אותו. קריאת ההגדה כפשוטה ללא הרגשת הלב, הרי היא משולה לילד בר מצווה שמדקלם את הדרשה מהדף שהכינו לו ומסיים בתודה רבה להורי המסורים.....

עיקר המצווה היא לחוש כאילו אנחנו עבדים, לתאר מה זה עבד, מה זה לעבוד קשה מ 4 בבוקר עד הלילה, וכעת אנו יוצאים לחירות ולהמחיש מה מרגיש היוצא לחירות ועד כמה הוא מאושר ביציאה, וזמ"ש מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ולכן, מצד אחד אוכלים לחם עוני ומצד שני יושבים דרך חירות. ובסיפור צריך ג"כ לספר את אשר התעללתי במצרים, לשמוח במפלתם, ולצחוק על המצרים בכל מיני דוגמאות חיות ממה שעבר עליהם בשעה שהקב"ה הכה אותם.

סיפור יציאת מצרים הוא יסוד האמונה וההנחלה לדורות הבאים של האמונה בקב"ה, שכן ועונש, תורה משמים, מידה כנגד מידה וכו', ואין דבר העומד מול רצונו.

ישנו דבר מוזר שאנשים מתכוננים לליל הסדר בביעור חמץ. מרור, מצות וכל המסתעף אבל מזניחים מאוד את מצוות הסיפור שצריך להתכונן לזה ביותר כי עיקרו הרגשת הלב וגם מי שכן מתכונן לכך לפעמים הוא משקיע המון בווארטים וכדומה ופחות בסיפור עצמו.

כתוב בזוהר שהמלאכים יורדים לבתים לשמוע את אמירת ההגדה ומי אשר אומר בשמחה, הקב"ה מראה לפמליה שלו.

רעיון לסיפור בשעת ההגדה: יחלק את זה לכמה חלקים: השעבוד. לידת משה. המכות. והיציאה ממצרים. חלק יאמר בתחילת מגיד אחרי מה נשתנה. וחלק שני לפני הסעודה. חלק שלישי בסעודה. והשאר בסוף הסדר. כך ישאיר את הילדים ערניים ובמתח, מהמדרשים והסיפור. כל חלק יסיים במתח גדול לקראת החלק הבא.)

ראשית השיעבוד

הקב"ה גזר גלות על כלל ישראל בגלל שאלת אברהם איך אני אדע שאני ארש את אר"י ועוד שבני ישראל יתחזקו באמונה טרם קבלת התורה. אבל הקב"ה רצה שלא ישתעבדו לעם בזוי ולכן דאג לשעבדם אצל העם הכי מכובד שהיה באותה תקופה.

בזמן שבני ישראל ירדו למצרים הם החלו לפרות ולרבות, עם מינימום 6 עוברים בכרס אחת.

ביתחלת ימי השעבוד היו המלכים והשרים כולם מהיהודים. אח"כ היו שווה בשווה, ואח"כ, כשכל יורדי מצרים מתו צמצמו מאוד את השרים היהודים ולאט לאט היהודים התחילו להתקרב לגויים (מלבד שבט לוי). אמנם בני ישראל המשיכו לשמור מצוות כרגיל, אבל הקירבה לגויים הרחיקה אותם משמירת המצוות משום שחשבו שעל ידי זה הם יהיו יותר חשובים בעיני הגויים.

ואז התחילו הצרות, המצרים יצאו ביחד עם היהודים להילחם עם עשיו והמצרים שמו את היהודים קדימה והם עצמם ברחו, וכשהיהודים נצחו את עשיו הם ראו שהמצרים ברחו, היהודים כעסו על המצרים והרגו את כולם.

באו המצרים אל פרעה ואמרו לו זה לא עסק הם מתרבים בקצב מסחרר, שש לשנה בכל משפחה. הם חזקים ושלטים על כל הכלכלה, עוד מעט הם קמים עלינו ומגרשים אותנו מכאן. בתחילה פרעה התנגד להרע להם. הוא בכל זאת ידע יותר טוב מכולם מה היהודים עושים למען הממלכה, אבל לאחר שהורידו אותו מכסאו למשך ג' חודשים הוא חזר למלך, ואז בכל המרץ ובהרבה יצירתיות הוא התחיל להרע לישראל. הוא קרא לשלש יועציו הבכירים, איוב בלעם ויתרו, ושאלם איך נתחכם עם ישראל בצורה שהקב"ה לא יתנקם בנו! ואז החליט שהכי טוב לאבדם במים כי הרי הקב"ה הבטיח שלא יהיה מבול, ואם כן הם מוגנים מפני מבול. מה שהוא לא לקח בחשבון זה שהקב"ה יתנקם בהם על ידי שיטביע את כולם בים. וכך קיבל החלטה לזרוק את כולם לים. יתרו שמע ואמר ילא כדאי וסיפר מה קרה עם אבימלך ופרעה שהקב"ה העניש אותם בגלל אברהם אבינו. פרעה כעס עליו ויתרו נאלץ לברוח מיד למדין - לא לפני שלקח את המטה הידוע. איוב שתק ונידון ביסורים. בלעם הסכים וקיבל, ובסוף הקב"ה נקם בו.

ואז התחילו הצרות, המצרים יצאו ביחד עם היהודים להילחם עם עשיו והמצרים שמו את היהודים קדימה והם עצמם ברחו, וכשהיהודים נצחו את עשיו הם ראו שהמצרים ברחו, היהודים כעסו על המצרים והרגו את כולם.

באו המצרים אל פרעה ואמרו לו זה לא עסק הם מתרבים בקצב מסחרר, שש לשנה בכל משפחה. הם חזקים ושלטים על כל הכלכלה, עוד מעט הם קמים עלינו ומגרשים אותנו מכאן. בתחילה פרעה התנגד להרע להם. הוא בכל זאת ידע יותר טוב מכולם מה היהודים עושים למען הממלכה, אבל לאחר שהורידו אותו מכסאו למשך ג' חודשים הוא חזר למלך, ואז בכל המרץ ובהרבה יצירתיות הוא התחיל להרע לישראל. הוא קרא לשלש יועציו הבכירים, איוב בלעם ויתרו, ושאלם איך נתחכם עם ישראל בצורה שהקב"ה לא יתנקם בנו! ואז החליט שהכי טוב לאבדם במים כי הרי הקב"ה הבטיח שלא יהיה מבול, ואם כן הם מוגנים מפני מבול. מה שהוא לא לקח בחשבון זה שהקב"ה יתנקם בהם על ידי שיטביע את כולם בים. וכך קיבל החלטה לזרוק את כולם לים. יתרו שמע ואמר ילא כדאי וסיפר מה קרה עם אבימלך ופרעה שהקב"ה העניש אותם בגלל אברהם אבינו. פרעה כעס עליו ויתרו נאלץ לברוח מיד למדין - לא לפני שלקח את המטה הידוע. איוב שתק ונידון ביסורים. בלעם הסכים וקיבל, ובסוף הקב"ה נקם בו.

חלום פרעה

יום אחד חולם פרעה חלום: כל מצרים על כף אחת ומישהו אחד על הכף השניה ומכריע אותו. אמרו לו הפותרים: יבוא אחד שיציל את כל עם ישראל. במקביל פרעה רואה שהפעולות שלו למייעוט הילודה לא רק שלא עוזרות, אלא הם לא גומרים להתרבות עוד ועוד. פרעה מחליט לקרוא למילדות ולומר להם שיהרגו את כל הזכרים הנולדים, וכדי לא להראות אכזר, הוא אמר להן, שיעשו זאת על ידי שתוך כדי לידה יסתמו לנולדים את האף וככה הם ייחנקו ויחשבו כולם שזו איזושהי מגפה.

המילדות הצדיקות, כמובן, לא רק שלא שמעו, אלא אף עזרו יותר והביאו כסף לנצרכים ועשו עזר לילודת.

ויקרא מלך מצרים למילדות ויאמר להן למה אתן לא שומעות בקולי? והן ענו שהיהודיות יולדות לבד, והיה נס שהוא האמין להן ובאותה תקופה הקב"ה הכפיל ושילש את הילודה.

ואז פרעה חולם חלום נוסף, שאיש אחד מלקט את כוכבי מצרים וזורקם לים. פרעה נלחץ ומחליט לזרוק את כל הנולדים לים, וליד כל בית יהודי בנה בית של גוי שתפקידו היה לבדוק מי צריכה ללדת ולעקוב אחר הלידה כדי לזרוק למים מיד כשיוולד, והנשים הצדקניות היו מלות (ברית מילה) את התינוקים לפני זריקתם והגויים היו צוחקים עליהם וכך זרקו לים מיליוני יהודים, והיה נס שכל התינוקים שנזרקו בא מלאך והוציאם והאכילם והשקם עד שגדלו ונהיו עצמאיים ושלחם להוריהם.

קושי השיעבוד

עמרם היה גדול הדור ובאותו הזמן שפרעה גזר על הזכרים אמר עמרם חבורה בביכ"י המרכזי ומסקנת הדברים היתה שעל כולם להתגרש בשביל לא להוליד ילדים שיצטרכו לזרוקם וכך

תוכנית פרעה

מיד התחיל פרעה לשעבדם. בהתחלה הוא הציב לבני ישראל לעבוד תמורת תשלום והוא יעמוד בראש. היהודים, שרצו להתחנף לפרעה, עבדו בכל המרץ. פרעה העמיד מהצד אנשים שירשמו כמה כל אחד עושה בדיוק, (בשביל ההמשך, כמובן). ואז הגיע השלב השני שבו היהודים נדרשו לעבוד בלי כסף, וכמובן, באותו הספק שהיה קודם לכן כשעבדו בשיא ההתלהבות תמורת תשלום. בשלב שלישי התחילו לתת מכות חזקות למי שלא מספיק לעמוד בקצב. והוא מינה שוטרים יהודים לזה כדי שילחמו אחד בשני (יש לציין שהשוטרים היהודים לא התנהגו באכזריות כלפי אחיהם אלא להיפך סבלו בדומיה את המכות על מה שאחיהם לא הספיקו) והמצרים שברו את כל מה שבנו כדי שלא יהיה סיפוק ליהודים.

לא צריך הרבה דמיון כדי להרגיש את המצב הקשה שהיהודים היו בו. אחר כך הוסיפו להתאכזר והעבידו עבודת נשים לגברים ולהפך, ומי שלא הספיק להשלים את מכסת הבניין שהיתה מוטלת עליו, לקחו את התינוקות שלו והשתמשו בהם להשלמת הבנייה במקום לבנים ועצים. היהודים, כשהיו בצרה וראו את השעבוד הגדול שנפל עליהם, התחילו לעזור אחד לשני על

היה, עמרם ועמו יחד כל כלל ישראל עמדו וגרו נשותיהם, ואז באה לפניו בתו מרים בטענה: פרעה גזר על הזכרים ואתה גזר גם על הנקבות! ועוד, מה עם קידוש ה' ועולם הבא?! עמרם קיבל את הדברים וחזר להתחתן ויחד עימו התחתנו כולם בחזרה.

והיה נס גדול, יוכבד בגיל 130 התעברה ובחודש השישי ילדה את מושיען של ישראל כשהוא מהול ומאיר את הבית, מיד הבינה שהוא זה שאמור להושיע את ישראל. השכנים הגויים לא חשדו בכלום שהרי הם ידעו שעדיין לא עברו תשעה חודשים מהחתונה. כשעברו 3 חודשים התחילה להילחץ ופחדה שהנה הם יבואו לבדוק ויגלו את התינוק, היא בנתה תיבה ושמה אותו בים במחשבה שגם אם המכשפים יגלו בכישופים שלהם שהוא נולד, הם 'יאבדו' אותו וכישוף לים ויחשבו שהוא טבע. ובאמת, בהתחלה פרעה לא היה רגוע, הוא ראה בכוכבים שמושיעם של ישראל כבר נולד והוא עדיין חי, אבל מהרגע שמשא הושלך ליאור הוא חשב שגם הוא הוטבע במים ונרגע.

מרים ובתיה

באותו רגע שאמו של משה שמה אותו ביאור, מרים אחותו החליטה לעקוב מה יעשה לו. והנה לפתע היא מבחינה שבת פרעה, בתיה, מגיעה עם נערותיה ומיד התחילה לבכות.

ולמרבה פליאתה, בתיה נגשת ישר למקום ששם נמצא משה ומושיטה את ידה לקחתו. נערותיה שעמה אמרו לה: את עוברת על רצון אביך ולא זו בלבד, אלא שאת מצילה אותו בדיוק היום, ביום שבגללו זורקים כבר תקופה ארוכה את כל הילדים לים. מיד בא מלאך חבטן באדמה וכולן מתו. באותה שעה בתיה מחליטה להתגייר, לאחר שכבר קודם לכן היתה מאוד שבורה ממה שאביה מעולל ברוב אכזריותו.

ואז לקחתו בתיה, והמעשה הידוע עם האוכל - שלא רצה לינוק ומרים הציעה להביאו ליהודיה וכו' וכו'.

כעבור שנתיים באה בתיה לקחת את התינוק שגמר לינוק כדי לגדל אותו בביתה שזה בית המלך, ובתיה אוהבתו אהבת נפש. וכך גודל בבית המלך, האדם שהמלך שונאו שנאת מוות, והוא גודל כבן אהוב על ברכי המלך כבכיר הנסיכים. וזה לכאורה הנס הכי גדול במצרים.

אחד מהמדרשים הידועים על בית פרעה היה, שיום אחד באחת החגיגות כשפרעה ישב בראש השולחן ולצדו אשתו ובתו, ומשה על ברכיהם, משה קם ונוטל את הכתר מעל ראשו של המלך. בלעם, שהיה במקום אמר מיד תזהרו ממנו הוא הולך להושיע את ישראל, אבל גם הדבר הזה 'משום מה' נעלם מעיניו, על ידי שבא מלאך והתחפש לאחד מיועצי פרעה והציע לבדוק אם הוא סתם עשה מעשה קונדס או שהוא יודע מה הוא עושה, ושמו לו גחלים וזהב ובא מלאך ודחף ידו לגחלים ומיד 'הבינו' כולם שאין להבין ממעשיו כלום משום שהוא קטן.

גדולתו של משה

בגיל 9 שמע משה את כל הסיפור של היהודים ושהכל הגיע מבלעם והוא החליט להתנקם בו, ואכן משה הנסיך התחיל לעשות לו את המוות עד שבלעם לא יכל יותר וברח מפניו.

בלעם הגיע לארץ כוש והחליט להשתלט על המדינה. בזמן שכל הגברים במדינה יצאו למלחמה, הוא הקיף את המדינה במכשולים. בצד אחד בנה גדר, בצד שני עשה נהר, לצד שלישי הביא המוני נחשים, ובצד רביעי גם כן עשה גדר גבוהה כדי למנוע מהלוחמים לחזור הביתה. ואכן כשה'כושים' רצו לחזור הביתה אחרי המלחמה הם לא יכלו להיכנס, ובמדינה נשארו רק הנשים והטף מוקפים במכשולים שניתקו אותם מהאפשרות לחזור לחיים הרגילים. (עוד נחזור לזה בהמשך).

בינתיים משה גדל בבית פרעה ובתור נסיך הוא נהיה שר בכיר בממשל פרעה, הוא היה שר העבודה ובתוקף תפקידו היה יוצא לעשות סיור בממלכה, שם הוא רואה את עוצמת האכזריות שבה העבידו את היהודים בפרך, עבודת נשים לגברים, פירוק כל מה שבנו וכדו' וליבו נקרע מרחמים עד אשר רצה למות בשביל זה. הוא ניגש לעזור, לסחוב, לחבוש ולסייע ככל שניתן, ובאמת הצליח להקל את קושי העבודות, ואף הצליח לשכנע את פרעה שיאפשר להם לקבל את יום השבת כיום חופש ומנוחה שבועי.

יום אחד רואה משה איש מצרי מכה יהודי עד מוות, בדק משה וראה שאף אחד לא רואה מיד קם והרג את המצרי וכיסה את דמו. למחרת ראה את דתן ואבירם רבים, התרה בהם שיפסיקו אך הם אמרו לו: הלהרגנו אתה רוצה כמו שאתמול הרגת את המצרי? מיד הם קמו והלשינו עליו למלך. המלך התחיל להיבהל מהעצמאות היתרה שלו ומיד שלח שיהרגו אותו.

משה שמע שפרעה גזר עליו עונש מוות וברח. ואז נעשה נס שכל הרודפים אחריו התעוררו ולא יכלו להשיגו וגם יורי החיצים עליו לא הצליחו לפגוע בו, משום שכל החיצים התהפכו וחזרו עליהם וכשרצו לכרות את ראשו, צווארו נעשה שיש ולא יכלו לפגוע בו.

משה בכוש

משה מצליח לברוח ומגיע לארץ כוש 10 שנים אחרי שבלעם הגיע לשם, ואז הוא מגלה שכל הגברים חיים מחוץ למדינה והנשים והטף מסוגרים בתוכה, ובמקום שולט מלך זקן וחולה שלא יודע איך להתמודד עם הבעיה שבלעם ארגן להם, ואז כשמשא הגיע וראו אדם גבוה ומרשים שחכמתו מאירה על פניו החליטו למנותו למלך, משה נהיה מלך כוש והורה לכל אחד מהתושבים לגדל אפרוח של חסידה (שהיו מהם הרבה במקום) ולהרעיב אותו במשך 3 ימים ולאחמ"כ להשליך את החסידות המורעבות להיכן שבלעם שם את הנחשים, ואכן כך עשו, והחסידות התנפלו על הנחשים ואכלו אותם ברגע אחד, וכך המצור נפרץ ובני כוש שהיו מנותקים מביתם 10 שנים חזרו הביתה. ובלעם כמובן ברח כל עוד רוחו בו, מיד מינו את משה למלך כוש, ומשה מלך שם במשך 40 שנה. לאחר 40 שנה משה יצא משם בכבוד גדול לכיוון מדין.

משה במדין

באותם ימים ישב במדין ראש הכמרים שהחליט יום אחד להתגייר, ודבר זה גרם להתעללות של בני המקום בו ובעיקר בילדיו. והנה באותו היום שהגיע משה למדין הוא מגלה את ההתעללות הנוראית בבנות יתרו, עד כדי כך שהרועים המתעללים רצו להטביע אותן בבאר, מיד הגיע משה העיף את כולם בכוחו הרב והציל את הבנות.

באותו היום ציפורה חוזרת הביתה מוקדם מהרגיל (כי כל יום כשבאה לשאוב מים היתה צריכה לחכות כמה שעות עד שיגמרו כולם לשאוב) יתרו שואל אותה מה קרה שחזרת מוקדם? והיא ענתה איש עברי הצלני. א"ל קראי לו ומשה בא.

תוך כדי שיחה עם משה, התברר ליתרו שמשא הוא מבוקש למלך מצרים, מיד שם אותו בבור (אז מצרים היתה שליטת העולם ולא היו צריכים צו הסגרה כדי לעוצרו). אחרי 10 שנים יתרו היה בטוח שהוא מזמן התרקב שם, אבל הוא לא ידע שבתו ציפורה היתה באה אליו כל יום ומורידה לו אוכל. יום אחד יתרו יורד והנה הוא רואה שמשא חי, מיד הבין שמדובר באיש קדוש והוציאו מהבור.

עוד לפני שהתגייר יתרו אחרי שברח מפרעה עם המטה, שם יתרו את המטה באדמה ולא הצליח להוציאו, או אז נשבע שמי שיצליח להוציאו יהיה חתן לבתו והמטה גם כן יהיה שייך לו, והנה יוצא משה מבית האסורים ומגיע למטה ושולפו, מיד קיים יתרו את 2 הבטחותיו.

חזרה למצרים

ובינתיים במצרים פרעה נחלה בשחין רע וכל גופו התחיל לפלוט כמויות של פסולת מסריחה, הסרחון היה כל כך גדול, המדרש מספר, שיום אחד ברוכבו על סוסו נפל והתגולל ביציאותיו ביסורים נוראים ומרוב רקבון שיצא מגופו אף אדם לא העיז להתקרב אליו... באותם ימים היה רוחץ כל יום בדמם של 300 תינוקות יהודים.

ובני ישראל לא יכלו יותר ובכו והתפללו להקב"ה, ותעל שוועתם אל האלוקים מן העבודה.

ציווי ה' למשה

הקב"ה מתחיל להכשיר את משה להנהיג את כלל ישראל ולגואלם ממצרים. הוא ראה שמשא עניין אותו הפרט, איך עזר במצרים כשראה שלמישהו כואב, ואיך כעת כשהיה רועה וכבשה אחת ברחו, איך רץ אליה ונשאה על כתפיו או אז נגלה אליו הקב"ה בסנה ואמר לו שהוא צריך לגאול את כלל ישראל.

למשה היו הרבה שאלות: מי אני, מה אני אגיד לישראל, מה לפרעה, איך אגיד, הרי פרעה יהרוג אותי, אחי הגדול יקנא בי, לא יאמינו בי. ענה לו הקב"ה אל תדאג אני אלך אתך ואהרון אחיך יצא לקראתך, ולפרעה תאמר אלוקי העברים שלחני אליך, ולזקנים תאמר פקוד יפקוד אלוקים אתכם, ולבני ישראל תעשה את הסימנים של נחש צרעת ודם. כל המו"מ עם הקב"ה היה במשך שבעת ימי פסח.

אגב שימו לב משה לא מזכיר את צרותיו האישיות עם פרעה ודתן ואבירם שרוצים להרגו. כך מתנהג מנהיג בלי נגיעות, נקיות מוחלטת.

משה יוצא לדרך

משה רבינו רץ למצרים לעשות רצון ה'. בדרך כמעט מת בעקבות שלא מל את ילדיו. וכשהגיע למצרים מיד האמינו לו הזקנים כי אמר **פקוד יפקוד** וידעו שזה הסימן מאת ה' ובשונה מכל אחד אחר שהיה אומר את זה מדין גירסא דינקותא שלמד כך בחידר, משה לא למד בחידר אלא בבית פרעה..

ואז משה יוצא לדרך עם כל הזקנים לכיוון בית פרעה אבל הם לא עמדו בפחד הנוראי והסתלקו להם, משום שהכל ידעו שבמצרים ארץ המכשפים, כל האזור סביב לארמון שורץ חיות טורפות ואין שום אפשרות טבעית להיכנס פנימה בלי ליפול לפנייהם כטרף בשל.

בפנים הארמון יושב לו פרעה בגאווה, ביום שבו נהיה מלך העולם, סביבו יושבים כל מלכי העולם ופרעה מתגאה ברוב עושרו וכבודו, והנה לפתע נפתחת הדלת ובפתח ניצבים 2 אנשים גבוהים ומרשימים - ולמרבה הפליאה, לא זו בלבד שהחיות לא טרפו אותם, אלא הם גם ליוו אותם כמשמר כבוד עד לפתח ההיכל.

באותו הזמן הקב"ה עשה שפרעה הוצרך מאוד לנקביו, ופרעה כידוע לא התפנה, במקביל שלח לו הקב"ה כמה עכברים קטנים שיסתובבו על גופו וינשכוהו במקומות רגישים, קשה אפילו להעלות בדימיון את ההלם הנורא שאחז בפרעה בעקבות ההתפתחויות המסעירות שנקלע להן פתאום. וכמובן פרעה לא הסתיר זאת אף שרצה מאוד, וזה היה היום שלו, הוא החל לשאוג שאגות עד לב השמים מרוב יסורים והבזיונות היו לא קטנים בכלל.

ומשה ואהרן פתחו את פיהם ואמרו אנחנו שליחים של ממי"ה הקב"ה והוא ביקש שתוציא את בניי לעובדו במדבר.

פרעה, למרות כל מה שעבר, לא התבלבל והחל להקריא את שמות כל האלילים שהיו רשומים לפניו ואמר שלא כתוב אצלו את השם הזה וממילא הוא לא מכיר בבקשה המשונה הזאת. אמרו לו משה ואהרן: טיפש, אתה חושב שהוא כתוב אצלך? הוא ממי"ה, הוא שולט מעל כולם. אמר פרעה אם ככה, אני לא מוציא את בניי ונראה אותו מוציא בלעדי, ואז אמרו משה ואהרן חכה ותראה, אוהו תראה, אתה עוד תרדוף אחרינו בתחנונים שנצא ממצרים, הם יצאו מהמקום ופרעה בז להם בגאווה לפני חבריו ובכעס רב אמר להם: ליהודונים האלו יש זמן לבקש טובות, נרפים הם נרפים, אני אכביד את עולי עליהם.

הכבדת העול על היהודים

וכולם יודעים שמאותו היום פרעה החליט שהוא מפסיק לתת תבן, שהיהודים יחפשו תבן בעצמם, איפה? לא יודע! זו בעיה שלהם. ולא עוד אלא שמעכשו הם מחויבים להכפיל את הכמות. התביעה הזאת היתה בלתי מציאותית והיהודים כמובן לא הצליחו לעמוד בדרישות החדשות. בתגובה, היטורים היהודים שהיו ממונים על העבודה, חטפו מכות רצח, וכשהלכו לפרעה לשפוף את מר ליבם הוא זרקם מפניו בבושת פנים, כשיצאו בכו למשה ואהרן על מה שנגרם בגללם ומשה אמר: תירגעו! ישועת השם כהרף עין.

למחרת משה ואהרן הגיעו עוד פעם לבית פרעה באותה מתכונת ואמרו לו: אמרנו לך משהו אתמול, אם תשמע לנו טוב, ואם לא יש לנו דרכים אחרות להראות לך. הם זרקו את המקל שנהפך לנחש אמיתי, לא כמו כל חרטום במצרים שידע לעשות ביכאילוי אלא אחד שבולע את המקלות של כולם. אבל פרעה בזכות שהקב"ה הכביד את ליבו הרשע (כדי שיראה את כל המכות עד קריעת ים סוף) לא שמע.

אמרו לו, אין בעיה חכה 24 יום ותראה שהקב"ה יחסל את האליל הגדול של מצרים, שהיה משקה את כולה. אבל פרעה לא התרגש יותר מדי.

המכות

ביום העשרים וארבע לפנות בוקר, כשפרעה עומד להגיע ליאור (לאחר יום שלם שבו לא התפנה כי טען שהוא אלוה ואינו צריך לכך) פרעה בשיא הלחץ להשתחרר מנקביו, נעמד מולו משה הגבוה ממנו משהו כמו 6 מטר ומתחיל לגמגם לו ופרעה אומר כן כן אבל למה עכשיו? ומשה שואל למה לא? אתה נראה לי לחוץ, למה? אתה צריך להתפנות? רק רגע, אתה לא אלוה? וכך השפילו בצורה הכי קשה.

למעשה משה מודיע לו: היום יהיה האות הזה. היום תתחיל מכת דם, על כל המשמעות שלה, וכל המכות הם מידה כנגד מידה והדברים ברורים.

המצרים העבידו את היהודים בזבל ושלחום לאסוף חיות ולא נתנו להם לזוז על ידי שהדליקו נרות על ראשם ושחטו את ילדיהם ולא נתנו להם להתרחץ ולישון וגירו אותם עם אוכל, לא נתנו להם לנוח בצל, לא נתנו לחבוש פצעים - והקב"ה החזיר להם על הכל ובגדול.

והיו מצרים צועקים בכל מכה ומכה כמו שרק גוי יודע, על ידי מכות אכזריות בילדיהם ומריסת שערות ראשם.

כתוב במדרש שבכל מכה מתו להם מיליונים. למשל, בדם מתו מהתיבשות ומאוכל מקולקל וכן הלאה.

לפי גודל האכזריות של המצרים כך הם נענשו יותר ויותר במכות. והקב"ה השאירם בחיים כדי שישבלו יסורים

כמו שכבר כתבנו קודם. כדי להבין את עוצמת היסורים שהיו למצרים מהמכות לא צריך להיות בעל חוש דמיון מפותח, יש פסוק בתורה שכתוב בו חיוב לספר בהרחבה ולפרט ככל האפשר את תיאור המכות ולשמוח לאידם של המצרים "את אשר התעללתי במצרים" וכלשון הרמב"ם: כל אחד כפי צחות לשונו.

כל מכה נמשכה כשבוע ימים ולאחר מכן הופסקה בגלל הבטחת פרעה, ולאחר מכן, כשפרעה שוב הקשה את ליבו, היתה התרעה על המכה הבאה במשך 24 יום שבהם פרעה עמד במריו והכביד את ליבו, ואז הייתה באה על המצרים המכה הנוספת. ברוב המכות החרטומים הצליחו לעשות כישוף שהיה דמוי למכה אבל לא אמיתי, נביא דוגמה אחת בדם, הם עשו מים בצבע אדום אבל זה לא היה דם אלא רק צבע וכן הלאה כיון שבמכות יש לכל אחד את הדוגמאות האישיות שלו אנחנו נתמצת את הדברים למינימום.

במשך תקופת המכות, לפי רוב המפרשים, ישראל כבר לא היו משועבדים, ואם היה שעבוד הוא היה בקטן ממש.

בכל מכה הגוים היו רצים לבדוק מה קורה אצל היהודים, ובכל פעם רבה אכזבתם כשראו שאצל היהודים הכל זורם בשלווה.

דם

כל מקום שהיה מים וכן רוק או משהו כזה אפילו קירות ועצים שהיתה בהם קצת לחלוחית של

רטיבות, המקום נהפך לדם ולא סתם דם אלא מסריח.

ננסה לדמיין לעצמנו: אחמד קם בבוקר ומרגיש יובש בפה, הוא לוקח את הקוקה קולה ורואה שזה תות בננה. הוא מתפלא איך המשקה הפך לתות בננה? אבל הוא אומר לעצמו, אין בעייה תות בננה גם טוב. הוא מוזג ומריח לא טוב ומתחיל לירוק את הכל, הוא רץ החוצה לשכן לבקש מים לשתיה, בפתח הוא רואה את עבדאללה: הי מה קרה לך? כולך אדום. אל תשאל, עונה לו עבדאללה רועד מזעזוע: תאמין לי באמצע המקלחת פתאום יצא מלא דם אני לא יודע מה קרה, ובעוד הוא מדבר, יוצא שכן שלישי ואומר: אני רץ לרופא, כל הזמן אני פשוט יורק דם, פחד מוות, כך שלושתם הולכים לרופא. הרופא אומר: דם מהפה? אין לי מה לעשות, רק להתפלל.

בלית ברירה, שלושתם הולכים ליאור להתרחץ ולהתפלל אליו, לפתע עוצר אותם שוטר: לאן אתם, ליאור? אין כניסה כעת.

למה? אנחנו חייבים, זה פיקוח נפש.

מה פיקוח נפש?! הוא כועס עליהם, כל היאור מלא דם, עופו מפה מיד.

היאור מלא דם? לא יכול להיות, היאור הוא האלוהים שלנו! אלוהים אף פעם לא מלא דם.

לא רק שהאלוהים הזה מלא דם, מסביר להם השוטר, הוא מסריח ברמה שאף פעם לא הרחתם, ואז הוא מתעלף.

משבר ערכים זו מילה עדינה למה שהיה שם באותו יום.

נמשיך הלאה, הילדים מתעוררים בבוקר כהרגלם ורוצים דייסה, שוקו וכל מה שהיו רגילים לאכול כשהיהודים הכינו להם כל יום ארוחת בוקר, אבל היום לא היה על מה לדבר, אין דייסה, אין שוקו, אין צחצוח שיניים, כלום, הכל דם, הכל מסריח.

טוב, האנשים רואים שהילדים שלהם צורחים ומשתוללים ולא מסכימים לוותר על הדייסה והשוקו או כל משקה אחר, ואז הם מתחילים לחפור בורות, אולי המים שמהאדמה יהיו נורמליים, אבל הכל דם.

ואז פתאום נפוצה השמועה שאצל היהודים הכל מים צלולים והיהודים מוכנים למכור להם מים במשורה, הם שילמו כל מחיר ובלבד שיקבלו את המים שהם לא יכולים בלעדיהם. וכך לאורך כל ימי מכת דם בני ישראל גבו מהמצרים תשלום עבור המים כל אחד לפי מידת רשעותו ואכזריותו, ככל שהקונה המצרי היה לפני כן רשע ואכזרי יותר גדול, כך המחיר שנאלץ לשלם היה יותר גבוה.

ועל הכל, היהודים היו מזכירים להם - למה ועל מה בא להם הכל.

צפרדע

אחרי מכת דם, מצרים היתה מסריחה נורא מפגע תברואתי אחד גדול, זיהומים ויתושים וכל מרעין בישין.

אחמד ישן בלילה ופתאום הוא מרגיש שמישהו נכנס לו לשמיכה, הוא בטוח שזה בנו הקטן החמוד חומד לו לצון, הוא מסתובב אליו, ואז עוד לפני שהוא מגלה שזה לא בנו הקטן הוא

מרגיש שמשוה קופץ לו על הראש, הוא קם להביא מטאטא אבל כשהוא מתחיל ללכת הוא מרגיש שהוא דורך על צפרדע, הוא מתחיל לצרוח בבהלה אבל מיד קופצת לו צפרדע לתוך הפה הפתוח, הוא מתחיל לאבד את העשתונות ובבת אחת כל המשפחה מתעוררת וכולם מותקפים על ידי עדת צפרדעים, שצצים מכל מקום ומקרקים בקול רעש גדול. מרוב פחד, רבבות מתו.

בכל חור בגוף היה צפרדע בגודל שונה מנסה להיכנס לשם, נכנסו מהאף יצאו מהאזניים וחזרו לפה. וכשכולם הגיעו לבטן הם היו נדחפים חזק לעבור בתוך המעייים והיסורים של קריעת המעייים היו קשים מנשוא. כמו"כ המצרי כשהלך על הרצפה היה מחליק על שכבת צפרדעים רירית ודוחה, ששמחה מאוד להיכנס לתוך גופו שהיה מלא ממילא. ובשינה שלו השתתפו שלושה שכבות של צפרדעים. במזרון בשמיכה ובתוך הבטן. **ואצל פרעה** כתוב בחז"ל היתה חגיגה עליזה במיוחד. הצפרדעים צעקו מתוך בטנו באמצע ישיבת קבינט: אני עושה כעת מצווה גדולה, אני נמצא אצל המסריח הזה הכל רקוב כאן בפנים...מלא תולעים.

המכה כשהיא נגמרה, נגמרה ברע. מצרים נשארה עם הצפרדעים המתים שהסריחו, ורק אלו שקפצו לתנורים הקב"ה שאירס בחיים בגלל מסירות נפשם.

דבר

בשעתו הגויים אהבו להתעלל ביהודים: אם אין לכם ילדים בגלל גזירת כל הברז הילוד היאורה תשליכוהו, אז תרעו לנו את הצאן, וכעת הגיעה שעת העונש, היהודים אמרו למצרים: הילדים שלכם מתו, לכו רעו את הצאן, הא, בעצם הוא מת אבל הוא אלוהים אז איך הוא מת? מה שקרה זה: מוחמד רוכב על סוסו האביר שטס במרחבים, לפתע הוא עף ונחבט ברצפה. מתברר שהסוס האביר עליו הוא רכב מת, והוא עצמו נשברו לו כל העצמות. וההתעללות שם היתה גדולה מכל המכות.

שחין

פעם ראו את הח"ח צוחק, שאלוהו על מה, אז הוא ענה אני רואה מול עיני את כל בכירי מצרים עומדים בעיגול ומגרדים אחד לשני בלי יכולת להתרחץ כי אלו היו פצעים פתוחים, גם מקדימה וגם מאחורה כל הגוף. מבואר בחז"ל שהמצרים פשוט רקדו מיסורים, כי לא יכלו לעמוד על שתי רגלים כי היסורים היו כואבים כשעמדו על השחין, אז עמדו כל הזמן על רגל אחת ברקידה. והפצעים היו בעשרים וארבע מיני שחין, חלקם פתוחים ושורפים, חלקם יבשים, וכך לא היה שייך לחובשם כי לא לכל הסוגים היה טוב בחבישה. כמו"כ ההורים לא יכלו לעזור לילדיהם, כי כל נגיעה היתה מכאיבה עד למאוד.

ברד

ברד ירד רק במקום שהיה צורך, במקום שהיו אנשים או חיות או עצים וכדומה. אחמד יושב לו בבית כבר 4 ימים מסתכל בחלון ואין כלום (כי ירד ברד רק איפה שהיה צורך). אשתו לוחצת שיצא לסיידורים והוא אומר לעצמו אין כלום בחוץ וגם כאן בבית אני תקוע כמה ימים, לבד מזה שאין אוכל, יש אשתי בבית... מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם. (שמעתי סיפור על אחד שבאו לעוצרו בביתו, אשתו אמרה אני מסכימה הכל, רק לא מעצר בית.....) כמו"כ הריח בבית מכל החיות שהכניסו היה נורא, ואז אחמד מסדר את הכפיה שלו ויוצא. הוא רק יוצא ומיד נוחת עליו בלוק של ברד עם אש וקוברו במקום, למול פני אשתו והילדים.

ארבה

הארבה אכל גם את הבגדים, לבד מהאוכל שאותו הוא חיסל כליל ומיליונים מתו שם מרעב. הרבה חברות במשק החליטו לעשות כסף מהארבה על ידי אריזתם ותכנונו למוכרם, שכרו פועלים והשקיעו בזה כסף רב אבל ביום שנפסקה המכה הכל נעלם.

חושך

3 ימים ראשונים היו קשים מנשוא. אנשים רצו להוציא את ילדיהם הבוכים מבתי הספר וכמובן נתקעו ורמסו אחד את השני.. ובבתים נפלו על השולחן והכסאות ונשברו להם הידים והרגלים.

3 ימים אחרונים היו מצמררים. הקב"ה הביא עליהם רעשים ודמויות שהפחד מהם לבד משתק... ואנשים נשארו באותה תנוחה 3 ימים. כל אחד יכול לתאר את המצב הכי קשה שיש לו ולהישאר כך 3 ימים בפחד מוות.

ליל הסדר

ולבנתיים היהודים עשו סיוור בכל הבתים למצוא את כל התכשיטים שיוכלו לבקש כשיצאו

ממצרים. היהודים מתארגנים לליל הסדר עם הספקים רבים מאוד, כל אחד היה צריך ללמוד מילה כדי למול את כל ילדיו, ללמוד שחיטה כדי להתארגן לקרבן פסח ולהכין את כל הציוד ליציאה ממצרים. בשיאו של ליל הסדר שאגות גדולות בכל מצרים.

מכת בכורות

צריך להקדים שכשמשוה רבינו התריע על הבכורות, הבכורות לא היו פרייערים. הם ידעו מה הולך לקרות להם ובאו בדרישה נחרצת להוריהם שישחררו את בני ישראל משום שאחרת הם ימותו, אבל ההורים התנגדו והבכורות התחילו להילחם בהוריהם והרגו אחד בשני, כך שהמכה הכפילה עצמה, כי בבית שהבכור מת בו לפני מכת בכורות כתוצאה מהמלחמה עם ההורים, במכת בכורות מת הבא בתור בגיל.

כמו כן מתו גם בכורים מאבא, שהרי המצרים היו שטופים בזימה והיו בתים שמתו 6 5 ילדים בכורים לאביהם. הבעל שואל את אשתו מה זה? מי האבא שלהם? וברוב זעמו רצח גם אותה, מיתת בכורות היה ביסורים גדולים

כמו כן הגויים שמעו שאצל היהודים יש דם על המשקוף ואין המשחית נכנס, אז הם שמו שם את ילדיהם אבל הקב"ה הרג להם 2, גם את גדול הבית וגם את מי ששלחו לבית היהודי.

פרעה רואה את בנו הבכור נחנק לאט לאט ביסורי תופת, מיד דפק לעצמו בראש ואמר מה עשיתי איזה שטות, ומיד לקח את כל השרים שיעצו לו לא לשחרר את בניי, ותלה אותם.

לאחמ"כ פרעה נזכר שמשוה לא יכול להגיע אליו כי הוא אסר עליו. ללא שהיות, עם הפיגמה שלו הוא רץ לחפש את משה והיה קולו נשמע בכל המדינה מתחילתה ועד סופה: היכן משה היכן אהרון? הילדים היו מריצים אותו ממקום למקום ומאוד השפילו אותו.

וכשסוף סוף ראה את משה, משה לא כזה מהר פתח לו את הדלת, אלא אמר לו חכה עד שאני אגמור את ההגדה. כשפרעה אמר לו סוף סוף יצאו מיד ממצרים, ענה לו משה: לא!, נחכה לבוקר. אנחנו לא יוצאים כמו גנבים. נצא כמו מלכים בבוקר.

יציאת מצרים

ביציאת מצרים יצאו כל אחד טעון 100 חמורים מכל טוב שהמצרים השאילום והכל בסדר מופתי. תוך כדי שפרעה מספיד את בנו, הקב"ה הכביד את ליבו: מה עשיתי, הרי הם אמרו שהם הולכים ל 3 ימים והם ברחו. מיד אמר פרעה יוצאים לדרך להחזיר אותם, ובני ישראל הולכים בשלווה והעננים מקיפים אותם ושומרים עליהם מכל מכושול.

ואז, כולם יודעים, הם נעצרו על שפת ים סוף מוקפים מכל עבר בנחשים, בצבא מצרים, בים סוף - בלי שום סיכוי. והקב"ה חיכה למסירות נפש ובא נחשון וקפץ למים עד שכמעט נחנק והים נבקע. **הנס הוא** שפרעה המשיך לרדוף לתוך השטח שהים נבקע בו ונכנס פנימה, כמובן ההמשך ידוע, היהודים עברו לקול שירה וזמרה, עם אוכל, רצפה נעימה, והגויים שהיו קשורים לסוסים שלהם מתו ביסורים בלי יכולת לזוז.

רמת הסבל היתה לפי גודל אכזריות של כל אחד.

וארטים בנושא יציאת מצרים. מסודר לפי סדר חומש שמות.

שבת הגדול: הטעם שנקרא שבת הגדול הוא משום שאז נעשה נס שקשרו את השה למיטה, וזה היה האלוהים של המצרים ולא הצליחו לעשות להם כלום. ומקשים מה זה קשור לשבת האז זה היה ב' ניסן, ואמנם אז זה חל בשבת אבל הזכר לנס יצטרך להעשות ב' ניסן ולא בשבת שקודם? וי"ל, כתב בספר הנפלא פניני הפסח הגרא"ד דונט שליט"א, כיוון שכתבו הראשונים (בעל הטורים) שהמכות לא שלטו בשבת, וי' ניסן היה באמצע מכת חושך, ואילו היה זה יום חול לא היו המצריים רואים ד"ז בגלל מכת חושך, ולא היה נס. ורק בגלל השבת המצרים ראו, וזה היה הנס משום השבת, ע"כ קבעוהו לשבת.

הגדה של פסח: עבדים היינו לפרעה במצרים: קטע זה בהגדה מחולק לארבעה חלקים. א. עבדים היינו לפרעה ויוציאנו ה' אלוהינו וכו'. ב. ואילו לא הוציא... הרי אנו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים. ג. ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים מצווה עלינו לספר. ד. וכל המרבה לספר הרי"ז משובח. מה הם ארבעת החלקים האלו: מבאר רבי יאיר ישראל, הנה המצווה הכי קשה של ליל הסדר היא להרגיש כאילו אנו יצאנו ממצרים. ואיך מרגישים את זה, ע"י שמפנימים שאילו לא יצאנו הרי אנו ובנינו עד היום היינו במצרים סוחבים לבנים ומקבלים מכות על כל המשתמע מכך, בלי יום בלי לילה, בלי משפחה בלי חיים. וזה דבר שיכול להיות גם בעולם הנאור, כמו שמצאנו באמריקה עם עבדות הכושים עד לא מזמן. והנה אדם שמספר סיפור מתוך ספר זה שונה בהרבה מאדם שמספר חוויות שהיו אתו, כי מהספר אם אתה מכיר הוא לא יספר זאת פעמיים. ואילו בסיפור שהיה איתו עצמו, אז האדם יכול לספר את זה גם כמה פעמים, כדי לפרוק את רגשותיו ולחלוק את חוויותיו מהניסים שקרו עמו. וזה ההסבר בעבדים היינו. חלק ראשון: שאנו עצמנו היינו ממש עבדים. והנה ויוציאנו ה' משם היינו הוציא את אבותינו, אז למה זה נחשב שאנו היינו עבדים, ע"ז עונים בחלק השני: ואילו לא הוציאנו משם הרי אנו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים. וכאן בא החלק השלישי: ואפי' כולנו חכמים ונבונים מצווה עלינו לספר, כי אפי' שמכירים היטב את הסיפור יש לנו מצווה לספר, ולמה, כי מדובר בסיפור שקרה לי בעצמי. וממילא מגיע החלק הרביעי: כל המרבה הרי"ז משובח. כי זה אומר שאתה מרגיש יותר בניסים שקרו ואתה מרגיש שזה אצלך ולכך אתה מרבה משום הנס שקרה איתך, וד"ז הוא משובח.

ארמי עובד אבי וירד מצרימה. רבי חיים קניבסקי הביא ע"ז את דברי הספר הישר, שכאשר לבן עזב את יעקב הוא דאג לשלוח לעשיו שיבוא להרוג את יעקב. ואכן עשיו התארגן עם ארבע מאות איש. באו אנשיו של עשיו ואמרו לו השתגעתי! הרי הקב"ה אמר ליעקב ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים ועינו אותם. ואם תהרוג את יעקב תצטרך אתה לרדת למצרים לארבע מאות שנה. שמע זאת עשיו ואמר אתם צודקים אני לא אהרוג אותו. עשיו ביקש מעמלק שימתין עד שבני ישראל יצאו ממצרים ואז הם יהרגו אותם. ולפי"ז אומר רבי חיים קניבסקי פשוט כזה: ארמי אובד אבי, היינו שהוא רצה להרוג את אבי והיינו יעקב. אבל זה לא קרה בגלל וירד מצרימה' כי עשיו פחד שהוא יצטרך לרדת למצרים.

לבן ביקש לעקור את הכל: היכן ביקש לעקור? י"ל שידוע בחז"ל שלבן ביקש להרוג את אליעזר, ואם זממו היה עולה בידו אז ממילא יצחק יהיה אסור בכל הנשים שבעולם, שהרי האומר לשלוחו צא וקדש לי אישה ומת השליח הוא אסור בכל הנשים שבעולם, משום שמא הספיק השליח לקדש לפני שמת וממילא כל אחת מנשות העולם היא ספק קרובת ארוסתו. ואז יצחק היה בבעייה ולא יכל להינשא ולא היה לו זרע.

שמות: א. יט. כי לא כנשים המצרות העבריות. ובאונקלוס תרגם את המילה העבריות יהודיות. והנה בספר בראשית מוזכרת כמה פעמים המילה עברי והתרגום מתרגם עברי (בראשית לט יד. ועוד) ואילו כאן הוא מתרגם יהודי, וכן לקמן ב. ז ו-יא התרגום מפרש על עברי יהודי, וקשה למה? וי"ל, אומר היאמרי אמת, שיעקב ברך את יהודה בסוף ויחי ואמר לו אתה יודוך אחיך, ומבואר בחז"ל שהוא יזכה שכל העבריים ייקראו בשם יהודים בשל מעלתו הגדולה של יהודה שהודה, וע"כ מאז ברכתו של יעקב ליהודה מפרש התרגום עברי יהודי.

א כב. ויצו לכל עמו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו. וברש"י שגזר אף על המצרים. אומר היקצות' מה הטעם שרק כעת גזר פרעה על המצריים: י"ל שכל מה שאמרינן דינא דמלכותא דינא זה רק כשהמלך גוזר על כולם בשווה, אבל כשגוזר על מגזר מסויים, אזי אין הדין כך. וזה כוונת הפסוק, ויקרא מלך מצרים למילדות, ושאלם: מדוע עשיתן את הדבר הזה ותחיינה את הילדים, הרי דינא דמלכותא דינא, וע"ז אמרו לו המילדות, כי לא כנשים המצרות העבריות, כי חיות הנה, הכוונה לילדי המצרות שלא גזרת עליהם כלייה, א"כ אין כאן דינא דמלכותא כי זו לא גזירה על כולם, וכששמע זאת פרעה, ויצו לכל עמו, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו.

ב. ותרא כי טוב. וברש"י נתמלא הבית אורה. ובסוטה יב. כי טוב - שנולד מהול. והנה טוב זה אור ע"פ בראשית א. וירא את האור כי טוב. ומהיכן ילפינן שטוב זה מהול. י"ל ע"פ הירושלמי על הפסוק וילך יפתח לארץ טוב, דחז"ל נקרא ארץ טוב - כי הוא מקום פטור ממעשר. (והגרח"ק הסביר שהכוונה היא שאין חשש שיעבור על עבירה של מעשרות, וכמו שכתוב בקידושין אשרי מי שלא חמאן-היינו שאין לו אבא ואמא, כי אין חשש שיעבור על עשה דכיבוד). ובמדרש ביעקב' איתא פרי בטןך ופרי אדמתך, מה פרי אדמה חייב במעשר, אף פרי בטן חייב במעשר, ומעשר של פרי בטן זה מילה. וא"כ מה שכתוב ותרא כי טוב הכוונה לפטור ממעשר, והמעשר של אדם, זה מילה, א"כ ותרא כי טוב שפטור ממילה משום שנולד מהול.

ב כד. ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. וקשה למה כתוב את המילה את בכל אחד ולא כתוב את אברהם יצחק ויעקב? ונראה, אומר הרוגוטשובר, ע"פ מה דאיתא בב"מ פה. שיאליהו היה מקים את אברהם כל יום ורוחץ לו ידיו כדי להתפלל, וכשגומר אברהם להתפלל, הוא מקים את יצחק כנ"ל, וכשגומר יצחק הוא מקים את יעקב כנ"ל, ומקשינן למה הוא לא מקים את כולם ביחד? ומתריצים שאם הוא יקים את כולם ביחד הם יתפללו יחדיו והתפילה שלהם יחדיו מסוגלת להביא הגאולה קודם הזמן ואליהו לא רצה לפעול שהגאולה תגיע קודם הזמן, ע"כ דברי

הגמ'. והנה בפרשת כי תשא כתוב ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם, וכתב שם רש"י שצריך לקדש ידיים ורגלים ביחד, והטעם שצריך ביחד, אומר שם השפת"ח וכ"ה באוה"ח, כי כתוב את את שתי פעמים, ומשמעו בבת אחת. וכעת הכל מיושב, כי הרי כאן עדיין לא הגיע זמן הגאולה, כי עדיין עוד לא עברו 400 שנה, והקב"ה רצה לזכור את הברית עם אברהם יצחק ויעקב יחדיו כדי שבזכות הייחודי שמרמוזו בריבוי המילה 'את', יגאלו בני ישראל. לכן כתוב את גם על יצחק וגם על יעקב כדי להחשיב את כולם יחדיו, שזכותם יחדיו תפעל להקדמת הגאולה לפני מלאת ה-400 שנה.

ב כג. וימת מלך מצרים. וברש"י נצטרע. ומנלן לרש"י שלא מת אלא נצטרע? וי"ל ע"פ הגמ' על הפסוק ויקרבו ימי דוד למות ומקשה ע"כ הגמ' למה לא כתוב המלך דוד כמו בכל מקום. ומתרתצת הגמ' משום שאין מלכות ביום המוות, וכיוון שהזכרה מיתה לא כתוב המלך על דוד. והנה כאן הרי כתוב וימת מלך מצרים ואם מת ממש אמאי כתיב מלך, אלא, אומר רבי יונתן איבשיץ, מכאן הראיה של רש"י שלא הכוונה למיתה ממש אלא שנהיה מצורע.

ג. ה. של נעליך מעל רגלך. היינו שתי נעליים. והנה ביהושע ה טו איתא ויאמר שר צבא יהוה אל יהושע של נעליך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עמך עליו קדש הוא. ונעלך כתוב שם בשווא תחת הלמד, שמשמעו נעל אחת, ולא כמו אצל משה שכתוב בו סגולתחת הלמד, שמשמעו לשון רבים. וקשה למה אצל משה זה שתי נעליים ואצל יהושע נעל אחת? וי"ל שבעיקרון מצד אדמת קודש מספיק להוריד נעל אחת וכדמצינו בזבחים כד. שעבודה בביהמ"ק כשרה כשרגל אחת של הכהן על הקרקע, וזה הטעם שמהני אצל יהושע נעל אחת כי זה הוא מעיקר הדין. אבל אצל משה י"ל שמשה היה אבל וזה נודע לו באותו הרגע כי הקב"ה אמר (פסוק ו) אלוקי אביך אלוקי אברהם וגו' והרי אין הקב"ה מזכיר שמו על החיים (רש"י בראשית כח יג) סימן שעמרים נפטר, ואבל חולץ שתי מנעלים, לכך נאמר לו של נעלך בלשון רבים.

ג. ו. ויסתר משה פניו. היינו כשראה את השכינה בסנה הוא הסתיר את הפנים שלו. פעם הגיע עני לביהכ"מ בער"ש, השמש המקומי הולכו לביתו של הגביר, והנה הגביר אך ראה אותם מהחלון הוא פנה להסתתר בחדר צדדי וציווה לומר שאינו בביתו, האורח הרגיש בדבר ואמר, עתה נתחוויר לי מאמר חז"ל גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, כי בקבלת השכינה משה רק הסתיר פניו ואילו כעת שזה הכנסת אורחים הגביר מסתיר את כל גופו.

ד כב. בני בכורי ישראל. הטעם שישראל נקראים בכור, לפי שבכור נקרא מי שהופך את הבן אדם לאב, והנה בני ישראל הם עשו את הקב"ה לאביהם. והוא פסוק מפורש בתהלים 'הוא יקראני קלי אתה אבי וצור ישועתי אף אני בכור אתנהו'. רבי אליהו דיסקין.

ה כב. למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתי. למה כתב פעמיים למה שמשמע מזה דגש על כך שהיו שתי שאלות וי"ל שמה רבינו אמר לקב"ה ממה נפשך אני לא צריך לגאול את בניי, דהנה ישראל נשתעבדו למצרים בגלל שאברהם עשה מלאכה עם ת"י"ח (בזמן המלחמה עם 5 המלכים

הוא השתמש באליעזר אפ"י שהיה ת"ח. נדרים (לב.) ומה שעשה כן אברהם בגלל שלא דרש את דברי ר"ע על את ה' אלוקדך תירא לרבות ת"ח. ואם בניי משתעבדים סימן שדורשים את וא"כ צריך שאהרן יגאל את בניי כי יש את לרבות את אחיך הגדול.

ו ה. וגם אני שמעתי את נאקת בניי וגו' ואזכור את בריתי. רבי שמשון מאוסטרופלא יש לו אגרת מיוחדת בענייני יציאת מצרים וחדש בענייני זה הרבה חידושים. (בלי קשר לזה) נביא כאן פלפול אחד שלו, על הפסוק הזה. הנה בברכות ה. יליף רבי יוחנן דיסורים ממרקין עוונותיו של אדם, ק"ו מישן ועין, מה שן ועין שהם אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהם לחירות, יסורים שהם בכל גופו על אכז"כ. ואילו ר"ל יליף מג"ש, נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורים, מה מלח ממתקת את הבשר, ואף ברית דיסורים ממרקים עוונותיו של אדם. והנפק"מ בין ר"י לר"ל, דאם ילפינן משן ועין כר"י אז דווקא ייסורים שבאים ע"י הקב"ה ממרקין כי אנחנו עבדים והקב"ה אדון, וכמו שעבד יוצא בשן ועין דווקא כשזה בא ע"י האדון כך ביסורים. משא"כ לר"ל אפילו יסורים שבאים ע"י מישהו אחר ממרקים, כמלח בבשר שאפילו אם לא ניתן ע"י האדון הוא ממתיק. ולפי"ז מובן למה ר"ל לא ניחא ליה ללמוד מהק"ו כר"י אלא מג"ש, שהרי כתוב: וגם אני שמעתי את נאקת בניי אשר מצרים מעבדים אותם, ומכיוון שהמצרים הם אלו שעושים להם את היסורים, והיסורים לא באים בידי שמים (היינו כמחלה וכדומה), א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ואיך יזכו להיגאל? על כן לומד ר"ל מהמשך הפסוק: ואזכור את בריתי, היינו על ידי הלימוד בג"ש דיברית מלח. ואז שפיר עוונותיהם ממורקים, ואני אגאל אותם. ואולי י"ל שלכן טובלים את ה'כרפס' במי מלח, כי מ'מלח' ילפינן לגאולתינו.

ו. ו-ח. והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי ו-והבאתי. ידוע שד' כוסות הם כנגד ארבע לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. וקשה הרי יש לשון חמישית, והבאתי. ולמה לא תיקנו כוס כנגדה? וי"ל שה'והבאתי' מתייחס לירושת הארץ כמו שכתוב כאן והבאתי אתכם אל הארץ וגו' ונתתי אותה לכם מורשה. והנה הכהנים והלוויים לא נטלו חלק בארץ, כמו שכתוב לא יהיה לכהנים הלוויים חלק ונחלה עמם. וא"כ אצלם לא שייך לשון הגאולה של 'והבאתי' דאזיל על חלק בארץ, ולכן משום לא פלוג לא תקנו כוס חמישי. והנה כתוב בסמ"ג (דברים יח מובא בספר חבצלת השרון בהרחבה) שלעת"ל יהיה ללוויים חלק באר"י ואפשר לומר כי מטעם זה אנחנו מוזגים 'כוס של אליהו' ולא שותים אותו ככוס חמישית אלא רק כשאליהו יבשר על הגאולה.

ז יז. כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה', הנה אנכי מכה במטה אשר בידי. וקשה איך אמר זאת משה הרי לא משה הכה את היאור אלא אהרון הכה. וי"ל דהטעם שמשם לא הכה הוא בגלל שהיה לו הכרת הטוב ליאור שהגן עליו כשהיה בתובה, ולא רצה להיות כפוי טובה. והנה אם ע"י ההכאה היה מתקדש ש"ש ופרעה היה משלח את בניי אזי אדרבה משה היה יכול להכות את היאור, כי זה טוב ליאור להרבות כבוד שמים. אך מאחר ומשה ידע שפרעה יחזק את ליבו ולא ישמע עליהם, א"כ לא יתרבה כבוד שמים ע"י היאור א"כ משה לא יכל להכות אותו. וזה מה שאמר משה בזאת תדע כי אני ה', היינו שאם

תדע בזאת כי אני ה', אז הנה אנכי מכה, אך מכיוון שלא ידע בזאת לכן הוא לא הכה בסוף.

ז כז. הנה אנכי נוגף כל גבולך בצפרדעים. ובמדרש: שהיתה מריבה בין מצרים לכוש על הגבול, למי שייך חלק מסוים בגבול, וקעת בצפרדע הקב"ה התריע שיתמלא כל הגבול בצפרדעים והנה כשזה קרה הוכר הגבול בין מצרים לכוש לרעת מצרים, ע"כ המדרש. אותו מדרש בדיוק יש גם במכת ארבה שגם שם כתוב **ארבה בגבולך**, וכתוב שם במדרש שזה היה בדיוק על הגבול להוכיח למצרים שהגבול שרבו עליו שייך לכושי. ולמען ה', למה צריך פעמיים להראות דבר שכבר הוכרע בצפרדע? וי"ל ע"פ ב"בנו. שיש צמח שקוראים לו חב, והוא מיוחד מאוד בזה שהשורשים שלו חודרים בדיוק יישר עד למטה ומשמש לסיומן גבולות, ובו היושע סימן את גבולות השבטים ע"כ. והנה אחר מכת צפרדע שמו את ה'חב' הזה להראות הגבול בין כוש למצרים, כי גדר בלבד לא תועיל שהרי אפשר להזיזה בלילה, משא"כ צמח א"א להוציא ולהשרישו בין לילה. אבל לאחר זמן הגיעה מכת ברד שהשחית את כל הצומח, כולל את החב שסימן את הגבול, לכן הוצרכו שוב לראות איפה עובר הגבול ואת זה ניתן היה לראות במכת ארבה. ולפי"ז מובן מה שדוד המלך אומר בתהלים שבר ברד עץ גבולם. (מי שלא יודע את הוארט הזה תמיד קשה לו מה זה עץ גבולם, הרי הוא שבר את כל העצים).

על הצפרדעים. בפרק שירה מתואר איך כל הבריאה משבחת להקב"ה, שמים וארץ עופות וחיות וכו'. והנה בהקדמה לפרק שירה כתוב אמרו רבותינו ז"ל בשעה שסיים דוד המלך ספר תהלים זחה דעתו עליו ואמר לפני ה': יש בריה שאומרת שירות ותשבחות יותר ממני? באותה שעה נודמנה לו צפרדע אחת ואמרה לו דוד אל תזוח דעתך עליך שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך! והנה השיר שהצפרדע אומרת הוא: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. רבי חיים קניבסקי שליט"א מביא מהזוהר שצפרדע לא מפסיקה לקרקר ולו לרגע אחד מעלות השחר ועד עלוה"ש הבא, ולפי"ז כוונת הכתוב כך היא: הצפרדע אומרת 'ברוך שם כבוד מלכותו ומתי היא אומרת את זה לעולם ועד' דהיינו כל הזמן.

ח יז ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם האדמה אשר הם עליה. מה התוספת הזאת 'וגם האדמה אשר הם עליה'? אז יש את התירוץ של הגאון שהיתה חיה שהיתה מחוברת בטבורה לארץ וכדי שתוכל להגיע היה צריך להביאה עם האדמה שעליה. עוד תשובה מתרצים, דהנה איתא ב'סוטה' ותצאנה שנים וארבעים דובים מין היער. רב ושמואל: חד אמר נס. וחד אמר נס בתוך נס. ומאן דאמר נס בתוך נס, היינו שלמרות שלא היו שם לא דובים ולא יער, הגיעו גם דובים וגם יער. ומקשינן בגמ' ולהוי דובים ולא יער. ומתריצין משום שהדובים מפחדים ואינם הורגים בלא יער, ופירושו שהחיה הורגת בסביבה הטבעית שלה ואינה הורגת כשהיא לא בסביבתה הטבעית, לכן הקב"ה הביא את היער כדי שיפעלו כמו שצריך. ולפי"ז מובנת כוונת הכתוב אצלנו, שבכדי שפרעה לא יאמר שאינו מפחד מהחיות משום שאינן בסביבתן הטבעית, הקדים משה והודיע לו שהם יבואו גם עם האדמה אשר הם עליה. (וידוע כשהוא אלישיב עבר את הטיפול הרפואי הידוע ע"י מומחה עולמי כאן בשערי צדק, ביקש הגר"ש שהרופא יביא אתו את כל הצוות וכל הכלים שאיתם הוא

עובד בחו"ל, כי כך תהיה לו יותר הרגשה טובה בניתוח וזו השתדלות להצלחה).

שם. הנני משליח בך ובעבדך ובעמך ובבתיך את הערוב וכו'. יש לדקדק שבשום מכה לא נאמר לשון שילוח רק בזה 'הנני משליח'. וי"ל, אומר רבי חיים קניבסקי, הטעם ע"פ מה שאמרו בתענית כב. דחיה רעה אינה סכנה אא"כ היתה משולחת ע"י, ולכך אמר הנני משליח וכו' וכשזה יהיה מכה משולחת אז זה סכנה.

ט יג יד. במכת ברד כתוב הנה אנכי שולח את כל מגפותי אל לבך ובעבדך ובעמך. מה זה כל מגפותי? אומר הגאון הנה לקב"ה יש שלושה לגיונות שבאמצעותם הוא נפרע מהרשעים. מים, אש, ורוח. במים הוא נפרע מאנשי דור המבול. מסדום הוא נפרע ע"י אש כדכתיב וה' המטיר על סדום ועמורה גפרית ואש. מאנשי דור הפלגה הוא נפרע באמצעות הרוח, שהפיצם על פני כל הארץ. והנה אצל המצרים הוא השתמש בהכל. דם וצפרדע הוא הביא מהמים. הארבה נישא ע"י הרוח. שחין היה ע"י אש, שהוא ע"י פיח הכבשן. במכת ברד, אומר הגאון, הקב"ה השתמש בכל שלושת הלגיונות. הברד עצמו היה מים, ובתוכו היתה אש מתלקחת. וה' נתן קולות, וקולות הוא ע"י הרוח.

ט כ. הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים. רבים נתקשו כאן מדוע צריך להיות ירא מה' בשביל להניס את הכל לבתים, הרי כל מה שמשא אמר עד עכשיו נהיה, וא"כ ברור שמי שרוצה חיים יעשה כדבר משה? וי"ל שבמכת ברד הברד ירד על כל מה שהיה מחוץ לבית, ובית היה כל מה שנקרא בדיני התורה בית והיינו לבד ושאר דיניו, וא"כ המצרים הבינו שדברי משה לא בדיוק מתקיימים כי הנה היה מה שנשאר בשדה ולא ניוזק כי היה נמצא במקום שבדיני התורה הוא בבית ואת זה המצרים לא הבינו. רבינו הג"ר דן דרבקין שליט"א.

ט כז. וישלח פרעה. בכל המכות כתוב 'ויקרא למשה ואהרן' חוץ ממכת ברד דכתיב וישלח פרעה. והיינו משום שבכל המכות קרא להם על ידי עבדיו ויד עבד כיד רבו, ולכך כתיב ויקרא, אבל בברד ששום מצרי לא היה יכול לצאת החוצה מוכרח היה לשלוח על ידי ישראל שהיו אצלו, כי להם לא הזיק הברד. **טעד"ק**

ט כט. כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה'. וברש"י: בתוך העיר לא התפלל כי היתה מלאה בגילולים. וקשה הא משה התפלל במכת כינים (ח ח) ובערוב (ח כו) ושם לא כתוב שיצא מחוץ לעיר, והא העיר היתה מלאה בגילולים? וי"ל, אומר היחנכות התורה, שהעבודה זרה של מצרים היתה כבש. (דהא כששחטו את הפסח כעסו עליהם המצרים כי זה היה אלוהי מצרים) וכבש דרכו תמיד לרעות מחוץ לעיר, ולכן בכל המכות לא חשש משה להתפלל בעיר, כי הכבשים, שהם הע"ז של מצרים היו מחוץ לעיר, אבל בברד שכתוב הירא את דבר ה' הניס את מקנהו, וא"כ באותו הזמן של מכת ברד הכניסו המצרים את אלוהיהם לעיר להגין עליהם מהברד, לכן הוצרך משה לצאת מחוץ לעיר.

ט לג-לד. ויחדלו הקולות והברד. וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטוא. יש לעיין מדוע נכפל כאן פעמיים ויחדל ואח"כ שוב וירא כי חדל. וי"ל שמשם אמר לפרעה (ט כט) שהקולות יחדלון והברד לא יהיה עוד, היינו שקודם יגמרו הקולות ואח"כ הברד, והנה רואה

פרעה שלא כך קורה אלא קודם חדל הברד ורק אח"כ הקולות, אי"כ הוא טועה לחשוב שזה לא כדברי משה ולכן הוא מכביד את ליבו. אבל לאמיתו של דבר משה לא טעה בכלל כי ככה זה עובד: כמו שהברק והרעם נוצרים בבת אחת, ואנחנו רואים את הברק לפני ששומעים את הרעם משום שמהירות האור הרבה יותר גדולה ממהירות הקול, והדברים ידועים. ואי"כ הייה הכא, הקולות באמת חדלו קודם, כמו שמשאמר, אבל שמעו אותם אח"כ, כי מהירותם היתה איטית ממהירות הברד.

י ה. וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את יתר הפליטה וגו'. קשה למה הוצרך דלא יוכל לראות את הארץ, הרי במכת חושך שבה אח"כ היה מספיק חושך. וכן קשה מה זה הלשון ולא יוכל לראות, מי לא יוכל לראות. וי"ל כיוון שהארץ תחשך וממילא הארבה לא יוכל לראותה והוא יחשב כסומא ואיתא בגמ' דסומא אינו שבע, ולכן הוא יאכל את יתר הפליטה. וזה כוונת הפסוק וכסה הארבה את עין הארץ ולא יוכל הארבה לראות את הארץ, ולכן הוא יאכל את יתר הפליטה. כלי יקר.

י ו. ויפן ויצא מעם פרעה. בכל המקומות לא נאמר לשון זה ויפן ויצא, ורק כאן במכת ארבה זה נאמר, ולמה? וי"ל שלפני מכת ארבה אמר הקב"ה למשה ואני הכבדתי את לבו למען שיתי אותי אלה בקרבו, ז"א שכאן משה ידע מראש שפרעה יכביד את ליבו, ולכך הוא לא חיכה מה פרעה יגיד כי הוא כבר ידע דעתו מראש. משא"כ בשאר המכות הוא נשאר לראות אולי פרעה יחליט לשלח את בניי לפני המכה. המגיד מדובנא

יא ב. דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב. הנה הציווי היה שישאלו כלי כסף וכלי זהב, ולהלן יב לה כתוב ששאלו כלי כסף וכו' ושמלות, וקשה הרי לא היה ציווי כלל על שמלות? וי"ל דהנה להלן יב לה מבאר רש"י ובני ישראל עשו כדבר משה, אמר רש"י שאמר להם במצרים שישאלו כלי כסף וזהב, וקשה הרי הפסוק עצמו מפרש וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ואי"כ מה בא רש"י להוסיף? ועו"ק בפסוק שלנו כתוב דבר נא היינו תפציר בעם ישראל שישאלו כלי כסף, וקשה מה צריך תחנונים מיוחדים שישאלו כלי כסף, ועוד יש להקשות דדרשנין בכל השי"ס כי כשכתוב רעהו הכוונה היא ולא עכו"ם ואי"כ איך כאן כתוב וישאלו איש מעם רעהו? וביאר הגר"א שהיו ב' ציוויים א. שישאלו איש מעם רעהו היינו שהיהודים ישאלו זה מזה, כי כך גזר הקב"ה שבשביל שאדם יקבל שפע הוא חייב לתת משלו לחבר, ולכך שזאת היתה רק שאלה לזמן היו צריכים להתחנן בעיני העם שישאלו איש מעם רעהו בדווקא והשאלה שם היתה כלי כסף וזהב, אבל לא שמלות שהוא היה לבוש חשוב יותר מהכלי כסף וזהב וכמו שרש"י בפסוק לה' הביא מהמכילתא, והיהודיות הרי לא לבשו בגדי יקרים כי הרי לא שינו לבושים. ומה דשרי לגבות את השמלות מהמצרים אפי' שמבואר שאין גובים מבגדי האשה עבור חוב הבעל וכאן זה הרי היה גביית חוב על כל השיעבוד, י"ל שכל זה בבגדים זולים שבעל מקנה זאת לאישה, ואילו כאן מדובר בבגדים יקרים וזה הבעל לא מקנה לאישתו. ועל דבר זה כתוב פרשת שמות פרק ג פסוק כב ושאלה אשה משכנתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות. מהג"ר יחיאל שלזינגר שליט"א

יא ג. ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאוד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה. שתי קושיות קשות כאן. א. מדוע הפסוק תיאר את ישראל בתור עם, הרי איתא שכל מקום שנאמר עם הוא לשון גנאי, (אלשיך וחזקוני ריש בשלח בשם הזוהר) והיה צריך לומר 'חן ישראל'. ב. מה הקשר לכאן גם האיש משה גדול מאוד, מה זה קשור לענין שישראל מצאו חן בעיני מצרים. וי"ל הנה ידועה הגמ' בסנהדרין צא. מגביהה בן פסיסא דביזת מצרים היתה שכן עבודת ישראל על מה שנשתעבדו למצרים.

ולפ"ז שבוטו של לוי שלא היו בכלל השעבוד, לא היו גם בכלל הביזה, וממילא לא הוצרכו לחן מצרים כי לא שאלו מהם כלים. ובספ"ק דשבועות איתא שיעם' הקהל הכוונה לכלל ישראל (על הפסוק וכפר את הקודש וגו' ועל כל עם הקהל יכפר אלו ישראל). ואיתא בסוטה יג. בא וראה כמה חביבות מצוות על משה שבשעה שישראל נתעסקו בביזה הוא נתעסק בעצמות יוסף. וקשה ע"ז הא משה לא נשתעבד למצרים כי משה היה משבט לוי ולא ניתן חינו בעיני המצרים, ואי"כ מה השבח הגדול שהוא נתעסק בעצמות יוסף, הרי הוא לא היה קשור לביזה. וי"ל שגם האיש משה גדול מאוד בעיני מצרים- היינו שיש לו חן למרות שהוא לא נשתעבד. וכעת הכתוב הוא כמין חומר: ויתן ה' את חן העם- היינו ישראל ולא הלואים, וכן משה היה גדול מאוד בעיני מצרים והוא גם היה ראוי לקבל ביזה, ואפ"ה הוא התעסק בעצמות.

יא ד-ז. ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בארץ מצרים ולכל בניי לא יחרץ כלב לשונו. יש לבאר את סמיכות הפסוקים כך: הנה הטעם שכתוב כחצות ולא בחצות כתוב בגמ' ברכות ג: שזה בגלל שמשא לא ידע בדיוק לכוון את שעת חצות, ואומרת שם הגמ' שדוד כן ידע מתי חצות, כי היה לו סימן מהכינור שהיה מנגן בחצות. ונשאלת השאלה הרי גם למשה היה סימן ליידע זמן חצות במדויק שהרי איתא בגמ' שם דג' משמרות יש בלילה ובחצות הלילה כלבים נובחים ואי"כ לכאורה הרי גם משה יכול היה לדעת שעת חצות לפי זמן נביחת הכלבים - לכן התורה כותבת כאן שהכלבים לא נבחו וממילא מובן למה משה אמר כחצות ולא בחצות. מהר"י אסאד.

פרק יב. בעיני קרבן פסח. הגמ' בפסחים ג: מספרת על גוי שרצה לעלות לירושלים כדי להקריב קרבן פסח ורבי יהודה בן בתירא שלחו לירושלים ואמר לו שיבקש מהאליה, כי האליה הולך לגבוה, ואם יבקש יתפסוהו שהוא גוי, וכך הוא נתפס על חס, והרגוהו. ושלחו לריב"ב, אתה יושב בנציבין ומצודתך פרוסה על ירושלים, היינו שהוא לא עלה לירושלים אלא הוא שמע שהגוי רוצה לעלות הוא עשה לו תרגיל כדי שיתפסו אותו בירושלים, וכך הוה. והקשו שם בתוס' מדוע באמת ריב"ב לא עלה בעצמו לירושלים הרי יש חובה לעלות לרגל. וביארו משום שלא היתה לו קרקע, ודין עליה לרגל הוא רק למי שיש לו קרקע בארץ ישראל. והקשה ע"כ הגר"א הא איתא בתוס' ב"ב מד: שאין לך אדם מישראל שאין לו קרקע בארץ ישראל, כי השבטים קיבלו נחלה והורישו לבניהם ולכ"א יש קרקע כ"ש, ואיך יתכן שליב"ב לא היה קרקע באר"י. ותירץ הגר"א דהנה הגמ' אומרת בסנהדרין צב: בעיני העצמות אשר החיה יחזקאל שראה בדרך לעלייתו לארץ שאלו היו עצמות בני אפרים שמהירו את הקץ ויצאו ממצרים בגלל שחשבו לא נכון את הקץ ועלו קודם הזמן ונהרגו במדבר ע"י אנשי גת, עד

שהגיע יחזקאל והחיה אותם. ושואלת שם הגמ' האם נשאו נשים והולידו בנים ובנות וכו'. מיד עמד ר' יהודה בן בתירא ואמר אני מבני בניהם וכו'. ולפ"ז הכל מובן, כי הרי לבני אפרים שיצאו קודם הזמן לא היה להם חלק ונחלה באר"י שהרי לא נחשבו כיוצאי מצרים לגבי ירושת הארץ וממילא לא קיבלו כשנחלקה הארץ לשבטים, וריב"ב הוא מבני בניהם אי"כ לריב"ב לא היתה קרקע באר"י ולכך הוא לא חייב בעלייה לרגל.

יב ב. החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. הגאון אומר שמרומזים כאן דיני צום. דבכל השנה לבד מחודש ניסן מותר לצום כל החודש ורק ברי"ח אסור, ואילו בחודש ניסן זה הפוך, כל החודש אסור לצום ורק ברי"ח מותר (בגלל מות שני בני אהרון, והוא נקרא 'תענית הצדיקים'). וכך מבואר לשון הפסוק: 'החודש הזה, ז"א כל ימי חודש ניסן הם 'ראש חדשים' דהיינו דינם כראשי חדשים של כל השנה שאסור לצום בהם. אבל 'ראשון הוא לכם' ז"א היום הראשון של החודש, כלומר ראש חודש ניסן, דינו שווה 'לחודשי השנה' דהיינו, לשאר ימי חודשי השנה, שמותר לצום בהם.

יב ו. והיה לכם למשמרת עד יד'. וברש"י: ראה הקב"ה שאין בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו, נתן להם שתי מצוות פסח ומילה. למה דווקא את המצוות האלו? י"ל כיוון דשכר מצווה בהאי עלמא ליכא, והטעם כי במצוות עשה אם לא מקיימים אותם בעוה"ז אין עליהן עונש בעוה"ז ולכך אם מקיימים אותן אין להן שכר בעוה"ז. לכן הקב"ה נתן להם דווקא פסח ומילה שהן מצוות עשה שאם לא מקיימים אותן מקבלים עליהם עונש כרת בעולם הזה ולכן הם גם יכולים לקבל עליהן שכר בעוה"ז.

יב ג. והיה הדם לאות על הבתים. בשו"ת הרשב"א מובא ששאל כומר אחד, נאמר בנביא על בית שני גדול יהיה כבוד הבית הזה-האחרון יותר מן הראשון. אי"כ איך אתם טוענים שיבנה בית שלישי הרי האחרון כתוב על השני ומשמע שלא יהיה עוד בית אחריו. והשיב לו הרשב"א שאחרון הכוונה היא אחרי, היינו בית אחרי הראשון, וראייתו משמות ד' ח'. והיה אם לא האמינו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון, שראשון היה עם המטה שנהפך לנחש, ואחרון שידו נהייתה מצורעת. והנה הפלא ופלא, מיד לאחמ"כ הקב"ה אומר למשה ואם לא האמינו לשני האותות האלה תהפוך את היאור לדם, חזו"ן שאפי' שאמר אחרון עדיין יש אחריו עוד משהו. והתירו"ט מצא לזה רמז בפסוק והיה הדם לכם לאות על הבתים דהיינו הדם שהוא אות שבא אחרי שכבר נאמר על הצרעת שהיא האות האחרון, הוא מרמז על בתים ראשון ושני שיש אחריהם עוד.

יב טו. אך ביום הראשון תשביתו וגו', כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מיום הראשון עד יום השביעי. צריך להבין מה זה כי כל, היה צריך לכתוב וכל. וי"ל, אומר רבי נתן אדלר, דאיתא בגמ' מה הטעם שחמץ הוא בשריפה, הא גם כלאי הכרם הם אסורים בהנאה ואינם בשריפה, ומתרתצת הגמ' ב' תירוצים. א' שחמץ הוא בכרת. ב' כלאי הכרם אסורים לעולם אז אנשים מתרחקים מזה ולכך לא צריך שריפה. משא"כ חמץ שכל השנה מותר וזה אסור רק 7 ימים בשנה אז יש חשש שמא יבוא לאכול, לכן דינו בשריפה. ולפ"ז הפסוק מאוד יפה: אך ביום הראשון תשביתו-בשריפה, ולמה בשריפה, א.

בגלל שכל אוכל חמץ ונכרתה. ב. כי זה מיום הראשון עד יום השביעי.

יב כג. ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף. רבים נתקשו כאן הרי לעיל בפסוק יב כתוב שהקב"ה אמר לעם ישראל ועברתי בארץ מצרים, ובהגדה של פסח אומרים שהקב"ה בכבודו יעבור בית בית ויהרוג את הבכורות, ויעשה בעצמו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח. א"כ למה נאמר כאן ולא יתן המשחית. שמשמעותו שהמשחית הוא זה שיעבור בין הבתים? וי"ל, אומר הרע"א, שהיו ב' סוגי בכורות, היה בכור מאמא שזה בכור ידוע, את הבכורות האלו המשחית הרג, ומאידך היו בכורות מאבא שזה א"כ לדעת ורק הקב"ה יכול לדעת, ואת הבכורות מאבא הקב"ה הרג. ובאמת במדרש מסופר שכשהמצרים ראו שמתו להם עוד ילדים הם הבינו שנושתייהם בגדו בהם והם קמו עליהם והרגום. **עוד תשובה** אומר הבן איש חי, שהיו הרבה שהחביאו את ילדיהם בבתי היהודים ולשם לא היה רשות למשחית להיכנס, ולכך שם הקב"ה בכבודו ובעצמו נכנס והרג, וזה כוונת הפסוק, הקב"ה הרג בבתי היהודים את המצרים שהתחבאו שם, ואילו בבתי המצרים המשחית הרג.

יב כט. וה' הכה כל בכור בארץ מצרים. הנה במעריב אנחנו אומרים כל יום כך: המכה בעברתו כל בכורי מצרים, ואח"כ ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם. ואכן כך היה סדר הדברים, קודם הקב"ה הכה את הבכורות אח"כ הוציא את בני ממצרים. והנה בבוקר אנחנו אומרים הפוך, קודם ממצרים גאלתנו, ורק אח"כ כל בכוריהם הרגת, והרי לא כך היה הסדר, אלא קודם הריגת הבכורות ורק אח"כ הגאולה. וי"ל דהנה יש להקשות למה בלילה אומרים לשון ה'מכה' ואילו בבוקר 'הרגת'. וי"ל דבמסכת שמחות איתא שם בהקדמה אמר רבי יוחנן הקב"ה בלילה כלל לא הרג את הבכורות אלא רק הכה בהם עד שיהיו גוססים כדי שיראו במפלתם שבני ישראל יוצאים ממצרים, ורק אחרי שבני ישראל יצאו המשחית הרג אותם. וכעת מובן כל הפסוק הנה בלילה הקב"ה הכה ואח"כ הוציא ובבוקר אחרי שהקב"ה שילח את בני נהרגו הבכורות כי הסדר היה הכאה, גאולה, הריגה. ויובן גם איך הקב"ה הרג בעצמו את הבכורות הרי הקב"ה כהן הוא, וי"ל שהוא לא הרג אלא רק הכה.

שם. איתא בחז"ל שהגדול בבית מת בדיוק בחצות. והנה אם היו למישהו 3 ילדים והם ישנו לפי הגיל ב-3 מיטות רחוקות זו מזו אפילו מעט. אז ברגע שהראשון מת, השני נהיה גדול הבית ואצל השני עדיין לא היה חצות ברגע שהראשון מת. לדוגמא כמו שבין ב"ב לירושלים יש הפרש דק בזמן חצות בשל המרחק, כך באלפית שנייה יש גם הבדל בין מיטה למיטה. א"כ אחרי מיתת הבן הגדול בחצות, באלפיות שנייה אחרי זה מגיע חצות לבן הסמוך לו וכן הלאה לכל הבנים הנמצאים במרחק מה זה מזה, כל אחד נהיה גדול באלפית שנייה מהאחים שחצות לא הגיע עדיין אליהם, אם כך יוצא לכאורה שהיו משפחות שכל הילדים שלהם מתו בזה אחר זה. מרן הגרמ"ל היה רגיל להביא את הווארט הזה והביא גם את הדחייה לזה ששמע מפי נכדו הגאון הנודע רבי משה דוד שליט"א מר"י בימ"ד עליון. שבהקדמה למסכת שמחות כתוב שהקב"ה בלילה לא הרג את הבכורות אלא רק הכה אותם והם היו גוססים, א"כ השני לא נקרא

גדול הבית, כי הראשון עדיין חי. והגרמ"ל מאוד קילס דבר זה.

יב מו. לא תוציא מן הבשר הוצה ועצם לא תשברו בו. הטעם שהוצאה נאמרה בלשון יחיד ואילו שבירה בלשון רבים. י"ל שהוא רמז לגמי שאין מוציא אחר מוציא - היינו שחיוב הוצאה הוא רק ביחיד. אבל יש שובר אחר שובר - וממילא החיוב על שבירה יכול להיות גם ברבים. כ"ה במהר"ם חגיו.

יג. יג-ד. וכל בכור אדם בבנין תפדה. והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו. ויש לבאר פסוק זה הנה נפסק ברמ"א יו"ד שה' שהאב לא יכול לפדות בנו ע"י שליח, כיוון שהפדיון הוא זכר למכת בכורות ושם הרי נעשה ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י שליח כדכתיב ויהרוג ה' כל בכור. וזה כוונת הפסוק כל בכור בניך תפדה (ולא כתיב יפדה) והיינו ע"י האבא בעצמו, וכי ישאלך בנך למה זה שונה ממצוות שאפשר לעשות ע"י שליח, ואמרת אליו: כי בחוזק יד הוציא ה'. ויהרוג ה' כל בכור - ולא ע"י שליח.

יד כא. וישם את היס לחרבה ויבקעו המים. איתא במדרש: היס ראה וינס מה ראה? ארונו של יוסף ראה. ז"א שהיס לא רצה להיבקע וכשראה את ארונו של יוסף הוא נבקע. ולמה? י"ל דהנה איתא בחז"ל ביקש יעקב לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף. וביאורו: דהנה איתא בתורה ועבדום ועינו אותם 400 שנה, ובסוף עבדו רק 210. וע"כ בחז"ל 2 תשובות. א. שחישב שנות העבדות התחיל משנולד יצחק וא"כ עברו 400 שנה. ב. קושי השיעבוד השלים את הגזירה, היינו שבאיכות עבדו 400 שנה אפי' שבכמות היו רק 210. והנה יש קושייה בחז"ל איך נענש יוסף הרי הוא היה פחות מבן כ' שנים ואינו בר עונשין. ותיירצו ע"פ התרגום וישב לז' ג' שיוסף היה בן זקונים-היינו חכם. לכך נענש אפי' שהיה פחות מ-20 משום שבאיכות הוא היה נחשב כבן 20. כעת הפסוקים מוסברים יפה. ביקש יעקב לישב בשלווה-משום ש"י"ל שהולכים בתר איכות וא"כ הוא לא צריך להיות בגלות כעת, אלא מספיקה הגלות שיהיו 210 שנה במצרים שהם נחשבים כמו גלות של 400 שנה, דבאיכות ה-210 האלו הם 400. מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף, כי אם מחשבים לפי הכמות בלי להתייחס לאיכות אז יוסף לא אמור להיענש כי הוא מתחת גיל 20, אבל מכיוון שיעקב ביקש לישב בשלווה סימן שסבר שאזלינן בתר האיכות, א"כ באיכות יוסף כבר בן 20, ולכן מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף. וזה מה שהיה גם עם היס. היס לא רצה להיבקע כי הוא אמר שעדיין לא עברו 400 שנה, וכשראה ארונו של יוסף אמר: אם יוסף נענש אפי' שלא היה בן 20 סימן שמתתקלים על איכות, וא"כ מכיוון שבאיכות 210 הם כ-400 שנות עבדות, לכן צריך להיבקע.

יד כא. ויבקעו המים. איתא בסוטה ב. קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, וביאר שם המהר"ל שכשם שקשה לקחת ים ולחצות אותו לשניים כך קשה לעשות משניים אחד. ויש להעיר דל"ד כי בים זה לחצות לשניים וזה באמת קשה ואילו בזיווג הוא להפך לחבר שניים והוא קל ול"ד. וי"ל אומר רבי דב דיסקין הנה אם אדם יקח הרבה אגוזים ויעשה מהם ערימה, מיד כשיעזוב את היד הכל יפול, ולמה, כי זה לא מחובר ורק דבר מחובר מחזיק יחד, ואותה הבעיה יש בלחצות את היס לשניים, כיוון שהטיפות לא מחוברות יחד אז ברגע שתנסה לחלק מיד הכל יפול, כי הבעיה היא בחיבור שזה

לא מחובר ולכן זה נופל, וא"כ בנס של קריעת ים סוף ה' עשה שהטיפות יהיו מחוברות וע"כ הם נהיו מכל צד גוש אחד ע"י החיבור שלהם וזה הנס הגדול של קריעת ים סוף, והוא להדיח כנס הזיווג שמחברים שני אנשים ביחד.

שם. ישנם ג' מקומות בחז"ל שהמים נבקעו. הראשון הוא בקריעת ים סוף. המקום השני הוא בסוכה מד שרבי נחוניה הלך לעבר את השנה, והים נקרע לפניו. והמקום השלישי הוא עם רבי פנחס בן יאיר שהלך לפדיון שבויים ויחד עמו היה יהודי שהביא חיטים לכבוד פסח, והנהר נבקע לפניו. ואומר האוה"ח שקריעת ים סוף הוא החידוש הגדול משום שזה בפעם ראשונה, אבל מה שקרה אח"כ הוא פחות נס כי זה כבר קרה בעבר ויש ע"ז אפי' משלים יפים. לעניינינו אומר המהרש"א (מהדו"ב חולין ז). שכל העניינים האלו מרומזים בתהילים סו פסוק ו. הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו. היינו הפך ים ליבשה הוא קריעת ים סוף. בנהר יעברו ברגל הוא עם רבי נחוניא. שם נשמחה בו זה שהלכו להביא חיטים לשמחת הפסח.

יד כב. ויבאו בני ישראל בתוך היס ביבשה. כאן נאמר בתוך היס ביבשה ואילו להלן יד כט. כתוב ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך היס. ויש ליישב שבתחילה נחשון ואנשיו קפצו למים שעדיין היה מלא בים ולכן זה נקרא בתוך היס ורק אח"כ ביבשה, ואילו בהמשך שכבר יבשו המים ורק אז נכנסו כולם אז ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך היס. **ולפי"ז יובנו** דברי הבעל הטורים הנה בפסוק כט כתוב והמים להם חמה בלי ו', ומדייק הבעה"ט שהטעם דהוא בלי וו כי הקב"ה התמלא חימה על פסל מיכה שעבר איתם את היס, ויש להקשות הרי כבר לעיל בפסוק כב כתוב והמים להם חומה עם וו ולמה לא כתוב שם כבר בלי וו, ולנ"ל י"ל שהפסוק הקודם עוסק בתחילת כניסתם של בניי שהיו בלי פסל מיכה, והפסוק השני מדבר בסוף הכניסה של בניי שעברו עם הפסל, כי הלא שבט דן לקחו את פסל מיכה והם היו מאספים לכל המחנות, היינו בסוף המחנות, כמו שכתוב הלכו ביבשה בתוך היס היינו כשהיו כבר ביבשה והיינו בסוף כדלעיל, ואז המים להם חימה, אבל בפסוק הראשון עדיין לא התמלא חימה, כי כתוב שם בתוך היס ביבשה דהיינו הראשונים. שילוב של הגאון והכלי יקר.

טו א. אז ישיר משה. במגילה י: בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה! ותמוה, הלא באבוד רשעים רינה, וישראל מאוד נשתבחו ע"כ שאמרו שירה, אז למה המלאכים לא יכלו לומר שירה? וי"ל ע"פ הסיפור בגמ'. שסנחריב בא עם חייליו להילחם בישראל וכשהם היו למרגלות ירושלים מתו כל ה-250,000 אנשי הצבא של סנחריב, ואומרת הגמ' שהם מתו מזה שהם שמעו את שירת המלאכים ומרוב רגש מתים מזה, ע"כ. וא"כ י"ל שאותו הדבר היה במצרים שרצו מלאכי השרת לומר שירה כדי להרוג את המצרים ע"י שירתם, אמר להם הקב"ה הרי אני הורג בדרך של מידה כנגד מידה, וכמו שמבואר ברש"י לאורך אז ישיר, הם הטביעו את הילדים שלי ביאור - והיינו דאמר מעשי ידי טובעים בים, ואתם אומרים שירה, - היינו שאתם רוצים להרגם ע"י שירה? הרי זה אינו מידה כנגד מידה. (מופיע בשם הרבה גדולים ואני לא נכנס למחלוקת).

טו א. אז ישיר משה. הנה יש בתורה 4 סוגי שירות, 1. שיר השירים, כתוב עליו כל הכתובים קודש, שיר השירים קודש קדשים, סגולות מופלאות כתובות על שיר השירים, 2. אז ישיר, כתוב בחז"ל, שכל האומרו בשמחה נמחלים לו כל עונותיו. 3. שירת דוד, ושירת דבורה, שזה כתוב בצורה של שירה, דהיינו אריח ע"ג לבניה, 4. אז ישיר משה עליו באר ענו לה. עליו באר, אין לו יחס בכלל אפי' לא אריח ע"ג לבניה. ויש להבין לפי מה נמדדת השירה. וי"ל ששיר נמדד באיזה קושי נמצאים כששרים אותו, דהיינו אם למשל לאדם נפטר לו כל ילדיו ל"ע, והנה הוא חוזר מלווית הילד האחרון, הוא מגלה שאשתו נוטה למות, והוא שר ומודה לה' ע"מ שקיבל עד עתה, זאת דרגת הפסגה למעלת השירה, וזה גם שיר השירים, המתאר את הגלות שעם ישראל עובר, ומתוך הגלות בוקעת השירה - זאת דרגת הפסגה. דרגה פחותה מזה, זה אז ישיר. כמו אדם שנפטר לו כמה ילדים, וכמה הבריאו ממחלתם, והוא שר. זה גדול, אבל פחות קצת מהנ"ל, זה כמו אז ישיר שכתוב וחמושים עלו בני"י ממצרים, דהיינו ששמונים אחוז נשארו במצרים, ואע"פ כן הם שרו... דרגה מתחת, היא אדם שילדו חלה וניצל, זה גם גדול, אבל פחות... זה כמו דוד ודבורה, היתה להם צרה וניצלו. דרגה הכי פחותה, אדם שהיה בצרה, וכלל לא ידע מהצרה, והוא שר אח"כ, זה לא חכמה לשיר, כיון שמעולם לא היה בצער, זה שירת הבאר, לפתע שחשם ראו נחל של דם הם הבינו שניצלו מסכנה שלא הייתה ידועה להם כלל... מעניין לעניין באותו עניין, כתוב כל שבים טהור חוץ מכלב הים, ולמה כי לפעמים כשרודפים אחריו הוא יוצא מהמים. ונשאלת השאלה האם בגלל שפעם ב 100 שנה הוא יוצא, הוא כבר לא נקרא חית הים, אתמהה. התשובה היא, כן, השם 'חית הים' לא ניתן אלא למי שגם בשעת קושי נמצא בים ולא למי שיוצא מן הים כשיש לו סיבה לצאת. אותו הדבר, הגמ' מספרת שנבוכדנצר רצה לשיר לקב"ה יותר מדוד המלך, בא מלאך וסתר על פיו. וקשה, למה? למה לא נתן לו

להתבטאות? התשובה היא שהוא מלך על כל העולם, וכשאתה נמצא במצב כל כך טוב לא חכמה לשיר, נראה אותך שר כשכואב לך, לכן נתן לו סתירה, והוא כבר לא שר. ומשל לאדם שלומד רק כשיש מזגן, גמ' מעניינת, כוס קולה, סיגריה, ומקבל ע"ז כסף, זה לא חידוש, החידוש הוא, שלומד כשקשה לו, אין לו מזגן, הוא עייף, הוא צמא, אין לו חשק, יש פוליטיקה מעניינת, בין הזמנים כעת, זה הסימן שהוא באמת בן תורה, וה"ה בשאר מצוות כמו להעביר על המידות כשקשה.

טו כא. ותען להם מרים אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים. הלשון ותען קשה קצת, דהא מה הם שאלו ומה היא ענתה. ועוד למה היא בדיוק בחרה את הפסוק הזה: סוס ורכבו רמה בים. וי"ל שמרים אמרה לנשים בואו גם אנו נשיר לקב"ה, א"ל הנשים לא ראוי שנשיר כי מטרת היציאה ממצרים היא קבלת התורה ומה זה קשור אלינו. ענתה להם מרים הנה כתוב בפסוק סוס ורכבו רמה בים, וק"ק למה הסוסים נענשו הרי הם לא עשו כלום, רק המצרים רכבו עליהם? אלא י"ל, אמרה מרים, שמי שמסייע כאילו הוא עושה, וכיוון שהסוסים סייעו כאילו הם עשו ג"כ ולכן נענשו. אותו דבר, השיבה להן מרים, אתן הנשים בסיוע שלכן לבעלים ללמוד זה כאילו אתן ג"כ לומדות. וע"כ מובן מה זה ותען, וגם מה שהביאה את הפסוק סוס. ולפי"ז אומר האומר, מובן גם הפסוק בשיר השירים - לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי. **והביאו לי בשם הרב אלישיב דלהכי ותיקה מרים את התוף כי תוף זה לא כלי נגינה אלא רק ליווי וה"ה הכא דנשים רק מלוות.** ולכן גם הגרי"ש אלישיב אסר בירושלים כלי נגינה אחד כאורגן וכדומה כי זה כלי נגינה, ושונה מתוף שהוא רק ליווי. **עוד הביאו לי** שפעם הגיעה להרב זילברשטיין אישה בוכה, וטענה שבעלה קורא לה סוסה, הרגיע אותה הגרי"ז שכוונת הבעל לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי, והוא משום שהוא מכבדך.

מאמרי מוסר וסיפורים על ענייני יציאת מצרים

כל הישועות שהגיעו לבני ישראל בזמן יציאת מצרים היו בזכות שהם הרבו בתפילה לקב"ה. והח"ח הביא (ליקוטי אמרים פ"י) שכל הצרות הרבות הבאות עלינו שאיננו ניצולים מהן הן מפני שאין אנו מרבים בתפילה עליהם, וממשיך הח"ח כי אילו התפללנו ושפכנו שיח לפני הקב"ה בוודאי לא ישיב בקשתינו ריקם, ולא יסתפק אדם במה שמתפלל שמונה עשרה אלא כמה פעמים ביום צריך לשפוך בתפילות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בביתו מעומקא דליבא. כי ע"כ התפילה תצא ממעמקי ליבו, ותפילה כזו וודאי לא תשוב ריקם. **ומובא בסיפורי מעשיות** של רבי נחמן מברסלב סיפור על יהודי מכניס אורחים גדול שיכלו להיכנס אליו לגי סעודות ביום כיד המלך ללא כסף. והנה אורח הגיע לעיר הוא שמע על ההכנסת אורחים אך לא ידע היכן זה, הוא שאל והראו לו שידפוק בבניין פלוני בדלת פלוני, והאורח הגיע למקום אך בטעות דפק בדלת אחרת. ההוא שאל לרצונו, והאורח אמר אני רוצה סעודה, אמר השכן בא תעבוד אצלי בשדה עד הערב, תחרוץ תזרע ותקצור מה שצריך, ולפנות ערב תחזור אלי, ההוא עבד קשה כל היום ולפנות ערב אחרי יום עבודה מפרך הוא הגיע לבעה"ב וביקש אוכל, הבעה"ב נענה תכנס לדירה ממול ושם יש אוכל כיד

וצ"ל בעת אשר עלה מחו"ל לאר"י בספינה עם בנו ובתו הקטנים, כשכבר היו קרובים לארץ ישראל נשברה הספינה והוצרכו כולם לקפוץ למים, האבא לקח עמו את בנו ובתו והחל שוחה עימם לעבר החוף, תוך כדי השחיה בים הוא הרגיש שכוחותיו אזולים ממנו, ואם הוא לא יעזוב אחד מהם כולם יטבעו, בשעה קשה זו הוא חישב את מי עדיף להשאיר מבחינת התורה ויצא לו (ממש לבכות) שהבן קודם להצלת הבת, בטרם עשה דבר נורא זה, הוא הודיע לילדה בלב נשבר שהוא מוכרח לזרוק אותה למים. מששמעה הבת ד"ז החלה לעוקק במר נפשה: אבי אבי אין לי על מי להישען כי אם עליך, רחם עלי בלי חשבונות. לשמע דבריה נדעזע האב והחל זועק אל ה' שנושיעים, מיד הוא הרגיש שהוא מקבל כוחות חדשים, ובעוז ותעצמות החל לשחות עם שניהם עד הגיעם לחוף מבטחים. לאחר שנים רבות כשהגיע זמן פטירתו הוא קרא לבתו והזכיר לה את הזעקה שלה אבי אבי, וא"ל דעי לך שבכל ענין שמרגישים שנמצאים במקום צר ומצוק, אפילו שנראה לכאורה שאין במקום להינצל, תזכרו לצעוק אבי אבי אל תעזבוני. וכשזה מגיע ממעמקי הלב הקב"ה נענה בכל אשר נבקש ממנו. ובפרט אם זה לדברים רוחניים חברותא טוב וכדו'.

ויאנחו בני"י מן העבודה ותעל שועתם. כשהתפילות הן מתוך לב נשבר אז עולה שועתינו לאלוקים. אחד מתלמידיו של רבי שמשון פינקוס לא היה לו ילדים שנים רבות. יום אחד בשעת לילה מאוחרת מתקשר אליו רבי שמשון ואומר לו יש לי סגולה בשבילך בא אלי כעת. הוא בא לרבי שמשון, ורבי שמשון יורד עמו לרכבו ונוסע עד למדברות יהודה. שם הוא נכנס לשביל עפר מקום שאין נפש חיה הוא מוריד את האברך וא"ל כאן תצעק אל ה' בלב נשבר, עוד 3 שעות אני בא לאסוף אותך. הבן אדם התפלל שם כמו שלא התפלל מעולם. כעבור 9 חודשים הוא בירך על המוגמר, ב' ילדים למזל"ט. יש לי חבר ת"ח שהיתה לו משרה חשובה והמוסד נסגר מחוסר תקציב, הוא היה מאוד שבור כי מאוד היה חשוב לו הרבצת תורה, והיה לו קשה להיות בלי פראק, הוא עשה אותו הדבר כנ"ל. ולמחרת בבוקר התקשרו אליו מכיוון בלתי צפוי, ובס"ד הוא מאוד מצליח.

ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה. עם ישראל התפללו לקב"ה שיוציא אותם מהגלות הנוראה של פרעה ובזכות שתפסו אמנות אבותם בידם וזעקו אל ה' בחזקה הם ניצלו. אחד מגדולי ירושלים בדור הקודם היה רבי ישעיה' בראדקי

תירס לארוחת צהרים... ברגע זה הדם עולה לה לפנים והדמעות לעיניים. רק רגע, היא אומרת לשוויגר, היא נגשת לברז מוזגת כוס מים, מברכת שהכל נהיה בדברו ויחד עם המים נשטפים הכעס והדמעות. באותה שעה מכנס הקב"ה את הפמליה שלו ואומר להם ראו בריה שבראתי בעולמי....

ואשר לא שם לבו אל דבר ד'. המצרים ספגו מכה אחר מכה ובכל פעם ראו את כוחו וגבורתו של הקב"ה ואף על פי כן כשהם מקבלים הוראה לאסוף את המקנה לתוך ביתם שהוא ינצל, היו מהם שלא התייחסו לכך. צא ולמד כמה גדולה קשיית ליבו של האדם, הוא רואה בעיניו ניסים, ואף על פי כן הוא ממשיך את חייו כרגיל כאילו דבר לא קרה, וממתין עד שהוא בעצמו יקבל איתותים מן השמים. סיפר על כך רבי יצחק ירוחם ברודיאנסקי מעשה שהיה כך היה: באחד הימים נסע הרב ברודיאנסקי במונית לחתונת תלמידו עם עוד שלושה תלמידים. מיד לאחר שהחלה הנסיעה בקש הנהג מהרב שיאמר לו דבר תורה. ענה לו הרב ברודיאנסקי "בכל נסיעה אני אומר לך אבל הפעם אני עייף לכן אתה תגיד לי" הסכים הנגב והחל לספר סיפור יפה שקרה לו: בהיותי בצבא אחרי יום מפרץ הובלתי עם הפלוגה שלי לשטח בחוף ושם הלכנו לישון כולנו, היינו עייפים עד מות. אבל גם מתוך כזאת עייפות לא יכולנו לישון למשמע צרחות חזקות, הצרחות הקפיצו את כולנו על רגלינו. מרב פחד גם אנחנו צרחנו וכשהתחלנו לברר מה בדיוק קרה התברר שאחד החיילים הבחין לפתע בנחש ארסי המתפתל לו על רגלו. החייל לא ידע כי פחד שיכיש אותו רק צרח לעזרה. לא ידענו מה לעשות ואיך לעזור לבסוף החליט המפקד לעשות צעד מסוכן. הוא קרא לאחד הצלפים המומחים שהיו בפלוגה ופקד עליו לירות על הנחש. הנחש כרוך על רגלו אך אין ברירה, הוא ינסה כמה שפחות לפגוע ברגל וכמה שיותר בנחש. כולנו רעדנו מפחד. מילימטר אחד של חוסר דיוק עלול להרוג את החבר. לפתע צעק חברנו הדתי: לפני שהוא יורה תנסה משהו אחר תצעק "שמע ישראל ד'..." החייל שלא היה לו מה להפסיד אמר אחריו מילה במילה ומיד כשסיים החל הנחש לרדת מן הרגל ונעלם.... הנהג השתתק והרב ברודיאנסקי שאל: נו, ומה סוף הסיפור? הנהג השיב, הבחור חזר בתשובה, התחיל לשמור תורה ומצוות וכיום הוא דתי. ומה אתך, שאל הרב? הרי אתה גם ראית הכל. עלי לא עלה הנחש, השיב הנהג. הנה כאן טמון ההבדל בין חכם לשוטה. יש כאלה שמחכים עד שהנחש יעלה להם על הרגל, כמה חבל שלא מספיק להם אות משמים על משהו רחוק. הם מחכים לאיתותים פרטיים מהשמים, ר"ל.

ואני קרבת אלוקים לי טוב. בליל הסדר יושבים כל בני ישראל מסביב לשולחנות ערוכים בפאר והדר מסובים הם כבני מלכים ומודים לה' על גאולתם ממצרים וחירותם הנצחית לה זכו בעקבות גאולה זו. לפני שנעמוד על טיבה של גאולה זו מן הראוי להסביר מה זה גלות. (מרבית שבתאי יודלביץ עומד לו אדם בשדה התעופה הגדול בעולם לפתע הוא רואה תכונה רבה, מאות שוטרים, שיירה מכובדת של רכבי שרד, שטיחים אדומים, שלטים מאירי עינים, ומשמר כבוד שרואים רק בתמונות. לאחר בירור קצר מתברר לו שאביו של הנשיא בא לבקר את בנו. הוא נדחף בין הקהל להציץ, לראות, והנה הוא רואה יהודי הדור פנים כשזקן ארוך יורד על פי מידותיו, וכולו אומר רב גדול. אבל הוא מבחין שפניו עצובות, ואז הוא מבין שכנראה הוא עצוב כי בנו הנשיא לא הלך בתלם וסר מהדרך לכן האב עצוב. אך ההפתעה פתאום נשמע שקט בקהל, התזמורת התחילה לנגן והנה הוא רואה את הנשיא בעצמו כשזקן ארוך על מידותיו והוא נראה יריש מרבים, כאן גוברת התמיהה מדוע האב עצוב הרי תורה וגדולה במקום אחד. השאלה הזאת מטרידה

את כל העיתונאים שצבאו על היציאות והם נגשו לראיון בלעדי עם האבא הגדול מדוע פניך רעים. אמר האבא גלות!!!! נזעקו העיתונאים הרי אין אדם מאושר ממך בעולם. ענה האבא גלות גלות ולא סף. התיאור הזה לא מופיע בעיתונות, אלא מופיע בתורתנו הקדושה. וירד יעקב מצרימה. יעקב יורד אל הארץ הכי עשירה, הכי מלומדת, הוא נפגש עם הבן שלו שהיה מלך על כל מצרים והציל את כולה מרעב וגרם לה להיות האימפריה הכי גדולה בעולם, ויוסף מודקדק בקלה כבחמורה. כמו שכתוב וירא את העגלות ותחי רוח יעקב, היינו שראה שהוא אוהו עדיין במה שלמדו כשעזב בפרשת עגלה ערופה, אז ותחי נפשו. ויעקב רואה את הכל אך כתוב בחז"ל שהוא היה אנוס ע"פ הדיבור, למרות כל הגדולה שהוא רואה הוא מכריז ככל עם ועולם שהוא בגלות. וכמו שאמר יעקב לגור בארץ באנו וגו'. אבל לא להשתקע כי כאן זה לא מקומו אלא גלות, שאנו נאלצים לרדת. אבל מיד כשנוכל נברח מכאן. (וידוע על אברך שהגיע להגראי"ל וא"ל רבי ברכני לעשירות שאני אוכל ללמוד בנחת ושלווה ושלא יפריע לי עול חיתון הילדים. א"ל הגראי"ל האם אתה רוצה בעיות עם הילדים? האם אתה רוצה בעיות בריאות או בעיות בשלום בית? האם אתה אברך: מה זה קשור? ענהו הגראי"ל דע לך שלכל בן אדם נגזר טרדות בחיים. אם יהיה לך עשירות, יהיו לך בעיות אחרות ועדיף טרדה של כסף מאשר טרדה של ילדים, בריאות או שלום בית...) החירות הכי אמיתית היא הקירבה לקב"ה, דהיינו לחיות באמונה שהקב"ה כל הזמן לצדי, מלווה אותי, וכמובן דואג לי להכי טוב. וכמו תינוק בידי אמו אין לו שום דאגה, הוא מרגיש בשלוות הנפש הכי גדולה בעולם ולא רק שהוא רגוע על האוכל של מחר אלא הוא לא דואג מזה בכלל ולא חושב ע"י, כמו שאומר הפסוק כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי.

וברו ש אדם שיצליח לחדד לעצמו את ההרגשה הזאת הוא יהיה אדם הכי מאושר בעולם. ובוודאי שלהגיע לדרגה הזאת זה קשה, אבל לפחות לקצת מזה אפשר לנסות להגיע ע"י מחשבה והתבוננות והתוצאה היא רווח נקי: פחות לחץ, יותר שלווה הנפש, יותר מצב רוח, ופחות מגיבים ככעס על דברים הנראים שליליים. ועוד דבר הוא מרוויח, שכש אדם מרגיש קרוב לקב"ה ומרגיש שרק הוא יכול להושיע אותו, אזי באותה העת נפתח פתח מיוחד ממרום להביא לו ס"ד שלא כדרך הטבע, ואם ינצל את הזמן הזה הוא יזכה להינצל מהצרה או מהגזירה בה הוא נמצא. זוד המלך, שא"י לאר כמה יסורים הוא עבר, כותב על עצמו שהוא החזיק מעמד בזכות יואני קרבת אלוקים לי טוב. וכידוע הרבה אנשים עוברים באיזשהו שלב בחייהם תקופה קשה אשר בה הם מוצאים את הקב"ה ומתקשרים עמו. יש שעוברים זאת בגיל צעיר, ביתמות. ויש שעוברים זאת בגיל יותר מבוגר כשמחכים לשידוך, או לילדים, יש שעוברים זאת עם בעיות קשות בשלום בית, או בגידול הילדים או במחלות שלפתע פוקדות אותם, ויש כאלו שיש להם בעיות קשות בפרנסה. הצד השווה שבשלב מסויים בחיים ספר התהלים הופך להיות חלק מרכזי בחיים שלהם, באותו זמן הפנייה לקב"ה הופכת להיות אצלם לדבר של קבע, ולהרגשת המתיקות של יואני קרבת אלוקים לי טוב. ומי שעבר זאת פעם יכול להיעזר איוו הרגשת מתיקות מיוחדת חיים באותם הזמנים. והדברים ידועים שהרבה אנשים שרדו את השואה ונשארו בריאים וצלולים בנפשם כי הם חיו בהרגשה (שכל אחד יודע אותה) שהקב"ה לצידם.

נביא כאן עוד סיפור ממקור ראשון, שכבר התפרסם בספר אוצרותיהם אמלא על יהודי בשם רבי אלחנן (ידוע שהוא מסכים שישתמשו בשמו המלא) ממתפללי ביהכ"ע ירחי כלה בב"ב. שבצעירותו למד בישיבת גלאנטאי הנודעת. הוא

5 דקות נשארו לו לצאת לרכבת... ואז הוא החליט שהוא חוזר לישיבה. ההחלטה לא היתה קלה, משום שחשש שמא חבריו ילעגו לו בליבם על שהוא חוזר אחרי שכבר עשו לו מסיבת פרידה. בטח יגידו: איזה טיפוס הפכפך וכדו'. אבל אלחנן התגבר על הכל ונכנס לבית מדרש, לא שם ליבו למבטים שהופנו אליו, התישב על מקומו בספסל האחורי והחל ללמוד את מה שלמדו אמש בישיבה. לפתע כמו תמיד, קושי גדול תפס אותו בחשבון הגמי ואז הוא פונה לזה שלצידו ושואל אותו את הביאור, ההוא אומר לו, תשמע אלחנן את השאלה הזאת שואל הרשב"א. אלחנן היה בהלם, מה? אני מכוון לשאלת הרשב"א!!! אבל כן, ההוא פתח את הרשב"א והראה שכך הוא שואל. כשכולו התרגשות המשיך אלחנן ללמוד ובמשך הסדר זכה לכווין לעוד 2 שאלות של גדולי המפרשים, דבר שהוא לא נפגש בו בחייו, לאחר הסדר הפורה הוא החליט שהוא נשאר בישיבה, עד שצמח לתי"ח עצום שידוע את כל השי"ס על בוריו.

קשה יזווגו ופרנסתו של אדם כקריעת ים סוף. מה **הדמיון.** י"ל שבקריעת ים סוף היה מצב שהים היה מקדימה, ומצרים מאחורה, ומדבר עם חיות בצדדים, וישראל עמדו חסרי אונים. גם כשהתפללו לקב"ה, הם התפללו למשל שיוכלו להתמודד עם תנאי המדבר, כמו נח שהתמודד עם אלפי בעלי חיים בתיבה, או שכל המצרים ימותו כמו במכת בכורות שהבכורות מתו. אך בדמיון הכי פרוע הם לא חשבו שיבקע הים. וזאת הנקודה שרואים גם בזיווגים וגם בפרנסה. איך שעל הכל חשבו אבל בכזו צורה לא חלמו לעולם שתפתר הצרה. נביא כאן כמה סיפורים **שהבאתי בעבר** על שידוכים ופרנסה איך שהקב"ה סיעע בדרכים שלא חלמו עליהם כלל. **פעם ביררו אצלי זודים שלי** על בחור בישיבה שלי ועניתי כל השבחים בעולם, כשהתאסרו הייתי בהלם גדול, כי אמנם ביררו על השם הזה אבל ההוא שהתאסר זה אותו השם, אבל הוא כבר תקופה בחיזוק במקום אחר, והוא שונה מאוד מהבחור עליו ביררו. אבל השידוך קם על

סמך הבירורים אצלי (כך א"ל בני משפחתי). והם דווקא חיים טוב.

יש לי ידיד שמשפחתו בני ברקית והוא נשוי לבחורה מהולנד. הוא סיפר לי איך הוא הגיע אליה, בבחורות היה לו איזה משהו חיצוני שהפריע לו במקצת, לפני שידוכים הוא נסע למרכז רפואי גדול בגרמניה בשביל לטפל בזה, באותו היום הגיעה לשם משפחה חרדית מהולנד שהיתה להם אותה בעיה עם בתם שנכנסה לשידוכים ג"כ באותו זמן, מיותר לציין שהם לא טיפלו כלל בבעיה אלא בעוד הם שם, היו 3 פגישות והווארט היה כעבור שבועיים בעיר התורה. **בחור אצלינו בישיבה התארים** וסמוך לנשואיו הוא חלה חולי אשר הוא לא קם ממנו. אחיו הצעיר ממנו בכמה שנים התארים עם אותה בחורה שהיתה מבוגרת ממנו בהרבה מאוד (אני חושב 5 שנים) וגם הבחור הצעיר היה מאוד מאוד שונה בכל הדברים מאחיו. השידוך נעשה ע"י רה"י בה למדנו ויהי לפלא.

סיפור על פרנסה וכנ"ל. סיפר לי אברך שאשתו עבדה במקום מסויים ולימים היא פוטרה בעקבות בעיות טכניות. הם התחילו בסגולות הידועות. **פרשת המן** ע"פ הירושלמי ומובא במשני"ב סי"א סי"ה וז"ל: שנינו בירושלמי כל האומר פרשת המן כל יום מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו, והוא כדי שיאמין שכל מזונותיו בהשגחה פרטית וכי ורואים שם שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה. וכן דברי החינוך שכותב וז"ל: **כל מי שאברך ברכת המזון בכונה אין שולט בו ולא כל קצף וכי ומזונותיו מצויין לו ברווח ובכבוד כל ימיו. ומוסיף הב"ח שהמדקדק יהיה לברך דווקא מתוך הספר.** ובפרנסה כידוע צריך השתדלות מועטת וכל השאר הקב"ה עושה, ומבחינתו זה ההשתדלות המקסימלית. הוא עשה את זה, והלא יאומן קרה, לאחר תקופה קצרה הציעו לאשתו עבודה מכובדת בתור ממלאת מקום, עבודה שלא חלמה עליה מעולם רק כעת מחוסר ברירה היא לקחה את זה זמני. וכעת נשארה שם קבוע, יש לה עבודה מכובדת מסודרת וטובה, מה שכלל לא חלמה.

רש"י לאורך הפרשיות של יציאת מצרים, מאריך לבאר שכל העונשים והמכות שבאו למצרים היו מידה כנגד מידה. אומר החפץ חיים צריך לדעת שהעולם אינו הפקר ובדרך שאדם מודד מודדים לו מן השמים. היינו, דבחסא לשמים אומר הח"ח יכול להיות לאדם חיים קלים והוא יענש בשמים, אך בחסא ב"א לחבירו, הוא לא מת מהעולם עד שהוא יקבל על זה את העונש כאן בעולם הזה מידה כנגד מידה-כאשר יתן מום בעמיתו כן יעשה לו. אם אדם כל כך מיישהו בלשה"ר או הוצאת ש"ר אז גם עליו יעשו את זה וכן הלאה עד הסוף. הח"ח היה רגיל להביא את המעשה עם האלמנה שנזרקה מביתה (בגלל עיכוב בתשלום למשכיר) על מטלטליה וילדיה בקור ובגשם. הח"ח אמר אני רוצה לראות מה הקב"ה יחזיר לו, לאחר זמן בנו של המשכיר ננשך ע"י כלב שוטה וכולם פחדו לטפל בגופת הילד, כי זה היה מדבק, והאב היה צריך לטפל לבד בגופת בנו שמת עליו בפתע פתאום, יש דין ויש דיין.

היה פעם ראש ישיבה אחד בחו"ל שמינה את בנו לרה"י בחייו הדבר לא מצא חן בעיני הבחורים וכשעלה למזרח צעק לו אחד הבחורים החשובים ארויס - לרדת והיו גליונות עצומים לאותו בן. אותו אחד (הצועק) כל ימיו מתגלגל מישיבה לישיבה וכל מקום נורק כעבור תקופה קצרה. למרות היותו מוכשר ומוצלח לכהן כר"י. כאשר עשה כן יעשה עם ריבית.

הנה המצרים התעללו ביהודים, ולבסוף כל מה שעשו קיבלו ע"י תמורה מידה כנגד מידה, וכל

התעללות חזרה להם אח"כ בכפל כפליים, כמו שכתוב בסוף הפרשות של יצי"מ כי בדבר אשר ודו עליהם. לפנינו סיפור יפה שפורסם לאחרונה במשיק מאת הרב רפאל ברלזון: בקיבית התגורר יהודי פשוט בידיעותיו ובענייניו, אך היתה לו תכונה שמימית, לראות דברים נסתרים. מה שקוראים לזה היום טלפטיה, היינו שהוא ראה דברים שבעיני בשר א"א לראות, קראו לו רבי לייב חאבנער, הוא היה ממתובב בעיירות ויהודים גויים כאחד היו פונים אליו בשאלות שונות, ומבקשים להיעזר בו לפתור את תעלומותיהם. מהגויים היה נוטל כסף ואת היהודים היה משרת חנם. פ"א כשפגש יהודי שהיה נראה כחרד לכל דבר, הוא הוכיחו על פניו שאוכל בשר דבר אחר. ההוא ניסה להכחיש, אך רבי לייב א"ל בא אני אראה לך בבית במקום פלוני שהשארית שם חתיכה לאכול היום, הלה נשבר והודה. פעם נכנס למקווה והבחין בחסיד עצוב. מיד פנה אליו וניחם אותו בדברים: אתה עצוב בגלל אחרתך שיצאה מרוסיה ועדיין לא קיבלת ממנה שום ידיעה, דע לך היא כבר שלחה מכתב ומחר תקבל זאת בדואר, וכך היה. הסיפורים הלכו והתפרסמו וברוסיה, כמו ברוסיה ידע מכל ג.ג.ב. יום אחד הבזיקה במוחו של חוקר הק.ג.ב. המצאה גאונית למה לו להשקיע כ"כ הרבה כוחות ומשאבים באיתור וגילוי מפירי חוק, היינו מחביאי כסף וזהב (שהיה שם באיסור עד גז"ד מוות) לייבלה הוא הפתרון... מיד הוזמן לייבלה למפקדה האימתנית של הק.ג.ב. שם התבקש לספר איזה יהודים מחביאים כסף וזהב, מיד נזעק לייבלה ואמר אני יהודי פשוט מה אתם רוצים ממני, אבל אמא רוסיה הרי יודעת הכל ובוודאי על הכוחות הפלאים שלו. ואז סינן החוקר אם לא תדבר יחשב הדבר כהעלמת אינפורמציה שעונשה בחוק הוא קשה מאוד. רב לייבלה ניסה להתחנן על נפשו שהכל בטעות יסודו, אבל החוקרים לא ישמטו ידיהם כ"כ מהר מדג כזה שמן שש"ס נפל לפניהם. לפתע ננער רב לייבלה והכריז בקול רם: הנה לכם האינפורמציה. החוקרים נדרכו: 'לך', הצביע לייב על ראש סגל החוקרים, יש הרבה מטבעות זהב שמונחים בקערה מכוסים בחריצי גבינה, ולך... הצביע על החוקר השני... אבל לפני שהספיק לסיים את המשפט מלאכי החבלה של הק.ג.ב. קפצו עליו: תוציאו את המטורף הזה מכאן מהר, הוא לא יודע כלל מה הוא מדבר... ומאז אותה חקירה במרתפי החקירות לא העזו יותר להטרידו. 'כי בדבר אשר ודו עליהם...'

ולהפך, מי שעוזר לילדים של הקב"ה ומתנהג בן אדם לחבירו לפני משורת הדין ויפה, הקב"ה מחזיר לו לפני משורת הדין. והקב"ה הרי יודע לתת, ולמי הוא נותן למי שנותן לילדים שלו אפילו שאין להם כח, הקב"ה מחזיר אפילו שלא באמת מגיע לו. רבי חיים קניבסקי נוהג לספר בביתו את המעשה דלהלן: לפני 50 שנה היה רעש גדול בכל ב"ב והסביבה. היה זה בתקופת ניתוחי המתים אישה דתיה עברה את הכביש ע"י דובק ברחוב ר"ע בב"ב ונדרסה למוות. כמובן מיד באה המשטרה לקחת אותה לניתוח. 'בזיון המת' צעקו הרמקולים בב"ב, כולם לצאת! הגיעו למקום 20 אלף איש שזה כמו היום 250 אלף איש. ועשו לאותה אישה לווייה מכובדת וקברו אותה בבית החיים פוניבז' על אפה וחמתה של המשטרה. לאחמ"כ, קבוצת אברכים למדו משניות ועשו תיקונים גדולים לע"י במשך כל ימות השנה. רבי חיים סיפר שמאוד עניין את האנשים לדעת בעבור מה זכתה אותה אשה לכבוד כזה גדול, הרי היא הייתה אישה גלמודה שגרה בחולון, ובקושי שמרה שבת ועוד כמה מצוות שידעה, ואילו היתה לה לווייה רגילה היו משתתפים אולי 10 אנשים. לאחר בירורים התברר שבזמן מלחמת העולם היא היתה יוצאת ממקום מחבואה ובמסירות נפש היתה מתעסקת בטיפול במתים,

ומידה כנגד מידה זכתה שיטפלו בקבורתה, לא שווה, ה הוא?

הטעם שהקב"ה לא המית את המצרים במצרים אלא חיכה עד קריעת ים סוף וכו'. י"ל ע"פ סיפור שהיה פעם עם יהודי שנדד לעיר רחוקה לעבוד קשה לפרנסת בני ביתו, וכך במשך מספר שנים הוא עבד קשה כמו שצריך וכשחלפו להם השנים, הוא אגר הרבה כסף והחל לשוב לביתו. הדרך חזור היתה דרך יערות ומדבריות חשוכות, והנה באחד מעיקולי הדרך הוא שומע צווחה: עצור! ידים למעלה! הוא רואה לפניו שודד עם אקדח, השודד אומר תביא לי מיד את כל כספך. היהודי מבין שכלתה אליו הרעה והוא אומר לשודד אני אביא. אך כשאני אחזור לעירי לא יאמינו לי שאגרתי כסף, יחשבו בני משפחתי שאתם שוטטתי, אנא ממך אני אוריד את החליפה שלי ואתה תירה ע"י וכך יראו בחוש שנתפסתי. השודד הסכים הוא הוריד והשודד ירה בחליפה. לאחמ"כ הוא התחנן שיירה בחולצה ג"כ וכן הלאה, עד שהשודד אמר זהו נגמרו לי הכדורים.. באותו הרגע כשהתברר ליהודי שכעת אין לו נשק יותר, התנפל על השודד, הכה בו נמרצות וברח מהמקום. אותו הדבר הקב"ה השאיר את המצרים חיים כי היו להם קצת זכויות מזה שהם אירחו את בני ישראל בעבר, מה עשה? הוא גרם שירדפו אחרי בניו וע"י ירדו להם הזכויות ואז הוא יכל להטביע אותם.

ניתן להשיג: בהיכל ביהכ"נ המרכזי מנין אברכים פרדס כץ. **ובהיכל ביהכ"נ המרכזי** חניכי הישיבות כתב סופר רחוב סקולוב ובבית אהרן רחוב רד"ק. וכן ניתן להשיג בכלל **'הליכות משה'** בכל הקומות בסוף סדר שני אצל האחראי לכך בכל קומה, וכן **בספריה בקומה אחרונה בקלסר ירוק.** ובבני ברק אצל: **רבי יעקב ישראל אפשטיין שליט"א** מרמת אלחנן במקומות שונים. ואצל **רבי יעקב ווייס שליט"א** בשעות היום ככולל בהליגמן. ואצל **רבי ידידיה זר שליט"א** בהרבה מקומות. ואצל **רבי יוסף שטראוס שליט"א** במקומות מרכזיים. כמו"כ ניתן להשיג אצל **הבחור החשוב אלימלך אתרוג נ"י**, ובקרית הרצוג אצל **רבי מרדכי גרינמן שליט"א**. ורבי **בצלאל קיסנר שליט"א**. כמו"כ **מצורף בקובץ גליונות לרבי יצחק גולדשטוף שליט"א**. כמו"כ אפשר לשלוח מייל בקשה לכתובת: alon@gmail.com456. לע"י רבי משה אשר בן רבי חיים זצ"ל.

גליון זה מופץ חנם בכחמש עשרה אלף עותקים. עלות כל חוברת סך חצי שקל. מי שרוצה להיות שותף בהוצאה שיפנה לטלפון: 052: 7633431 **ויזכה לכל הברכות שנאמרו על מזכי הרבים**

העלון הבא ייצא אי"ה בתחילת זמן קיץ פרשת אמור תשע"ט

כשאחרים מתעסקים בחידות...

אתה תוציא את החידו"ת שלך!

בצוף הוצאה לאור ערוכים להמשיך
לתת את השירות הטוב ביותר
לכל עמלי התורה שמנצלים את
תקופת הקורונה כדי להגדיל תורה.

אנחנו כאן בשבילך,

*מכתב היד
וצד הספר המהודר*

התקשר עכשיו כדי לקבוע פגישה טלפונית
ולצאת לאור: 02-6504055

www.tzufbooks.co.il | zuf@zuf.co.il

הפצה

הדפסה

עימוד

הגהה

עריכה

הקלדה